

BIBLIOTECA POLIROM

Philippa Gregory

Autoarea bestsellerului *Surorile Boleyn*

Fiica eminenței cenușii

POLIROM

Philippa Gregory

**Fiica eminenței
cenușii**

Traducere din engleză de
ANACAONA MÂNDRILĂ

Colecția BIBLIOTECA POLIROM
Proză XXI

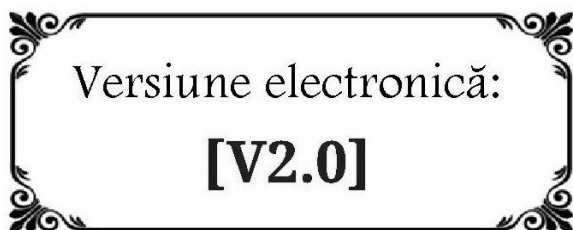
Editura POLIROM
IAȘI, 2013

Philippa Gregory

The Kingmaker's Daughter

TOUCHSTONE, A DIVISION OF SIMON & SCHUSTER, Inc.,
2012

The Cousins' War series, #4

Corectură [V1.0]: iulie 2016
Corectură [V2.0]: august 2016

PHILIPPA GREGORY, una dintre cele mai renumite scriitoare britanice contemporane de ficțiune istorică, s-a născut în 1954, în Kenya. La vârsta de doi ani, s-a mutat în Anglia împreună cu familia. A absolvit secția de istorie a Universității din Sussex și și-a luat doctoratul în literatura secolului XVIII la Universitatea din Edinburgh. A lucrat o vreme ca jurnalist și producător la radio BBC, însă pasiunea pentru istorie și literatură a îndemnat-o să se dedice scrisului. Autoare prolifică, Philippa Gregory a publicat până în prezent peste douăzeci de romane, printre care se remarcă mai ales cele din ciclul dinastiei Tudor și cele din ciclul Războiului celor Două Roze. La Editura Polirom au apărut până în prezent: *Surorile Boleyn* (2001; Polirom, 2008), distins un an mai târziu cu premiul Parker Romantic Novel of the Year și ecranizat de studiourile Miramax, *Moștenirea Boleyn* (2006; Polirom, 2009), *Regina albă* (2009; Polirom, 2010), *Regina roșie* (2010; Polirom, 2011), *Doamna apelor* (2011; Polirom, 2012).

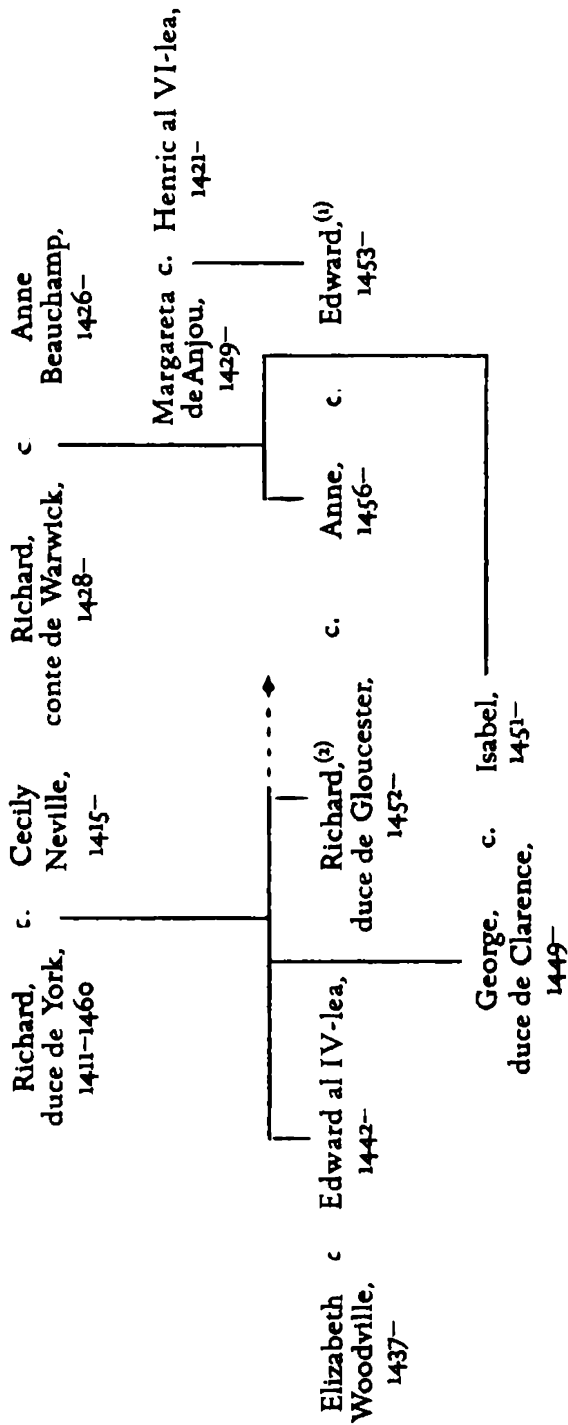
Lui Anthony

ARBORELE GENEALOGIC
AL LUI ANNE NEVILLE

în vara anului 1465

Turnul Londrei, mai 1465

Milady mama merge în frunte – o mare moștenitoare de drept și soția celui mai însemnat supus din regat. O urmează Isabel, pentru că ea e prima născută. Apoi eu: sunt ultima, sunt mereu ultima. Nu văd mare lucru când intrăm în marea sală a tronului din Turnul Londrei și mama o conduce pe sora mea să facă o reverență în fața tronului, după care se dă la o parte. Isabel se pleacă adânc, așa cum am fost învățate, căci regele e rege, chiar dacă e un tânăr așezat pe tron de tatăl meu. Soția lui va fi încoronată regină, orice am crede despre ea. Dar când înaintez ca să-mi fac reverența, pentru întâia oară o văd bine pe femeia pe care am venit la curte s-o cinstim.

Îți taie respirația: e cea mai frumoasă femeie din câte am văzut în viața mea. Înțeleg pe dată de ce și-a oprit regele oștirea când a zărit-o pentru prima oară, iar după câteva săptămâni s-a căsătorit cu ea. Are un zâmbet care se lărgeste puțin câte puțin și apoi își împrăștie lumina, ca surâsul unui înger. Am văzut statui care ar părea greoaie pe lângă ea, am văzut madone pictate ale căror trăsături ar părea grosolane pe lângă farmecul ei palid, luminos. Mă ridic din reverență și o privesc țintă, ca și cum ar fi o icoană desăvârșită, nu-mi pot desprinde privirea. Sub ochii mei iscoditori, chipul ei se încălzește, roșește, îmi surâde și nu pot să nu-i zâmbesc și eu larg. Asta o face să râdă, ca și cum adorația mea fățișă i s-ar părea nostimă; în clipa următoare zăresc privirea furioasă a mamei și fug repede lângă ea și lângă sora mea, Isabel, care-mi șuieră încruntată:

— Te holbai ca o neghioabă! Ne-ai făcut de râs pe toate! Ce-ar spune tata?

Regele înaintează și o sărută cu căldură pe mama pe amândoi obraji, întrebând-o:

— Ai primit vești de la iubitul meu prieten, stăpânul tău?

— Se ostenește cu folos în slujba voastră, răspunde ea neîntârziat.

Tata lipsește de la banchetul de astă-seară și de la toate festivitățile fiindcă se întâlnește cu însuși regele Franței și cu ducele de Burgundia, se întâlnește cu ei ca egal, pentru a face pace cu acești mari oameni ai creștinătății acum, că regele cel

adormit a fost înfrânt și noi suntem noii cârmuitori ai Angliei. Tatăl meu e un om foarte însemnat; e împuternicitul acestui rege nou și al întregii Anglii.

Regele, noul rege – regele nostru îi face în glumă lui Isabel o pleacăciune caraghioasă, iar pe mine mă bate ușurel pe obraz. Ne cunoaște de când eram prea mici ca să luăm parte la astfel de banchete, iar el era un băiețandru dat în grija tatălui nostru. Între timp, mama se uită în jur, de parcă am fi acasă, în Castelul Calais, încercând să găsească vreun cusur în munca servitorilor. Știu că-și dorește fierbinte să găsească vreun lucru pe care să i-l poată aduce la cunoștință mai târziu tatălui meu, drept dovadă că această regină nespus de frumoasă e nepotrivită pentru rangul ei. După acreala de pe chipul ei, bănuiesc că n-a găsit nimic.

Nimeni n-o place pe această regină, n-ar trebui s-o admir. N-ar trebui să conteze pentru noi că ne zâmbeste cu căldură, lui Isabel și mie, că se ridică de pe jilțul ei impunător și se apropie să ia mâinile mamei într-ale ei. Suntem hotărâți cu toții să n-o îndrăgim. Tata avea plănuită o partidă bună pentru acest rege, o partidă grozavă: o prințesă franceză. S-a ostenit mult pentru asta, a pregătit terenul, a întocmit contractul de căsătorie, i-a convins pe oamenii care îi urăsc pe francezi că această uniune ar fi un lucru bun pentru țara noastră, ar aduce siguranță fortăreței Calais, ba poate chiar ar pune iarăși portul Bordeaux sub stăpânirea noastră, dar pe urmă Edward, noul rege, fermecător și chipeș de-ți oprește inima în loc, scumpul nostru Edward – ca un frate mai mic pentru tata și un unchi minunat pentru noi – a spus simplu, ca și cum ar fi poruncit să-i fie servită cina, că e deja căsătorit și nu se poate face nimic. Deja căsătorit? Da, și încă cu Ea.

A greșit mult necerând sfatul tatălui meu, o știe toată lumea. E prima oară când face așa ceva în lunga campanie triumfătoare care a eliberat Casa de York de povara rușinii, când membrii ei au fost nevoiți să cerșească iertarea regelui adormit și a reginei celei rele, și a dus-o la victorie și la tronul Angliei. Tata i-a stat alături lui Edward, sfătuindu-l și călăuzindu-l, dictându-i fiecare mișcare. Tata a judecat întotdeauna ce este cel mai bine pentru el. Regele, deși a ajuns rege, e un bărbat tânăr, care îi datorează totul tatălui meu. N-ar avea tronul dacă tata nu i-ar fi îmbrățișat cauza, nu l-ar fi

învăţat să conducă o oaste şi n-ar fi purtat bătălii în numele lui. Tata şi-a pus viaţa în primejdie, mai întâi pentru tatăl lui Edward şi apoi pentru Edward însuşi, însă tocmai când regele adormit şi regina cea rea au fugit, iar Edward a fost încoronat rege şi totul ar fi trebuit să fie minunat în vecii vecilor, el s-a dus şi s-a căsătorit în taină cu Ea.

Ea se pregăteşte să ne conducă la cină, iar doamnele se înşiruie cu grijă în urmă-i; există o ordine statornicită dinainte şi e grozav de important să ai grijă să te afli în locul cuvenit. Eu, la aproape nouă ani împliniţi, sunt destul de mare ca să înţeleg acest lucru şi am învăţat ordinea de precădere încă de când eram copiliţă în sala de studii. Cum Ea urmează să fie încoronată mâine, merge în frunte. De aici înainte va fi mereu prima în Anglia. Va păşi în faţa mamei mele tot restul vieţii – alt lucru care nu-i prea place mamei. Următoarea ar trebui să fie mama regelui, însă nu se află la curte. I-a declarat duşmănie neclintită frumoasei Elizabeth Woodville şi a jurat că nu va fi martoră la încoronarea unei femei de rând. Toată lumea cunoaşte această dezbinare din sânul familiei regale, iar surorile regelui îşi ocupă locul în şir fără supravegherea mamei lor. Par rătăcite în lipsa frumoasei ducese Cecily, care să le conducă, iar zâmbetul încrezător al regelui se topeşte o clipă când vede locul gol în care ar trebui să se afle mama lui. Nu înţeleg cum îndrăzneşte să i se împotrivească ducesei. Aceasta e la fel de înfricoşătoare ca mama, e mătuşa tatălui meu şi nimeni nu îndrăzneşte să nu le dea ascultare vreuneia dintre ele. Nu pot decât să mă gândesc că pesemne regele e foarte îndrăgostit de noua regină, dacă îşi înfruntă mama. Pesemne c-o iubeşte cu adevărat.

Mama reginei e însă prezentă – n-ar pierde cu niciun chip un moment de triumf ca acesta. Îşi ocupă locul, cu oastea de fii şi fiice în urmă şi cu chipeşul ei soţ, sir Richard Woodville, alături. E baron Rivers⁽¹⁾ şi toată lumea glumeşte, în şoaptă, că râurile sunt în creştere. Drept e că membrii acestei familii sunt nespūs de numeroşi. Elizabeth e prima născută, iar în spatele mamei ei se înşiră cele şapte surori şi cei cinci fraţi. Mă uit ţintă la tânărul şi chipeşul John Woodville, aflat alături de proaspăta lui soţie – arată ca un băieţandru care îşi însoţeşte bunica. A fost unit prin căsătorie cu ducesa văduvă de Norfolk, strămătuşa mea, Catherine Neville. E un lucru revoltător, o

spune chiar tatăl meu. Milady strămătușa Catherine e grozav de bătrână, o ruină neprețuită, are aproape șaptezeci de ani; puțini oameni au văzut o femeie în viață atât de bătrână, iar John Woodville e un tânăr de douăzeci de ani. Mama spune că așa va fi de-aici înainte: dacă o așezi pe tronul Angliei pe fiica unei femei care e aproape vrăjitoare, vei vedea numai fapte ticăloase. Dacă încoronezi o găscă de mare, vei vedea că înghite totul cu lăcomie.

Îmi desprind anevoie privirea de pe obrazul veșted și zbârcit al strămătușii și mă gândesc la propria-mi sarcină. Treaba mea e să am grijă să stau lângă Isabel, în spatele mamei, și să n-o calc pe trenă, cu niciun chip să n-o calc pe trenă. Am doar opt ani și trebuie să fiu cu luare-aminte ca să-mi iasă totul cum trebuie. Isabel, care are treisprezece ani, oftează văzându-mă că mă uit în jos și-mi potrivesc picioarele în așa fel încât vârfurile pantofilor să nu-mi iasă de sub brocartul bogat, ca să fiu sigură că nu am cum să fac vreo greșală. Atunci Jacquetta, mama reginei, mama găștei de mare, aruncă o privire în spate, pe lângă copiii ei, ca să se încredințeze că mă aflu în locul potrivit, că nu s-a făcut nicio greșală. Se uită în jur de parcă i-ar păsa cum mă simt, iar când mă vede în spatele mamei, lângă Isabel, îmi aruncă un zâmbet la fel de frumos ca al ficei ei, un zâmbet doar pentru mine, apoi se întoarce la loc, își ia de braț chipeșul soț și își urmează fiica în momentul ei de triumf absolut.

După ce am străbătut pe mijloc sala cea mare, printre sutele de oameni care stau în picioare și aclamă la vederea frumoasei viitoare regine, toată lumea se așază și pot să mă uit din nou către masa principală. Nu sunt singura care se zgâiește la noua regină. Atrage atenția tuturor. Are cei mai frumoși ochi cenușii, puțin pieziși, iar când surâde, pleacă privirea, de parcă s-ar desfăta în sinea ei cu cine știe ce secret savuros. Regele Edward a așezat-o alături, la dreapta lui, iar când îi șoptește ceva la ureche, ea se apleacă spre el atât de mult, încât ai zice că se vor săruta. E foarte scandalos și greșit, dar când mă uit la mama noii regine, văd că-i zâmbește ficei ei, de parcă ar fi fericită să-i vadă tineri și îndrăgostiți. Nu pare să se rușineze deloc.

Sunt o familie grozav de frumoasă. Nimeni nu poate tăgădui că sunt tot atât de frumoși ca dacă le-ar curge prin vene cel

mai albastru sânge. Și atât de numeroasă! Șase dintre membrii familiei Rivers și cei doi fii ai noii regine din prima căsătorie sunt copii și stau la masa noastră, de parcă ar fi tineri de viță regească și ar avea dreptul să se afle alături de noi, ficele unei contese. O văd pe Isabel uitându-se acru la cele patru frumoase fete Rivers, de la mezină, Katherine Woodville, care are doar șapte ani, până la cea mai mare de la masa noastră, Martha, care are cincisprezece. Acestor patru fete va trebui să li se găsească soți și să li se dea zestre, avere, iar în Anglia acestor vremuri nu există prea mulți soți și prea multe averi – nu după un război între casele rivale, Lancaster și York, care durează de zece ani și a răpus atâția bărbați. Aceste fete vor fi măsurate cu noi; vor fi potrivnicele noastre. Curtea pare năpădită de chipuri noi și pure, cu o piele luminoasă ca o monedă bătută de curând, de glasuri care râd, de maniere desăvârșite. Parcă ne-ar fi cotropit un frumos trib de străini tineri, parcă niște statui ar fi prins viață și dănuiesc printre noi, ca niște păsări coborâte din văzduh ca să cânte sau niște pești ieșiți din mare. Mă uit la mama și o văd roșie la față de mânie, tot atât de aprinsă și de scoasă din sărite ca o nevastă de brutar. Alături de ea, regina strălucește ca un înger jucăuș, cu capul mereu înclinat spre tânărul ei soț, cu buzele ușor desfăcute, de parcă l-ar soarbe ca pe aerul răcoros.

Pentru mine, cina fastuoasă e un moment palpitant, căci într-un capăt al mesei noastre stă fratele mijlociu al regelui, George, iar în celălalt – mezinul, Richard. Mama reginei, Jacquetta, învâluie într-un surâs cald întreaga masă a tinerilor; bănuiesc că ea a plănuit lucrurile astfel, gândindu-se că va fi plăcut ca noi, copiii, să fim împreună, iar prezența lui George în capul mesei ne va onora. Isabel se foiește ca o oaie proaspăt tunsă, fiindcă are alături doi duci de viță regească odată. Nu știe în ce parte să se uite, atât de dornică e să facă impresie. Și, lucru mult mai grav, cele două fete Rivers mai mari, Martha și Eleanor Woodville, o pun în umbră fără efort. Au înfățișarea desăvârșită a acestei familii frumoase și sunt liniștite, increzătoare și zâmbitoare. Isabel face eforturi prea mari, iar eu sunt cuprinsă de neliniștea mea obișnuită simțind asupra-mi privirea dezaprobată a mamei. Însă fetele Rivers se poartă de parcă s-ar afla acolo ca să sărbătorească o întâmplare fericită, așteptându-se la plăceri, nu la muștrări.

Sunt sigure pe ele și înclinate spre voieșie. Firește că ducii regali ni le vor prefera. George ne cunoaște din fragedă pruncie, nu suntem niște frumuseți străine pentru el. Richard se află încă în grija tatălui meu, ca pupil; când suntem în Anglia, se numără printre cei șase băieți care locuiesc cu noi. Richard ne vede de trei ori pe zi. Firește că se uită la Martha Woodville, gătită din cap până-n picioare, nouă la curte și o frumusețe, ca sora ei, noua regină. Dar e supărător că pe mine nu mă bagă deloc în seamă.

La cei cincisprezece ani ai săi, George e tot atât de chipeș ca regele, fratele lui mai mare, bălai și înalt. Mă întreabă:

— Anne, cred că e prima oară când iei cina în Turn, nu-i așa?

Sunt cum nu se poate mai încântată și totodată îngrozită că m-a băgat în seamă. Obrajii îmi ard, învăpăiați, dar reușesc să rostesc un „da” limpede.

Richard, aflat la celălalt capăt al mesei, e cu un an mai mic decât Isabel și de aceeași statură, dar acum, că fratele lui e regele Angliei, pare mult mai înalt și mult mai chipeș. Pe chipul lui strălucesc mereu zâmbetul cel mai voios și ochii cei mai plini de bunătate, dar acum, că-și dă silința să se poarte cât mai bine la cina de încoronare a cumnatei lui, e ceremonios și tăcut. Isabel, încercând să facă conversație cu el, îndreaptă discuția spre călărie și îl întreabă dacă își aduce aminte de micul nostru ponei de la Castelul Middleham. Zâbind, îl întreabă dacă n-a fost amuzant când Pepper a luat-o la goană cu el în spinare și el a căzut. Richard, care a fost întotdeauna mândru ca un cocoș de luptă, se întoarce spre Martha Woodville și spune că nu-și aduce aminte. Isabel se străduie să arate că suntem prieteni, cei mai buni prieteni, dar – la drept vorbind – Richard era doar unul dintre cei șase pupili ai tatei cu care vânam și luam cina pe vremuri, când ne aflam în Anglia și era pace. Isabel vrea să le convingă pe fetele Rivers că alcătuim o familie fericită și că ele sunt niște străine nedorite, dar adevărul e că noi eram fetele Warwick, aflate în grija mamei noastre, iar băieții York ieșeau la călărie cu tata.

Isabel n-are decât să facă mofturi câte vrea, însă eu refuz să mă simt stingherită. Avem drepturi mai mari decât oricine altcineva de-a sta la masa asta, mult mai mari decât frumoasele fete Rivers. Suntem cele mai bogate moștenitoare

din Anglia, iar tatăl meu stăpânește apele Canalului Mânecii între Calais și coasta engleză. Facem parte din strălucita familie Neville, păzitoarea nordului Angliei, ne curge sânge regesc prin vene. Tata a fost tutorele lui Richard, îndrumătorul și sfetnicul regelui însuși, iar noi suntem la fel de alese ca oricine din sală, mai bogate decât oricine din această sală, mai bogate chiar decât regele și de origine mult mai nobilă decât noua regină. Pot să vorbesc ca de la egal la egal cu oricare duce de viță regească din Casa de York, fiindcă – fără tatăl meu – casa lor ar fi pierdut războiul, Casa de Lancaster s-ar afla pe tron și acum, iar George, așa chipeș și princiar cum e, ar fi fratele unui nimeni și fiul unui trădător.

Cina durează mult, însă banchetul de încoronare al reginei de mâine-seară va fi și mai lung. Astă-seară se servesc treizeci și două de feluri alese, iar regina trimite bucate speciale la masa noastră, ca să ne onoreze cu atenția ei. George se ridică în picioare și se înclină către ea în semn de mulțumire, apoi ne servește pe toți de pe tava de argint. Mă vede că-l urmăresc și-mi oferă o lingură de sos în plus, făcându-mi cu ochiul. Din când în când, mama îmi aruncă o privire precum raza unui turn de veghe scânteind peste o mare întunecată. De fiecare dată când îi simt căutătura aspră oprindu-se asupra mea, înalț capul și-i zâmbesc. Sunt sigură că nu-mi poate găsi niciun cusur. Țin în mână una dintre furculițele cele noi și un șervet în mânecă, de parcă aș fi o lady franțuzoaică, deprinsă cu aceste mode noi. Am vin îndoit cu apă în paharul aflat în dreapta mea și mănânc așa cum am fost învățată: cu grație și fără grabă. Dacă George, un duce de viță regească, alege să-și îndrepte atenția tocmai către mine, nu văd de ce n-ar face-o și nici de ce lucrul ăsta ar surprinde pe cineva. Pe mine, una, nu mă surprinde deloc.

* * *

Împart patul cu Isabel într-o odaie din Turn, musafire ale regelui în noaptea de dinaintea încoronării reginei, așa cum îl împart și acasă, la Calais, așa cum l-am împărțit în fiecare noapte a vieții mele. Sunt trimisă la culcare cu un ceas înaintea ei, deși sunt prea agitată ca să dorm. Îmi spun rugăciunile și apoi stau întinsă pe pat și ascult muzica venită

din sala de dedesubt. Încă se mai dansează: regele și soția lui adoră dansul. Când o ia de mână, vezi că trebuie să facă eforturi ca să n-o tragă mai aproape. Ea pleacă ochii și, când îi ridică, el continuă s-o învâluie cu privirea-i pătimașă, iar ea îi aruncă un surâs ușor, plin de făgăduințe.

Nu pot să nu mă întreb dacă bătrânul rege, regele adormit, e treaz astă-seară, undeva în ținuturile sălbatice din nordul Angliei. E îngrozitor să te gândești la el, dormind buștean, totuși știind în visele sale, că toată curtea dansează și că un nou rege și o nouă regină s-au încoronat și i-au ocupat locul, iar mâine noua regină va purta coroana soției lui. Tata spune că n-am de ce să mă tem, căci regina cea rea a fugit în Franța, dar prietenii ei francezi n-o vor ajuta. Tata se întâlnește cu însuși regele Franței, ca să se asigure că devine prietenul nostru și că regina cea rea nu va primi ajutor din partea lui. E vrăjmașa noastră, vrăjmașa păcii Angliei. Tata va avea grijă să nu existe cămin pentru ea în Franța, așa cum nu există tron pentru ea în Anglia. Între timp, regele adormit, lipsit de soția lui, lipsit de fiul lui, va sta învelit bine într-un mic castel, undeva în apropiere de Scoția, trecându-și viața învâluit în somn, ca o albină prinsă într-o perdea toată iarna. Tata spune că el va dormi, iar ea va clocoti de furie, până când vor îmbătrâni și vor muri amândoi, și că n-am chiar niciun motiv să mă tem. Tata l-a izgonit cu vitejie pe regele adormit de pe tron și a așezat coroana pe capul regelui Edward, neîndoielnic, așa e drept. Tata a înfruntat-o pe regina cea rea, o lupoaică mai afurisită decât lupii francezi, și a înfrânt-o. Dar nu-mi place să mă gândesc la bătrânul rege Henric dormind, cu lumina lunii lucindu-i pe pleoapele închise, în timp ce bărbații care l-au izgonit dănțuiesc în sala cea mare care a fost cândva a lui. Nu-mi place să mă gândesc la regina cea rea, aflată departe în Franța, jurând că se va răzbuna pe noi, blestemându-ne fericirea și spunând că se va întoarce aici, că țara asta e căminul ei.

Când Isabel vine în sfârșit la culcare, stau în genunchi la fereastra îngustă și mă uit la lumina lunii ce scaldă fluviul, gândindu-mă la regele care visează sub razele ei.

— Ar trebui să dormi deja, spune Isabel făcând pe șefa.

— Nu poate să vină după noi, așa-i?

Isabel știe pe dată că mă chinuie groaza de regina Margareta

de Anjou, care ne-a urmărit pe amândouă de-a lungul copilăriei.

— Regina cea rea? Nu. E înfrântă, a fost înfrântă cu desăvârșire de tata la Towton. A fugit. Nu se poate întoarce.

— Ești sigură?

Isabel îmi cuprinde cu brațul umerii slăbuți.

— Știi că sunt sigură. Știi că suntem în siguranță. Regele cel nebun doarme, iar regina cea rea e învinsă. E doar o scuză pe care ai găsit-o ca să stai trează când ar trebui să dormi.

Supusă, mă întorc de la geam și mă așez pe pat în capul oaselor, trăgându-mi cearșafurile până sub bărbie.

— Mă culc. N-a fost minunat?

— Nu cine știe ce.

— Nu ți se pare frumoasă?

— Cine? mi-o întoarce ea, de parcă chiar n-ar ști, de parcă n-ar fi orbitor de limpede cine e cea mai frumoasă femeie din Anglia astă-seară.

— Noua regină, regina Elizabeth.

— Eh, nu-mi pare că ar avea o ținută regească, spune ea încercând s-o imite pe mama în culmea disprețului. Nu știu cum se va descurca la încoronare, la turnir și la întreceri – a fost nevasta unui nobil de țară și fiica unui nimeni, atât și nimic mai mult. De unde să știe cum să se poarte?

— Cum adică? Tu cum te-ai purta? întreb, încercând să prelungesc conversația.

Isabel știe întotdeauna mult mai multe decât mine. E cu cinci ani mai mare, preferata părinților noștri și aproape femeie, cu o căsătorie strălucită în față, câtă vreme eu sunt doar o copilă. Se uită de sus chiar și la regină!

— M-aș purta cu mult mai multă demnitate decât ea. Nu aș sușoti cu regele și nu m-aș înjosi ca ea. N-aș trimite bucate în sală și nu le-aș face oamenilor cu mâna, ca ea. Nu mi-aș aduce la curte toți frații și toate surorile, ca ea. Aș fi mult mai reținută și mai rece. N-aș zâmbi nimănui, nu m-aș înclina în fața nimănui. Aș fi o regină adevărată, o regină de gheață, fără familie sau prieteni.

Tabloul ăsta mă atrage atât de mult, încât mă trezesc iarăși dându-mă jos din pat pe jumătate. Trag cuvertura de blană de pe patul nostru și i-o întind.

— Cum? Cum ai fi? Arată-mi, Izzy!

Ea își aranjează blana ca pe-o mantie pe umeri, lasă capul pe spate, își îndreaptă statura de patru picioare și șase inchi și pășește prin odăiță cu fruntea foarte sus, dând din cap, cu un aer distant, către niște curteni închipuiți.

— Așa, spune ea. *Comme ça*, elegantă și neprietenoasă.

Sar din pat, înșfac un șal, mi-l arunc pe cap și o urmez, imitând felul cum dă din cap spre dreapta și spre stânga, cu un aer tot atât de regesc ca al lui Isabel.

— Ce mai faci? întreb un jilț gol, apoi mă opresc, ca și cum aș asculta pe cineva care-mi cere un favor. Nu, câtuși de puțin. Nu pot să te ajut, îmi pare foarte rău, i-am dat deja rangul ăsta surorii mele.

— Tatălui meu, lordul Rivers, adaugă Izzy.

— Fratelui meu Anthony, e atât de chipeș!

— Fratelui meu John și o avere surorilor mele. Pentru voi n-a mai rămas absolut nimic. Am o familie numeroasă, rostește Izzy, în chip de regina cea nouă, pe tonul ei semeț, târăganat. Și toți trebuie înzestrați. Înzestrați din belșug.

— Toți, adaug eu. Toate zecile de rude ale mele. Ați văzut câți oameni au intrat în sala cea mare în urma mea? Unde am să găsesc titluri și pământuri pentru toți?

Pășim în cercuri mari, trecând una pe lângă cealaltă și înclinând din cap cu o magnifică nepăsare.

— Și tu cine ești? întreb cu răceală.

— Sunt regina Angliei, răspunde Isabel, schimbând jocul fără veste. Sunt regina Isabel a Angliei și Franței, proaspăt căsătorită cu regele Edward. S-a îndrăgostit de mine datorită frumuseții mele. E nebun după mine. A înnebunit cu totul, a uitat de prieteni și de datorie. Ne-am cununat în taină, iar acum voi fi încoronată regină.

— Nu, nu, *eu* eram regina Angliei! spun lăsând să-mi cadă șalul din mâini și întorcându-mă spre ea. Sunt regina Anne a Angliei. Eu sunt regina Angliei. Regele Edward m-a ales pe mine!

— Nu te-ar alege niciodată, ești mezina.

— Ba m-a ales! M-a ales!

Simt cum mă cuprinde furia și știu că voi strica jocul, dar nu pot răbda să-i dau din nou întâietate, fie și într-un joc în odaia noastră.

— Nu putem fi amândouă regina Angliei, răspunde ea cu

chibzuință. Fii regina Franței, poți să fii regina Franței. Franța e destul de drăguță.

— A Angliei! Sunt regina Angliei! Urăsc Franța!

— Ei bine, nu poți să fii, mi-o taie ea sec. Eu sunt mai mare. Eu am ales prima, eu sunt regina Angliei și Edward e îndrăgostit de mine.

Mă amuțește furia când o văd cum pretinde totul, cum își impune dintr-odată vârsta, cum sărim dintr-odată de la joacă fericită la rivalitate. Bat din picior, fața mi se învăpăiază de mânie și simt lacrimi fierbinți în ochi.

— A Angliei! Eu sunt regina!

— Mereu strici totul, fiindcă ești o copilă! mi-o întoarce ea îndepărtându-se.

În clipa aceea, ușa din spatele nostru se deschide și Margaret intră în odaie, spunând:

— E timpul să dormiți amândouă, domnițele mele. Ferească sfântul! Ce-ați făcut cu așternutul?

— Isabel nu vrea să mă lase... încep eu. E rea...

— Lasă asta, mi-o retează scurt Margaret. În pat! Orice-ar fi, puteți împărți mâine.

— Ea nu vrea să împartă! strig înghițind lacrimi sărate. Nu împarte niciodată! Ne jucam, dar apoi...

Isabel râde scurt, de parcă suferința mea ar fi nostimă, și schimbă o privire cu Margaret, ca pentru a spune că, iată, copila și-a ieșit iarăși din fire. Asta e prea de tot. Plângând în hohote, mă arunc pe pat cu fața în jos. Nimănui nu-i pasă de mine, nimeni nu va înțelege că ne jucam împreună ca egale, ca surori, până când Isabel a pretins un lucru pe care n-avea dreptul să-l ia. Ar trebui să știe că frumos e să împartă. Nu-i drept ca eu să fiu ultima, întotdeauna ultima.

— Nu-i drept! strig cu glasul întretăiat. Nu-i drept pentru mine!

Isabel se întoarce cu spatele la Margaret, care îi desface șireturile rochiei și o trage în jos, pentru ca ea să poată păși peste poale, cu dispreț, precum regina care se prefăcea că ar fi. Margaret întinde rochia pe un jilt, ca să fie pudrată și periată mâine, iar Isabel își trage peste cap cămașa de noapte și o lasă pe Margaret să-i perie părul și să i-l împletească. Ridic obrazul împurpurat de pe pernă ca să le privesc, iar Isabel aruncă o privire spre ochii mei mari și triști și spune scurt:

— Oricum, ar trebui să dormi deja. Plângi întotdeauna când ești obosită. Ești așa o copilă! Nu trebuia să ți se îngăduie să vii la cină. (Se uită la Margaret, o femeie în toată firea la cei douăzeci de ani ai ei.) Spune-i tu, Margaret.

— Culcă-te, lady Anne, rostește aceasta cu blândețe. N-ai de ce să ții supărare.

Mă întorc pe-o parte, cu fața spre perete. Margaret n-ar trebui să-mi vorbească așa, e doamna de companie a mamei și sora noastră vitregă și ar trebui să-mi arate mai multă bunătate. Dar nimeni nu-mi arată pic de respect, iar propria mea soră mă urăște. Aud frânghiile patului scârțâind când Isabel se suie lângă mine. Nimeni n-o pune să-și spună rugăciunile, cu toate că va merge sigur în Iad.

— Noapte bună, somn ușor, Domnul să vă aibă-n pază! spune Margaret, apoi suflă în lumânări și iese din odaie.

Rămânem singure în lumina focului. O simt pe Isabel trăgând cuverturile pe partea ei de pat, dar nu mă mișc. Ea șoptește tăios, cu răutate:

— Poți să plângi toată noaptea dacă vrei, că tot eu voi fi regina Angliei, iar tu, nu.

— Sunt o Neville! scâncesc.

— Și Margaret e o Neville, răsuțește Isabel cuțitul în rană. Dar nelegitimă, bastarda recunoscută a tatei. Așa că ne slujește ca doamnă de companie și se va mărita cu un bărbat respectabil, pe când eu mă voi mărita cel puțin cu un duce bogat. Acum, că stau să mă gândesc, probabil că și tu ești nelegitimă și va trebui să-mi fii doamnă de companie.

Simt cum mi se ridică în gât un hohot de plâns, dar îmi acopăr gura cu amândouă mâinile. Nu-i voi da satisfacția de-a mă auzi plângând. Îmi voi înăbuși suspinele. Dacă aș putea înceta să răsuflu, aș face-o; atunci i s-ar scrie tatei că sunt rece și moartă, iar Isabel ar regreta că m-am sufocat din pricina răutății ei, căci tata – aflat departe astă-seară – ar da vina pe ea pentru pierderea fetei lui, pe care o iubea mai presus de oricine. Sau, în orice caz, așa ar trebui: să mă iubească mai presus de oricine. Sau, în orice caz, așa mi-aș dori.

L'Erber, Londra, iulie 1465

Știu că se va întâmpla ceva extraordinar, căci tata – întors în Anglia, în impunătoarea noastră reședință din Londra – își adună gărzile în curte, iar purtătorul de stindard și gentilomii aflați în slujba lui își scot caii din grajduri și se încolonează. Casa noastră e tot atât de fastuoasă ca oricare palat regal; tata ține peste trei sute de oșteni îmbrăcați în livreaua lui și avem la dispoziție mai mulți servitori decât oricine în afară de rege. Mulți spun că oamenii noștri sunt mai pricepuți și mai în bună rânduială chiar decât ai regelui; fără doar și poate, sunt mai bine hrăniți și mai bine înzestrați.

Aștept lângă ușa ce dă spre curte, căci pe-aici va ieși tata și poate că mă va vedea și-mi va spune ce se petrece. Isabel e în odaia de la catul de sus, unde ia lecții, și n-am de gând să mă duc după ea. N-are decât să piardă toată agitația de data asta. Aud cum răsună pe treptele de piatră cizmele de călărie ale tatei, așa că mă întorc și mă plec într-o reverență ca să-mi dea binecuvântarea, însă văd – spre supărarea mea – că îl însoțește mama, urmată de doamnele ei, printre care se află și Isabel. Îmi scoate limba și zâmbeste cu gura până la urechi.

— Uite-o și pe micuța mea! Aștepți să mă petreci la drum?

Tata își lasă mâna cu blândețe pe creștetul meu, în semn de binecuvântare, apoi se apleacă să mă privească. E la fel de semeț și de voinic ca întotdeauna. Când eram mică, credeam că are pieptul făcut din metal, fiindcă îl vedeam mereu în armură. Acum îmi zâmbeste, cu ochii căprui închis strălucind sub marginea coifului care scânteiază de lustruit ce e, cu barba castanie și deasă tunsă îngrijit, ca tabloul unui oștean viteaz, al unui zeu războinic.

— Da, milord, răspund. Pleci din nou?

— Astăzi am de împlinit o misiune măreață, răspunde el solemn. Știi care?

Clatin din cap.

— Cine-i cel mai mare dușman al nostru?

E ușor.

— Regina cea rea.

— Ai dreptate. Tare aș vrea să se afle în puterea mea. Dar cine-i următorul nostru mare dușman și soțul ei?

— Regele adormit.

— Așa le spui? întreabă tata râzând. Regina cea rea și regele adormit? Foarte bine! Ești o tânără domniță foarte isteasă.

Arunc o privire spre Isabel, să văd cum îi place asta ei, care mă face proastă. Tata urmează:

— Ei, cine crezi că a fost vândut, dat pe mâinile noastre, așa cum am prezis, și adus prizonier la Londra?

— Regele adormit?

— Întocmai. Iar eu plec călare cu oamenii mei ca să-l însoțesc pe străzile Londrei până în Turn, unde-și va duce zilele de-acum înainte, prizonierul nostru pe vecie.

Ridic privirea către tata, care mă domină cu statura impunătoare, dar nu îndrăznesc să vorbesc.

— Ce este?

— Pot să vin și eu?

Tata râde iarăși.

— Ești vitează ca un mic scutier, ar fi trebuit să te naști băiat! Nu, nu poți să vii și tu. Dar după ce-l închid în Turn, poți să-l privești într-o zi din pragul ușii, atunci îți vei da seama că nu mai ai niciun motiv să te temi de el. Îl am pe rege în stăpânire, iar fără el regina, soția lui, nu poate face nimic.

— Dar atunci vor exista doi regi în Londra, spune Isabel înaintând și dându-se grozav de deșteaptă, încercând să pară interesantă.

Tata clatină din cap.

— Nu, doar unul. Doar Edward. Doar regele pe care l-am așezat eu pe tron. El are adevăratul drept și, oricum, noi am învins.

— Cum îl vei duce până acolo? întreabă mama. Vor fi mulți care vor vrea să-l vadă trecând.

— Legat, răspunde scurt tata. Stând în șaua calului său, dar cu picioarele legate la glezne pe sub burta animalului. Se face vinovat de crime împotriva noului rege al Angliei și împotriva mea. Norodul n-are decât să-l vadă așa.

Mamei îi scapă un icnet în fața acestei lipse de respect, lucru care-l face pe tata să râdă.

— În ultima vreme a dormit în condiții vitrege, pe dealurile de la miazănoapte, urmează el. N-o să arate ca un rege. N-a trăit ca un mare lord, ci ca un proscris. Acesta e sfârșitul rușinii lui.

— Norodul va vedea că tu însuși, mândru ca un rege, îl aduci în oraș, spune mama.

Tata râde iarăși, se uită spre curte, unde așteaptă oamenii lui, îmbrăcați tot atât de ales și înarmați tot atât de bine ca o gardă regală, și încuviințează din cap când își vede desfășurat stindardul cu ursul și toiagul crestat. Ridic ochii spre el, amețită de statura lui și de aura-i de putere absolută.

— Da, eu sunt cel care îl însoțește pe regele Angliei în temniță, recunoaște el.

Mă bate ușor pe obraz, îi zâmbeste mamei și iese în curte cu pași mari. Calul lui, bidiviul preferat, botezat Midnight^[2] fiindcă are trupul negru și lucios, așteaptă lângă lespede de încălecat, ținut de grăjdar. Tata se aruncă în șa, se răsucește spre oamenii lui și ridică mâna ca să dea comanda de plecare. Midnight lovește pământul cu copita, de parcă ar fi și el nerăbdător să plece; tata îl strunește trăgând de frâu, iar cu cealaltă mână îl mângâie pe grumaz, spunându-i cu glas scăzut:

— Cuminte! (Apoi le vorbește oștenilor.) Ceea ce facem azi e o faptă glorioasă, cu care se încheie treaba rămasă doar pe jumătate făcută la Towton, iar aceea a fost negreșit o zi glorioasă, și pentru voi, și pentru mine.

Apoi strigă „Înainte marș!” și-și conduce oamenii afară din curte, pe sub arcada de piatră, pe străzile Londrei, îndreptându-se către Islington, unde așteaptă garda în paza căreia se află regele arestat ca să nu mai tulbure niciodată țara cu visele lui urâte.

Castelul Barnard, comitatul Durham, toamna anului 1465

Isabel și cu mine suntem chemate amândouă în odăile personale ale tatei din Castelul Barnard, una dintre reședințele noastre din nord. Castelul se numără printre preferatele mele, cocoțat pe stânci, deasupra râului Tees. De la fereastra odăii mele pot să mă joc aruncând cu pietre în apele înspumate care curg hât departe. Castelul e mic, cu ziduri înalte, înconjurat de un șanț de apărare și, dincolo de el, un zid împrejmuitor din piatră cenușie. De partea cealaltă a zidului, adunat în jurul lui ca să fie ocrotit, se află tângușorul Barnard Castle, ai cărui locuitori cad în genunchi când trecem pe-acolo călare. Mama spune că cei din neamul nostru, Neville, sunt ca niște zei pentru oamenii din nord, legați de aceștia prin legăminte făcute în zorii vremii, când prin ținut băntuiau demoni și șerpi de mare și un vierme uriaș, iar noi am jurat să apărăm norodul de toate aceste fapte înspăimântătoare, precum și de scoțieni.

Tata a venit la castel ca să facă dreptate, iar în timp ce el șade în sala cea mare, potolind certuri și ascultând cereri, Isabel, eu și pupiliile tatei, printre care și Richard, fratele regelui, avem voie să ieșim călare în fiecare după-amiază. Mergem să vânăm cu șoimii fazani și potârniche în ținuturile mlăștinoase care se întind pe mile întregi, tocmai până-n Scoția. Richard și ceilalți băieți trebuie să lucreze cu preceptorii lor în fiecare dimineață, dar după prânz au voie să stea cu noi. Băieții sunt fii de nobili, precum Francis Lovell, unii fiind vlăstarele unor bărbați însemnați din nord, bucuroși să obțină un loc în casa tatălui meu, iar alții – veri și alte rubedenii de-ale noastre, care stau la noi vreme de un an sau doi ca să învețe să domnească și să conducă. Robert Brackenbury, vecinul nostru, îl însoțește pretutindeni pe Richard, ca un mic scutier aflat în slujba unui cavaler. Richard e preferatul meu, firește, căci acum e fratele regelui Angliei. Nu e mai înalt decât Isabel, însă are o vitejie înflăcărată, iar eu îl admir în taină. E subțirel și oacheș, mânat de o hotărâre nestrămutată de-a ajunge un mare cavaler, și știe toate legendele despre Camelot și faptele cavaleresti, pe care mi le

citește câteodată de parcă ar fi întâmplări cu oameni reali. Atunci îmi spune, cu atâta seriozitate, încât nu pot să mă îndoiesc:

— Lady Anne, nu există pe lume nimic mai de seamă decât onoarea unui cavaler. Mai bine mor decât să fiu dezonorat!

Călărește pe poneiul lui deprins cu ținuturile mlăștinoase ca și cum s-ar îndrepta spre o șarjă de cavalerie; își dorește cu ardoare să fie la fel de voinic și de puternic ca frații lui mai mari, să fie cel mai bun dintre pupili tatălui meu. Înțeleg asta, căci știu cum e să fi mereu ultimul într-o familie în care domnește rivalitatea. Însă nu i-o mărturisesc niciodată – Richard are o fire mândră de nordic, aprigă și grozav de simțitoare, și nu i-ar plăcea deloc dacă i-aș spune că-l înțeleg, tot așa cum nu mi-ar plăcea mie dacă m-ar căina pentru că sunt mai mică decât Isabel, pentru că sunt cu totul obișnuită, pe când ea e frumoasă, și pentru că sunt fată, când toată lumea aștepta un fiu și moștenitor. Unele lucruri e mai bine să nu le rostești niciodată: Richard și cu mine știm că visăm la lucruri mărețe, dar știm și că nimeni nu trebuie să afle vreodată visele noastre de măreție.

Pe când stăm împreună cu băieții în odaia de studiu, ascultându-i cum învață greaca, Margaret ne aduce vorbă să ne înfățișăm dinaintea tatei numaidecât. Ne speriem amândouă – tata nu trimite niciodată după noi.

— Eu nu? o întreabă Richard pe Margaret.

— Voi nu, Alteță, răspunde ea.

Richard îi zâmbește larg lui Isabel și, închipuindu-și, la fel ca noi, că am fost prinse făcând vreo prostie, spune:

— Doar voi două atunci. Poate veți fi bătute cu biciul.

De obicei, când ne aflăm în nord, suntem lăsate de capul nostru, întâlnindu-ne cu tata și cu mama doar la cină. Tata are multe de făcut. Până acum un an a trebuit să lupte pentru restul castelelor de la miazănoapte, care îi rămăseseră loiale regelui adormit. Mama vine la reședințele ei din nord hotărâtă să rânduiască tot ce-a mers prost în lipsa ei. Dacă milord tata vrea să ne vadă, pesemne că am dat de bucluc, însă nu-mi trece prin minte cu ce-am greșit.

Când intrăm, îl vedem pe tata stând la masă, în jilțul lui mare, falnic precum un tron. Secretarul îi așază în față hârtie după hârtie, iar tata, cu pana în mână, mângălește pe fiecare

câte un W – de la Warwick, cel mai ales dintre multele lui titluri. Alt secretar aflat lângă el se apleacă înainte, cu o lumânare în mână și niște ceară de sigiliu în cealaltă, și picură o mică baltă îngrijită de ceară roșie pe document, iar tata își apasă inelul pe ea, ca să-l pecetluiască. E ca o vrajă: dorințele lui se preschimbă în fapte. Așteptăm la ușă să ne bage în seamă, iar eu mă gândesc ce minunat e să fii bărbat, să-ți pui întâia literă din nume pe o poruncă și să știi că va fi împlinită pe dată. Eu, una, aș trimite porunci toată ziua, doar din pură plăcere.

În timp ce secretarul ia hârtiile, tata ridică privirea, ne vede și ne face un semn ușor să ne apropiem. Înaintăm și ne plecăm într-o reverență, așa cum se cuvine, pe când tata ridică mâna pentru a ne binecuvânta, apoi își împinge jilțul în spate și ne spune să ocolim masa și să venim dinaintea lui. Întinde mâna spre mine și, când mă apropii, mă bate ușurel pe creștet, cum face cu Midnight, calul lui. Nu e prea plăcut, căci are mâna grea, iar eu port o bonetă țepănă, din plasă de fir de aur, pe care o turtește la fiecare atingere, dar pe Isabel n-o cheamă să se apropie. E silită să rămână deoparte, stingherită, uitându-se la noi. Mă întorc spre ea și-i zâmbesc, căci mâna tatei se odihnește pe creștetul meu și eu sunt cea care mă sprijin de brațul jilțului său, cu aerul că mă simt în largul meu, nu speriată de aceste dovezi ale bunăvoinței lui.

— Sunteți fete cuminiți, silitoare la învățătură? întreabă tata pe neașteptate.

Încuviințăm amândouă din cap. Fără doar și poate, suntem fete cuminiți și studiem în fiecare dimineață cu preceptorul nostru, învățând logică luna, gramatică marțea, retorică miercurea, franceză și latină joia, iar vinerea – muzică și dans. Vinerea e cea mai plăcută zi a săptămânii, firește. Băieții au preceptorul lor pentru greacă și, pe lângă asta, studiază cu un maestru de arme, duelându-se și învățând să mânuiască sabia. Richard e un elev bun și muncește pe brânci la exercițiile de mânăuire a armelor. Isabel mi-a luat-o înainte cu mult la învățătură și va mai rămâne în grija preceptorului nostru doar puțin, până împlinește cincisprezece ani. Spune că fetelor nu le intră în cap retorica și că, după ce va scăpa de corvoada învățăturii, voi rămâne singură în odaia de studiu și nu voi fi lăsată să ies de-acolo până nu ajung la capătul cărții

cu exemple. Gândul de-a rămâne în odaia de studiu fără ea e atât de trist, încât mă întreb dacă să îndrăznesc să-i pomenesc tatei despre acest lucru și să-l rog să mă scutească acum, când își odihnește mâna, atât de grea, pe umărul meu și pare să-mi arate bunăvoință. Îi cercetez chipul grav și-mi zic: mai bine nu.

— Am trimis după voi ca să vă spun că regina a cerut să intrați amândouă în rândurile doamnelor ei, ne vestește tata.

Lui Isabel îi scapă un icnet slab de încântare și fața ei rotundă se face trandafirie ca o zmeură coaptă.

— Noi?! îngaim uluită.

— E o onoare ce vi se datorează în virtutea locului pe care îl ocupați în lume fiind ficele mele, dar e și pentru că v-a văzut purtarea la curte. A spus că tu, Anne, ai fost deosebit de fermecătoare la încoronarea ei.

Aud cuvântul „fermecătoare”, și preț de o clipă nu mă pot gândi la nimic altceva. Regina Angliei – deși e regina Elizabeth, care a fost doar Elizabeth Woodville și pe atunci era o nimeni – mă găsește fermecătoare. Și i-a spus tatei că mă găsește fermecătoare. Simt cum îmi crește inima de mândrie și mă întorc cu fața spre coplesitoru-mi părinte, aruncându-i un surâs fermecător, sper eu.

— Socotește, pe bună dreptate, că ai fi o podoabă în odăile ei.

Mintea mi se oprește la cuvântul „podoabă” și mă întreb ce anume vrea să spună regina. Vrea să spună că-i vom împodobi odăile, făcându-le să arate frumos, ca niște tapiserii agățate pe niște pereți prost spoiți cu var? Va trebui să stăm tot timpul în picioare în același loc? Voi fi un soi de vază? Tata râde văzându-mi aerul nedumerit și-i face semn lui Isabel.

— Spune-i surorii tale ce i se cere.

— Să fii domnișoară de companie, îmi șuieră ea.

— Ah!

— Ce părere aveți? întreabă tata.

Vede bine ce părere are Isabel, căci ea găfâie de emoție, iar ochii albaștri îi scânteiază.

— Aș fi foarte încântată, răspunde ea găsindu-și cu greu cuvintele. E o onoare. O onoare pe care nu am căutat-o... Primesc!

Tata se uită la mine.

— Și tu, micuț? Șoricelul meu? Ești în culmea încântării, ca sora ta? Te grăbești și tu s-o slujești pe regina cea nouă? Vrei să dănțuiești în jurul noii flăcări?

Ceva din felul cum vorbește mă previne că ar fi răspunsul greșit, cu toate că mi-o amintesc pe regină așa cum și-ar aminti un ucenic năucit vederea unei icoane într-o zi de sărbătoare. Nu mă pot gândi la nimic mai minunat decât să-i slujesc acestei frumuseți ca domnișoară de companie. Iar ea mă place. Mama ei mi-a zâmbit și ea însăși m-a găsit fermecătoare. Stau să plesnesc de mândrie că mă place și de bucurie că m-a ales dintre altele. Sunt însă prudentă.

— Cum crezi dumneata că-i mai bine, tată, răspund uitându-mă în pământ, apoi ridic privirea spre ochii lui întunecați. Acum ne place de ea?

— Doamne păzește! strigă el, râzând scurt. Ce bârfe ai auzit? Bineînțeles că o iubim și o cinstim, doar e regina noastră, soția regelui nostru. Ochii lui s-au oprit asupra ei, dintre toate prințesele din lume. Închipuie-ți! S-ar fi putut însura cu oricare dintre doamnele de obârșie nobilă ale creștinătății – și totuși a ales-o pe ea!

Tonul lui are ceva dur și batjocoritor. Aud cuvintele loiale pe care le rostește, dar mai aud ceva îndărătul lor: o notă ca aceea din glasul lui Isabel când mă tiranizează.

— Întrebi ca o copilă prostuță, spune tata. I-am jurat cu toții credință. Tu însăși i-ai jurat credință la încoronare.

Isabel îmi face semn din cap că așa e, vrând parcă să adeverească reproșul tatei.

— E prea mică să înțeleagă, îl liniștește ea peste capul meu. Nu înțelege nimic.

Firea mea aprigă se aprinde îndată.

— Înțeleg că regele n-a făcut ce l-a sfătuit tata! Cu toate că el l-a așezat pe tron! Cu toate că ar fi putut să moară luptând cu regina cea rea și cu regele adormit pentru Edward!

Asta îl face să izbucnească iarăși în râs.

— „Gura pruncilor adevăr grăiește”, chiar așa! (Ridică din umeri.) Oricum, nu plecați. Niciuna dintre voi nu va merge la curte s-o slujească pe această regină. Veți merge cu mama voastră la Castelul Warwick și puteți învăța de la ea tot ce trebuie să știți despre conducerea unui mare palat. Nu cred că Alteța Sa regina vă poate învăța vreun lucru pe care mama

voastră să nu-l fi știut din copilărie. Noi ne înrudeam cu familia regală când această regină culegea mere în livada de la Groby Hall. Mama voastră e o Beauchamp prin naștere, s-a căsătorit cu un Neville, așadar mă îndoiesc că are multe de învățat despre ce înseamnă să fii o mare lady în Anglia – cu siguranță nu de la Elizabeth Woodville, adaugă el cu glas scăzut.

— Dar, tată... Isabel e atât de amărâtă, încât nu poate să tacă. N-ar trebui s-o slujim pe regină, dacă ne-a cerut-o? Sau, oricum, eu n-ar trebui să merg? Anne e prea mică, dar eu n-ar trebui să merg la curte?

El o privește cu aerul că-i disprețuiește jindul de-a se afla în miezul lucrurilor, la curtea reginei, în inima regatului, văzându-l pe rege în fiecare zi, trăind în palatele regale, îmbrăcată în veșminte minunate, la o curte proaspăt sosită la putere, cu odăile pline de muzică, cu pereții îmbrăcați în tapiserii vesele, o curte jucăușă care-și sărbătorește triumful.

— O fi Anne mică, dar judecă mai sănătos decât tine, spune tata cu răceală. Îmi pui la îndoială hotărârile?

Isabel face o reverență adâncă, plecând capul.

— Nu, milord. Niciodată. Firește că nu.

— Puteți pleca, spune el, de parcă s-ar fi săturat de amândouă.

Leșim în grabă din odaie, ca niște șoareci care au simțit pe spinările păroase răsuflarea pisicii. Când ajungem în siguranță în sala de primire a tatei și ușa se închide în urma noastră, dau din cap spre Isabel cu un aer înțelept și zic:

— Poftim! Am avut dreptate. Nu ne place de regină.

Castelul Warwick, primăvara anului 1468

Nu ne place de regină. În primii ani de căsnicie îl încurajează pe rege să se întoarcă împotriva tatălui meu, primul și cel mai bun prieten al lui, bărbatul care l-a așezat pe tron și i-a dăruit un regat. Împreună îi iau unchiului meu George marele sigiliu dregătoresc și importanta funcție de lord cancelar, iar pe tata îl trimit sol în Franța și pe urmă îl trădează, încheind pe la spatele lui un tratat secret cu Burgundia rivală. Tata se înfurie pe rege și dă vina pe regină și pe familia acesteia că îl sfătuiesc să acționeze împotriva adevăratelor lui interese, dar în favoarea rubedeniilor ei burgunde. Cel mai rău dintre toate e că regele Edward o trimite pe sora lui Margaret să se mărite cu ducele de Burgundia. Toate tratativele duse de tata pe lângă marea putere a Franței sunt dejucate de această bruscă prietenie cu vrăjmașul. Edward își va face din Franța un dușman și toată truda tatei de-a păstra prietenia acestei țări va fi în zadar.

Și ce cununii pune la cale regina ca să-și ridice familia la măreție! De cum e încoronată, pune mâna pe aproape toți tinerii bogați și de obârșie aleasă din țară pentru sutele ei de surori. Pe tânărul Henry Stafford, ducele de Buckingham, pe care părinții mei l-au ales pentru mine, îl leagă prin căsătorie de sora ei Katherine – fetița care a stat la masă cu noi la cina de încoronare. Copila născută și crescută într-o casă de țară din Grafton devine ducesă. Deși cei doi nu sunt mai vârstnici decât mine, regina îi căsătorește oricum și-i crește în casa ei, ca pupili, păzind astfel averea Stafford pentru propriul ei profit. Mama spune că familia Stafford, la fel de mândră ca oricare alta din Anglia, n-o va ierta niciodată pentru asta, așa cum n-o vom face nici noi. Micul Henry are un aer suferind, de parcă l-ar fi otrăvit cineva. El, care se trage din regii Angliei, e însurat cu micuța Katherine Woodville și are drept socru un bărbat care a fost un simplu scutier!

Pe frați, regina îi însoară cu orice femeie care are avere sau titlu. Chipeșul ei frate Anthony capătă o nevastă al cărei titlu îl face baron Scales; însă regina nu face nicio propunere pentru noi. E ca și cum am fi încetat să mai existăm pentru ea în clipa în care tata a hotărât să nu plecăm la curtea ei. Nu face oferte

nici pentru Isabel, nici pentru mine. Mama îi spune tatei că nu ne-am fi coborât niciodată la soți din neamul Rivers – oricât de sus ar încerca să urce –, însă asta înseamnă că nu am o căsătorie pusă la cale, deși voi împlini doisprezece ani în iunie; pentru Isabel, prizonieră în suita mamei ca domnișoară de companie și fără perspective de căsătorie, deși are șaisprezece ani, e și mai rău. Fiindcă mama a fost logodită când abia ieșise din scutece, iar la paisprezece ani era cununată și împărțise deja patul cu bărbatul ei, Isabel își pierde tot mai mult răbdarea, simte tot mai clar că va rămâne în urmă în această întrecere spre altar. Parcă am dispărut, ca două fete dintr-un basm aflate sub puterea unei vrăji, în timp ce regina Elizabeth își mărită toate surorile și verișoarele cu toți nobilii tineri și avuți din Anglia.

— Poate te vei mărita cu un prinț străin, îi spun lui Isabel, încercând s-o consolez. Când ne vom întoarce acasă, la Calais, tata îți va găsi un prinț francez. Se plănuiește negreșit ceva pentru noi.

Ne aflăm în odaia doamnelor de la Castelul Warwick, chipurile desenând. Isabel are în față o schiță bună a peisajului ce se vede de la fereastră, iar eu – o mângălitură care ar trebui să înfățișeze un buchet de aglice de curând culese de pe malul Avonului, lângă lăuta lui Richard.

— Cât de neghioabă poți să fii! spune ea pe un ton zdrobitor. La ce ne-ar folosi un prinț francez? Avem nevoie de o legătură cu tronul Angliei! Pe tron se află noul rege, alături de nevastă-sa, care nu-i naște decât fete. Trebuie să ne aflăm în linia de succesiune! Trebuie să ne apropiem! Ești tot atât de proastă ca o fată de țăran care păzește găștele!

Insulta nici măcar nu mă face să mă înfierbânt.

— De ce avem nevoie de o legătură cu tronul Angliei?

— Tata n-a așezat Casa de York pe tronul Angliei ca să-i facă pe plac *Casei de York*. A așezat un York pe tron ca să-i poată stăpâni familia. Urma să conducă Anglia din spatele tronului York. Edward era ca un frate mai mic pentru el, iar tata urma să-l conducă. Toată lumea știe lucrul ăsta.

Eu nu. Credeam că tata a luptat pentru Casa de York pentru că aceasta era moștenitoarea de drept, pentru că regina Margareta de Anjou era o femeie rea și pentru că regele se cufundase în somn.

— Dar acum, că regele Edward nu primește sfaturi decât de la soția lui și de la familia acesteia, va trebui să intrăm în cercul familiei ca să-l putem conduce, urmează Isabel. Tu și cu mine ne vom mărita cu frații lui, ducii de viță regească, dacă mama poate pune mâna pe ei pentru noi.

Simt că roșesc.

— Vrei să spui că mă voi mărita cu Richard?

— Doar nu-ți place de el! strigă Isabel izbucnind în râs. E atât de oacheș, cu pielea atât de măslinie și atât de stângaci...

— E puternic, spun la nimereală. Poate să călărească orice cal. Și e viteaz...

— Dacă vrei de soț un călăreț, de ce nu te măriți cu John, rândușul?

— Dar ești sigură că se vor pune la cale căsătoriile astea? Când ne vom mărita?

— Tata e hotărât, spune ea coborând glasul până la șoaptă. Dar Ea va încerca negreșit să le împiedice. Nu va vrea ca frații regelui să se însoare decât cu rude și prietene ale ei. Nu va vrea să ne aibă la curte, ca s-o facem de ocară și să le arătăm tuturor cum se poartă o familie engleză cu adevărat măreață. Își petrece tot timpul străduindu-se să-l îndepărteze pe rege de tata, fiindcă știe că tata îi spune adevărul și-l sfătuiește de bine, știe că tata îi dă regelui sfaturi împotriva ei.

— Tata i-a cerut regelui încuviințarea? Pentru căsătoriile noastre?

— I-o va cere cât se află la curte, răspunde ea. S-ar putea să i-o ceară chiar acum: azi, în clipa asta. Și atunci vom fi logodite – amândouă – și încă cu frații regelui Angliei! Vom fi ducese regale. Vom avea un rang mai înalt decât mama reginei, Jacquetta, vom avea un rang mai înalt și decât mama regelui, ducesa Cecily. Vom fi cele dintâi doamne din regat, după regina însăși!

Mă uit la ea cu gura căscată.

— Ce altceva să fim, când te gândești cine-i tatăl nostru? întreabă ea. Bineînțeles că ar trebui să fim cele dintâi doamne ale Angliei.

— Iar dacă regelui Edward nu i se naște niciun fiu... spun încet, gândind cu glas tare, atunci fratele lui George va fi rege după moartea sa.

Plină de încântare, Isabel mă cuprinde în brațe.

— Da! Întocmai! George, ducele de Clarence, spune ea rîzînd de bucurie. El va fi regele Angliei, iar eu voi fi regină.

Încremenesc, cuprinsă de venerație la gîndul că sora mea ar putea deveni regină.

— Regina Isabel, șoptesc.

— Mi s-a părut întotdeauna că sună bine, spune ea dînd din cap.

— Izzy, o să fii atît de măreață!

— Știu, spuse Isabel. Iar tu vei fi ducesă, mereu alături de mine. Vei fi cea dintâi doamnă din casa mea. Ce veșminte vom avea!

— Dar dacă tu trăiești mult, fără să ai vreun fiu, și apoi George moare, atunci Richard va fi următorul moștenitor, iar următoarea regină voi fi eu: regina Anne.

Zîmbetul i se topește pe dată.

— Nu, asta nu prea are șanse să se întîmple.

* * *

Tata se întoarce de la curte într-o tăcere împietrită. Cina se servește în sala cea mare a Castelului Warwick, unde se așază să mănânce sutele de bărbați din slujba noastră. Sala freamătă de zăngănitul farfuriilor, zdrăgănitul cupelor și hârșăitul cuțitelor pe bucatele alese, dar la masa principală, unde tata șade încruntat și fioros, mîncăm într-o liniște desăvârșită. Mama stă la dreapta lui, cu ochii ațintiți asupra mesei doamnelor de companie, vigilentă la orice lipsă de bună-creștere. Richard șade la stînga lui, atent și tăcut. Isabel stă lângă mama, amuțită de teamă, iar eu sunt ultima, ca de obicei. Nu știu ce s-a petrecut. Trebuie să găsesc pe cineva care să-mi spună.

O prind pe sora noastră vitregă, Margaret. Chiar dacă e bastarda tatei, el a recunoscut-o încă de la naștere, iar mama a plătit pentru educația ei și o ține printre doamnele de companie, fiind o confidentă care se bucură de mare încredere. Acum e măritată cu un arendaș de-al tatei, sir Richard Huddleston și, deși la douăzeci și trei de ani e femeie în toată firea și le știe mereu pe toate, ea – spre deosebire de ceilalți – îmi va spune.

— Margaret, ce se întîmplă?

— Regele l-a refuzat pe tata, îmi răspunde ea cu un aer mohorât când o prind în odaia noastră de culcare, privind cum slujnica strecoară o buiotă în patul rece, iar valetul odăii de culcare vâra o sabie între saltele, pentru siguranța noastră. Să-i fie rușine! A uitat tot ce datorează, a uitat de unde vine și cine l-a ajutat să urce pe tron. Se zice că regele i-a spus de la obraz tatălui vostru că nu va îngădui niciodată ca frații lui să se însoare cu voi două.

— Din ce pricină? Ce mânios trebuie să fie tata!

— A spus că vrea pentru ei alte partide, poate alianțe cu Franța sau cu Țările de Jos, cu Flandra din nou sau cu Germania. Cine știe? Vrea pentru ei prințese. Însă regina va căuta printre rubedeniile ei din Burgundia, fără îndoială că va avea propuneri, iar tatăl tău se simte insultat.

— Suntem insultați! spun cu tărie, apoi întreb, dintr-odată nesigură: Nu-i așa?

Ea încuviințează din cap, făcându-le semn slujitorilor să iasă din odaie.

— Suntem. Nu vor găsi fete mai frumoase pentru ducii regali nici dacă se duc să caute tocmai la Ierusalim! Regele, Dumnezeu să-l aibă în pază, e sfătuit prost. Sfătuit prost să se uite în altă parte decât la fetele Neville. Sfătuit prost să-l jignească pe tatăl tău, care l-a așezat unde se află azi.

— Cine îi spune să se uite în altă parte? întreb, însă știu răspunsul. Cine îl sfătuiește prost?

Margaret întoarce capul și scuipă în foc, zicând:

— Ea.

Știm cu toții cine e „Ea”.

* * *

Când mă întorc în sală, îl văd pe Richard, fratele regelui, prins într-o conversație intimă cu tutorele lui și bănuiesc că-l întreabă ce vești sunt, așa cum am întrebat-o eu pe Margaret. Îmi aruncă o privire, iar eu sunt sigură că vorbesc despre mine și că tutorele lui i-a spus că nu vom fi logodiți, că regina, deși s-a măritat cu bărbatul ales de ea, ne va soroci nouă, celorlalți, partide lipsite de iubire. Richard va fi căsătorit cu o prințesă sau o ducesă străină. Văd, cu o ușoară enervare, că nu pare deloc amărât. Are aerul că nu-i pasă câtuși de puțin că nu i se

va porunci să se însoare cu o fată slabă și scundă, cu părul șaten, cu piele albă, care n-are nici statură înaltă, nici păr bălai și nici urmă de săni, dreptă ca scândura toată viața ei. Scutur din cap, ca și cum nu mi-ar păsa nici mie. Nu m-aș fi măritat cu el nici dacă m-ar fi rugat toți în genunchi. Iar dacă mă voi preschimba peste noapte într-o frumusețe, se va căi că m-a pierdut.

— Ai auzit? întreabă Richard venind spre mine cu surâsul lui reținut. Fratele meu regele a spus că nu ne vom căsători. Are alte planuri pentru mine.

— N-am vrut niciodată să mă mărit cu tine! îi răspund, simțindu-mă pe dată jignită. Să nu crezi că am vrut.

— Tatăl tău a făcut chiar el propunerea.

— Ei bine, regele se va gândi la cineva pentru tine, spun înciudată. La una dintre surorile reginei, fără îndoială. Ori la una dintre verișoare. Ori poate la o strămătușă, o doamnă bătrână, cu nasul coroiat și fără dinți! Pe frățiorul ei John l-a înșurat cu strămătușa mea, bagă de seamă să nu-ți găsească drept pereche vreo babă de obârșie nobilă! Despre partida lui John s-a spus că e „diabolică” – pesemne că vei avea și tu parte de una aidoma.

Richard clatină din cap și spune încrezător:

— Fratele meu îmi va alege o prințesă. E bun cu mine și știe că-i sunt credincios trup și suflet. Pe deasupra, eu sunt la vârsta înșurătorii, pe când tu ești încă o fetiță.

— Am unsprezece ani, răspund cu demnitate. Dar voi, băieții York, vă credeți toți nemaipomeniți. Credeți că v-ați născut maturi și semeți precum lorzii. Ați face bine să nu uitați că n-ați fi ajuns nicăieri fără tatăl meu!

— Eu nu uit, spune Richard ducând mâna la inimă, de parcă ar fi un cavaler dintr-un basm, și făcându-mi o mică plecăciune ciudată, de parcă aș fi o lady în toată firea. Și îmi pare rău că nu ne vom căsători, micuță Anne, sunt sigur că ai fi fost o ducesă excelentă. Nădăjduiesc să capeti drept soț un mare prinț sau un rege.

— Bine, răspund, dintr-odată stingherită. Atunci nădăjduiesc să nu capeti o bătrână.

În seara aceea, Isabel vine la culcare tremurând de emoție, îngenunchează la picioarele patului și o aud șoptind: „Îngăduie, Doamne, să se înfăptuiască! O, Doamne, îngăduie să se înfăptuiască!”. Aștept în tăcere până își dezbracă rochia și se strecoară în așternut, întorcându-se când pe o parte, când pe cealaltă, prea neliniștită ca să doarmă.

— Ce se întâmplă? o întreb în șoaptă.

— Mă voi mărita cu el.

— Nu se poate!

— Ba da. Mi-a spus milord tata. Vom pleca la Calais, iar ducele ni se va alătura acolo în taină.

— S-a răzgândit regele?

— Regele nici nu va ști.

Îcnesc de uimire.

— Doar nu te căsătorești cu fratele regelui fără încuviințarea lui!

Ea scoate un mic chicotit întretăiat, apoi amuțim amândouă.

— Ce rochii voi avea! spune ea. Și blănuri, și nestemate...

— Richard vine și el? întreb cu un glas pierit. Căci el crede că se va însura cu altcineva.

Isabel mă cuprinde cu brațul pe după umeri, pe întuneric, și mă trage spre ea.

— Nu. El nu vine. Ție îți vor găsi pe altcineva. Nu pe Richard.

— Nu că mi-ar plăcea de el în mod deosebit...

— Știu. Te-ai așteptat să te măriți cu el, atâta tot. E vina mea, eu ți-am băgat asta în cap. Nu trebuia să-ți spun.

— Și cum tu te măriți cu George...

— Știu, spune ea cu bunătate. Ar fi trebuit să ne mărităm amândouă cu frații. Dar nu te voi părăsi. Îl voi întreba pe tata dacă poți veni să stai cu noi când voi fi ducesă și voi locui la curte. Poți să-mi fii domnișoară de companie.

— Da, numai că aș fi vrut să fiu eu însămi ducesă...

— Da, dar nu poți, spune ea.

Castelul Calais, 11 iulie 1469

Isabel poartă o rochie din mătase albă scânteietoare, cu mâneci din fir de aur. Pășesc în urma ei, îmbrăcată în alb și argintiu, ducându-i poala mantiei de hermină. Poartă o bonetă înaltă, de care e prins un vâl alb, din dantelă neprețuită, ce o face să pară înaltă de șase picioare, o zeiță, o uriașă. George, mirele, e îmbrăcat în catifea de un violet închis, culoarea împăraților. Aproape toată curtea engleză e aici. Dacă regele n-a avut știință de nunta cea tainică, și-a dat negreșit seama ce se petrece când s-a trezit azi-dimineață și a descoperit că jumătate din curtenii lui lipsesc. Chiar mama lui, ducesa Cecily, i-a făcut cu mâna grupului nupțial la plecarea din Sandwich, binecuvântând planurile mult iubitului ei fiu George, în dauna planurilor fiului ei nesupus, Edward.

Richard a rămas cu preceptorul și cu prietenii lui la Castelul Warwick. Tata nu i-a spus unde plecăm, nici măcar nu știa că venim aici ca să ținem o nuntă fastuoasă. Mă întreb dacă îi pare rău c-a rămas pe dinafară. Nădăjduiesc din toată inima să-și dea seama că a pierdut o mare șansă și că a fost luat de prost. O fi Isabel prima și cea mai frumoasă dintre fetele Neville, o fi ea cea despre care spun toți că e deosebit de grațioasă și bine-crescută – dar eu am o moștenire tot atât de mare ca a ei și se prea poate să devin atrăgătoare. Atunci Richard va pierde o soție frumoasă și bogată, iar prințesa spaniolă ponosită pe care i-o vor alege nu va fi nici pe jumătate comoara care aș fi fost eu. Mă gândesc cu oarecare plăcere cum îl va umple regretul când voi căpăta rotunjimi, părul îmi va deveni bălai ca al reginei și voi avea un surâs tainic ca al ei, iar el mă va vedea măritată cu un prinț bogat, învăluită toată în blănuri, și va ști că sunt pierdută pentru el, exact ca Guinevere.

Asta nu e doar o nuntă, ci o celebrare a puterii tatălui meu. Nimeni dintre cei care văd curtea adunată aici, poftită de tatăl meu, înclinându-se în fața lui tot atât de adânc ca dacă ar fi rege când străbate frumoasele galerii ale Castelului Calais, așezat în orașul-fortăreață pe care îl stăpânește în numele Angliei de ani buni, nu se poate îndoii măcar o clipă că are o putere egală cu cea a regelui Angliei, poate chiar mai mare

decât a acestuia. Dacă Edward alege să nu țină seama de sfatul tatălui meu, n-ar trebui să uite că sunt mulți care cred că tata e mai bun decât el: e cu siguranță mai bogat și are oștire mai mare. Și acum, iată-l pe fratele regelui, căruia nu i s-a îngăduit să se însoare, luând de bunăvoie mâna surorii mele într-a lui, zâmbindu-i cu farmecu-i bălai firesc și legându-și viața de a ei!

Ospățul de nuntă se întinde toată după-amiaza și până târziu în noapte: felurile de mâncare sosesc unul după altul din bucătărie, anunțate de trâmbițași – cărnuri și fructe, pâine și dulciuri, budinci englezești groase și delicatese franțuzești. Ospățul de încoronare al reginei pare un fleac. Tata l-a depășit pe regele Angliei într-o mare demonstrație a avuției și puterii. Suntem înconjurați de o curte rivală care o întrece în strălucire pe cea a lui Edward și a nevestei lui de rând. Tatăl meu e tot atât de măreț ca bogatul duce de Burgundia, mai măreț decât regele francez. Isabel șade cu toată fala la mijlocul mesei principale și, cu un gest al mâinii, trimite pe rând bucatele prin sală, la mesele ce trebuie cinstite. George, chipeș ca un prinț, așază pe farfuria lui Isabel bucățele de carne alese, se apleacă spre ea, îi șoptește la ureche și-mi zâmbește de la depărtare, parcă făgăduindu-mi că mă va lua și pe mine în grija lui. Nu pot să nu-i răspund cu un zâmbet: George în costumul de mire, chipeș și încrezător ca un rege, are ceva emoționant.

— Nu te teme, micuțo, vei avea și tu o nuntă fastuoasă, îmi șoptește tata trecând prin spatele mesei în capul căreia sunt așezată, în fruntea doamnelor de companie.

— Am crezut...

— Știu că ai crezut, mă întrerupe el. Dar Richard îi e devotat trup și suflet fratelui său regele, n-ar face niciodată ceva împotriva lui Edward. N-am putut nici măcar să-l întreb. Pe când George... (Aruncă o privire spre masa principală, unde George se servește cu încă un pahar de vin dulce de Madeira.) George se iubește pe sine mai mult decât pe oricine, va alege întotdeauna calea cea mai bună pentru el însuși și, în afară de asta, am planuri mari pentru el.

Aștept, în caz că va mai adăuga ceva, dar în schimb mă bate ușurel pe umăr și-mi spune:

— Va trebui să-ți duci sora în odaia de culcare și s-o ajuți să

se pregătească. Mama ta îți va face semn la timpul potrivit.

Ridic ochii spre mama, care cercetează sala, judecându-i pe servitori, urmărindu-i pe oaspeți. Îmi face semn din cap și mă ridic în picioare, iar Isabel pălește dintr-odată, dându-și seama că ospățul de nuntă s-a încheiat și trebuie să înceapă pregătirile de culcare.

Un alai gălăgios și voios îl însoțește pe George în noua odaie de culcare încăpătoare a surorii mele; din respect pentru mama, nu se fac glume prea deochete, dar soldații din garnizoană răcnesc încurajări și toți nuntașii aruncă flori la picioarele lui Isabel și strigă binecuvântări. Sora mea și proaspătul ei soț sunt duși la culcare de un arhiepiscop, douăzeci de domnișoare de companie și cinci cavaleri ai Ordinului Jartierei, într-un nor de tămâie ridicat de șase preoți, în răcnetele tunătoare ale tatei, care le face urări de bine. Mama și cu mine ieșim ultimele din odaie. Arunc o privire în urmă și văd că Izzy șade în capul oaselor pe pat, foarte palidă, de parcă i-ar fi frică. George stă sprijinit de perne lângă ea, gol până la brâu, cu părul blond lucind pe piept, cu un zâmbet larg foarte încrezător pe chip.

Șovăi. E prima noapte din viața noastră când nu vom dormi împreună. Nu cred că vreau să dorm singură, nu cred că pot să dorm fără căldura tihnită a surorii mele în pat și mă îndoiesc că Izzy îl vrea drept tovarăș de pat pe George, atât de gălăgios, de blond, de beat. Izzy se uită la mine cu aerul că ar vrea să spună ceva. Mama, simțind legătura dintre noi, își lasă mâna pe umărul meu și dă să mă scoată afară din odaie.

— Annie, nu pleca! șoptește încet Izzy.

Mă întorc și văd că tremură de frică. Întinde mâna spre mine, cu aerul că ar vrea să mă mai țină lângă ea, doar o clipă.

— Annie! șoptește.

Nu pot îndura spaima din glasul ei. Mă întorc și dau să intru din nou, dar mama mă apucă strâns de braț și închide ușa odăii de culcare în urma noastră.

* * *

În noaptea aceea dorm singură, refuzând tovarășia vreuneia dintre domnișoarele de companie. Dacă nu pot fi cu sora mea, nu vreau nicio tovarășă de pat. Stau întinsă în așternutul rece

și n-am pe nimeni cu care să vorbesc în șoaptă despre ziua aceea, pe care să-l necăjesc în glumă sau care să mă chinuie. Chiar și când ne certam ca două pisici turbate, faptul că o aveam pe Izzy ca să mă cert cu ea era o alinare. La fel ca zidurile Castelului Calais, face parte din peisajul vieții mele. Am fost născută și crescută să fiu pe locul al doilea, după ea, frumusețea familiei. Am pășit mereu pe urmele unei surori mai mari ambițioase, hotărâte, gălăgioase. Acum, dintr-odată, sunt singură. Stau trează multă vreme, cu ochii ațintiți în beznă, întrebându-mă cum va fi viața mea de-aici înainte, dacă nu mai am o soră mai mare care să-mi spună ce să fac. Mă gândesc că dimineață totul va fi absolut schimbat.

Castelul Calais, 12 iulie 1469

Dimineată, lucrurile se schimbă chiar mai mult decât îmi închipuiam în noaptea-mi de singurătate. Întregul castel se trezește în zori. Huruitul căruțelor din curtea bucătăriei spre chei, strigătele din sala armelor și frământarea și graba din port arată că, departe de-a sărbători o nuntă, tata se pregătește să iasă pe mare.

— Vin piraii? îmi întreb preceptorul, prinzându-l de mână când trece pe lângă mine spre odăile tatei, cu un pupitru de scris. Vă rog, domnule, ne atacă piraii?

— Nu, răspunde el, galben la față și speriat. Mai rău. Du-te la mama ta, lady Anne. Nu pot să mă opresc acum și să stau de vorbă. Trebuie să merg la tatăl tău, să-i aștern poruncile pe hârtie.

Mai rău decât piraii înseamnă că francezii sunt pe punctul de-a ataca. Dacă-i așa, înseamnă că suntem în război și jumătate din curtea engleză a fost prinsă într-un castel asediat. E cel mai rău lucru din câte s-au întâmplat vreodată. Dau fuga în odăile mamei, însă acolo mă întâmpină o liniște nefirească. Mama șade lângă Isabel. Sora mea poartă rochia cea nouă, dar nu se aude nici urmă din sporovăiala emoționată. Isabel pare furioasă, iar femeile așezate în cerc cos tăcute la cămăși, cu un aer de așteptare înfrigurată. Îi fac mamei o reverență adâncă.

— Te rog, milady mamă, ce se întâmplă?

— Poți să-i spui, îi zice mama cu răceală lui Isabel.

Mă apropii iute de sora mea și-mi trag un scăunel lângă jilțul ei.

— Te simți bine? murmur.

— Da, răspunde ea. N-a fost prea rău.

— A durut?

Ea încuviințează din cap.

— A fost oribil. Și dezgustător. Întâi oribil, pe urmă dezgustător.

— Ce se întâmplă?

— Tata îi declară război regelui.

— Nu se poate!

Vorbesc prea tare și mama îmi aruncă o privire tăioasă. Îmi

acopăr gura cu palma, știind că deasupra ei ochii îmi sunt cât farfuriile din pricina uluirii.

— Isabel, nu se poate!

— A fost plănuit, șoptește ea cu aprindere. A fost plănuit de la început și eu am făcut parte din plan. Tata a spus că are un plan minunat. Credeam că se gândește la nunta mea. Nu știam că e vorba de asta!

Întorc ochii spre chipul împietrit al mamei, care se mulțumește să mă sfredească cu privirea, de parcă sora mea s-ar mărita cu un trădător de viță regească în fiecare zi a săptămânii și ar fi o vulgaritate din partea mea să arăt vreun strop de uimire.

— Milady mama știa? întreb în șoaptă. Când a aflat?

— A știut de la început, spune Isabel cu înverșunare. Toți au știut. Toți, în afară de noi!

Uluirea mă amuțește. Mă uit în jur, la doamnele din odăile mamei, care cos cămăși pentru săraci de parcă ar fi o zi obișnuită, de parcă n-am porni la război împotriva regelui Angliei, pe care noi l-am așezat pe tron cu doar opt ani în urmă.

— Tata înarmează flota. Vor ridica ancora neîntârziat.

Îmi scapă un mic icnet de indignare și-mi mușc palma ca să tac.

— Of, haide, nu putem vorbi aici! spune Isabel sărind în picioare și făcându-i mamei o reverență.

Mă trage într-o sală de așteptare, iar apoi, pe treptele de piatră ale scării în spirală ce duce pe acoperișul castelului. De acolo putem privi graba înfrigurată de pe chei, unde corăbiile sunt încărcate cu arme, iar oștenii își duc armurile și-și trag caii de căpăstru la bord. Îl văd pe Midnight, falnicul bidiviu negru al tatei, cu o glugă pe cap, ca să treacă pasarela. Face salturi mari, speriat de zgomotul lemnului sub copitele lui potcovite. Dacă Midnight e neliniștit, pot fi sigură că pândesc primejdii.

— Chiar o face! strig, nevenindu-mi să cred. Chiar pornește pe mare spre Anglia! Dar cum rămâne cu mama regelui? Cu ducesa Cecily? Ea știa. Ne-a petrecut la plecarea din Sandwich. Nu-și va preveni fiul?

— Știe, spune Isabel îndârjită. Știe de-o veșnicie. Cred că toți știu, în afară de rege... și de noi două. Ducesa Cecily a

urât-o pe regină din clipa când a aflat că Edward s-a căsătorit în taină. Acum s-a întors împotriva reginei și a regelui laolaltă. Au plănuit totul de luni întregi. Tata a plătit oameni să se ridice împotriva regelui în nordul Angliei și în Midlands. Nunta mea a fost semnul lor de răscoală. Gândește-te: le-a spus chiar și ziua când mă voi cununa, ca să se poată răscula la momentul potrivit! Acum revolta e în toi, părând că a fost pornită de ei. L-au păcălit pe rege, făcându-l să creadă că e vorba de nemulțumirea oamenilor din partea locului – pleacă din Londra către miazănoapte, ca să potolească, își închipuie el, o mică răscoală. Va fi departe de Londra când debarcă tata. Nu știe că nunta mea nu a fost nuntă, ci chemare la arme. Nu știe că oaspeții de la nunta mea pornesc pe mare împotriva lui. Tata a mascat cu vâlul meu de mireasă o cotropire!

— Regele? Regele Edward? îngaim prostește, de parcă vechiul nostru dușman, regele Henric, ar fi putut să se deștepte și să se scoale din patul lui din Turn.

— Bineînțeles că regele Edward.

— Dar tata îl iubește!

— Îl iubea, îmi îndreaptă Isabel greșeala. George mi-a spus azi-dimineață. Totul s-a schimbat. Tata nu poate să-l ierte pe rege pentru că dă întâietate neamului Rivers. Nimeni nu poate câștiga un ban, nimeni nu poate căpăta o palmă de pământ, tot ce-a putut fi luat au luat ei și tot ce se hotărăște în Anglia e hotărât de ei. Mai ales de Ea.

— E regină... spun șovăielnic. E o regină minunată...

— N-are dreptul la totul, mi-o retează Isabel.

— Dar să-l înfrunte pe rege! (Cobor glasul.) Asta nu e trădare?

— Tata nu-l va înfrunta pe rege direct, ci îi va cere să renunțe la sfetnicii răi – adică la familia Ei, familia Rivers. Va cere ca regele să-i repună în drepturi pe sfetnicii care l-au călăuzit cu înțelepciune – adică pe noi. Va redobândi demnitatea de lord cancelar pentru unchiul nostru George Neville. Îl va sili pe rege să se sfătuiască cu el în toate, tata va lua iarăși hotărârile în privința alianțelor cu străinătatea. Vom redobândi totul, vom ajunge din nou unde am fost înainte, sfetnicii și cârmuitorii din spatele tronului. Un lucru însă nu știu... (Vocea îi tremură în mijlocul acestor prevestiri sigure, de parcă și-ar fi pierdut dintr-odată curajul.) Un lucru nu-l știu

deloc... (Trage adânc aer în piept.) Nu știu...

Privesc cum oamenii leagă cu frânghii un tun mare și îl coboară în cala corabiei.

— Ce? Ce nu știi?

Pe chipul ei se citește spaima, ca în seara din ajun, când am lăsat-o în patul nupțial, iar ea a șoptit „Annie, nu pleca”.

— Dacă e o înșelătorie? întreabă Isabel cu un glas atât de scăzut, încât trebuie să-mi lipsesc tâmpla de a ei ca s-o aud. Dacă e o înșelătorie, ca aceea pe care au pregătit-o pentru regele adormit și regina cea rea? Ești prea mică și nu-ți amintești, dar tatăl regelui Edward și tatăl nostru nu l-au înfruntat pe regele adormit. Nu s-au revoltat niciodată fațăș împotriva lui. Au spus doar că ar trebui să fie sfătuit mai bine. Și au pornit cu oștirile Angliei împotriva lui, zicând mereu că ar trebui să fie sfătuit mai bine. Asta spune tata întotdeauna.

— Iar după ce l-au învins în luptă...

— L-au dus în Turn și au zis că-l vor ține acolo pe vecie, încheie ea. I-au luat coroana, deși au spus întotdeauna că nu vor decât să-l ajute să cârmuiască. Dacă tata și George plănuiesc să-i facă același lucru regelui Edward? Întocmai ce i-au făcut tata și Edward regelui adormit? Dacă tata l-a trădat pe Edward și vrea să-l închidă în Turn, alături de Henric?

Mă gândesc la regina cea frumoasă, atât de încrezătoare și de zâmbitoare la ospățul de încoronare, și mi-o închipui întemnițată în Turn, în loc să fie stăpâna lui și să danseze până în zori.

— Nu poate face una ca asta, a jurat credință! șoptesc amorțită. Toți am jurat! Toți am spus că Edward e adevăratul rege, regele uns. Toți am sărutat mâna reginei. Am spus că regele Edward are un drept mai întemeiat la tron decât regele adormit. Am spus că el e floarea de York și că ne vom plimba cu toții prin grădina înmiresmată a Angliei. Și am dansat la încoronarea ei, când ea era atât de frumoasă și amândoi erau atât de fericiți. Edward e regele Angliei, nu poate exista altul. Ea e regină.

Isabel clatină din cap, scoasă din răbdări.

— Îți închipui că toate sunt atât de simple! Îți închipui că toate sunt atât de oneste! Am jurat credință când tata a crezut că va domni prin regele Edward. Dacă acum crede că va domni prin George? Prin el și prin mine?

— Te va așeza pe tronul Angliei? spun, nevenindu-mi să cred. Vei purta coroana Ei? Vei lua locul Ei? Nu veți aștepta să moară Edward? Veți lua pur și simplu totul?

Isabel nu pare încântată, ca în jocurile noastre de-a reginele. Pare uluită. Pare înfricoșată.

— Da.

Castelul Calais, vara anului 1469

George, proaspătul soț al lui Isabel, tatăl meu și toți bărbații care s-au strâns ca nuntași se dovedesc a alcătui o oaste chemată la arme: și-au jurat credință unii altora și sunt pregătiți să cotopească Anglia. Ridică ancora, debarcă în Kent și pornesc către Midlands în marș. Bărbații țării se revarsă din orașe ca să le îngroașe rândurile, își aruncă sapele pe câmpuri și fug după oștirea tatei. Poporul Angliei îl ține minte și acum ca fiind conducătorul care a eliberat țara de sub blestemul regelui adormit, căpitanul iubit care apără Canalul Mânecii și îi ține pe pirati și pe francezi departe de țărmurile noastre. Toți îl cred când spune că nu vrea decât să-l învețe pe tânărul rege cum să cârmuiască și să-l scape de sub înrâurirea soției lui: altă femeie îndărătnică, altă regină rea care va abate blestemul asupra Angliei dacă norodul cedează în fața unui nou monarh cu fustă.

Poporul Angliei a învățat s-o urască pe regina cea rea, Margareta de Anjou. De cum e pomenită altă femeie, o femeie hotărâtă, care știe ce vrea și care se folosește de faptul că e soția regelui ca să încerce să cârmuiască regatul, se ridică la arme într-o izbucnire pătimașă a mândriei bărbătești rănite. Unchiul meu George, căruia regele și soția lui i-au luat dregătoria de lord cancelar, îl prinde pe Edward în drum spre armata lui, îl capturează și-l trimite sub pază la Castelul Warwick, căminul nostru. Tata îi capturează pe tatăl reginei și pe unul dintre frații ei în Țara Galilor. Trimite un pâlcc de oșteni la Grafton, în Northampton, să o smulgă pe mama reginei din casa ei. Toate lucrurile astea se petrec unul după altul, într-un iureș prea rapid pentru rege. Tata îi vânează pe bărbații familiei Rivers înainte ca aceștia să-și dea seama că ei sunt prada. E sfârșitul puterii regelui, sfârșitul sfetnicilor proști ai regelui. E cu siguranță sfârșitul neamului Rivers. Din numeroasa familie a reginei, tata are în puterea lui trei inși: pe tatăl, pe mama și pe unul dintre frații ei.

Încetul cu încetul, cu o groază crescândă, înțelegem că toate astea nu sunt o simplă amenințare din partea tatei, menită să le dea o lecție. Nu e o luare de ostatici obișnuită, pentru răscumpărare, ci o declarație de război față de neamul Rivers.

Tata îi învinuiește de trădare pe însuși tatăl reginei și pe tânărul, chipeșul ei frate John și poruncește să fie omorâți. Fără judecata cuvenită, fără respectarea legii, pune să fie aduși de la Chepstow în fortăreața noastră de la Coventry și omorâți fără șansa de-a cere îndurare, fără șansa de grațiere, în fața zidurilor aspre și cenușii. Tânărul cel chipeș, însurat cu o femeie îndeajuns de bătrână ca să-i fie bunică, moare înaintea vârstnicei sale mirese, cu capul pe butuc, cu buclele brune strânse în pumnul călăului. Lordul Rivers își lasă capul pe butucul scaldat în sângele fiului său. Regina, doborâtă de durere, cuprinsă de spaimă pentru propria soartă, despărțită de soțul ei, temându-se că va rămâne cu totul orfană, se baricadează împreună cu copilele ei în Turnul Londrei și trimite după mama sa.

Solia nu ajunge însă la ea. Mama reginei, care a plănuit orânduirea mesei copiilor la cina de încoronare și mi-a zâmbit, se află în puterea tatălui meu, la Castelul Warwick. Tata înființează un tribunal ca s-o judece și aduce martori împotriva ei. Aceștia vin unul după altul și povestesc că în camera ei arde lumina în toiul nopții, că vorbește în șoaptă cu râul ce curge prin apropierea casei sale, că se zvonește c-ar auzi voci din alt tărâm și că, atunci când cineva din familia ei trage să moară, e prevenită prin cântece, cântece fantomatice care se revarsă din bolta nopții.

În cele din urmă îi este scotocită casa de la Grafton și sunt aduse uneltele vrăjitoriei: două păpuși mici de plumb, legate laolaltă cu fir de aur într-o uniune diavolească. E vădit că una îl intruchipează pe rege, iar cealaltă – pe fiica Jacquelinei, Elizabeth Woodville. Cununia lor tainică s-a înfăptuit prin vrăjitorie, iar regele Edward, care s-a purtat ca un nebun de când a dat prima oară ochii cu văduva din Northampton, a fost în tot acest timp stăpânit de o vrajă. Mama reginei e vrăjitoarea prin ale cărei farmece s-a înfăptuit căsătoria, iar regina e fiica unei vrăjitoare și pe jumătate vrăjitoare ea însăși. E vădit că tata se va supune poruncii din *Biblie* care spune *Să nu cruți zilele unei vrăjitoare* și o va osândi la moarte, înfăptuind lucrarea Domnului și pe a lui însuși.

Îi scrie toate acestea mamei în timp ce așteptăm la Calais. Ea ne citește cu glasul ei măsurat, iar doamnele ei uită să mai coasă, rămânând cu gura căscată de uluire. Bineînțeles că

vreau ca Midnight să străbată cu pasul lui falnic întregul regat, dar nu mă pot bucura la gândul tânărului John punându-și frumosul cap pe butucul călăului. Mi-aduc aminte că, la ospățul de încoronare, când a fost silit să meargă de mână cu soția lui cea vârstnică, arăta ca un miel de jertfă dus la tăiere – dar acum e cu adevărat un miel jertfit și a murit înaintea bătrânei doamne. Tata se revoltă împotriva rânduielilor firii, ca și împotriva celor ale monarhiei. Pe mama reginei, Jacquetta, care mi-a zâmbit cu atâta bunătate în seara ospățului de încoronare, a lăsat-o văduvă călăul tatei. Mi-o aduc aminte venind la cină cu mâna pe brațul soțului ei, strălucind amândoi de mândrie și de bucurie ca două flăcări de lumânare. Totuși tata i-a omorât băiatul și soțul. Regina a rămas fără un părinte. Oare își va pierde și mama? Oare tata o va arde pe rug pe Jacquetta, lady Rivers?

— E vrăjmașa noastră, spune sfătos Isabel. Știu că regina e frumoasă și părea foarte plăcută, dar rudele ei sunt apucătoare și sfetnici proști și tata va trebui să le nimicească. Cei din neamul Rivers au devenit dușmanii noștri. Trebuie să-i socotești dușmanii noștri.

— Așa îi și socotesc, răspund, însă, în ciuda cuvintelor rostite, mă gândesc de fapt la ea, îmbrăcată în rochia albă, cu boneta înaltă și cu vâlul de dantelă și știu că nu-i socotesc deloc dușmani.

Ne petrecem cea mai mare parte a verii într-o frământare neîntreruptă, primind din Anglia vești că Edward, regele de odinioară, trăiește la Castelul Warwick ca oaspete al nostru cu de-a sila, că tata cârmuiește regatul prin el și că bunul nume al celor din neamul Rivers e distrus. Tata le spune tuturor că, după cum arată limpede dovezile de la judecata mamei reginei, căsătoria perechii regale s-a înfăptuit ca urmare a vrăjitoriei și regele s-a aflat sub o vrajă rea. Tata l-a salvat, îl ocrotește și o va omori pe vrăjitoare, rupând astfel vraja.

Mama a mai așteptat și altădată vești la Calais; am așteptat aici când tata a purtat bătălii strălucite, una după alta, ca să-l înfrângă pe regele adormit. Parcă rețrăim acele zile ale victoriei și tata a redevenit de neoprit. Acum are în mâinile lui un al doilea rege și va așeza pe tron o nouă marionetă. Servitorii francezi care vin în orașul Calais ne spun că francezii îl numesc pe tata „eminența cenușie” și „făcătorul de regi” și

sunt încredințați că nimeni nu poate ocupa tronul Angliei fără îngăduința lui.

— „Făcătorul de regi”, murmură mama desfătându-se cu cuvintele, zâmbindu-le doamnelor ei, zâmbindu-mi chiar și mie. Doamne, ce lucruri nesăbuite spun oamenii! adaugă ea.

Pe urmă, o corabie venită din Anglia ne aduce un pachet cu scrisori și căpitanul vine la castel ca s-o vadă pe mama între patru ochi și să-i spună că în Londra umblă zvonul că regele Edward s-a născut bastard, nefiind fiul tatălui său, ci odrasla din flori a unui arcaș englez. Edward n-a fost nicio clipă moștenitorul Casei de York. Obârșia lui, prin naștere, e de rând. Nici n-ar fi trebuit să urce pe tron.

— Lumea chiar spune că ducesa Cecily s-a culcat cu un arcaș? întreb cu glas tare când una dintre doamnele de companie împărtășește în șoaptă bârfa – mama regelui, strămătușa noastră e una dintre cele mai formidabile doamne din regat și numai un neghiob ar crede așa ceva despre ea. Ducesa Cecily? Cu un arcaș!

Cu o mișcare iute, mânioasă, mama se repede la mine și mă plesnește atât de zdravăn, că-mi zboară boneta din cap.

— Piei din ochii mei! strigă ea furioasă. Și gândește-te înainte să îndrăznești să-i vorbești de rău pe cei mai buni decât tine! Să nu te mai aud niciodată spunând așa ceva!

Mă văd nevoită să dau fuga până-n celălalt capăt al odăii ca să-mi iau boneta. Deschid gura să-mi cer iertare:

— Milady mamă...

— Treci în odaia ta! îmi poruncește ea. Iar pe urmă du-te la preot, să-ți dea penitență pentru că ai bârfit!

Ies în grabă, cu boneta în mâini, și o găsesc pe Isabel în odaia noastră de culcare.

— Ce-i? întreabă ea văzând pe obrazul meu urma roșie a unei palme.

— Milady mama, răspund scurt.

Isabel bagă degetele în mânecă și-mi împrumută batista ei de mireasă ca să-mi șterg ochii, spunând cu blândețe:

— Ține. Pentru ce te-a plesnit? Hai și așază-te aici, să te pieptăn.

Îmi înăbuș suspinele și mă așez în fața micii oglinzi de argint. Isabel îmi scoate agrafele din păr și-mi descurcă șuvițele cu pieptănul de fildeș pe care i l-a dăruit soțul ei după

singura lor noapte de căsătorie.

— Ce s-a întâmplat?

— Am zis doar că nu cred că regele Edward e un bastard pe care ducesa l-a băgat pe gâtul ducelui, mă apăr eu. Chiar de-ar fi să fiu omorâtă în bătaie pentru că zic așa ceva, tot nu cred. Strămătușa noastră? Ducesa Cecily? Cine-ar îndrăzni să spună una ca asta despre ea? E o doamnă atât de semeț! Cine ar spune așa ceva despre ea? N-o să i se taie limba? Tu ce crezi?

— Cred că e o minciună, răspunde ea sec, răsucindu-mi părul într-o coadă și prinzându-l în agrafe. De asta ai încasat-o. Mama s-a mâniat pe tine pentru că e o minciună pe care nu trebuie s-o punem la îndoială. Nu trebuie s-o repetăm, dar nici s-o punem la îndoială. E o minciună pe care oamenii noștri o spun prin toată Londra, ba și la Calais, iar noi nu trebuie s-o tăgăduim.

Nu mai înțeleg nimic.

— De ce s-o spună oamenii noștri? De ce nu i-am opri s-o repete, așa cum mi-e oprit mie? De ce să îngăduim o astfel de minciună? De ce să spună cineva că ducesa Cecily și-a înșelat soțul? Că s-a făcut de rușine?

— Gândește-te, mă sfătuiește ea.

Stau și mă privesc îndelung în oglindă – părul castaniu, împletit elegant de Isabel, strălucește în scânteieri de bronz, chipul tânăr mi-e încruntat. Isabel așteaptă să merg pe cărarea încurcată a uneltirilor tatei.

— Tata le îngăduie oamenilor să repete minciuna asta?

— Da.

— Pentru că, dacă Edward e nelegitim, George e adevăratul moștenitor, spun eu în cele din urmă.

— Și, ca atare, adevăratul rege al Angliei, adaugă Isabel. Toate drumurile duc spre urcarea lui George pe tron, cu mine alături și cu tata îndrumându-ne pe amândoi pentru totdeauna. I se spune „făcătorul de regi”. L-a făcut rege pe Edward și acum își desface propria lucrătură. Apoi îl va face rege pe George.

În oglindă, chipul ei e grav.

— Credeam că te vei bucura să fii regină, spun cu șovăială. Și că tata ți-a câștigat tronul.

— Când eram mici și ne jucam de-a reginele, nu știam ce

preț plătesc femeile. Acum știm. Regina de dinaintea lui Elizabeth, Margareta de Anjou, se târăște în genunchi ca o cerșetoare implorând ajutorul regelui Franței, soțul ei e în Turn, fiul ei e un prinț fără principat. Regina de-acum se ascunde în Turn, tatăl și fratele ei au murit pe eșafod, scurtăți de cap ca doi tâlhari de rând, mama ei așteaptă să fie arsă pe rug pentru vrăjitorie.

— Iz, te rog, spune-mi că tata n-o va arde pe Jacquetta Woodville pe rug!

— Ba da, o va arde, spune sora mea cu un aer mohorât. Altfel, de ce s-o aresteze și s-o judece? Când voiam să fiu regină, credeam că e o poveste, cum sunt legendele, credeam că e vorba doar de rochii frumoase și cavaleri chipeși. Acum îmi dau seama că e o partidă de șah necruțătoare, iar tata m-a ales drept pion. Acum mă folosește pe tablă, însă mâine s-ar putea să cad pe margine și el nici măcar nu se va gândi la mine, ci va pune în joc alt pion.

— Te temi? întreb în șoaptă. Te temi că vei cădea pe margine?

— Da, răspunde ea.

Anglia, toamna anului 1469

Tatăl meu are Anglia în mâini. Victorios, ne cheamă ca să-i împărtășim triumful. Mama, Isabel și cu mine plecăm din Calais pe cea mai bună corabie din marea flotă a tatei și sosim în Londra cu mare pompă, fiind femeile noii case regale. Fosta regină Elizabeth stă ascunsă în Turn, iar tata îl mută pe fostul rege al Angliei în castelul nostru de la Middleham și-l ține prizonier acolo. În lipsa altei curți, devenim centrul Londrei și al regatului. Mama și ducesa Cecily, mama regelui, sunt văzute împreună pretutindeni, cu Isabel mergând în spate – cele două mari doamne ale țării și mireasa care va deveni regină la următoarea întrunire a parlamentului.

E momentul nostru de triumf: eminența cenușie, făcătorul de regi, îl detronează pe monarhul de care s-a săturat ca să întroneze un altul, pe ginerele lui. Tatăl meu hotărăște cine va cârmui Anglia. Tatăl meu face și desface soarta regilor Angliei. Iar Isabel e grea – și ea face întocmai ce-i cere tata, și ea e o făcătoare de regi: plămădește un viitor rege al Angliei în pânțece. Mama se roagă în fiecare dimineață dinaintea unei statui a Fecioarei ca Isabel să nască un băiat care să fie prinț de Wales, moștenitorul tronului. Suntem o familie triumfătoare, binecuvântată de Dumnezeu cu rodnicie. Fostul rege, Edward, are numai trei fiice, nu are niciun fiu și moștenitor, în odaia copiilor lui nu se află niciun prinț, nu este nimeni care să-l împiedice pe George să urce pe tron. Frumoasa lui regină, atât de sănătoasă și de rodnică, nu poate zămisli cu el decât fete. Și iată-ne pe noi, intrând în Anglia ca o nouă familie regală, cu o nouă regină de încoronat, deja grea. Un prunc plămădit în noaptea nunții, singura noapte petrecută de miri împreună! Ce semn al harului divin! Cine se poate îndoi că noi suntem sortiți să luăm coroana, iar tata – să-și vadă nepotul născându-se prinț și trăind ca să ajungă rege?

Tata ne poruncește să venim la Castelul Warwick, pe drumurile presărate cu frunze în culori vii ce se învârtesc în jurul nostru și mărginite de copaci parcă scoși dintr-un sipet cu comori: numai aur, bronz și aramă. Drumurile sunt bătătorite și uscate după vara lungă, astfel că lăsăm în urmă

un nor de praf. Isabel merge înainte, odihnindu-se într-o litieră trasă de catări albi. Nu va locui în Londra, alături de soțul ei cel victorios. Acum n-are nicio însemnătate dacă stau despărțiți, de vreme ce îi poartă deja pruncul. Se va odihni și se va pregăti pentru încoronare. Tata va convoca parlamentul în York și îl va proclama rege pe George, ducele de Clarence, iar Isabel va fi regină. Va avea loc o ceremonie de încoronare fastuoasă la Londra. Isabel va lua sceptrul în mână și-l va așeza în poală, în dreptul pântecelui rotunjit, iar rochia de încoronare va avea falduri bogate în față, ca să-i pună în lumină sarcina.

Ne sosesc în nord cufere cu veșminte din garderoba regală. Isabel și cu mine le deschidem ca niște copii în ziua de Anul Nou, în cea mai bună odaie din castel, și împrăștiem lucrurile din ele peste tot, privind cum scânteiază în lumina focului dantelele de aur și pietrele scumpe.

— A făcut-o! strigă Isabel cu râsuflarea întretăiată, uitându-se la cuferele cu blănuri pe care i le-a trimis tata. I-a luat veșmintele! Astea sunt blănurile ei. (Își îngroapă fața în blănurile bogate și scapă un mic icnet uluit.) Miroase-le! Încă se mai simte parfumul ei! I-a luat blănurile, i-a luat negreșit și parfumul. Voi folosi și parfumul ei. Tata spune că voi avea toate blănurile ei din dulapurile regale ca să-mi garnisesc rochiile. Îmi va trimite nestematele ei, brocarturile ei, rochiile ei din fir de aur, ca să fie ajustate pe măsura mea. A făcut-o!

— Te-ai îndoit vreodată că o va face? o întreb mângâind hermina de un alb lăptos cu pete negre pe care numai regii și reginele au voie s-o poarte – iar Isabel își va garnisi toate mantiile cu ea. L-a înfrânt pe regele Henric și-l ține prizonier. Acum l-a învins și pe regele Edward și-l ține prizonier. Uneori mă gândesc la el, stând în șaua lui Midnight, bidiviul lui, străbătând întreaga țară, de neînvinc.

— Doi regi în temniță și unul nou pe tron? întreabă Isabel dând blănurile la o parte. Cum e cu puțință? Cum va fi al treilea rege mai în siguranță decât ceilalți doi? Dacă tata se întoarce împotriva lui George așa cum s-a întors împotriva lui Edward? Dacă planurile tatei nu mă trec doar cu vederea, ci ajung să-mi fie potrivnice? Dacă făcătorul de regi va vrea un nou rege după George?

— N-o să facă una ca asta, doar tu și George existați acum

pentru el, iar tu porți în pânțele un prinț, nepotul lui, spun pe deplin încredințată. A făcut toate astea pentru tine, Isabel. Te va așeza pe tron și te va ține acolo, iar atunci următorul rege al Angliei va fi un Neville. Dacă ar fi făcut asta pentru mine, aș fi fost nespus de fericită. Dacă ar fi făcut-o pentru mine, aș fi fost cea mai fericită fată din Anglia.

Însă Isabel nu e fericită. Mama și cu mine nu putem înțelege de ce nu jubilează. Ne gândim că o obosește sarcina, căci nu vrea să iasă la plimbare în diminețile senine și reci, iar aerul înviorător al toamnei nu-i face nicio plăcere. E neliniștită, cu toate că noi și oamenii loiali aflați în slujba noastră suntem triumfători, desfătându-ne cu ridicarea noastră la putere. Iar într-o zi, la masa de prânz, ne este anunțat maestrul de călărie al tatei, cel mai de nădejde om din slujba lui. Străbate sala în lung, iar mesenii amuțesc și schimbă șoapte când omul îi întinde mamei o scrisoare peste masa principală, iar ea o primește, uimită că maestrul de călărie a intrat în sală murdar de praful drumului, dar înțelegând după gravitatea chipului său că veștile sunt grabnice. Se uită la pecete – blazonul tatei cu ursul și toiagul crestă – și apoi, fără să scoată o vorbă, iese pe ușa din capătul sălii, ce dă în grădina acoperită, lăsându-ne tăcuți.

Isabel, eu și cele douăsprezece doamne care o slujesc ne vedem de mâncare, încercând să părem netulburate sub privirile iscoditoare ale mesenilor din sala cea mare, însă – de îndată ce putem – ne retragem să așteptăm în sala de primire din fața grădinii acoperite, prefăcându-ne că sporovăim cu voioșie, dar dându-ne seama cu groază de ușa încuiată și de tăcerea din spatele ei. Dacă tata ar fi mort, mama ar plânge? Plânge vreodată? La drept vorbind, e în stare să plângă? Nu mi-am văzut niciodată mama plângând. Mă trezesc întrebându-mă dacă e în stare s-o facă sau chipul ei e veșnic împietrit, iar ochii îi sunt uscați.

Dacă maestrul de călărie al tatei i-ar fi înmănat o scrisoare în care ni s-ar fi cerut să mergem neîntârziat la Londra pentru încoronarea lui Izzy, mama n-ar fi ieșit îndată pe ușă să ne dea vestea cea bună? Mă întreb dacă mama strigă vreodată de bucurie. Am văzut-o vreodată dănuind de fericire? Soarele roșiată al după-amiezii coboară încet de-a lungul zidurilor înbrăcate în tapiserii, luminând întâi o scenă, apoi alta, și din

odaia ei tot nu se aude niciun zgomot.

În cele din urmă, când începe să se întunece și servitorii aduc lumânările, ușa se deschide și mama iese cu scrisoarea în mână.

— Adu-i aici pe căpitanul castelului și pe comandantul gărzii personale! îi poruncește uneia dintre doamnele ei. Cheamă-i peintendentul stăpânului, pe valetul odăilor și pe maestrul de călărie!

Mama se așază pe jilțul ei impunător, sub baldachinul brodat cu blazoanele sale nobile, și așteaptă ca bărbații să intre pe uși, să se incline și să se înșiruie în fața ei. E limpede că s-a întâmplat ceva însemnat, dar după chipul ei nepăsător e cu neputință să ghicești dacă am triumfat sau suntem distruși.

— Întreab-o tu, murmură Isabel.

— Nu, tu.

Stăm în picioare alături de doamne. Mama șade ca o regină. Nu poruncește să i se aducă un jilț lui Isabel, ceea ce e ciudat. Ca și cum, dintr-odată, pruncul lui Isabel n-ar mai fi cel mai de seamă prunc din câți se vor naște vreodată, ca și cum Isabel nu s-ar afla la un pas de coroana de regină. Așteptăm să vină bărbații și să se înșiruie dinaintea ei ca să-i audă poruncile.

— Am primit vorbă de la soțul meu, stăpânul vostru, rostește mama pe un ton aspru și limpede. Îmi scrie că l-a repus pe tron pe regele Angliei, Edward. Soțul meu, stăpânul vostru, a făcut o înțelegere cu regele Edward să asculte pe viitor sfatul lorzilor de viță veche ai regatului; nu vor fi nou-veniți.

Nimeni nu scoate o vorbă. Acești bărbați l-au slujit pe tata ani mulți, pe câmpuri de luptă prielnice și neprielnice; firește că nu tresar și nu cârtesc la auzul unor vești de rău augur. Însă doamnele clatină din cap și șușotesc. Una înclină din cap către Isabel, ca și cum ar căina-o că până la urmă nu va fi regina Angliei și nu trebuie să se mai creadă deosebită. Mama nici măcar nu se uită la noi; privirea îi e ațintită la tapiseriile de deasupra capetelor noastre și glasul nu îi tremură nicio clipă.

— Plecăm la Londra să ne dovedim prietenia și loialitatea față de regele legitim, Edward, și de familia lui, urmează

mama. Fiica mea, ducesa, se va întâlni cu soțul ei, George, ducele de Clarence. Lady Anne mă va sluji pe mine, firește. Și lordul, stăpânul meu, îmi mai trimite o veste bună: nepotul nostru, John, se va logodi cu fiica regelui, prințesa Elizabeth de York.

Arunc o privire fugară spre Isabel. Asta nu e deloc o veste bună – e de-a dreptul îngrozitoare! Tata și-a găsit alt pion, așa cum se temea Isabel, iar ea e dată la o parte. Își însoară nepotul cu o membră a familiei regale, cu moștenitoarea familiei regale, mica prințesă Elizabeth. Pe o cale sau alta, tata va așeza un Neville pe tron – asta e noua lui cale, iar Isabel e calea cea veche, la care a renunțat.

Isabel își mușcă buza de jos. Mă întind ușor spre ea și, ocrotite de fusta largă a rochiei ei, ne ținem strâns de mâini.

— Nepotul meu va primi un ducat, spune mama cu glas măsurat. Va fi duce de Bedford. Prin aceasta, regele ne face o cinste și-și arată bunăvoința față de nepotul nostru, moștenitorul soțului meu. E o dovadă a prieteniei dintre rege și noi și a recunoștinței ce ne-o poartă pentru că-l înconjurăm cu atâta grijă. Asta e tot. Dumnezeu să-l aibă pe rege în paza lui și să binecuvânteze Casa Warwick!

— Dumnezeu să-l aibă pe rege în paza lui și să binecuvânteze Casa Warwick! repetă toți, de parcă ar fi cu puțință să ne dorim două lucruri atât de potrivnice în același timp.

Mama se ridică și ne face semn, lui Isabel și mie, s-o însoțim. Pășesc în spatele lui Isabel, arătându-i respectul datorat unei ducese regale – ducesă regală, dar nu regină. Într-o clipită, Isabel și-a pierdut dreptul la tron. Cui îi pasă de rangul de ducesă regală, când vărul nostru John se va însura cu moștenitoarea Casei de York, fiica regelui? Vărul John va fi duce, iar regele i-a arătat fratelui său că poate foarte ușor să facă alți duci și să-i aducă în familia lui. Tata are alți pioni de așezat pe tabla de joc.

— Ce vom face la Londra? o întreb în șoaptă pe Isabel, aplecându-mă ca să-i îndrept vălul.

— Ne vom arăta prietenia, bănuiesc. Îi vom înapoia reginei blănurile, vom trimite rochia de încoronare înapoi în garderoba regală. Vom nădăjdui că tata e mulțumit să-l bage pe vărul nostru în familia regelui și nu se ridică iarăși la arme împotriva

lui.

— Nu vei fi regină, spun cu tristețe.

Cu toată rușinea, simt în taină o ușoară bucurie la gândul că sora mea nu va purta hermină, nu va fi cea mai măreață femeie din regat, regina Angliei și preferata tatei, fiica lui care-i îndeplinește cea mai mare ambiție, pionul în stare să facă mutarea câștigătoare.

— Nu, acum nu.

Palatul Westminster, Londra, Crăciunul anului 1469–1470

Isabel și cu mine intrăm iarăși în odăile reginei, bolnave de neliniște. Regina se află pe jilțu-i impunător, iar mama sa, Jacquetta, stă în spatele ei ca o statuie de gheață. Mama pășește în urma lui Isabel, dar înaintea mea și-mi doresc să fiu iarăși mică, să-mi strecor vârfurile picioarelor sub trena ei și să trec neobservată. Nimeni nu mă va crede fermecătoare azi. Isabel, deși e femeie măritată și cumnata acestei regine, ține capul plecat și ochii în pământ, ca un copil aflat în dizgrație care-și dorește fierbinte să treacă odată acele clipe grele.

Mama face o reverență adâncă, așa cum i se cuvine unei regine a Angliei, se ridică și rămâne în picioare în fața ei, cu mâinile împreunate, tot atât de liniștită ca dacă s-ar afla în propriu-i castel de la Warwick. Regina o cercetează din cap până-n picioare și ochii îi sunt tot atât de calzi ca ardezia cenușie sub o ploaie înghețată.

— A, contesa de Warwick! rostește ea cu un glas la fel de moale și de rece ca zăpada viscolită.

— Alteță, răspunde mama printre dinți.

Mama reginei, de pe al cărui chip frumos durerea a alungat orice expresie, îmbrăcată în alb – culoarea doliului regal în casa ei –, se uită la noi trei cu aerul că ar vrea să ne doboare pe loc. Nu îndrăznesc decât să-i arunc o privire fugară, după care îmi ațintesc ochii în pământ. La banchetul de încoronare mi-a zâmbit; acum arată de parcă nu va mai zâmbi niciodată. N-am mai văzut suferința unei inimi frântă întipărită pe chipul unei femei, dar știu că o văd în frumusețea pustiită a Jacquettei Woodville. Mama înclină capul și rostește încet:

— Condoleanțele mele pentru pierderea suferită, Alteță.

Văduva nu rostește niciun cuvânt, absolut nimic. Stăm toate trei smirnă, de parcă ne-ar fi încremenit gheața privirii ei. Mă gândesc că negreșit va răspunde ceva, că va spune ceva cum ar fi „Aceștia sunt sorții războiului” sau „Mulțumesc pentru condoleanțe” sau „E cu Dumnezeu” sau oricare dintre lucrurile pe care le spun văduvele când își pierd soții în luptă. Anglia e măcinată de războaie, cu întreruperi, de paisprezece ani. Multe femei sunt silite să se întâlnească față-n față știind

că soții lor au fost dușmani. Ne-am obișnuit cu toții cu alianțele noi. Dar se pare că Jacquetta, văduva lui Richard Woodville, lordul Rivers, nu cunoaște aceste lucruri, căci nu spune nimic ca să ne ușureze sufletele. Se uită la noi cu aerul că i-am fi vrăjmașe pe viață, de parcă ne-ar blestema în tăcere, de parcă acesta ar fi începutul unei vrajbe neîmpăcate, ce nu se va sfârși niciodată. Simt că încep să tremur sub vrăjmășia de vasilisc a privirii ei și înghit în sec, întrebându-mă dacă voi leșina.

— A fost un bărbat viteaz, mai încearcă mama o dată.

În fața durerii împietrite a Jacquettei, vorbele ei par ușuratece. Văduva deschide în sfârșit gura.

— A avut parte de moartea înjositoare a unui trădător, scurtat de cap de fierarul din Coventry, iar iubitul meu fiu John a murit și el, răspunde mama reginei. Amândoi nepătați de vreun păcat toată viața lor. John avea doar douăzeci și patru de ani și le era supus tatălui și regelui său. Soțul meu își apăra regele încoronat și uns, totuși a fost învinuit de trădare și apoi scurtat de cap de soțul vostru. N-a fost o moarte onorabilă pe câmpul de luptă. A luptat într-o grămadă de bătălii, dar s-a întors teafăr la mine de fiecare dată. Îmi făcuse această făgăduială: că se va întoarce teafăr acasă de la război de fiecare dată. Nu și-a încălcat-o. Dumnezeu să-l binecuvânteze că nu și-a încălcat făgăduiala față de mine! A murit pe eșafod, nu pe câmpul de luptă. Nu voi uita niciodată acest lucru și nici nu-l voi ierta.

Se lasă o tăcere cu adevărat cumplită. Toată lumea din încăpere se uită la noi și o ascultă pe mama reginei cum ne jură dușmănie. Ridic ochii și descopăr că privirea de gheață a reginei, plină de ură, a poposit asupra mea. Îi las iarăși în pământ.

— Aceștia sunt sorții războiului, spune mama cu stângăcie, ca pentru a-și cere iertare în numele nostru.

Atunci Jacquetta face un lucru ciudat, îngrozitor: își țuguie buzele și scoate un șuielat prelung, care ne îngheață. Undeva afară, un oblon se izbește cu zgomot și o pală de aer rece face înconjurul odăii. Flăcările lumânărilor din toată încăperea tresar și pâlpâie ca și cum un vânt rece ar fi dat să le stingă. Dintr-odată, o lumânare din sfeșnicul aflat lângă Isabel pâlpâie scurt și se stinge. Lui Isabel îi scapă un țipăt înăbușit de

spaimă. Jacquetta și fiica ei regina se uită la noi cu aerul că ar vrea să ne facă să dispărem cu un fluierat, să ne sufle ca pe niște fire de praf mizere.

Formidabila mea mamă se face mică dinaintea acestei purtări extraordinare, inexplicabile. N-am mai văzut-o niciodată dând înapoi în fața unei înfruntări, dar din fața acesteia fuge: pleacă fruntea și se retrage în firida ferestrei. Nimeni nu ne salută, nimeni nu rupe tăcerea ce urmează aceluși șuier nepământean, nimeni nu zâmbește măcar. Se află aici curteni care au dansat la nunta din Castelul Calais, unde a fost pus în mișcare întregul plan teribil; dar când îi vezi acum, ai crede că sunt cu totul străini de noi trei. Stăm în picioare, cu desăvârșire singure, împietrite de rușine, în timp ce pala de aer rece se topește treptat și ecoul șuierului prelung al Jacquettei amuțește.

Ușile se deschid și regele intră în odaie, cu tatăl meu într-o parte, fratele lui George în cealaltă și – la un pas în spate – Richard, ducele de York mezin, cu capu-i brun ridicat cu mândrie. Are toate motivele să fie mulțumit de el însuși: acesta e fratele care nu l-a trădat pe rege, fratele a cărui credință a fost pusă la încercare și a rămas neclintită. Acesta e fratele asupra căruia se vor revărsa bogății și favoruri în timp ce noi suntem în dizgrație. Mă uit la el să văd dacă ne va băga în seamă și dacă-mi va zâmbi; dar se pare că sunt invizibilă pentru el, așa cum suntem toate trei pentru restul curții. Richard e acum bărbat, și-a lăsat mult în urmă copilăria petrecută în grija familiei noastre. I-a fost credincios regelui, în timp ce noi nu i-am fost.

George se apropie cu pași înceți de cotlonul nostru însingurat, uitându-se în altă parte, de parcă i-ar fi rușine să se afle în tovărășia noastră, iar tata îl urmează cu pașii săi mari, egali. Încrederea în sine a tatei e neclintită, zâmbetul i-a rămas îndrăzneț, ochii căprui – strălucitori, barba deasă – tunsă îngrijit, ca întotdeauna, autoritatea – neștirbită de înfrângere. Isabel și cu mine îngenunchem dinaintea lui, ca să ne binecuvânteze, și-i simțim mâna atingându-ne ușor creștetul. Când ne ridicăm, vedem că a luat mâna mamei, care îi zâmbește slab. Apoi mergem cu toții la cină, pășind în urma regelui ca și cum am fi tot prietenii cei mai iubiți și aliații lui devotați, nu niște trădători înfrânți.

După cină avem dans, iar regele e voios, chipeș și plin de viață ca întotdeauna, precum actorul principal dintr-o piesă-mască interpretând rolul monarhului cel vesel și bun. Îl bate prietenește pe tata pe spate, îl cuprinde pe fratele lui George cu brațul pe după umeri. El, cel puțin, își joacă rolul ca și cum nimic n-ar fi mers prost. Tata, la fel de viclean ca fostul lui aliat, e și el în largul lui – aruncă priviri în jur, salută prieteni care știu cu toții că suntem trădători și că ne aflăm aici doar din bunăvoința regelui și pentru că suntem stăpâni peste jumătate din Anglia. Zâmbesc batjocoritor spre noi la adăpostul mâinilor, le aud râsul în glasuri. Nu mă uit să văd zâmbetele ascunse, ci stau cu ochii plecați. Mi-e rușine, o rușine grozavă de ceea ce am făcut noi, familia Warwick.

Am dat greș, asta e partea cea mai proastă. L-am luat pe rege prizonier, dar n-am putut să-l păstrăm. Am câștigat o bătălie neînsemnată, însă nimeni nu ne-a susținut. N-a fost de ajuns ca tata să-l țină pe rege la Warwick sau la Middleham; regele a cârmuit pur și simplu de acolo și s-a purtat ca și cum ar fi fost un oaspete de onoare, iar când i-a convenit, a plecat călare.

— Isabel trebuie să se alăture curții reginei, îl aud pe rege spunând tare.

Tata răspunde pe nerăsuflăte:

— Da, da, firește, va fi onorată.

Isabel și regina aud amândouă vorbele lor, ridică privirea în aceeași clipă și ochii li se întâlnesc. Isabel pare zdruncinată și înfricoșată până-n miezul ființei. Buzele i se întredeschid ca pentru a-i cere tatei să refuze, însă vremurile când puteam pretinde că suntem prea bune pentru a o sluji pe regină au trecut demult. Isabel va trebui să trăiască în odăile reginei și s-o slujească zi de zi. Regina întoarce capul cu dispreț, de parcă nu suportă să ne vadă, pe sora mea și pe mine, de parcă am fi un lucru necurat, de parcă am fi leproase. Tata nu se uită deloc la noi.

— Vino cu mine! îmi șoptește stăruitor Isabel. Trebuie să vii cu mine, dacă sunt silită s-o slujesc. Vino să trăiești cu mine în suita ei, Annie! Jur că nu pot merge singură.

— Tata n-o să mă lase... răspund iute. Nu ții minte cum ne-a refuzat mama data trecută? Tu va trebui să mergi, fiindcă ești cumnata ei, dar eu nu pot veni, nu mă va lăsa mama și n-aș putea îndura...

— La fel și lady Anne, spune regele degajat.

— Bineînțeles, se învoiește îndată tata. Orice dorește Alteța Voastră.

Palatul Westminster, Londra, ianuarie 1470

Regina nu se poartă niciodată nepoliticos cu noi – e mult mai rău de-atât. E ca și cum nici nu ne-ar vedea. Mama ei nu ne vorbește deloc, iar dacă trece pe lângă noi în galerie sau pe coridor, se trage aproape de perete, cu aerul că n-ar vrea nici măcar să ne atingă cu poala rochiei. Dacă altă femeie s-ar da la o parte în felul ăsta, aș lua faptul că-mi face loc să trec ca pe un gest de cinstire. Însă când o face ducesa, cu un pas iute în lături, fără să-mi arunce măcar o privire, mi se pare că-și trage poala fustei ca s-o ferească de o mocirlă puturoasă, ca și cum aș avea pe pantofi sau pe jupon ceva care miroase urât. Pe mama noastră o vedem doar la cină și seara, când șade cu doamnele reginei, înconjurată de un mic cerc de tăcere neprietenoasă în vreme ce acestea sporovăiesc vesel. În restul timpului o slujim pe regină, fiind de față când se îmbracă dimineața, urmând-o când merge în odaia copiilor să-și vadă cele trei fete, îngenunchind în spatele ei în capelă, așezându-ne mai jos decât ea la micul dejun, călărind împreună cu ea când iese la vânătoare. Îi suntem tot timpul alături, dar ea nu arată niciodată, printr-o vorbă sau o privire, c-ar ști că ne aflăm acolo.

Regulile ordinii de precădere fac ca deseori să fim nevoite să pășim chiar în spatele ei, iar atunci e pur și simplu oarbă față de noi și vorbește peste capetele noastre cu celelalte doamne. Dacă se întâmplă să o însoțim numai noi, se poartă ca și cum ar fi cu desăvârșire singură. Când îi ducem trena, merge la fel de iute ca atunci când nu se află nimeni în urma ei, așa că trebuie să fugim, arătând ca două neghioabe, ca să ținem pasul cu ea. Când ne întinde mânușile, nici măcar nu se uită să vadă dacă vreuna dintre noi e pregătită să le ia. Dacă scap una pe jos, nu se coboară să-mi atragă luarea-aminte. De parcă ar prefera să lase neprețuita piele parfumată și brodată să zacă în noroi decât să-mi ceară s-o ridic. Când trebuie să-i înmănez ceva, o carte cu povestiri sau o cerere, îl ia de parcă s-ar fi întrupat din aer. Dacă-i dau un buchet de flori sau o batistă, le ia în așa fel încât să nu-mi atingă degetele. Nu-mi cere niciodată să-i dau cartea de rugăciuni sau rozariul și eu nu îndrăznesc să i le ofer. Mă tem că le va crede pângărite de

măinile mele pătate de sânge.

Isabel se cufundă într-o ursuzenie palidă, face ce trebuie să facă și șade tăcută, fără să scoată măcar o vorbă, când doamnele sporovăiesc în jur. Pe măsură ce pântecele lui Isabel crește, regina îi cere să facă tot mai puține lucruri, dar nu din politețe. Printr-o mișcare disprețuitoare a capului, dă de înțeles că Isabel nu e în stare s-o slujească, nu e bună ca doamnă de companie, nu e bună decât să fete ca o scroafă. Isabel șade cu mâinile împreunate pe pântece, ca pentru a-i ascunde rotunjimea, de parcă s-ar teme că regina își va arunca privirea tăioasă asupra pruncului.

Cu toate astea, nu pot s-o văd pe regină ca pe dușmanca mea, fiindcă nu pot scăpa de sentimentul că ea are dreptate și noi greșim, iar disprețul ei deschis față de mine și de sora mea e îndreptățit, câștigat de tatăl meu. Nu pot fi mânioasă, mi-e prea rușine. Când o văd zâmbindu-le ficelor ei sau râzând cu soțul ei, îmi aduc aminte de clipa în care am văzut-o întâia oară, atunci mi s-a părut cea mai frumoasă femeie din lume. E și acum cea mai frumoasă femeie din lume, însă eu nu mai sunt o fetiță amuțită de admirație; sunt fica vrăjmașului ei și ucigașa tatălui și fratelui ei. Îmi pare rău, grozav de rău, pentru tot ce s-a petrecut, însă nu pot să i-o spun, iar ea arată limpede că nu vrea să audă nimic de la mine.

După o lună trăită în felul ăsta, nu mai pot servi cina la masa doamnelor de companie. Mâncarea îmi rămâne în gât. Nu mai pot dormi noaptea – mi-e tot timpul frig, de parcă prin odaia mea de culcare din palatul ei ar șuiera crivățul. Îmi tremură mâinile când trebuie să-i dau ceva reginei și lucrul meu de mână e într-o stare jalnică, plin de mici pete de sânge picurate din degetele împunse cu acul. O întreb pe milady mama dacă mi se îngăduie să merg la Warwick sau chiar înapoi la Calais, îi spun că mă simt rău, că traiul la curte, printre dușmanii noștri, mă îmbolnăvește.

— Să nu mi te plângi mie! mi-o retează ea scurt. Eu trebuie să șed lângă mama ei la cină, înghețată până-n fundul sufletului de răceala vrăjitoarei ăleia! Tatăl tău a riscat totul și a pierdut. N-a reușit, singur, să-l țină pe rege prizonier, lorzii au refuzat să-l sprijine și fără ei nu s-a putut face nimic. Avem noroc că regele nu l-a executat! În schimb, avem o situație foarte bună: ne aflăm la curte, sora ta e măritată cu fratele

regelui, iar vărul tău John e logodit cu fiica lui. Suntem aproape de tron și s-ar putea să ne apropiem și mai mult. Slujește-o pe regină și fii recunoscătoare că tatăl tău n-a murit pe un eșafod, ca al ei! Slujește-o pe regină și fii recunoscătoare că tatăl tău îți va căuta un soț bun, iar ea va încuviința căsătoria.

— Nu pot, spun cu glas stins. Zău, milady mamă, nu pot. Nu că n-aș vrea și nici că aș fi nesupusă față de tine sau de tata. Pur și simplu nu pot! Mi se moaie genunchii când trebuie să pășesc în urma ei. Nu pot să mănânc când se uită la mine.

Chipul pe care îl întoarce spre mine e la fel de binevoitor ca o piatră.

— Te tragi dintr-o familie măreață, îmi amintește ea. Tatăl tău a riscat foarte mult, pentru binele familiei și pentru folosul surorii tale. Isabel are noroc că s-a gândit că merită efortul. Poate că acum avem unele neplăceri, dar asta se va schimba. Arată-i tatălui tău că și tu meriți să facem o efortare pentru tine. Trebuie să te ridici la înălțimea chemării tale, Anne, n-are niciun rost să fii slabă și bolnavă acum! Te-ai născut ca să fii o femeie de seamă – încearcă să fii una chiar acum!

Vede că sunt albă la față și tremur, așa că adaugă cu asprime:

— O, fruntea sus! Vom pleca la Castelul Warwick când se retrage sora ta pentru naștere. Acolo ne va fi mai ușor și vom putea rămâne departe de curte cel puțin patru luni. Nici unuia dintre noi nu-i face plăcere situația de acum, Anne. E tot atât de neplăcută pentru mine ca și pentru tine. Voi face în așa fel încât să stăm la Warwick cât de mult putem.

Castelul Warwick, martie 1470

Credeam că voi fi mai fericită cu fiecă milă care ne va îndepărta de curte, dar la numai câteva săptămâni după ce ajungem la castel, tata îl trimite pe valetul odăilor lui să ne spună că vrea să ne vadă pe amândouă. Intrăm în odaia lui personală, Isabel sprijinindu-se cu putere de brațul meu și ținându-și cu celălalt braț pânțelele umflate, ca pentru a aminti oricui ar putea să uite fie și o clipă că, oricum ar sta lucrurile, ea poartă pruncul moștenitorului regelui Angliei și că acesta se va naște luna viitoare.

Tata șade pe jilțul lui sculptat, cu blazonul Warwick – ursul și toiagul crestat poleit cu aur, în spate. Când intrăm, ridică privirea și arată cu pana spre mine.

— De tine n-am nevoie.

— Tată?

— Dă-te la o parte!

Isabel îmi dă drumul iute la braț și se ține singură pe picioare, fără nici cea mai mică greutate, așa că-mi ocup locul în fundul odăii, duc mâinile la spate și urmăresc cu degetele șanțurile din lambriu, așteptând până când mi se va cere să vorbesc.

— Îți împărtășesc un secret, Isabel, spune tata. Soțul tău, ducele, și cu mine plecăm să-l sprijinim pe regele Edward, care se duce să înăbușe o răscoală în Lincolnshire. Mergem să-i dovedim credință.

Isabel murmură un răspuns, nu aud care, dar firește că n-are nicio însemnătate ce spune ea sau ce cred eu, așa au plănuit bărbații și așa se va întâmpla, oricare ar fi părerea noastră.

— Când regele își va rândui oștirea pe câmpul de luptă, ne vom întoarce împotriva lui, ne vestește tata fără înconjur. Dacă ne așază în spatele lui, vom ataca din ariergardă, dacă mă pune pe mine într-un flanc și pe George în celălalt, ne vom năpusti din ambele părți și-l vom zdrobi între noi. Oștirile noastre sunt mai numeroase decât ale lui și de astă dată nu vom lua prizonieri. De astă dată nu voi fi milos și nu voi încerca să ajung la o înțelegere cu el. Regele nu va supraviețui acestei bătălii. Vom sfârși cu el pe câmpul de luptă. E un om

mort. Îl voi ucide cu sabia mea, îl voi ucide cu mâinile mele, dacă n-am încotro!

Închid ochii. Mai rău de-atât nu se poate. Aud icnetul înăbușit al lui Isabel:

— Tată!

— Regelui nu-i pasă de binele Angliei, ci doar de binele familiei Rivers, urmează el. E marioneta nevastei lui! Nu ne-am riscat viețile și averile ca să așezăm la putere familia Rivers și pe odrasla lor pe tron! Nu mi-am pus averea și viața în slujba lui ca s-o văd pe femeia aia cum se împăunează și-și dă aere de regină, ca o stricată în catifele de împrumut, cu hermina ta cusută la guler!

Picioarele jilțului scrâșnesc pe pardoseală când se ridică, îl împinge în spate și dă ocol mesei, îndreptându-se spre sora mea. Neluând seama la pânțele ei mare, Isabel se aruncă în genunchi dinaintea lui.

— Fac asta pentru tine, spune tata încet. Vei fi regina Angliei, iar dacă pruncul pe care-l porți în pânțe e băiat, va fi prinț de viță regească și apoi rege.

— Mă voi ruga pentru tine, șoptește Isabel abia auzit. Și pentru soțul meu.

— Vei duce numele și sângele meu pe tronul Angliei, spune tata mulțumit. Edward a devenit un neghiob, un neghiob leneș! Are încredere în noi și noi îl vom trăda, iar el va muri pe câmpul de luptă, la fel ca tatăl lui, un neghiob și el. Haide, copilă, ridică-te!

O prinde cu mâna de cot și o ridică în picioare fără pic de blândețe. Îmi face semn din cap și-mi spune zâmbind:

— Păzește-ți sora! Viitorul familiei noastre se află în pânțele ei. Ar putea să-l poarte înăuntru pe următorul rege al Angliei. (O sărută pe Isabel pe amândoi obraji.) Data viitoare când ne vom întâlni, vei fi regina Angliei și voi îngenunchea eu în fața ta. (Râde.) Ia gândește-te! Voi îngenunchea în fața ta, Isabel.

* * *

Toată suflarea casei merge la capelă și se roagă ca tata să fie victorios. Crezând că luptă cu răsculații pentru rege, toți ai casei se roagă, fără să înțeleagă adevăratul pericol ce-l

pândește și marele risc pe care îl ia asupra sa provocându-l pe regele Angliei chiar în regatul lui. Însă tata a pregătit terenul – comitatul Lincolnshire colcăie de răsculați, unul dintre lorzii înrudiți cu noi prin alianță a stârnit ținutul plângându-se de cârmuirea nedreaptă a regelui și de sfetnicii lui fățarnici. George are oștirea lui, care-l va sluji cu credință de partea oricui s-ar afla, iar pe tata, oamenii lui l-ar urma oriunde. Chiar și așa, sorții războiului sunt schimbători și Edward e un conducător de oști iscusit. Ne rugăm în fiecare dimineață și seară pentru izbânda tatei și așteptăm vești.

Stau cu sora mea în odaia ei. Isabel se odihnește pe pat și se plânge de o durere în burtă.

— E ca o gheară, spune ea. Aproape ca și cum aș fi mâncat prea mult.

— Poate chiar ai mâncat prea mult, răspund nepăsătoare.

Ea se strâmbă și urmează pe un ton plângăreț:

— Port pruncul de aproape opt luni! Dacă tata n-ar fi plecat la luptă, m-aș fi retras pentru naștere chiar săptămâna asta. M-aș fi așteptat să fii mai drăguță cu mine, doar îți sunt soră!

Strâng din dinți.

— Așa e. Îmi pare rău. Să le chem pe doamne, să-i dau de veste mamei?

— Nu, spune ea. Probabil că am mâncat prea mult. Nu mai am loc în pântece și, de fiecare dată când pruncul mișcă sau se întoarce, îmi pierd răsuflarea. (Întoarce capul.) Ce-i zarva asta?

Mă duc la fereastră. Zăresc o trupă de oșteni apropiindu-se de castel pe drum, neîncolonați, împiedicându-se ca o gloată ostenită, nu mărsăluind în cadență ca o forță, iar în fruntea lor, cavalerii călări înaintează încet, istoviți. Îl recunosc pe Midnight, calul de luptă al tatei, cu capul plecat și cu o rană adâncă, sângerândă, la greabăn.

— E tata, vine acasă.

Isabel se ridică de pe pat într-o clipită. Coborâm în fugă scara de piatră ce duce în sala cea mare și deschidem larg ușa, în vreme ce servitorii din castel se revarsă în curte ca să întâmpine oștirea întoarsă acasă.

Tata merge în fruntea trupelor, pe calu-i ostenit. De îndată ce se văd între zidurile castelului, în siguranță, podul mobil se ridică scârțâind, poarta-ghilotină coboară cu un zăngănit, iar

tata și ginerele lui, ducele cel chipeș, descalecă. Isabel se sprijină pe dată de brațul meu și-și așază mâna pe pânțele, ca să închipuie un tablou al mamei duioase, dar eu nu mă gândesc cum arătăm, ci mă uit la chipurile soldaților. Îmi dau seama dintr-o privire că nu sunt victorioși. Mama se ivește în spatele nostru. Îi aud icnetul înăbușit și știu că și ea a văzut osteneală și înfrângere în înfățișarea acestei oștiri. Tata e mohorât, iar George – alb ca varul de nemulțumire. Mama își îndreaptă spinarea, îmbărbătându-se ca să înfrunte necazul, și-l salută pe tata scurt, cu câte o sărutare pe fiecare obraz. Isabel își întâmpină soțul în același fel. Eu nu pot decât să le fac o reverență amândurora, după care intrăm cu toții în sala cea mare, iar tata urcă pe postamentul dintr-un capăt.

Doamnele de companie așteaptă înșiruite și se înclină la intrarea tatei. Bărbații însemnați ai casei ne urmează în sală ca să audă veștile. După ei vin servitorii, garnizoana castelului și oștenii care dau fuga să asculte în loc să meargă să se odihnească. Tata vorbește răspicat, ca să audă toți.

— Am pornit la luptă în sprijinul rudelor mele, lordul Richard Welles și sir Robert Welles. Ei sunt de părere, la fel ca mine, că regele se află cu totul sub înrâurirea reginei și a familiei ei, că a încălcat înțelegerile făcute cu mine și că nu urmărește binele țării.

Se aude un murmur de încuviințare; toți cei de-aici pizmuiesc puterea și izbânda familiei Rivers. George urcă pe postament și i se alătură tatei, ca pentru a ne aminti că există o altă cale decât acest rege fără credință.

— Lordul Richard Welles a murit, ne vestește tata mohorât. Regele cel necredincios l-a scos din sanctuar – repetă cumplita crimă săvârșită împotriva legilor lui Dumnezeu și ale omului – da, l-a scos din sanctuar și l-a amenințat cu moartea. Când sir Robert, fiul lordului Richard, și-a încolonat oștirea pentru luptă, regele cel fățarnic l-a ucis pe lordul Welles chiar înainte să înceapă bătălia, l-a omorât fără judecată, pe câmpul de luptă.

George încuviințează cu un aer grav. Să încalci sanctuarul înseamnă să slăbești siguranța și puterea Bisericii, să-l înfrunți pe însuși Dumnezeu. Omul care pune mâna pe altarul unei biserici trebuie să știe că acolo e ocrotit. Dumnezeu însuși ia un astfel de criminal sub oblăduirea lui. Dacă regele nu

recunoaște puterea sanctuarului, înseamnă că se așază mai presus de Dumnezeu. E un eretic, un blasfemator. Poate fi sigur că îl va trăsni mânia Domnului.

— Am fost învinși, rostește tata solemn. Oastea strânsă de lorzii Welles a fost ruptă în două de șarja lui Edward. Ne-am retras.

Simt cum mâna lui Isabel se răcește într-a mea.

— Am pierdut? întreabă ea nevenindu-i să creadă. Am pierdut?

— Ne vom retrage la Calais și ne vom reface oștile, spune tata. Asta e o piedică, nu o înfrângere. La noapte ne odihnim, iar mâine în zori ne vom lua ranițele și vom porni în marș. Dar să nu se înșele nimeni: între mine și așa-zisul rege Edward a izbucnit acum războiul. Regele de drept e George din Casa de York și voi avea grijă să-l văd pe tronul Angliei!

— George! strigă oștenii, ridicând pumnul în aer.

— Dumnezeu să-l aibă în paza lui pe regele George! îi ațâță tata.

— Regele George! strigă ei în chip de răspuns.

Adevărul e că ar îndeplini orbește orice le-ar porunci tata.

El scoate strigătul de luptă:

— Â Warwick!

Iar oștenii răcnesc după el, toți într-un glas:

— Â Warwick!

Dartmouth, Devon, aprilie 1470

Călătorim în ritmul domol al catârilor ce trag litiera lui Isabel. Tata a pus iscoade în urma oștirii noastre în retragere, iar acestea aduc vorbă că Edward nu vine după noi, să ne alunge din regatul lui. Tata spune că e un neghiob leneș și că s-a întors în patul cald al reginei, la Londra. Mergem în etape ușoare până la Dartmouth, unde ne așteaptă corabia tatei. Isabel și cu mine stăm pe chei în vreme ce oamenii urcă la bord căruțele și caii. Marea e atât de liniștită, încât parcă ar fi un lac, ziua de aprilie e mai călduroasă decât te-ai aștepta, iar pescărușii albi se rotesc în aer, scoțând țipete ascuțite; se simte mirosul plăcut al cheiului: izul înțepător de sare, de alge uscate prinse în plasele pescarilor, de catran. Aproape am putea crede că e o zi de vară, iar tata plănuiește o călătorie de plăcere.

Midnight, calul de luptă negru al tatei, se află printre ultimii conduși pe pasarelă. Oamenii i-au tras un sac pe cap, ca să nu vadă scândurile și apa de sub ele, dar calul știe că e dus pe o corabie. A străbătut marea de multe ori, a invadat Anglia în două rânduri. E un veteran al numeroaselor bătălii date de tata, însă acum se poartă ca un mânz temător, trăgându-se înapoi de pe pasarelă și ridicându-se pe picioarele dinapoi, făcându-i pe oameni să fugă care încotro ca să se ferească de copitele lui. Până la urmă îl ridică la bord cu ajutorul unor frânghii și nu mai are cum să se împotrivească.

— Mi-e frică, spune Isabel. Nu vreau să ies pe mare.

— Izzy, marea e liniștită ca un heleșteu! Am putea să înotăm până acasă.

— Midnight știe că ceva nu e bine.

— Ba deloc. E neascultător din fire. Și oricum, acum e la bord, în boxa lui, mâncând fân. Haide, Izzy, nu putem ține corabia pe loc!

Ea însă tot nu vrea să înainteze. Mă trage deoparte când doamnele urcă la bord împreună cu mama. Marinarii ridică pânzele, strigând comenzi și răspunsuri. Ușa cabinei regale ne așteaptă deschisă. George trece pe lângă noi, nepăsător față de temerile lui Izzy, tata dă ultimele porunci unui om de pe chei, iar marinarii încep să dezlege parâmele de pe babalele de fier

mari de pe chei.

— Sunt prea aproape de soroc ca să călătoresc pe mare.

— N-o să pățești nimic, îi spun. Poți să stai întinsă pe prici la bord întocmai cum ai sta pe patul de-acasă.

Ea tot mai șovăie.

— Și dacă ea a stârnit vântul cu fluieratul ei?

— Poftim?!

— Regina... și mama ei, vrăjitoarea. Vrăjitoarele pot să stârnească vântul cu un fluierat, nu? Dacă a stârnit o vijelie care ne așteaptă în larg?

— Nu e în stare să facă așa ceva, Iz, e o femeie ca oricare alta.

— Știi bine că ar face-o! Nu ne va ierta niciodată pentru moartea tatălui și a fratelui ei. Mama ei ne-a spus-o de la obraz.

— Firește că erau supărate pe noi, dar nu-i în stare să facă așa ceva, nu e vrăjitoare.

Tata apare pe neașteptate lângă noi și ne poruncește:

— Urcați la bord!

— Izzy se teme, îi spun.

Se uită la ea – prima lui născută, fica aleasă de el – și, cu toate că ea stă cu mâna pe pânțele umflate și e albă la față, îi aruncă o căutătură aspră, ca și cum n-ar fi pentru el decât un obstacol în calea noului plan. Apoi aruncă o privire spre uscat, de parcă ar vedea fluturând stindardele oștirii regelui pe drumul ce duce la chei. Se mulțumește să repete:

— Urcați la bord!

Pornește înainte pe pasarelă, fără să se uite înapoi, și poruncește să se ridice ancora, în timp ce noi ne grăbim pe urmele lui.

Marinarii dezleagă ultimele parâme, iar barjele vin și iau frânghiile la bord ca să ne tragă până în larg. Vâslașii din barje se apleacă înainte și trag la rame, iar micul toboșar începe să bată în cadență, ca să-i facă să țină pasul. Puțin câte puțin, corabia se desprinde de cheiul pietruit și se îndreaptă spre mijlocul râului. Pânzele flutură și încep să prindă vântul, umflându-se, iar corabia se leagănă sub loviturile valurilor. Tata e iubit în Devon, la fel ca în toate celelalte porturi ale Angliei, ca apărător al Canalului Mânecii, și pe chei se află mulți oameni care îi fac cu mâna, îi trimit bezele și-i strigă

binecuvântări. George i se alătură îndată pe puntea de la pupă, ridicând mâna într-un salut regesc, iar tata o cheamă pe Izzy lângă el și o cuprinde cu brațul pe după umeri, întorcând-o în așa fel încât toți să-i vadă pânțelece rotunjit. Mama și cu mine stăm la provă. Tata nu mă cheamă lângă el, n-are nevoie de mine. Isabel va fi noua regină a Angliei, pornită acum pe drumul pribegiei, dar urmând să se întoarcă negreșit triumfătoare. Isabel poartă în pânțelece pruncul despre care toți nădăjduiesc să fie fiul ce va deveni regele Angliei.

Ajungem în largul mării, iar marinarii le aruncă frânghiile vâslașilor din barje și mai strâng puțin pânțele. Se face simțită o ușoară adiere, velele se umflă, lemnăria scârțâie când vântul începe să mâne corabia și pornim să despicăm apele albastre ce clipocesc melodios de-a lungul provei. Izzy a iubit întotdeauna călătoriile pe mare, la fel ca mine, așa că își uită spaima și vine lângă mine, la parapetul dintr-o latură, uitându-se peste copastie după delfini în apa limpede. În zare se deslușește o dâră de nori ca un șir de perle lăptoase.

Seara facem o voltă în largul portului Southampton, unde e ancorat restul flotei, așteptând porunca de-a ni se alătura. Tata trimite o bărcuță cu vâsle să le spună celorlalte corăbii să se apropie. Adăstăm, legănându-ne ușor în vârtejul curenților strâmtorii Solent, uitându-ne spre uscat și așteptându-ne să vedem dintr-o clipă în alta o pădure mișcătoare de pânze, avuția și mândria noastră și izvorul puterii tatei – puterea de-a stăpâni mările. Însă apar numai două corăbii. Vin în dreptul nostru și tata se apleacă peste copastia corabiei noastre ca să asculte veștile strigate tare: că am fost așteptați, că vlăstarul familiei Rivers, Anthony Woodville, cu blestemata putere de-a vedea în viitor a neamului său, a gonit ca un nebun cu oștenii lui ca să ajungă acolo înaintea noastră și a pus stăpânire pe echipaje, arestându-i pe unii, omorându-i pe alții; oricum, toate corăbiile tatei se află în mâinile lui apucătoare, chiar și nou-nouța navă-amiral, *Trinity*. Anthony Woodville a pus stăpânire pe flota tatei. Neamul Rivers ne-a luat corăbiile, așa cum ne-a luat și regele, așa cum ne va lua tot ce avem.

— Treceți sub puntel! îmi strigă tata, furios la culme. Spuneți-i mamei voastre că dimineată vom fi în Calais și că mă voi întoarce după *Trinity* și după toate corăbiile mele, iar Anthony Woodville va regreta amarnic că mi le-a furat!

Vom naviga toată seara și toată noaptea, zburând cu vântul din pupă pe Canalul Mânecii, spre portul care e casa noastră, Calais. Tata cunoaște bine aceste ape, iar echipajul lui a navigat și a luptat pe fiecare palmă din aceste adâncuri. Corabia e proaspăt ieșită din mâinile meșterilor, echipată ca o navă de război, dar cu cabine demne de un rege. Ne îndreptăm către răsărit, cu un vânt bun din pupă, iar cerul e senin. Isabel se va odihni în cabina regală de pe puntea principală, iar eu voi sta cu ea. Mama și tata vor ocupa cabina mare de sub puntea de la pupă. George are cabina secundului. Peste puțin timp ni se va servi cina, după aceea vom juca o partidă de cărți la lumina lumânărilor ale căror flăcări vor pălpâi și vor dănuți în zgâlțâitul corabiei, iar pe urmă vom merge la culcare și voi dormi legănată de unduirea valurilor, ascultând scârțâitul lemnăriei și simțind mirosul sărat al mării. Îmi dau seama că sunt liberă: perioada petrecută în slujba reginei s-a încheiat, s-a încheiat de-a binelea. N-o voi mai vedea niciodată pe Elizabeth Woodville. N-o voi mai sluji niciodată. Ea nu mă va uita nicicând, nu va vrea să-mi audă numele, însă nici eu nu va mai trebui să-i rabd vreodată disprețul tăcut.

— Vântul se întetește, spune Izzy când ne plimbăm pe puntea principală, înainte de cină.

Ridic capul. Stindardul din vârful catargului flutură frenetic, iar pescărușii care însoțeau corabia s-au îndepărtat și au pornit înapoi spre Anglia. Micii nori ca de sidef înșirați în zare s-au adunat și acum atârnă, cenușii și umflați, ca niște pene.

— Nu-i nimic, spun. Haide, Iz, putem să intrăm în cabină. N-am avut niciodată cabina cea mai bună.

Ne apropiem de ușa ce dă spre puntea principală, dar când Isabel pune mâna pe zăvorul de alamă, corabia se înclină, iar ea se clatină și se izbește de ușa care cedează pe neașteptate, făcând-o să cadă în cabină. Se ciocnește de pat, iar eu dau fuga după ea și o cuprind în brațe.

— Ești teafără?

Un alt val înalt ne aruncă în celălalt capăt al cabinei micuțe, iar Izzy se ciocnește de mine și mă izbește de perete.

— Bagă-te în pat, îi spun.

Podeaua se ridică iarăși sub picioarele noastre în timp ce ne chinuim să ajungem la pat. Izzy se prinde cu mâinile de marginea ridicată, iar eu mă agăț de stâlp. Mă silesc să râd de

valul năvălaș care ne-a făcut să ne împleticim ca niște neghioabe, dar Iz plânge:

— E furtună, e furtună, așa cum am spus!

În întunericul ce a pus dintr-odată stăpânire pe cabină bag de seamă că are ochii cât farfuriile.

— N-are cum să fie, sunt doar câteva valuri mari.

Mă uit pe geam. Norii atât de pufoși și de albi în zare s-au întunecat și brăzdează cu dungi negre și galbene tipsia soarelui, care bate într-un roșu tot mai întunecat, cu toate că e doar după-amiază.

— Se înnorează doar, spun încercând să par veselă, deși n-am mai văzut în viața mea așa un cer. Te bag în pat ca să te odihnești? Altceva tot n-ai de făcut.

O ajut să se urce în patul care se clatină, însă apoi coborârea neașteptată a corabiei în hăul unui val, urmată de zdruncinătura ciocnirii cu apa mă aruncă în genunchi pe podea.

— Hai și tu, stăruie Izzy. Vino lângă mine. Se face frig, mi-e așa de frig!

Îmi scot pantofii, apoi șovăi. Aștept și mi se pare că totul așteaptă. Dintr-odată totul încremenește, ca și cum lumea și-ar fi oprit brusc mersul, ca și cum cerul ar aștepta în tăcere. Corabia amuțește, plutind domol pe o mare ca untdelemnul, iar vântul care ne mâna statornic spre casă, spre răsărit, oftează de parcă ar fi istovit și încetează. În liniștea care se așterne auzim cum pânzele flutură, apoi încremenesc. Totul e învăluit de o tăcere teribilă, amenințătoare.

Mă uit pe geam. Marea e netedă, la fel de netedă ca dacă ar fi o mlaștină pe uscat, iar corabia s-ar scălda în nămol. Nu se simte nicio adiere de vânt. Norii apasă pe catargul corabiei, apasă pe mare. Nu se mișcă nimic, pescărușii au dispărut, un marinăr așezat pe cruceta catargului principal strigă „Doamne Iisuse, îndură-te de noi!” și coboară la rezezeală, ținându-se de parâme, pe punte. Vocea lui răsună ciudat, de parcă am fi cu toții prizonieri sub un clopot de sticlă.

— Doamne Iisuse, îndură-te de noi! repet.

— Coborâți velele! răcnește căpitanul, rupând tăcerea. Strângeți terțarolele!

Auzim tălpile goale ale marinarilor duduind pe punți când strâng terțarolele. Marea sticloasă oglindește cerul. Sub ochii

mei, din albastră se face neagră și începe să se încrețească, să prindă viață.

— Ea își trage sufletul, spune Izzy cu chipul rătăcit, cu ochii întunecați pe fața palidă.

— Cum?

— Își trage sufletul.

— A, nu, spun încercând să par sigură pe mine, dar încremenirea aerului și premoniția lui Izzy mă înfricoșează. Nu-i nimic, doar o clipă de liniște.

— Își trage sufletul și pe urmă o să fluiera, adaugă Izzy.

Se întoarce și se întinde pe spate, ferindu-și pântecul mare, rotund și plin. Măinile ei prind marginile patului din lemn frumos sculptat, iar tălpile i se întind spre capătul ramei de lemn, ca și cum s-ar întări să întâmpine primejdia.

— Dintr-o clipă în alta o să fluiera.

Dau să spun voioasă „Nu, nu, Izzy...”. Dar țipătul vântului îmi taie răsuflarea. Șuierând ascuțit, ca un fluier, ca o zână prevestitoare a morții, vântul se revarsă din văzduhul întunecat, corabia se înclină, marea de sub noi se încordează pe neașteptate și ne aruncă în sus, spre norii despicați de fulgere de un galben bolnăvicios.

— Închide ușa! N-o lăsa să intre! urlă Izzy când corabia se clatină și ușile cabinei se deschid fără veste.

Întind mâna să le închid, dar rămân locului, uluită. Dinaintea cabinei se află prova corăbiei, iar dincolo de ea ar trebui să se vadă valurile mării. Dar nu zăresc nimic în fața mea, în afară de provă, care tot urcă și urcă, de parcă întreaga corabie ar sta sprijinită pe pupă, iar prova s-ar înălța drept către cerul de deasupra. O clipă mai târziu îmi dau seama de ce. Dincolo de provă e un val uriaș, înalt cât zidul unui castel, iar mica noastră corabie încearcă să urce pe coasta lui. Dintr-o clipă în alta, creasta valului, de un alb înghețat pe cerul negru, se va răsfrânge și se va prăbuși peste noi, pe când grindina se năpustește din văzduh cu un răpăit de darabană, înălbind îndată puntea ca pe un câmp nins, înțepându-mi fața și brațele goale și scrâșnind sub tălpile-mi desculțe precum sticla spartă.

— Închide ușa! urlă iarăși Izzy.

Mă reped și mă proptesc în ușă tocmai când valul se sparge asupra noastră, un zid de apă se prăbușește peste punte, iar

corabia se cutremură și se clatină. Alt val se ridică deasupra noastră și ușa se deschide sub răbufnirea unui zid de apă înalt până la brâu. Ușa se trânteste întruna, Isabel țipă, corabia se cutremură, luptându-se cu greutatea apei, marinarii se chinuie să stăpânească pânzele, agățându-se de vergi, spânzurând ca niște marionete ce dau dezordonat din picioare, gândindu-se numai la propriile lor vieți firave. Corabia își ridică prova în aer, căpitanul răcnește comenzi și încearcă să țină prova pe valurile ca niște turnuri, în timp ce vântul se întoarce împotriva noastră, biciuind apa și ridicând talazuri dușmane ce se îndreaptă spre noi ca un lanț de munți negri, sticloși.

Corabia tresaltă și ușa se deschide iarăși. Tata intră însoțit de o cascadă de apă, cu mantaua de marinar șiroind, cu umerii albi de grindină. Trânteste ușa în urma lui și se proptește de toc, întrebând scurt, cu ochii la Isabel:

— Totul în regulă?

Isabel se ține de pânțele și strigă:

— Am dureri, am dureri! Tată, du-ne în port!

Tata se uită la mine. Ridic din umeri, răspunzând scurt:

— Mereu are dureri. Corabia?

— O să fugim spre coasta franceză. Ne tragem la adăpostul coastei. Ajut-o! Ține-i de cald. Focurile s-au stins toate, dar după ce vor fi aprinse din nou, o să vă trimit niște bere caldă.

Corabia saltă iarăși, parcă la nesfârșit, și amândoi cădem grămadă. Isabel țipă de pe prici:

— Tată!

Ne ridicăm anevoie în picioare, ținându-ne de pereții cabinei, sprijinindu-ne de marginea patului. Pe când mă ridic, îmi spun clipind că pesemne m-au orbit fulgerele ce brăzdează geamul cabinei, fiindcă mi se pare că așternutul lui Izzy e negru. Mă frec la ochi cu mâinile ude, simțind pe limbă sarea valurilor de pe încheieturile degetelor și de pe obraji. Atunci văd că așternutul nu e negru, nu m-au năucit fulgerele. Cearșafurile sunt roșii. I s-a rupt apa.

— Copilul! hohotește ea.

— O trimit pe mama ta, spune tata grăbit.

Iese valvârtej, închizând bine ușa în urma lui. Dispare pe dată sub grindină. Când și când, fulgerele ne descoperă grindina ca pe un zid alb, zdrobindu-se de corabie, apoi totul

se face iarăși negru. Pustiul negru e cel mai rău.

Prind mâinile lui Isabel într-ale mele.

— Am dureri, spune ea jalnic. Annie, am dureri. Chiar am dureri. Nu mă fandosesc, Annie, nu încerc să mă dau mare. Chiar am dureri, niște dureri groaznice! Annie, chiar am dureri!

— Cred că vine copilul pe lume.

— Încă nu! Încă nu! E prea devreme, prea devreme! Nu se poate să vină pe lume aici! Nu pe o corabie!

Mă uit disperată spre ușă. De bună seamă că mama va veni, nu-i așa? De bună seamă că Margaret nu ne va părăsi, de bună seamă că doamnele vor veni, nu-i așa? Nu se poate ca Isabel și cu mine să ne agățăm una de cealaltă pe vreme de furtună, iar ea să nască fără ajutorul nimănui!

— Am o cingătoare, spune ea deznădăjduită. O cingătoare sfințită care ajută la facere.

Cuferele cu lucrurile noastre au fost duse toate în cală. Nu s-a păstrat nimic pentru Isabel în cabină, în afară de un cufăraș cu un schimb de rufărie.

— O icoană și niște amulete de pelerin, urmează ea. În caseta mea sculptată. Am nevoie de ele, Annie. Adu-mi-le! Mă vor apăra...

Durerile o cuprind iarăși, făcând-o să țipe și să-mi strângă mâinile cu putere. Ușa din spatele meu se deschide larg, lăsând să intre, odată cu mama, un val de apă și o rafală de grindină.

— Milady mamă! Milady mamă!

— Văd, o oprește mama cu răceală, apoi se întoarce spre mine. Du-te în cambuză și spune-le oamenilor că trebuie să aprindă un foc cumva, că avem nevoie de apă fierbinte și pe urmă de bere caldă. Spune-le că poruncesc eu. Și cere-le un lucru pe care să-l poată mușca, o lingură de lemn dacă nu se găsește altceva. Și spune-le femeilor mele să aducă toată rufăria pe care o avem.

Un val uriaș azvârle corabia în sus și ne împinge, clătinându-ne, dintr-un perete al cabinei în celălalt. Mama se prinde de marginea patului, spunându-mi:

— Du-te! Și pune un marinar să te țină pe corabie. Să nu te lași cumva luată de ape!

Auzind-o cum îmi atrage luarea-aminte, îmi dau seama că

nu îndrăznesc să deschid ușa spre furtună și spre marea care se umflă sălbatic.

— Du-te! repetă mama cu asprime.

Neajutorată, încuviințez din cap și ies din cabină. Puntea corabiei e cufundată în apă până la genunchi – de cum se scurge, alt val se sparge deasupra noastră, prova urcă, apoi coboară vertiginos, cutremurându-se, și se prăbușește în marea căscată. Fără îndoială, corabia nu mai poate suporta biciuirea asta multă vreme, se va face bucăți! O siluetă învăluită în apă trece împleticindu-se pe lângă mine. Îl înșfac pe marinar de braț și țin cât mă țin puterile, ca să acopăr urletul sălbatic al vântului:

— Du-mă în cabina doamnelor și apoi în cambuză!

— Dumnezeu să ne mântuiască, suntem pierduți! strigă el, smulgându-se de lângă mine.

— Du-mă în cabina doamnelor și apoi în cambuză! răcnesc la el. Îți poruncesc! Ți-o poruncește mama mea!

— Ți-a iscat vrăjitoresc! spune el, îngrozindu-mă. S-a iscat de cum au urcat femeile la bord! Femei la bord, una pe moarte, ele au adus vântul vrăjitoresc!

Se trage de lângă mine. O tresăltare neașteptată a corabiei mă izbește de parapet. Mă agăț de el în timp ce un zid uriaș de apă se ridică în dreptul pupei și apoi se revarsă asupra noastră. Apa mă ia pe sus – doar niște parâme de care mă prind cu mâinile și rochia care mi se agață de un tachtet mă salvează – pe marinar însă îl ia cu totul. Îi văd fața albă în apa verde care îl azvârle peste balustradă. Omul trece pe lângă mine, răsucit iar și iar de val, dând haotic din mâini și din picioare, cu gura albă deschizându-se și închizându-se ca a unui pește care ocărăște. Dispare într-o clipită, iar corabia se cutremură sub loviturile ca de ciocan ale mării.

— Om la apă! strig tare.

Vocea mea e ca șoapta unui fluieraș pe lângă bubuitul de tobe al furtunii. Mă uit în jur. Marinarii stau la posturile lor, ținându-se care de ce poate. Nu-l va ajuta nimeni. Apa se scurge de pe punte pe lângă picioarele mele. Agățându-mă de copastie, mă uit peste bord, însă omul a dispărut în întunecimea apelor negre. Marea l-a înghițit fără urmă. Corabia se leagănă în valea dintre valuri, dar se apropie încă un val nimicitor de înalt. Dintr-odată, un fulger îmi descoperă

ușa cambuzei, așa că îmi smulg rochia din tachetul care m-a salvat și dau fuga spre ea.

Apa a stins focurile, încăperea e plină de fum și abur, străchinile zdrăngănesc pe cârligele lor, legănându-se într-o parte și într-alta, bucătarul stă pitit în spatele mesei.

— Trebuie să aprinzi focul! îi spun cu glas întretăiat. Și să ne dai bere caldă și apă fierbinte!

El îmi râde în nas, zicând cu un haz nebunesc:

— Ne ducem la fund! Ne ducem la fund și tu vii să ceri bere caldă!

— Sora mea e în chinurile facerii! Ne trebuie apă fierbinte!

— Pentru ce? mă întreabă de parcă am fi la un spectacol distractiv cu întrebări și răspunsuri. Ca s-o salvezi, ca să poată aduce pe lume hrană pentru pești? Căci, fără doar și poate, copilul se va îneca, și ea odată cu el, și noi toți odată cu ei!

— Îți poruncesc să mă ajuți! spun printre dinții încleștați. Eu, Anne Neville, fiica făcătorului de regi, îți poruncesc!

— Eh, va trebui să se descurce și fără, zice el cu nepăsare.

Când spune asta, corabia se smucește cu violență și ușa se deschide brusc. Un val de apă mătură treptele și năvălește în cămin.

— Dă-mi niște pânzeturi! stăruie eu. Cârpe, orice. Și o lingură pe care s-o muște.

Proptindu-se bine pe picioare, bucătarul se apleacă sub masă și scoate anevoie un coș cu cârpe înălbite.

— Așteaptă! îmi spune.

Scoate din altă cutie o lingură de lemn, iar dintr-un dulap, o sticlă de culoare închisă.

— Coniac. Poți să-i dai să bea. Ia și tu o dușcă, frumoasă fecioară, de ce să nu te îneci voioasă?

Iau coșul în brațe și pornesc pe trepte în sus. O tresăltare a corabiei mă aruncă înainte. Mă trezesc afară, în furtună, cu brațele încărcate, și dau fuga la ușa cabinei înainte să se spargă alt val deasupra punții.

În cabină, mama e aplecată asupra lui Isabel, care geme fără încetare. Intru, mai mult căzând, și trântesc ușa în urma mea. Mama se îndreaptă de spate.

— Focul din cambuză e stins?

Încuviințez pe tăcute. Corabia tresăltă și se leagănă, iar noi ne clătinăm la fiecare cutremurare a ei.

— Stai jos, spune mama. O să dureze mult. O să fie o noapte lungă și grea.

* * *

Toată noaptea mă gândesc doar că, dacă ne putem croi drum prin valurile înverșunate, dacă reușim să scăpăm cu viață, la capătul călătoriei ne vor aștepta brațul întins al portului Calais și adăpostul din spatele lui. Ne va întâmpina cheiul familiar, unde oamenii se vor uita după noi, ne vor aștepta neliniștiți, cu băuturi fierbinți și haine uscate, iar când vom coborî la țărm, ne vor lua pe sus și ne vor duce fuga la castel, Isabel va fi așezată în odaia noastră de culcare, moașele vor veni și ea va putea să-și lege cingătoarea sfințită în jurul pântecelui încordat de efortări și să-și prindă pe rochie amuletele de pelerin.

Atunci va avea parte de retragerea cuvenită pentru naștere, încuiată în odăile ei, cu mine alături. Atunci va naște cu șase moașe gata să-i îndeplinească orice poruncă și cu doctori la îndemână și totul pregătit pentru prunc: scândura de înfășat, pătuțul, doica, un preot care să-l binecuvânteze în clipa când vine pe lume și să tămăduieze odaia.

Dorm pe jilț, în timp ce Isabel moțăie, cu mama întinsă lângă ea. Când și când, Isabel țipă tare, iar mama se ridică și-i pipăie burta întinsă, țeapănă, ca o cutie. Isabel strigă că nu mai poate răbda durerea, iar mama îi ține în mâini pumnii încheștați și-i spune că o să treacă. Apoi durerea se potolește și ea se întinde la loc, scâncind. Furtuna se domolește, dar continuă să huruie în jurul nostru – fulgere în zare, tunete peste ape, nori atât de joși încât nu putem vedea țărmul, chiar dacă auzim valurile spărgându-se de stâncile coastei franțuzești.

Se ivesc zorii, însă cerul abia dacă se luminează puțin. Valurile se rostogolesc, boltite și neobosite, aruncând corabia înapoi și-ncolo. Marinarii se duc, ținându-se mereu de copastie, la prova, unde o pânză a fost sfâșiată și, tăind parâmele care o prind, o aruncă peste bord, ca pe un lucru de prisos. Bucătarul izbutește să aprindă focul în cambuză și toată lumea primește o cană cu grog fierbinte, iar lui Isabel și nouă, celorlalte, ne trimite bere caldă. Cele trei doamne ale

mamei, împreună cu sora mea Margaret, vin în cabină, aducându-i lui Isabel o cămașă curată, și iau așternutul pătat. Isabel doarme până când o deșteaptă durerea; acum e atât de obosită, încât numai cele mai puternice spasme mai au puterea s-o trezească. Din pricina durerii și istovelii nu mai știe bine ce-i cu ea, de parcă ar visa. Îi pun mâna pe frunte și văd că arde, e tot albă la față, dar cu câte o pată roșie, fierbinte, pe fiecare obraz.

— Ce-i cu ea? o întreb pe Margaret.

Ea nu spune nimic, doar clatină din cap.

— E bolnavă? o întreb în șoaptă pe mama.

— S-a înțepenit pruncul în ea, spune mama. De cum debarcăm, va trebui să i-l întorcă o moașă.

Mă uit la ea cu gura căscată. Nici nu pricep ce vrea să spună.

— E rău? Întorsul pruncului? E ceva rău? Așa sună.

— Da, răspunde ea fără fereală. E rău. Am văzut odată așa ceva și durerea e de neînchipuit. Du-te și întreabă-l pe tatăl tău cât mai durează până ajungem la Calais.

Ies iarăși din cabină, ferindu-mi capul. Acum plouă, o ploaie deasă, neîntreruptă, ce se revarsă dintr-un cer întunecat, iar curenții mării sunt puternici sub coca corabiei și ne împing înainte, cu toate că vântul ni-i potrivnic. Tata e pe punte, lângă cârmaci, cu căpitanul alături.

— Milady mama întreabă când ajungem la Calais.

Tata se uită la mine și văd că înfățișarea mea îl dezgustă.

Sunt fără bonetă și părul mi s-a desfăcut din ace, rochia mi-e sfâșiată și pătată de sânge, sunt udă până la piele și desculță. Pe deasupra, am un aer de disperare sălbatică: am vegheat toată noaptea, am fost prevenită că sora mea ar putea să moară. N-am putut face nimic pentru ea, decât că mi-am croit drum prin apă până la cambuză ca să-i aduc o lingură de lemn pe care s-o muște, chinuită de durere.

— Peste un ceas sau două. Nu mai e mult. Ce face Isabel?

— Are nevoie de o moașă.

— Peste un ceas sau două o va avea, mă încredințează tata cu un zâmbet cald. Spune-i asta din partea mea. Îi dau cuvântul meu. Va prânzi acasă, în castelul nostru. Va avea lângă ea cei mai buni doctori din Franța.

Vorbele lui au darul să mă înveselească, așa că îi întorc

zâmbetul.

— Îndreaptă-ți ținuta, mai adaugă el scurt. Ești sora reginei Angliei! Încalță-te și schimbă-ți rochia.

Mă înclin și mă întorc în cabină.

Așteptăm. Cele două ceasuri sunt foarte lungi. Îmi scutur rochia. N-am veșminte de schimb, dar îmi împletesc părul și-mi pun boneta. Isabel geme pe pat, doarme, se trezește cuprinsă de dureri; însă la un moment dat aud strigătul marinarului de veghe:

— Pământ! Pământ la tribord! Calais!

Sar de pe jilț și mă uit pe geam. Văd zidurile înalte și familiare ale orașului, acoperișul boltit de la Staple Hall și turla catedralei, apoi castelul din vârful dealului, crenelurile și ferestrele noastre, la care strălucește lumina. Duc mâna streășină la ochi și, în ciuda ploii torențiale, văd fereastra odăii mele de culcare și lumânările aprinse pentru mine, obloanele lăsate deschise în semn de bun venit. Îmi văd căminul. Știu că vom fi în siguranță. Suntem acasă! Ușurarea e nemaipomenită, simt că mi se ia o povară de pe umeri, de parcă frica i-ar fi cocârjat până acum. Suntem acasă și Isabel e în siguranță.

Se aude un scrâșnet și un zornăit teribil. Mă uit la zidurile castelului, unde zeci de oameni mânuiesc un cabestan uriaș, ale cărui roți zângănesc și scrâșnesc, învârtindu-se încet. Dinaintea noastră, la gura portului, văd cum răsare din adâncul mării un lanț plin de alge din străfunduri, ridicându-se încet ca să ne închidă calea.

— Repede! țip, de parcă am putea să facem o sforțare și să trecem peste lanț până nu ajunge prea sus.

Dar nu trebuie să ne luăm la întrecere cu bariera. De îndată ce ne vor recunoaște, oamenii vor coborî lanțul, de îndată ce vor vedea stindardul Warwick cu toiagul crestă, ne vor lăsa să intrăm. Tata e cel mai iubit căpitan din câți a avut orașul Calais vreodată. Calais e orașul lui, nu unul aflat de partea taberei York sau Lancaster, ci credincios lui și numai lui. E căminul copilăriei mele. Ridic privirea spre castel și văd, chiar sub fereastra odăii mele de culcare, că tunarii își ocupă posturile și tunurile sunt împinse la locurile lor, unul după altul, ca și cum castelul s-ar pregăti de atac.

„E o greșală, îmi spun în sinea mea. Pesemne că ne-au luat drept corabia regelui Edward.” Dar apoi mă uit mai sus.

Deasupra crenelurilor nu flutură drapelul tatei, toiagul crestat, ci roza albă de York și stindardul regal, unul lângă celălalt. Fortăreața Calais le-a rămas credincioasă lui Edward și Casei de York, chiar dacă noi nu le mai suntem credincioși. Tata a declarat Calais de partea Casei de York și iată că a rămas loial acesteia. Calais nu se înclină după cum bate vântul. E credincios, așa cum am fost și noi cândva, dar noi am devenit acum dușmanul.

Cărmaciul vede la țănc primejdia lanțului ce se ridică și strigă ca să-i prevină pe ceilalți. Căpitanul zbiară comenzi către marinari. Tata se aruncă asupra cârmei, trăgând de ea cu putere împreună cu cărmaciul, ca să întoarcă nava și s-o depărteze de capcana mortală a lanțului întins. Pânzele fâlăie primejdios când ne întoarcem cu vântul din coastă, iar marea agitată împinge corabia într-o rână, amenințând să ne răstoarne.

— Întoarce mai mult, întoarce mai mult, strângeți terțarolele! strigă tata.

Gemând, corabia se îndreaptă. Dinspre castel răsună o bubuitură înspăimântătoare și o ghiulea cade în mare, aproape de provă. Tunarii știu la ce depărtare ne aflăm! Ne-au luat în bătaia tunurilor! Ne vor scufunda dacă nu fugim!

Nu-mi vine să cred că propriul nostru cămin s-a întors împotriva noastră, dar tata răsuțește corabia și iese neîntârziat din bătaia tunurilor, fără șovăire. Apoi poruncește să se strângă velele și să se lase ancora. Nu l-am văzut niciodată mai furios. Trimite un ofițer, într-o barcă, cu un mesaj către propria garnizoană, cerându-le oștenilor al căror comandant e să ne lase să intrăm. Trebuie să așteptăm. Marea geme și se încordează, vântul ne biciuiește, făcând lanțul ancorei să stea întins, corabia se smucește mânioasă, se înclină și se leagănă. Ies din cabină și mă duc lângă parapetul dintr-o latură ca să mă uit la casa mea. Nu-mi vine să cred că nu ne-a fost îngăduită intrarea! Nu-mi vine să cred că nu voi urca treptele de piatră ce duc la odaia mea de culcare, strigând să mi se pregătească o baie fierbinte și haine curate! Văd o barcă mică ieșind din port. Aud cum se ciocnește de coca puternică a corabiei când trage lângă noi și cum strigă marinarii, coborând câteva parâme. Ne sunt trimise câteva butoiașe cu vin, niște pesmeți și niște brânză pentru Isabel. Asta e tot. Marinarii n-

au niciun mesaj, nu e nimic de spus. Barca se desprinde și pornește înapoi spre Calais. Asta e tot. Ne-au interzis intrarea în căminul nostru și i-au trimis vin lui Isabel din milă.

— Anne! strigă mama printre rafalele de vânt. Vino încoace!

Mă întorc în cabină cu pași împleticiți, auzind scrâșnetul de împotrivire al lanțului ancorei, urmat de un zureit, semn că lanțul a fost tras la bord și ne-a eliberat. Corabia geme, lăsată iarăși la mila mării, frământată de valuri, împinsă de vânt. Nu știu încotro va hotărî tata să pornim. Nu știu unde putem merge acum, că am fost alungați din căminul nostru. Nu ne putem întoarce în Anglia, în fața regelui ei suntem niște trădători. Orașul Calais nu ne primește. Unde putem merge? Există vreun loc în care să fim în siguranță?

În cabină, Isabel s-a ridicat în patru labe pe pat și mugește ca un animal care trage să moară. Se uită la mine printre șuvițele de păr încâlcit – e albă la față și are pleoapele roșii. Aproape că n-o recunosc; e urâtă ca o fiară schingiuită. Mama îi ridică rochia la spate și văd că rufăria e plină de sânge. Arunc o privire, apoi mă uit în altă parte.

— Trebuie să bagi mâinile înăuntru și să întorci pruncul, spune mama. Eu nu pot, mâinile mele sunt prea mari.

Mă uit la ea cuprinsă de groază.

— Poftim?

— Nu avem moașă, trebuie să întoarcem noi pruncul, spune mama cu nerăbdare. E atât de îngustă, că mâinile mele sunt prea mari. Va trebui s-o faci tu.

Îmi privesc mâinile subțiri, degetele lungi.

— Nu știu ce să fac.

— Îți spun eu.

— Nu pot s-o fac.

— Trebuie!

— Mamă, sunt fecioară, fată, nici n-ar trebui să mă aflu aici...

Mă întrerupe țipătul lui Isabel, care-și lasă capul pe pat.

— Annie, pentru numele lui Dumnezeu, ajută-mă! Scoate-l! Scoate-l din mine!

Mama mă înșfacă de braț și mă trage la picioarele patului. Margaret ridică rufăria lui Isabel; coapsele îi sunt cumplit de însângerate.

— Bagă mâna înăuntru, spune mama. Împinge-o. Ce simți?

Isabel țipă de durere când îmi apropii mâna de carnea ei docilă și o strecor înăuntru. Scârbă, atât simt la atingerea cărnii fierbinți: scârbă și oroare. Apoi ceva respingător: ceva ca un picior. Corpul lui Isabel se strânge ca o menghină în jurul mâinii mele, zdrobindu-mi degetele.

— Nu face asta! strig. Mă doare!

Ea icnește ca o vacă muribundă.

— Nu mă pot stăpâni. Scoate-l, Annie!

Piciorul lunecos zvâcnește la atingerea mea.

— L-am prins. Cred că e un picior sau un braț.

— Îl poți găsi pe celălalt?

Clatin din cap.

— Atunci trage-l oricum, spune mama.

Mă uit la ea îngrozită.

— Trebuie să-l scoatem. Trage ușurel.

Încep să trag. Isabel țipă. Îmi mușc buza. E o treabă dezgustătoare, îngrozitoare, Isabel mă dezgustă și mă îngrozește că o văd așa, ca o iapă grasă, trudindu-se ca o târfă, silindu-mă să fac așa ceva. Îmi dau seama că mă strâmb, cu capul întors într-o parte, de parcă n-aș vrea să văd, stând cât mai departe cu puțință de pat, de ea, de sora mea, de acest monstru, atingând-o fără milă, ținând strâns piciorul sau brațul, cum mi s-a poruncit, în ciuda scârbei.

— Poți să bagi înăuntru și cealaltă mână?

Mă uit la mama de parcă a înnebunit. Așa ceva nu e cu puțință.

— Vezi dacă poți să bagi și cealaltă mână și să prinzi copilul.

Am uitat cu totul că e vorba de un copil, atât de uluită sunt de grozăvia duhorii și de atingerea piciorului sau brațului lunecos. Cu blândețe, încerc să-mi strecor mâna cealaltă înăuntru. Pântecele ei cedează în chip oribil și simt, cu vârful degetelor, ceva care ar putea fi un braț, un umăr.

— Un braț? rostesc printre dinții încheștați ca să nu-mi vină să vomit.

— Dă-l deoparte, pipăie, găsește celălalt picior.

Mama își frânge mâinile, disperată să vadă treaba încheiată, o bate pe Isabel pe spate ușurel, de parcă ar fi un câine bolnav.

— Am găsit celălalt picior.

— Când îți spun, trebuie să tragi de amândouă picioarele,

îmi poruncește ea.

Se duce într-o parte și prinde în mâini capul lui Isabel, spunându-i:

— Când simți că vine durerea, trebuie să împingi. Să împingi cu putere.

— Nu pot, hohotește Isabel. Nu pot, mamă, nu pot!

— N-ai încotro. Trebuie! Spune-mi când vine durerea.

După un răstimp, gemetele lui Isabel se întetesc și ea țipă:

— Acum, vine acum!

— Împinge! spune mama.

Doamnele îi prind pumnii încleștați și-i ridică brațele, vrând parcă s-o sfășie în bucăți. Margaret îi strecoară în gură lingura de lemn, iar Isabel urlă și mușcă din ea.

— Tu trage copilul! îmi strigă mama. Acum! Cu binișorul. Trage!

Trag, cum mi se poruncește, și – grozăvie – simt cum ceva cedează cu un zgomet slab în mâinile mele.

— Nu! S-a rupt, s-a rupt!

— Trage! Trage-l oricum!

Trag. Țâșnește un val de sânge, apoi un lichid puturos, și două piciorușe atârnă din trupul lui Isabel, care țipă și găfâie.

— Încă o dată, spune mama, părând triumfătoare, dar pe mine mă umple groaza. Aproape s-a sfârșit, Isabel. Încă o dată, când vine durerea.

Isabel geme și se saltă pe brațe.

— Trage, Anne! poruncește mama.

Țin în mâini piciorușele subțiri, lunecoase și trag iarăși. Preț de o clipă nu se mișcă nimic, însă apoi iese un umăr, pe urmă celălalt, iar apoi Isabel țipă sfâșietor când iese capul și văd limpede cum i se sfășie carnea, de parcă ar fi un brocart purpuriu și albastru, sânge roșu și vene albastre ce se rup când iese capul, urmat de cordonul lunecos. Scap pruncul pe așternut, întorc fața și vomit pe podea.

Corabia saltă cu putere, făcându-ne pe toate să ne clătinăm. Mama se apropie, ținându-se de pat, ridică cu blândețe copilul și-l înfășoară în pânzeturi. Tremurând, îmi frec cu niște cărpe mâinile și brațele pline de sânge, îmi șterg gura de vomă, dar o fac așteptând cuvintele care ne vor spune că s-a petrecut un miracol. Aștept întâiul plânset miraculos.

Domnește tăcerea.

Isabel geme încetișor. Văd că sângerează, dar nimeni nu-i oblojește rănila. Mama a înfășurat pruncul bine, să-i fie cald. Una dintre femei ridică privirea zâmbind, cu chipul scaldat în lacrimi. Așteptăm toate plânsetul firav, așteptăm zâmbetul mamei.

Chipul ei sleit de oboseală e cenușiu. Spune cu asprime:

— E băiat.

Asta voiam toate să auzim. Dar, lucru ciudat, în glasul ei nu e strop de bucurie și buzele îi sunt strânse cu îndârjire.

— Băiat? repet plină de speranță.

— Da, e băiat. Dar e mort. A murit.

Fluviul Sena, Franța, mai 1470

Marinarii coboară velele și le duc cu căruțele la docuri, ca să fie reparate. Alții freacă temeinic cabina regală, ale cărei scânduri sunt pătate de sângele lui Izzy și de voma mea. Spun că e o minune că nu ne-am înecat în timpul furtunii, vorbesc despre groaza pe care au simțit-o când s-a ridicat lanțul de-a curmezișul intrării în portul Calais. Spun că, fără ajutorul tatei, cârmaciul n-ar fi izbutit să întoarcă la vreme corabia. Spun că nu mai vor să facă niciodată o călătorie ca asta, dar că – dacă ar fi siliți – ar face-o numai cu tata la cârmă. Spun că el i-a salvat. Însă cu femeii la bord nu vor mai ieși în larg niciodată! se jură ei clătinând din cap. Nu vor mai ieși în larg niciodată cu femeii urmărite de un vânt vrăjitoresc. Se bucură grozav că au scăpat cu viață. Toți cred că corabia a fost blestemată având la bord o femeie în chinurile facerii și un prunc mort. Toți cred că corabia a fost urmărită de un vânt vrăjitoresc, stârnit de regină cu fluieratul ei ca să ne spulbere pe toți în genunile Iadului. Oriunde aș merge pe corabie, se lasă îndată o tăcere deplină. Marinarii cred că vântul vrăjitoarelor ne-a urmărit pe noi și încă ne mai urmărește. Dau vina pe noi pentru toate.

Cuferele sunt scoase din cală, astfel că putem în sfârșit să ne spălăm și să ne schimbăm veșmintele. Isabel încă mai sângerează, dar se scoală din pat și se îmbracă, deși rochia atârână ciudat pe ea. Pântecele mândru i-a dispărut, acum pare doar grasă și bolnavă. Cingătoarea sfințită și amuletele de pelerin ale lui Izzy, menite s-o ocrotească la facere, sunt despachetate împreună cu giuvaierele ei. Le pune fără o vorbă în lada de la picioarele patului nostru. Între noi domnește o stinghereală mută. S-a întâmplat un lucru cumplit, atât de cumplit încât nici măcar nu știm ce nume să-i dăm sau cum să vorbim despre el. Izzy mă dezgustă, se dezgustă și pe sine și nu scoatem o vorbă despre asta. Mama ia pruncul mort într-o lădiță și cineva îl binecuvântează și-l aruncă în mare, cred. Nu ne spune nimeni, iar noi nu întrebăm. Știu că mișcările mele neîndemânatice i-au smuls piciorul din șold, dar nu știu dacă eu l-am omorât. Nu știu dacă Izzy mă crede vinovată sau dacă mama știe precis că sunt. Nimeni nu-mi spune nimic, iar eu

nu voi mai vorbi despre cele întâmplate niciodată. Scârba și groaza îmi stăruie în pânțele precum răul de mare.

Izzy ar trebui să stea închisă în odăile ei până la binecuvântarea în biserică, ar trebui să fim toate încuiate împreună cu ea vreme de șase săptămâni și apoi să ieșim ca să fim purificate. Însă nu există tradiții pentru aducerea pe lume a unui prunc mort pe mare, într-o furtună vrăjitoarească; nimic nu pare să fie așa cum ar trebui. George vine s-o vadă după ce cabina a fost curățată și patul ei a fost așternut cu albituri curate. Izzy se odihnește când soțul ei intră, se apleacă asupra patului să-i sărute fruntea palidă, apoi îmi zâmbește.

— Îmi pare rău pentru pierderea pe care ai suferit-o, spune el.

Abia învrednicindu-l cu o privire, Izzy îi îndreaptă greșeala:

— Pe care am suferit-o amândoi. Era băiat.

Pe chipul lui frumos se citește nepăsarea. Bănuiesc că mama i-a spus deja.

— Vor fi și alții.

Sună mai degrabă amenințător decât liniștitor. George pornește spre ușă, de parcă abia ar aștepta să iasă din cabină. Mă întreb dacă mirosim – oare simte la noi mirosul morții și al fricii?

— Dacă n-am fi fost pe mare, la un pas de naufragiu, cred că pruncul ar fi trăit! spune Isabel cu o răutate neașteptată. Dacă am fi rămas la Castelul Warwick, aș fi avut moașe care să se îngrijească de mine. Aș fi putut să port cingătoarea sfințită și preotul s-ar fi rugat pentru mine. Dacă n-ai fi plecat să lupți alături de tata împotriva regelui și nu te-ai fi întors înfrânt, aș fi născut acasă și copilul ar fi viu. (Isabel se oprește o clipă, însă chipul lui frumos rămâne la fel de nepăsător.) E vina ta!

— Am auzit că regina Elizabeth a rămas iarăși grea, spune el, ca și cum asta ar fi un răspuns la învinuirile lui Isabel. Să dea Dumnezeu să nască altă fată sau un prunc mort, ca tine! Trebuie să avem un fiu înaintea ei. E doar o piedică, nu e sfârșitul. (Încearcă să-i zâmbească voios.) Nu e sfârșitul, repetă el, după care iese.

Isabel se mulțumește să se uite la mine, cu chipul împietrit, zicând:

— Pentru copilașul meu e sfârșitul. Pentru el e fără îndoială

sfârșitul.

* * *

Nimeni nu știe ce se petrece, în afară de tata, care – cu toate că părem a fi pribegi și înfrânți, aduși de ape la gura Senei – e curios de vesel. Flota lui de război reușește să fugă din Southampton și ni se alătură, așa că tata își recapătă comanda asupra ostașilor săi și asupra mării nave-amiral, *Trinity*. Scrie întruna și-i trimite mesaje regelui Ludovic al Franței, dar nu ne spune ce plănuiește. Pune să i se facă haine noi, croite după moda franceză, iar pe capul cu păr șaten și des poartă o beretă de catifea. Ne mutăm în Valognes, ca flota să se poată pregăti la Barfleur pentru cucerirea Angliei. Isabel face drumul în tăcere. Ea și George primesc odăi frumoase la catul de sus al conacului, însă Isabel își ocolește soțul. Cea mai mare parte din zi și-o petrece cu mine, în sala de primire a mamei, unde deschidem ferestrele să intre aerul, închidem obloanele ca să ne apere de soare și stăm în umbra caldă. E o vreme toridă și Isabel resimte arșița. Se plânge întruna de dureri de cap și de oboseală, chiar și dimineața, îndată după trezire. Într-un rând spune că nu vede niciun rost în nimic, iar când o întreb ce vrea să zică, se mulțumește să clatine din cap și ochii i se umplu de lacrimi. Ședem pe pervazul de piatră al sălii vaste, privind fluviul și câmpiile verzi de dincolo de el, și nici ea, nici eu nu vedem vreun rost în nimic. Nu vorbim niciodată despre pruncul luat de mama în lădiță și aruncat în mare. Nu vorbim niciodată despre furtună, despre vânt sau despre mare. Nu vorbim mai deloc. Stăm în tăcere vreme îndelungată; nici nu e nevoie să vorbim.

— Aș vrea să fim iarăși la Calais! spune pe neașteptate Isabel într-o dimineață fierbinte și liniștită.

Știu ce înseamnă vorbele ei: își dorește să nu se fi întâmplat nimic din toate astea – nici revolta împotriva regelui adormit și a reginei celei rele, nici victoria tatei, nici revolta lui împotriva regelui Edward și, mai presus de toate, nici căsătoria cu George. Își dorește să nu se fi întâmplat aproape niciunul dintre lucrurile petrecute în copilăria noastră. Își dorește să nu fi încercat niciodată să dobândim măreția.

— Ce altceva putea să facă tata?

Firește că a trebuit să se ridice împotriva regelui adormit și a reginei celei rele. Știa că aceștia greșesc, a trebuit să-i alunge de pe tron. Pe urmă, când ei au fost înfrânți și doborâți, n-a putut răbda să vadă perechea care le-a luat locul. N-a putut să trăiască într-o Anglie condusă de familia Rivers; a trebuit să-și ridice stindardul împotriva regelui Edward. E mânat de dorința de-a vedea regatul sub cârmuirea unui rege bun, sfătuit de noi; George ar trebui să fie acel rege. Înțeleg că tata nu poate înceta să lupte pentru asta. Ca fiică a lui, știu că viața îmi va fi modelată de această zbatere fără sfârșit de-a așeza familia noastră acolo unde ar trebui să se afle de drept: cea dintâi putere din spatele tronului. Isabel ar trebui să înțeleagă acest lucru. Ne-am născut fiicele eminenței cenușii, făcătorului de regi; cârmuirea Angliei e moștenirea noastră.

— Dacă tata nu s-ar fi răzvrătit împotriva regelui, aș fi născut copilul acasă, urmează ea cu adâncă nemulțumire. Dacă n-am fi pornit pe mare în ziua aceea, către vântul acela, acum aș avea în brațe un prunc. Nu pustiul. Am rămas cu pustiul și nu-mi mai pasă de nimic.

— O să ai alt copil, îi spun, cum mi-a cerut mama.

Lui Isabel trebuie să i se aducă aminte că va avea alt copil. Nu trebuie să i se îngăduie să se lase pradă disperării.

— Am rămas cu pustiul, repetă ea simplu.

Abia dacă ne clintim când se aude o bătaie puternică în ușă. Unul dintre străjeri deschide ușile și în odaie intră fără zgomot o femeie. Isabel înalță capul și-i spune:

— Îmi pare rău, milady mama e plecată. Noi nu putem răspunde la cereri.

— Unde e contesa? întreabă femeia.

— Cu tatăl meu, răspunde Isabel. Cine ești?

— Și tatăl vostru unde e?

Nu știm, dar nu vrem s-o recunoaștem.

— E plecat. Cine ești?

Femeia își scoate gluga mantiei. O recunosc uluită pe una dintre doamnele de companie ale curții York: lady Sutcliffe. Sar în picioare și mă proțâpesc dinaintea lui Isabel, ca pentru a o ocroti.

— Ce căutați aici? Ce vreți? Ați venit din partea reginei?

Simt un junghi de groază gândindu-mă că a venit să ne omoare pe amândouă și mă uit la mâinile ei, ascunse sub

mantie ca și cum ar ține un cuțit. Ea zâmbește.

— Am venit să te văd pe tine, lady Anne, și pe tine, lady Isabel, și să vorbesc cu soțul tău, ducele George.

— Pentru ce? întreabă cu grosolănie Isabel.

— Știi ce planuri ți se acum tatăl tău?

— Ce planuri?

Femeia se uită spre mine, cu aerul că mă socotește prea necoaptă ca să fiu de față.

— Poate că lady Anne ar trebui să meargă în odaia ei câtă vreme vorbim.

Isabel mă prinde strâns de mână.

— Anne rămâne cu mine. Dumneata n-ar trebui să te afli aici.

— Am venit tocmai de la Londra, ca prietenă, ca să te previn, să vă previn pe amândouă. Regele nu știe că mă află aici. M-a trimis soacra ta, ducesa Cecily, să-ți vorbesc spre binele tău. Vrea să te previn. Știi că ține la tine și la soțul tău, fiul ei preferat, George. Mi-a cerut să-ți spun că tatăl tău duce acum tratative cu dușmanul Angliei: Ludovic al Franței. (Nu ne bagă în seamă uluirea.) Mai rău chiar: face o alianță cu Margareta de Anjou. Plănuiește să se războiască cu regele legitim, Edward, și să-l pună iar pe tron pe regele Henric.

Clatin din cap, tăgăduind pe dată.

— N-ar face așa ceva în vecii vecilor.

Victoriile repurtate de tata asupra reginei celei rele, Margareta de Anjou, și asupra regelui adormit, Henric al VI-lea, au fost poveștile copilăriei mele. Ura și disprețul tatei față de ei mi-au fost cântecele de leagăn. A dat bătălie după bătălie ca să-i răstoarne de pe tron și să așeze în locul lor Casa de York. Nu s-ar alia cu ei niciodată, în ruptul capului! Propriul lui tată a murit luptând cu ei, iar Margareta de Anjou a înfipt capetele bunicului și unchiului meu în țepe, pe zidurile orașului York, ca și cum ar fi fost trădători. N-o vom ierta niciodată. Pentru asta n-o vom ierta în veci, chiar dacă i-am ierta toate celelalte josnicii și mârșăvii. Tata nu s-ar alia în ruptul capului cu ea după cele întâmplate. A fost coșmarul copilăriei mele, e dușmana noastră până la moarte!

— Nu s-ar alia niciodată cu ea, spun.

— O, ba da! (Lady Sutcliffe se întoarce către Isabel.) Am venit, din prietenie, să-l avertizez pe soțul tău, George, ducele

de Clarence. Și să-l liniștesc. Poate să se întoarcă în Anglia: fratele lui, regele, îl va primi. Mama lui a pus totul la cale și te primește și pe tine cu brațele deschise. Sunteți iubiți amândoi de Casa de York, acum și de-a pururi. George e următorul în rând la tronul Angliei, a rămas mai departe moștenitorul lui Edward. Dacă regelui și reginei nu li se naște un fiu, într-o bună zi ai putea să fii regină. Dar gândește-te: dacă tatăl tău îl repune pe tron pe vechiul rege, nu vei fi nimic și tot ce-ai îndurat va fi zadarnic.

— Nu se poate să ne unim cu Casa de Lancaster! spun ca pentru mine. E cu neputință ca tata să se gândească la așa ceva.

— Într-adevăr, încuviințează ea scurt. Tu nu te poți gândi la așa ceva. E o prostie. Știm bine asta; o știu toți, numai tatăl tău nu. De asta am venit să te previn. Am venit la tine, nu la el, iar tu trebuie să te sfătuiești cu soțul tău și să veдеți ce e cel mai bine pentru voi. Ducea Cecily, soacra ta, vrea să știi că ești așteptată să te întorci acasă, iar ea îți va fi ca o mamă, chiar dacă tatăl tău e vrăjmașul Casei de York și al întregii Anglii. Vrea să vii acasă și ea va căuta să fi îngrijită cum se cuvine. A fost îngrozită – toate am fost îngrozite – când a auzit ce chinuri ai îndurat pe mare. Ducea deplânge cele ce ți s-au întâmplat și e adânc îndurerată de pierderea nepotului ei. Ar fi fost primul ei nepot. S-a retras în odaia ei și s-a rugat toată noaptea pentru sufletul micuțului. Trebuie să vii acasă și să ne lași să avem grijă de tine!

Lui Isabel i se umplu ochii de lacrimi când se gândește la rugăciunile ducesei Cecily pentru sufletul pruncului ei. Șoptește:

— Vreau să vin acasă!

— Nu putem, mă împotrivesc pe dată. Trebuie să stăm cu tata.

— Te rog să-i spui Alteței Sale că îi mulțumesc, băiguie Isabel. Mă bucură rugăciunile ei. Dar, firește, nu știu ce... va trebui să fac după cum ta... va trebui să fac după cum îmi poruncește soțul meu.

— Ne temem că ești îndurerată, spune cu duioșie femeia, îndurerată și singură.

Isabel clipește ca să alunge lacrimile care se pornesc cu atâta ușurință în ultima vreme și spune cu demnitate:

— Firește că resimt pierderea, dar prezența surorii mele mă mângâie.

Lady Sutcliffe se înclină.

— Voi merge la soțul tău și îl voi preveni de planurile tatălui tău. Ducele trebuie să se salveze și trebuie să te salveze de regina de Lancaster, Margareta. Nu-i pomeni tatălui tău de vizita mea. S-ar mânia să afle că m-ai primit și că-i cunoști acum necredința.

Sunt gata să spun răspicat că tata nu e necredincios, că n-ar putea fi necredincios vreodată și că nici nu ne trece prin gând să avem secrete față de el. Dar apoi îmi dau seama că nu știu unde se află tata acum, în noile sale veșminte franțuzești, și nici ce face.

Angers, Franța, iulie 1470

Tata ne poruncește să i ne alăturăm la Angers și trimite o frumoasă gardă în livrea pentru drumul cel lung. Nu ne lămurește de ce pornim în călătorie sau unde vom fi găzduite, așa că atunci când sosim, după cinci zile lungi pe drumurile prăfuite, descoperim cu uimire că ne-a ieșit în întâmpinare afară din oraș, chipeș și mândru, în șaua lui Midnight, cu o gardă călare alături. Ne escortează pe poarta din zidul orașului, pe străzile înțesate de oameni care își scot pălăriile la trecerea noastră, până în curtea unei reședințe impunătoare din larga piață principală, pe care a pus stăpânire. Isabel e albă ca varul de oboseală, însă el nu-i îngăduie să se retragă în odaia de culcare, ci spune că vom merge direct la cină.

În sala cea mare, mama ne așteaptă așezată la o masă pătrată, încărcată de mâncare. E ca un banchet. Ne întâmpină, pe Isabel și pe mine, dându-ne câte o sărutare și binecuvântarea ei, apoi se uită la tata. El o așază pe Isabel pe o latură a mesei, iar George intră și-și ocupă locul lângă ea, murmurând un salut. Ne plecăm fruntea pentru rugăciune, apoi tata ne zâmbește tuturor și ne pofteste să mâncăm. Nu-i mulțumește lui Isabel pentru că a făcut lunga călătorie și nici nu-i laudă curajul în fața soțului ei.

Pe mine mă laudă pentru înfățișarea care, spune el, înflorește în Franța – cum se face că lucrurile care o istovesc pe sora mea mă fac pe mine atât de frumoasă? Îmi toarnă în pahar cel mai bun vin, mă așază între el și mama. Taie pentru mine bucăți de carne, iar slujitorul mi le așază în față, servindu-mă înaintea lui Isabel, înaintea mamei chiar. Mă uit la mâncarea de pe farfurie și nu îndrăznesc s-o gust. Ce înseamnă faptul că mi se servește cea mai bună felie de carne înaintea tuturor? Pe neașteptate, după ce le-am urmat toată viața pe Isabel și pe mama în orice încăpere în care am intrat, sunt prima.

— Milord tată?

Tata îmi zâmbește și mă pomenesc, văzându-i căldura întipărită pe chip, că-i întorc zâmbetul.

— Ah, ești fata mea cea isteată! îmi spune el cu tandrețe, întotdeauna ai fost cea mai deșteaptă, cea mai isteată fată. Te

întrebi ce planuri am pentru tine.

Nu îndrăznesc să mă uit la Isabel, care l-a auzit precis spunând că sunt cea mai deșteaptă, cea mai isteată fată. Nu îndrăznesc să mă uit la George. La mama nu îndrăznesc niciodată să mă uit. Știu că George s-a întâlnit cu lady Sutcliffe în taină și bănuiesc că se teme că tata știe. Această bunăvoință neașteptată față de mine ar putea fi felul tatei de a-l preveni pe George că n-are voie să ne trădeze. Văd că lui Isabel îi tremură mâinile și le ascunde sub masă.

— Ți-am aranjat căsătoria, anunță tata liniștit.

— Poftim?

E ultimul lucru la care mă așteptam. Sunt atât de uluită, că mă întorc spre mama. Ea mă privește cu o seninătate desăvârșită; e limpede că știe totul.

— O căsătorie mărească, urmează tata, sub al cărui ton măsurat se ghicește încântarea. Cea mai grozavă partidă care putea fi obținută pentru tine. Unica partidă pentru tine în aceste vremuri. Bănuiesc că știi despre cine vorbesc.

Văzându-mi tăcerea buimăcită, râde voios, râde de fețele noastre uluite.

— Ghicește!

Mă uit la Isabel. Preț de o clipă doar îmi spun că poate vom pleca acasă, vom face pace cu Casa de York și mă voi mărita cu Richard. Apoi văd chipul posac al lui George și sunt sigură că nu poate fi vorba de asta.

— Nu sunt în stare să ghicesc, tată, răspund.

— Fiica mea, te vei mărita cu prințul Edward de Lancaster și vei fi următoarea regină a Angliei!

Se aude un zăngănit: George și-a scăpat cuțitul pe jos. El și Isabel au înlemnit, ca loviți de o vrajă, cu privirile ațintite asupra tatei. Îmi dau seama că George sperase – deznădăjduit – că lady Sutcliffe a venit cu zvonuri mincinoase. Acum pare că ne-a spus doar o parte din adevăr și că lucrurile stau mai rău decât și-ar fi putut închipui vreunul dintre noi.

— Fiul reginei celei rele? întreb copilărește.

Toate vechile povești și temeri mă năpădesc pe neașteptate. Am fost crescută să cred că Margareta de Anjou e o fiară sălbatică, o lupoaică ce luptă călare în fruntea unor sălbatici, distrugând totul în cale, pradă ambiției nemăsurate, trăgând după ea un rege căzut în nesimțire, care a dormit în timp ce ea

a sfâșiat Anglia, mi-a omorât bunicul și unchiul, a încercat să-l ucidă chiar pe tatăl meu în bucătărie, cu o frigare, și la curte, cu săbii, și a fost înfrântă în cele din urmă de el și Edward, Edward al nostru, luptând la deal, pe ninsoare, în cea mai cumplită bătălie din câte a văzut Anglia. Apoi, ca un viscol, a plecat într-un vârtej de zăpadă pătată de sânge în nordul friguros. Soțul ei a fost prins și lăsat să doarmă în Turn, unde nu putea face niciun rău, însă ea și băiatul de gheață, zămislit în chip ciudat de o mamă lupoaică și un tată adormit, n-au mai fost văzuți.

— Prințul Edward de Lancaster, fiul reginei Margareta de Anjou. Acum trăiesc în Franța și sunt sprijiniți de tatăl ei, Rene de Anjou, care e regele Ungariei, Majorcăi, Sardiniei și Ierusalimului. Ea e rudă cu regele Ludovic al Franței. (Tata are grijă să nu-mi bage în seamă icnetul.) Acesta ne va ajuta să punem la cale cotelopirea Angliei. Vom înfrânge Casa de York, îl vom elibera pe regele Henric din Turn, iar tu vei fi încoronată prințesă de Wales. Regele Henric și cu mine vom cârmui Anglia împreună până la moartea lui – aibă-l sfinții în pază! – iar pe urmă vă voi îndruma și sfătui pe tine și pe prințul Edward de Lancaster, când veți ajunge regele și regina Angliei. Fiul tău și nepotul meu va fi următorul rege al Angliei, poate și al Ierusalimului. Gândește-te!

George se înăbușă, de parcă s-ar fi înecat cu vinul. Ne întoarcem cu toții către el. Răsufală sacadat, se zbate și nu izbutește să tragă aer în piept. Tata așteaptă până îi trece, privindu-l fără milă.

— Pentru tine e o lovitură, George, recunoaște el fără părtinire. Dar vei fi moștenitorul tronului după prințul Edward și cumnatul regelui Angliei. Te vei afla tot atât de aproape de tron ca și până acum, iar clanul Rivers va fi doborât. Înraurirea ta va fi limpede, iar răsplățile, foarte mari. (Tata înclină capul spre el cu bunătate, fără să-i arunce măcar o privire lui Isabel, care urma să devină regina Angliei, dar acum îmi va da mie întâietate.) George, voi avea grijă să-ți păstrezi titlul și toate pământurile. N-ai ieșit în pierdere.

— Eu am ieșit în pierdere, spune încetișor Isabel. Mi-am pierdut pruncul degeaba.

Nu-i răspunde nimeni. E ca și cum ar fi devenit atât de lipsită de însemnătate, încât nu e nevoie să-i răspundă nimeni.

— Și dacă regele doarme când ajungi la Londra? întreb. Dacă nu-l poți trezi?

Tata ridică din umeri.

— Nu contează. Chiar dacă doarme sau e treaz, voi conduce țara în numele lui până când prințul Edward și – îmi zâmbește – prințesa Anne își ocupă tronul și devin regele Edward și regina Anne a Angliei.

— Să fie repusă în drepturi Casa de Lancaster! exclamă George sărind în picioare, cu buzele pătate de vinul roșu și dulce, cu fața împurpurată de mânie, cu mâinile tremurând; Isabel întinde șovăitoare mâna și o lasă pe pumnul lui încheștat. Am trecut prin toate astea ca să repunem în drepturi Casa de Lancaster? Am înfruntat atâtea primejdii pe uscat și pe mare ca să-i așezăm pe Lancasteri înapoi pe tron? Mi-am trădat fratele și mi-am părăsit Casa de York ca tu să-i pui pe Lancasteri pe tron?

— Casa de Lancaster are un drept legitim, recunoaște tata, repudiind alianța cu Casa de York făurită și apărată de familia lui vreme de două generații. Dreptul fratelui tău în numele Casei de York e foarte șubred, dacă e într-adevăr bastard, așa cum spui.

— L-am declarat bastard ca să devin *eu* următorul moștenitor al tronului! strigă George. Am luptat ca să urc *eu* pe tron! L-am defăimat pe Edward ca să dovedim dreptul *meu*! N-am defăimat nicio clipă casa mea, n-am ponegрит nicio clipă numele de York! N-am spus nicio clipă că altul va deveni rege în locul meu!

— Nu s-a putut înfăptui, răspunde tata cu o ușoară părere de rău, de parcă ar vorbi despre o bătălie pierdută demult, foarte demult, într-o țară aflată foarte departe, nu în Anglia, în primăvara asta. Am încercat de două ori, George, știi bine. Edward a fost prea puternic pentru noi, a avut prea mulți oameni de partea lui. Dar, având-o drept aliată pe regina Margareta, jumătate din Anglia se va ridica la luptă pentru ea, toți vechii lorzi din tabăra Lancaster se vor aduna în jurul nostru, la fel și mica nobilime loială Casei de Lancaster care nu l-a acceptat cu adevărat pe fratele tău. Ea a avut întotdeauna sprijin puternic în nord și în Midlands. Jasper Tudor va ridica la luptă Țara Galilor pentru ea. Edward nu va reuși în ruptul capului să înfrângă alianța dintre tine, mine și

Margareta de Anjou.

Îmi pare nespūs de ciudat să-i aud numele nu hulit, ci pomenit drept aliat – pe vremuri aveam coșmaruri cu femeia asta, dar acum trebuie s-o privim ca pe-o prietenă de încredere. Tata urmează:

— Acum tu, Anne, te duci cu mama ta să vă întâlnești cu croitoreasa. Isabel, poți merge și tu, veți avea toate rochiile noi pentru logodna lui Anne.

— Logodna mea?

Tata zâmbește, de parcă ar crede că-mi prilejuiește cea mai mare bucurie.

— Logodna acum, iar nunta – de îndată ce vom obține îngăduința papei.

— Mă voi logodi numaidecât?

— Poimâine.

Catedrala din Angers, 25 iulie 1470

Dinaintea altarului catedralei stau două siluete tăcute, mână-n mână, jurându-și credință. Lumina ce pătrunde prin fereastra mare din spatele lor le luminează fețele grave. Se înclină una spre cealaltă de parcă și-ar făgădui iubire, nu doar credință până la moarte. Se țin strâns, ca pentru a fi sigure una de alta. Cine le privește ar putea crede, după forța privirii și apropierea trupurilor, că e o căsătorie din dragoste.

Sunt cei doi mari dușmani, tata și Margareta de Anjou, unul lângă celălalt. Asta e marea unire; fiul ei și cu mine nu vom face decât să punem în fapt, cu propriile trupuri, legământul părinților noștri. Ea își așază cea dintâi mâna pe o bucată din Adevărata Cruce – crucea Mântuitorului, adusă aici din regatul Ierusalimului – și-i aud, chiar din fundul catedralei, glasul limpede rostind un jurământ de credință față de tatăl meu. Apoi vine rândul lui. Își lasă mâna pe cruce, iar ea i-o potrivește mai bine, având grijă ca fiecare părticică a palmei și a degetelor să atingă lemnul sacru, de parcă nici acum, în clipa pecetluirii alianței, n-are încredere în el. Tata își rostește jurământul, apoi se întorc unul spre celălalt și-și dau sărutarea de împăcare. Sunt aliați, vor fi aliați până la moarte, au făcut un jurământ sfânt, nimic nu-i poate despărți.

— Nu pot s-o fac! îi șoptesc lui Isabel. Nu mă pot mărita cu fiul ei, nu pot fi fiica reginei celei rele, a regelui adormit! Dacă fiul lor e nebun, cum spune toată lumea? Dacă mă ucide, poruncește să mi se taie capul, așa cum a făcut cu cei doi lorzi de York care i-au păzit tatăl? Se spune că e un monstru cu mâinile pătate de sânge din copilărie. Se spune că omoară oameni ca să se distreze! Dacă pune să mi se taie capul, cum s-a întâmplat cu bunicul?

— Taci, spune ea luându-mi mâinile reci într-ale ei și frecându-le ușor. Vorbești ca o copilă. Trebuie să fii curajoasă! Vei fi prințesă.

— Nu pot să fac parte din Casa de Lancaster!

— Ba poți. Trebuie!

— Ai spus odată că te temi că tata te folosește ca pe un pion.

— Așa am spus? răspunde ea ridicând din umeri.

— Că te folosește ca pe un pion și te-ar putea lăsa de izbeliște.

— Dacă vei fi regina Angliei, nu te va lăsa de izbeliște, îmi atrage ea luarea-aminte cu șiretenie. Dacă vei fi regina Angliei, te va iubi și te va sluji clipă de clipă. Te-a preferat întotdeauna, ar trebui să te bucuri că acum te afli în bătaia ambiției lui.

— Izzy... șoptesc. Tu te afli în bătaia ambiției lui când aproape că te-a înecat în mare.

În lumina scăzută din biserică, chipul ei pare verzui.

— Știu, spune ea mohorâtă.

Șovăi auzindu-i răspunsul, dar tocmai atunci vine mama și mă vestește dintr-odată:

— Trebuie să te prezint Alteței Sale regina.

O urmez pe lungul culoar dintre stranele catedralei, amețitoarele vitralii ale ferestrelor așternând la picioarele mele un covor de culori, ca și cum aș călca pe soarele strălucitor. Mă izbește gândul că e a doua oară când mama mă prezintă unei regine a Angliei. Întâia oară am văzut-o pe cea mai frumoasă femeie din câte am cunoscut. De astă dată, pe cea mai crudă. Regina vede că mă apropii, se întoarce cu fața către noi și așteaptă, cu o răbdare de ucigaș, să ajung la treptele altarului. Mama se pleacă într-o reverență adâncă, iar eu așijderea. Când mă ridic, văd o femeie scundă și durdulie, splendid înveșmântată în brocart din fir de aur, cu o bonetă foarte înaltă, cu vâl din dantelă aurie, cu o cingătoare de aur legată pe șoldurile late. Chipul ei rotund e aspru, gura ca un boboc de trandafir nu zâmbeste.

— Ești lady Anne, rostește ea în franceză.

Îmi plec capul.

— Da, Alteță.

— Te vei mărita cu fiul meu și vei fi fiica mea.

Mă înclin iarăși. E limpede că nu-i pasă nici cât negru sub unghie de fericirea mea. Când o privesc iarăși, văd că chipul îi strălucește ca aurul de triumf.

— Lady Anne, acum ești o simplă femeie tânără, o nimeni, dar eu voi face din tine regina Angliei, vei sta pe tronul meu și-mi vei purta coroana.

— Lady Anne a fost pregătită pentru un asemenea rang, spune mama.

Regina n-o bagă în seamă. Se apropie și-mi ia amândouă

măinile într-ale ei, ca și cum i-aș jura credință. Îmi spune încet:

— Te voi învăța să fii regină. Te voi învăța ce știu despre curaj, despre cârmuire. Fiul meu va fi rege, dar tu îi vei sta alături, gata să aperi tronul cu prețul vieții tale, vei fi o regină așa cum am fost eu – o regină în stare să comande, să domnească, să lege alianțe și să le respecte. Eram o copilă, nu cu mult mai mare decât tine, când am venit prima oară în Anglia și am învățat foarte repede că, pentru a păstra tronul Angliei, trebuie să-i rămâi credincioasă soțului tău și să lupti pentru tronul lui zi și noapte, Anne. Zi și noapte. Voi modela din tine o sabie pentru Anglia, așa cum și eu am fost modelată într-un tăiș de spadă. Te voi învăța să fii un pumnal la gâtul trădării.

Mă gândesc la ororile pe care le-a abătut această regină asupra țării, cu favoriții ei de la curte și cu ambiția ei. Mă gândesc cum a jurat tata că regele s-a cufundat de bunăvoie într-un somn de moarte, fiindcă treaz nu putea să mai îndure viața alături de ea. Mă gândesc la anii în care tata a cârmuit Anglia, iar această femeie a umblat ca turbată prin Scoția, strângând o armată care a năvălit în sud ca o bandă de briganzi pe jumătate despuiați, furând, siluind și omorând oriunde mergeau, până când țara a jurat că n-o mai înghite pe această regină, iar locuitorii Londrei i-au închis porțile orașului în nas și au implorat-o pe Jacquetta Woodville, prietena ei cea mai bună, să-i spună să-și ducă înapoi acasă oștirea de oameni ai nordului. Ceva din toate astea se oglindește pesemne pe chipul meu, căci ea râde scurt și-mi spune:

— E ușor să fii năzuroasă când ești copilă. E ușor să ai principii când n-ai nimic altceva. Dar când ești femeie și naști un fiu ursit să urce pe tron, după ani de așteptare, când ești regină și vrei să-ți păstrezi coroana, vei fi gata să faci orice, orice! Vei fi gata să ucizi pentru asta – chiar și oameni nevinovați, dacă e nevoie. Și atunci te vei bucura că te-am învățat tot ce știi. (Îmi zâmbește.) Când vei fi în stare să faci orice – orice! – ca să-ți păstrezi tronul, să-ți păstrezi coroana și să-ți păstrezi soțul acolo unde-i e locul, atunci vei ști că ai învățat asta de la mine. Atunci vei fi într-adevăr fiica mea.

Mă dezgustă, mă îngrozește până-n străfundul ființei. Nu îndrăznesc să spun nimic.

Se întoarce spre altar. Văd lângă tata o siluetă firavă: prințul Edward. Dinaintea lui se află un episcop, cu cartea de rugăciuni deschisă la pagina cu slujba de cununie.

— Vino, spune regina cea rea. Acesta e primul tău pas, la toți ceilalți te voi călăuzi eu.

Mă ia de mână și mă duce spre prinț.

Am paisprezece ani și sunt fiica unui trădător osândit, aflat în pibegie, pe capul căruia s-a pus un preț mare. Sunt pe cale să mă logodesc cu un băiat mai în vârstă decât mine cu aproape trei ani, fiul celei mai înspăimântătoare femei din câte a cunoscut vreodată Anglia, și prin această căsătorie tata o va aduce înapoi în Anglia ca pe-o lupoaică, așa cum îi spune norodul. Și din clipa asta va trebui să-i spun acestui monstru „mamă”.

Arunc o privire în urmă, către Isabel, care îmi pare foarte departe. Încearcă să-mi zâmbească încurajator, dar chipul îi e încordat și palid în întunecimea catedralei. Îmi aduc aminte cum mi-a spus în noaptea nunții ei: „Nu pleca!”. Îi repet cuvintele pe mutește, apoi mă întorc și mă apropiu de tata, să fac ce-mi poruncește.

Amboise, Franța, iarna anului 1470

Nu-mi vine să cred ce viață se întinde înaintea mea. În lumina rece a dimineților de iarnă mă deștept alături de Isabel și trebuie să rămân nemișcată, să privesc zidurile de piatră ale odăii și tapiseriile ale căror culori par șterse în licărirea încă slabă a zilei, ca să-mi amintesc unde mă aflu, cât de departe am ajuns cu toții și ce viitor orbitor, de necrezut mă așteaptă. Atunci îmi spun din nou: sunt Anne de Warwick, aceeași Anne. Sunt logodită cu prințul Edward de Lancaster, sunt prințesă de Wales câtă vreme trăiește bătrânul rege, iar la moartea lui voi fi regina Anne a Angliei.

— Iar mormăi în barbă! strigă enervată Isabel. Mormăi ca o babă nebună. Taci din gură, ești caraghioasă!

Strâng din buze ca să mă silesc să tac. Acesta a devenit ritualul meu, îndeplinit cu tot atâta sfîntenie ca rugăciunea de dimineață. Nu-mi pot începe ziua fără să înșirui în minte schimbările din viața mea. E ca și cum n-aș putea crede că mă aflu aici, dacă nu mi-aș repeta așteptările, speranțele de neînchipuit. Mai întâi deschid ochii și văd iarăși că mă aflu în una dintre cele mai bune odăi din frumosul Castel Amboise. În acest castel de basm suntem oaspeții celui care ne-a fost cândva cel mai mare dușman: Ludovic, regele Franței, acum cel mai bun prieten al nostru. Sunt logodită și mă voi căsători cu fiul reginei celei rele și al regelui adormit, numai că acum trebuie să țin minte tot timpul să-i spun ei „milady mamă”, iar lui, „regescul meu tată”: regele Henric. Isabel nu va deveni regina Angliei, George nu va deveni rege. Ea va fi mai-marea peste doamnele mele de companie, iar eu voi fi regină. Lucrul cel mai remarcabil, extraordinar de-a dreptul, este că tata s-a năpustit deja asupra Angliei, a intrat în Londra, l-a eliberat din Turn pe regele adormit – regele Henric –, l-a înfățișat poporului și a pus să fie proclamat cu tărie regele Angliei, întors la poporul lui, urcat din nou pe tronul lui. Norodul a primit toate astea cu brațele deschise. Încă nevenindu-ne să credem, învățăm în Franța să sărbătorim triumful Casei de Lancaster, spunem „casa noastră” când vorbim despre roza roșie, răsturnăm toate loialitățile vieții mele.

Îngrozită de vrăjmășia fățișă a tatălui meu, regina Elizabeth

a fugit în sanctuar și se ascunde împreună cu mama și ficele ei, rămasă iarăși grea și părăsită de soț. Acum nu mai contează dacă naște un băiat, o fată sau pruncul mort pe care i l-a dorit George – fiul ei nu va ședea niciodată pe tronul Angliei, căci Casa de York e cu desăvârșire învinsă. Stă pitită în sanctuar, în vreme ce soțul ei, chipeșul și cândva puternicul rege Edward, prietenul nostru, fostul nostru erou, a fugit din Anglia ca un laș, însoțit doar de credinciosul său frate Richard și de încă șase oameni, iar acum sunt siliți să stea și să aștepte undeva în Flandra și să se teamă de ce le va aduce viitorul. Tata se va război cu ei acolo, la anul. Îi va vâna și-i va uide ca pe proscrisii care sunt acum.

Regina cea atât de frumoasă în ceasul triumfului, atât de oțelită în ura ei, s-a întors de unde a plecat: a redevenit o văduvă fără o para chioară și fără perspective. Ar trebui să mă bucur, căci sunt răzbunată pentru miile de jigniri pe care ni le-a adus, lui Isabel și mie, dar nu pot să nu mă gândesc la ea și să nu mă întreb cum va supraviețui nașterii în odăile întunecoase ale sanctuarului din subsolul Abației Westminster și cum va ieși de-acolo.

Tata a câștigat Anglia – și-a regăsit vechea fire irezistibilă, cuceritoare. George i-a stat cu loialitate alături de-a lungul campaniei, deși Casa de York l-a ispitit nu doar o dată să-l trădeze, iar tata a făcut tot ce spunea că va face. Urmează să mă alătur lui de îndată ce mă căsătoresc cu prințul Edward; așteptăm doar dispensa papală care să ne întărească logodna. Ca proaspeți soți, vom merge în Anglia, la tata, și vom fi proclamați prinț și prințesă de Wales. Voi sta alături de regina de Anjou; ea îmi e sfătuitoare și îndrumătoare. Blănurile de hermină ale reginei Elizabeth vor fi trimise iarăși din garderoba regală, numai că de astă dată vor fi cusute pe rochiile mele.

— Ține-ți gura! se răstește Isabel. Iar ai început.

— Nu-mi vine să cred. Nu înțeleg! Trebuie s-o repet iar și iar ca să izbutesc să cred.

— Ei bine, peste puțin timp o să poți mormăi în urechile soțului tău, să vezi dacă-i place să se trezească lângă o fată nebună, care șușotește întruna! spune ea cu asprime. Iar eu voi putea dormi dimineța.

Asta mă amuțește, cum știa foarte bine că se va întâmpla. Îmi văd logodnicul în fiecare zi, după-amiaza, când vine să stea

cu mama lui, și apoi seara, când mergem cu toții la cină. El o ia de mână, iar eu vin în urma lor. Ea are întâietate, ca regină, eu sunt doar o viitoare prințesă. Sigur, el are cu trei ani mai mult decât mine, poate de asta se poartă ca și cum nu s-ar sinchisi de mine câtuși de puțin. Negreșit că înainte se gândea la tatăl meu cu aceeași groază și ură cu care am fost învățate noi să ne gândim la mama lui. Poate de aceea e atât de rece cu mine. Poate de aceea simt că am rămas străini, aproape dușmani.

Are părul blond al mamei lui, bălai, aproape arămiu. Are fața ei rotundă și gura ei mică, răzgâiată. E mlădios și puternic, a fost crescut să călărească și să lupte, are curaj, știu bine, căci oamenii spun că e neîntrecut în turniruri. A umblat pe câmpuri de luptă din copilărie, poate că asta l-a înăsprit și nu te poți aștepta din partea lui să simtă afecțiune pentru o fată, fiica fostului său dușman. Se povestește o întâmplare despre el: când avea doar șapte ani, a cerut să li se taie capul cavalerilor de York care îi ocrotiseră tatăl, cu toate că se îngrijiseră de siguranța lui în timpul bătăliei. Nimeni nu-mi spune că nu-i adevărat. Dar poate că e vina mea – n-am întrebat pe nimeni de la curtea mamei lui dacă un băiat atât de mic ar putea face așa ceva, dacă întâmplarea chiar a avut loc: dacă a dat cu vioioșie un asemenea ordin crud. Nu cutez s-o întreb pe mama lui dacă e adevărat că i-a cerut fiului ei în vârstă de șapte ani să aleagă felul în care vor muri doi oameni onorabili. De fapt, n-o întreb niciodată nimic.

Chipul îi e mereu reținut, ochii îi sunt adumbriți de gene și rareori se uită la mine, întotdeauna privesc în altă parte. Când îi vorbește cineva, se uită în pământ, ca și cum n-ar avea încredere că-l poate privi în ochi. Numai cu mama lui schimbă priviri, numai ea îl poate face să zâmbească. E ca și cum n-ar avea încredere decât în ea.

— Și-a trăit viața știind că i s-a refuzat tronul, ba unii chiar au tăgăduit că ar fi fiul tatălui său, îmi spune Isabel cu chibzuință. Toți ziceau că e fiul ducelui de Somerset, favoritul.

— Bunicul nostru a susținut asta, îi amintesc lui Isabel. Ca s-o dezonzoreze pe ea. Mi-a spus-o ea însăși. Zicea că de aceea i-a înfipt capul într-o țepă, pe zidurile orașului York. Spune că să fii regină înseamnă să înfrunți o viață de calomnie neîncetată și să n-ai pe nimeni care să te apere, doar pe tine

însăși. Zice că...

— „Ea spune! Ea zice!” Nimeni nu mai are nimic de spus în afară de ea? Vorbești întruna despre ea, deși – când erai mică – îți dădea coșmaruri, îmi amintește Isabel. Te trezeai țipând că vine lupoaca, îți închipuiai că s-a ascuns în cufărul de la capătul patului nostru. Mă rugai să te cuprind strâns în brațe și să te țin așa, ca să nu te poată lua. E curios că ai ajuns să-i sorbi fiecare vorbă și să fii logodită cu fiul ei, iar pe mine, să mă uiți cu totul!

— Nu cred că el vrea să se însoare cu mine, spun cu disperare.

Ea ridică din umeri. Mai nou, pe Isabel n-o interesează nimic.

— Poate că nu vrea. Poate că trebuie să facă așa cum i se poruncește, la fel ca noi toți. Poate că lucrurile vor ieși mai bine pentru voi doi decât au ieșit pentru noi, ceilalți.

Edward mă urmărește câteodată când dansez cu doamnele, însă nu mă admiră, în privirea lui nu e strop de căldură. Mă urmărește cu aerul că ar vrea să mă judece, că ar vrea să mă înțeleagă. Se uită la mine ca și cum aș fi o taină pe care vrea să o deslușească. Doamnele de companie ale reginei îmi spun că sunt frumoasă: o mică regină. Laudă buclele naturale ale părului meu castaniu-auriu, albastrul ochilor mei, silueta mlădioasă de fată și trandafiriul pielii mele; însă el nu spune nimic care să mă facă să cred că mă admiră.

Uneori ne însoțește la călărie și atunci călărește alături de mine, fără să scoată o vorbă. Călărește bine, tot atât de bine ca Richard. Îi arunc din când în când câte o privire și-mi spun că e chipeș. Încerc să-i zâmbesc, să fac conversație. Ar trebui să mă bucur că tata mi-a ales un soț de vârstă atât de apropiată de-a mea și care arată atât de elegant, de princiar în șaua calului. Pe deasupra, va deveni regele Angliei; însă răceala lui e de-a dreptul de nepătruns.

Stăm de vorbă în fiecare zi, însă niciodată nu spunem mare lucru. Ne aflăm tot timpul sub ochii mamei lui, iar dacă îi spun ceva ce ea nu aude, îmi strigă: „Ce tot șoptești acolo, lady Anne?”, iar eu mă văd nevoită să repet lucruri care par neghiobii curate, de pildă: „L-am întrebat pe Alteța Sa dacă sunt pești în șanțul de apărare” sau „Îi spuneam Alteței Sale că îmi plac gutuile coapte”.

Când spun astfel de lucruri, ea îi zâmbeste, cu aerul că e greu de crezut că va fi nevoit să suporte cât trăiește așa o neghioabă. Veselia îi încălzește chipul, iar uneori el râde scurt. Își privește mereu fiul într-un fel pe măsura poreclei care i s-a dat: așa cum se uită o lupoaică la puiul ei, cu un simț pătimas al proprietății. Înseamnă totul pentru ea, ar face orice pentru el. Pe mine m-a cumpărat pentru el, prin mine l-a cumpărat pe singurul comandant de oști în stare să-l învingă pe regele Edward de York: fostul lui tutore, bărbatul care l-a învățat să lupte. Prințul Edward, puiul de lup, trebuie să se însoare cu această fată plictisitor de muritoare, pentru ca ei doi să se poată întoarce pe tron. Mă suportă fiindcă sunt prețul ce trebuie plătit pentru serviciile marelui general, tatăl meu, iar ea se dedică sarcinii de-a face din mine o soție demnă de el, o regină demnă de Anglia.

Îmi vorbește despre bătăliile pe care le-a purtat pentru tronul soțului – moștenirea fiului ei. Îmi spune c-a învățat să se împietrească în fața suferinței, să se bucure de moartea vrăjmașilor ei. Mă învață că, pentru a fi regină, trebuie să vezi în orice obstacol care ți se pune în cale o victimă a puterii tale. Câteodată, soarta va hotărî că numai unul poate supraviețui, tu sau dușmanul tău, ori – în alte rânduri – copilul tău sau copilul dușmanului tău. Când trebuie să alegi, firește că vei alege viața ta, viitorul tău, copilul tău – oricare ar fi prețul.

Câteodată se uită la mine zâmbind și spune:

— Anne de Warwick, micuța Anne de Warwick! Cine s-ar fi gândit că vei ajunge nora mea, iar tatăl tău, aliatul meu?

Cuvintele ei se apropie atât de mult de propriile-mi gânduri mirate, murmurate abia auzit, încât o dată răspund:

— Nu e extraordinar? După toate câte s-au întâmplat?

Însă ochii ei albaștri scapără în fața obrăzniciei mele și îmi spune pe dată:

— Nu știi nimic despre ce s-a întâmplat, erai o copilă ocrotită de un trădător în timp ce eu luptam ca să-mi apăr viața, încercând să-mi păstrez tronul, în pofida trădării! Am văzut roata norocului ridicându-se și coborând, am fost prefăcută în pulbere sub roata norocului; tu n-ai văzut nimic și nu înțelegi nimic.

Auzindu-i tonul aspru, las capul în jos, iar Isabel, care șade lângă mine, se apleacă puțin înainte, ca să simt sprijinul

umărului ei și să nu mă rușinez atât de tare că am fost muștrată în fața tuturor doamnelor, între care și mama.

Alteori mă cheamă în odaia ei personală și mă învață lucrurile pe care socotește că ar trebui să le știu. Într-un rând, mă duc acolo și găsesc întinsă pe masă o hartă a regatului.

— Acesta, spune ea netezind-o cu mâna, acesta e într-adevăr un obiect de preț.

Mă uit la hartă. Tata are și el hărți în biblioteca din Castelul Warwick, iar una dintre ele înfățișează regatul Angliei, însă e mai mică decât aceasta și arată doar ținuturile de mijloc din jurul căminului nostru. Aceasta e o hartă a coastei de miazăzi a Angliei, față-n față cu Franța. Porturile de la miazăzi sunt desenate cu grijă, deși partea de la apus și cea de la miazănoapte a hărții sunt mai sumare. În jurul porturilor este însemnat dacă există câmpuri mănoase, care să hrănească o oștire sau să întrețină o flotă, iar la intrarea lor sunt înfățișate albia râului sau bancurile de nisip.

— Această hartă a fost desenată de sir Richard Woodville, lordul Rivers, prietenul meu, spune ea punând degetul pe iscălitură. A cercetat porturile de la miazăzi ca să mă poată apăra, în vremea când ne temeam că ne va cotoropi tatăl tău. Jacquetta Woodville a fost cea mai scumpă prietenă și doamnă de companie a mea, iar soțul ei a fost marele meu apărător.

Îmi plec capul, rușinată, însă așa e mereu. Tata i-a fost cel mai mare dușman, nu-mi povestește decât întâmplări din războiul cu el.

— Lordul Rivers mi-era pe atunci cel mai scump prieten, iar Jacquetta, soția lui, îmi era ca o soră.

Preț de câteva clipe o cuprinde nostalgia, iar eu nu îndrăznesc să scot o vorbă. Jacquetta a schimbat tabăra, la fel ca toți ceilalți, după înfrângerea acestei regine și a ieșit în câștig. Acum e mama reginei, nepoata ei e prințesă și are chiar un nepot prinț: fiica ei Elizabeth a adus pe lume un fiu în sanctuar și l-a botezat Edward, după tatăl lui, regele exilat. Jacquetta și această regină s-au despărțit când tatăl meu a câștigat ultima bătălie, cea de la Towton, pentru Edward. Bărbații din familia Rivers s-au predat pe câmpul de luptă, au schimbat tabăra și s-au alăturat Casei de York. Pe urmă, Edward a ales-o drept mireasă pe fiica văduvă a acestei familii. Acela a fost momentul în care a acționat fără sfatul tatei,

prima greșeală pe care a făcut-o – acela a fost primul lui pas spre înfrângere.

— O voi ierta pe Jacquetta, făgăduiește regina. Când vom intra în Londra, o voi vedea iar și o voi ierta. O voi avea iar lângă mine, o voi mângâia pentru cumplita pierdere a soțului ei. (Mă privește cu nemulțumire.) Ucis de tatăl tău, îmi amintește ea. Iar pe ea a acuzat-o de vrăjitorie.

— A eliberat-o, răspund înghițind în sec.

— Ei bine, să sperăm că-i e recunoscătoare pentru asta, spune ea batjocoritor. Una dintre cele mai de seamă femei din regat și cea mai scumpă prietenă din câte am avut vreodată – și tatăl tău a declarat-o vrăjitoare? (Clatină din cap.) De necrezut!

Nu spun nimic. E de necrezut și pentru mine.

— Știi care e semnul roții norocului? mă întreabă ea pe neașteptate.

Clatin din cap.

— Mi l-a arătat chiar Jacquetta. Spunea că voi duce o viață care mă va ridica foarte sus și mă va face să cad foarte jos. Acum mă voi ridica din nou. (Întinde arătătorul și desenează cu el un cerc în aer.) Te ridici și cazi. Sfatul pe care ți-l dau e să te păzești când te ridici și să-ți distrugi dușmanii când cazi.

* * *

În sfârșit, după mai multe cereri, primim dezlegarea papei, astfel încât Edward și cu mine, deși ne înrudim pe departe, să ne putem căsători. Are loc o ceremonie fără pretenții, sărbătorită foarte sumar, după care mama mea și mama lui ne duc la culcare. Mi-e atât de frică de soacra mea, regina, încât intru în odaie fără împotrivire, fără să mă gândesc cu adevărat la prinț sau la ceea ce va urma în noaptea aceea. Mă așez în capul oaselor în pat și îl aștept. Abia dacă-l văd când intră, căci urmăresc chipul pățimaș al mamei lui, care îi ia mantia de pe umeri, îi șoptește „Noapte bună!” și iese din odaie. Felul cum îl privește mă face să mă cutremur – ca și cum și-ar dori să poată rămâne să privească.

După plecarea lor se așterne o tăcere adâncă. Îmi aduc aminte ce mi-a spus Isabel: că a fost oribil. Aștept să-mi spună el ce să fac. Nu scoate o vorbă. Se suie în pat, făcând salteaua

groasă de puf să se afunde pe partea lui și funiile patului să trosnească sub greutatea lui. Dar tot nu scoate o vorbă. Rostesc cu stângăcie:

— Nu știu ce să fac. Îmi pare rău. Nu mi-a spus nimeni. Am întrebat-o pe Isabel, însă ea n-a vrut să-mi zică nimic. Pe mama n-am putut s-o întreb...

El oftează, de parcă asta ar fi încă o povară așezată pe umerii lui de alianța crucială a părinților noștri.

— Nu face nimic. Stai întinsă și-atât.

— Dar eu...

— Stai întinsă și nu spune nimic, repetă el cu glas ridicat. Cel mai bun lucru pe care-l poți face pentru mine în clipa asta e să nu spui nimic. Mai ales, nu-mi aduce aminte cine ești, nu pot îndura gândul...

Apoi se saltă pe pat și se lasă asupra mea brusc, cu toată greutatea, înfigându-se în mine ca și cum m-ar înjunghia cu o sabie.

Paris, Crăciunul anului 1470

Regele Franței, regele Ludovic însuși, e atât de încântat de cununia noastră, încât ne cheamă la Paris înainte de Crăciun, să-l sărbătorim împreună cu el. Eu deschid dansul, eu mă așez în dreapta lui la cină. Eu sunt în centrul atenției tuturor: fiica eminenței cenușii, a făcătorului de regi, cea care va deveni regina Angliei.

Isabel pășește în urma mea. De fiecare dată când intrăm într-o odaie, mă urmează, iar uneori se apleacă și-mi eliberează trena, dacă se agață într-un prag sau mătură pipirigul înmiresmat de pe jos. Mă slujește fără să zâmbească; ranchiuna și pizma ei sunt limpezi pentru toți. Regina Margareta, milady mama, râde de aerul posac al lui Isabel, mă bate ușurel pe mână și-mi spune:

— Acum vezi. Dacă o femeie ajunge la măreție, devine vrăjmașa tuturor celorlalte femei. Dacă se luptă să-și păstreze măreția, toți, bărbați și femei, o urăsc. Pe obrazul verde al surorii tale îți citești triumful.

Arunc o privire spre fața palidă și bosumflată a lui Isabel.

— Nu e verde.

— Verde de invidie! spune regina râzând. Dar nu contează. Măine vei scăpa de ea.

— Măine? (Mă întorc spre Isabel, așezată alături de mine pe bancheta de la fereastră.) Pleci mâine?

Ea pare tot atât de uluită ca mine.

— Din câte știu eu, nu.

— O, ba da, spune calm regina. Pleci la Londra, la soțul tău. Te vom urma neîntârziat, cu armata.

— Mama nu mi-a zis nimic, răspunde Isabel punând la îndoială vorbele reginei. Nu sunt pregătită de plecare.

— Poți să împachetezi diseară, spune regina simplu. Căci mâine pleci.

— Cu voia voastră, răspunde cu glas slab sora mea.

Se ridică, îi face reginei o reverență adâncă, iar mie, una scurtă. Înclinându-mă la rândul meu în fața reginei, pornesc grăbită după sora mea. Isabel aleargă ca fulgerul prin galerie, spre odăile mele. O prind în dreptul ferestrei uneia dintre frumoasele firide ieșite în afară.

— Iz!

— Nu pot îndura o nouă furtună pe mare! strigă ea răsucindu-se spre mine. Mai bine mă omor pe chei decât să plec din nou pe mare!

În ciuda siguranței ce mă stăpânește, îmi duc mâna la pânțele, ca și cum m-aș teme că și eu aș putea să fiu grea, că și pruncul meu va fi pus într-o lădiță și aruncat în apele întunecate, involburate, cum s-a întâmplat cu băiețelul lui Isabel.

— Nu fi caraghioasă! spune scurt Isabel. Nu ești grea și nici gata să naști! N-ar fi trebuit să urc la bordul corabiei. Ar fi trebuit să refuz. Ar fi trebuit să mă ajuți. Ziua aceea mi-a distrus viața... iar tu ai îngăduit să se întâmple.

Clatin din cap.

— Iz, cum aș îndrăzni să-i spun „nu” tatei? Cum ai îndrăzni tu?

— Și acum? Acum trebuie să plec în Anglia, la el și la George, și să te las pe tine aici? Cu ea?

— Ce putem face? Ce putem spune? întreb.

— Nimic! răspunde ea furioasă, întorcându-mi spatele și depărtându-se.

— Unde pleci? strig după ea.

— Să le spun slujitoarelor să-mi strângă lucrurile, îmi aruncă ea peste umăr. Să-mi pregătească degrabă cuferele. N-au decât să pună și un giulgiu înăuntru! Nu-mi pasă dacă mă înec de data asta.

* * *

Regele Ludovic ne-a pus la dispoziție o corabie de negoț mică și elegantă, cu care să plece Isabel, însoțită de două doamne, ca să-i țină de urât. Mama, regina Margareta și cu mine ne aflăm pe chei – am venit s-o petrecem.

— Zău, nu pot! Nu pot să plec singură! spune Isabel pe un ton rugător.

— Tatăl tău vrea să i te alături soțului tău, hotărăște autoritar mama. Spune că trebuie să pleci neîntârziat.

— Credeam că voi călători împreună cu Annie. Ar trebui să rămân cu Annie, ca să-i spun cum să se poarte. Îi sunt doamnă de companie, are nevoie de mine!

— Așa e, întăresc eu.

— Anne se află acum la porunca reginei Margareta și are grijă ca regina să rămână credincioasă înțelegerii noastre. Face acest lucru prin simpla ei prezență, prin căsătoria ei cu prințul Edward. Nu trebuie să faci nimic mai mult. Nu are nevoie de sfaturi, e de-ajuns să se supună reginei. Tu însă trebuie să mergi și să-ți joci rolul pe lângă George, îi spune mama. Sarcina ta e să ai grijă să rămână credincios cauzei noastre și să-l ții departe de familia lui. Ai grijă să pui mâna pe mesajele trimise de ai lui înainte să le primească, ai grijă să-i fie loial tatălui tău. Amintește-i că i-a jurat credință tatălui tău, ca și ție. Noi te vom urma în câteva zile, iar tatăl tău e victorios în Anglia.

Isabel se întinde să-mi ia mâna.

— O, du-te odată! izbucnește enervată mama. Nu te mai agăța de sora ta! Călătoria asta înseamnă că te vei afla la Londra, împreună cu tatăl tău, și te vei veseli la curte, în vreme ce noi vom fi în Dorset, cu oștirea, siliți să înaintăm ca melcul spre Londra. Tu vei fi la Palatul Westminster și-ți vei alege veșmintele din garderoba regală, în vreme ce noi ne vom târi pe Fosse Way.

Servitorii duc la bordul corabiei cuferele cu haine și săculeții cu alte lucruri.

— Nu pleca! îi șoptesc rugător. Nu mă lăsa cu regina cea rea și cu fiul ei!

— Cum să refuz? N-o mânia, nu-l mânia nici pe el, fă ce ți se spune. Ne vedem la Londra. Acolo vom fi din nou împreună. (Reușește să zâmbească.) Gândește-te, Annie, vei fi prințesă de Wales!

Zâmbetul i se stinge și ne uităm amărâte una la cealaltă.

— Trebuie să plec, spune Isabel văzând-o pe mama că-i face semn nerăbdătoare.

Împreună cu sora noastră vitregă, Margaret, și cu alte două doamne de companie, străbate cheiul până la corăbioară. Când pășește pe pasarelă, se uită în urmă și-mi face cu mâna în chip de rămas-bun. Cred că, în afară de mine, nu-i pasă nimănui că va avea rău de mare.

Harfleur, Franța, martie 1471

Vântul ne ține în port, deși am spus că vom ridica ancora acum două săptămâni și mai bine. Soacra mea, regina Margareta, e cuprinsă de o teribilă nerăbdare și zorii o găsesc în fiecare zi pe chei, certându-se cu căpitanii flotei sale. Aceștia o încredințează că, de vreme ce suntem ținuți în port de un vânt care bate cu atâta putere dinspre larg, încât nu reușim să ieșim cu corăbiile pe mare, același vânt împinge negreșit flota de invazie a regelui Edward de-a lungul coastei Flandrei, lipindu-i navele de digurile portului și împiedicându-l să facă vreo mișcare, tot atât de neputincios ca și noi.

Fiindcă se dovedește că nu și-a pierdut timpul în exil. În vreme ce tatăl meu a luat Anglia în stăpânire, l-a eliberat pe rege din Turn și l-a încoronat din nou, le-a redat lorzilor din tabăra Lancaster fala și a anunțat căsătoria prințului Edward cu mine, înfrântul rege Edward a cerșit bani, a strâns o flotă, a adunat o oștire zdrențăroasă și așteaptă un vânt prielnic – la fel ca noi – pentru a se întoarce în Anglia. De când soția lui, Elizabeth, a adus pe lume un băiat în sanctuar, prietenii și sprijinatorii lui susțin că acesta e un semn al destinului ce le e menit și îl îndeamnă stăruitor să atace pacea înstăpânită de tatăl meu. Prin urmare, trebuie să ajungem în Anglia înaintea lui, ca să-l putem sprijini pe tata împotriva invaziei lui Edward de York. Trebuie să ajungem în Anglia înaintea regelui Edward, a credinciosului său frate Richard, a prietenilor și a flotei lui. E o nevoie, nu o chestiune de alegere, trebuie s-o facem, însă vântul bate neconținut și puternic, potrivnic nouă. Ne-a ținut vreme de șaisprezece zile aici, pe chei, în timp ce regina se înfurie pe căpitani, se agață, albă la față, de pumnii încheștați ai fiului ei și se uită la mine cu aerul că aș fi o povară grea pe o corabie ce străbate mările biciuite de furtună.

Acum îi pare rău că am așteptat în Franța cununia. Se gândește că ar fi trebuit să pornim pe dată și să cotropim Anglia alături de tatăl meu cel victorios. Dacă am fi pornit atunci, acum ne-am afla în Londra și ni s-ar face jurăminte de credință. Dar ea n-a avut încredere nici în tata, nici în mine. A întârziat ca să mă vadă măritată cu fiul ei; a trebuit să-l vadă pe tata oferindu-mă zălog, fără șanse de-a da înapoi. Numai

știindu-ne cununați și dormind în același pat s-a convins că nici el, nici ea nu pot să trădeze. Și, în taină, a dorit întârzierea. A vrut să se încredințeze că tata e în stare să cucerească Anglia înainte să-și irosească prețiosul fiu însurându-l cu mine. Acum, pentru că a întârziat ca să-l vadă pe tata învingând, pentru că a trebuit să aștepte ca să fie sigură de mine, e ținută pe țărmul nepotrivit al Canalului Mânecii și un vânt straniu bate zi după zi, potrivit ei.

Harfleur, Franța, 12 aprilie 1471

— Ridicăm ancora mâine în zori, anunță regina trecând pe lângă mine și mama.

Stăm pe chei, ca de obicei, așa cum facem zilnic, și privim în largul mării. Atât facem cu toții de două săptămâni, atât și nimic mai mult: privim în zare și așteptăm ca vântul să se oprească și marea să se liniștească.

— Oamenii cred că vântul se va domoli peste noapte. Și, chiar dacă nu se domolește, trebuie să plecăm mâine. Nu mai putem amâna.

Aștept ca soțul meu să-i spună mamei lui că nu putem risca să pornim pe mare către vreo furtună, însă căutătura îi e la fel de dură ca a ei și buzele îi sunt la fel de strânse. Are aerul că ar prefera să se înece decât să mai rămână aici.

— Atunci îl vom aștepta pregătiți când va debarca, spune el. Când falsul rege Edward va coborî de pe corabia lui, îl vom trece prin sabie și se va prăbuși cu fața în jos pe prundiș. Îi vom înfige capul într-o țeapă, pe Podul Londrei.

— Nu putem naviga împotriva vântului, îmi dau eu cu părerea.

— O vom face, răspunde el cu o privire de nepătruns.

Dimineață, vântul s-a domolit, dar valurile nu și-au lepădat crestele de spumă, iar dincolo de digul portului, marea se vede cenușie și frământată, ca și cum s-ar pregăti o furtună. Mă cuprinde o presimțire rea, dar nu pot să spun nimănui și, oricum, nimănui nu-i pasă ce simt. O întreb pe mama:

— Când îl vom vedea pe tata?

Numai gândul că e victorios dincolo de aceste ape îmi dă curaj să pornesc pe mare. Îmi doresc nespus să fiu cu el, să știu că mi-am îndeplinit rolul în această mare aventură, că m-am cununat și m-am culcat cu prințul pe care mi l-a găsit el, că n-am dat înapoi nici în fața altarului, nici în fața patului. Soțul meu nu-mi vorbește niciodată și-și îndeplinește datoria cu mine de parcă aș fi o iapă care trebuie neapărat să fete un mânz. Am făcut însă tot ce mi-a cerut tata, iar când îi spun reginei celei rele „milady mamă” și îngenunchez ca să-mi dea binecuvântarea, fac mai mult decât mi-a cerut. Sunt pregătită să ocup tronul pe care mi l-a câștigat el. Sunt fica lui,

moștenitoarea lui, voi trece marea cea atât de înfricoșătoare și nu-l voi dezamăgi. Voi deveni o regină precum Margareta de Anjou, cu o voință ca de lupoaică.

— Va veni în întâmpinarea noastră când debarcăm?

— Ne vom întâlni cu el la Londra, spune mama. Ne-a pregătit o intrare măreață în oraș. Oamenii vor arunca înaintea ta ramuri înverzite și flori, barzii îți vor aduce laude, tatăl tău va avea grijă ca regele să te întâmpine pe treptele Palatului Westminster. Sosirea ta va fi sărbătorită cu parade și piese-mască, din fântânile țâșnitoare va curge vin. Nu-ți face griji, a plănuțit totul pentru tine. A dobândit ce și-a dorit ani îndelungați. A dobândit pentru sine lucrul pentru care s-a luptat și pe care l-a oferit mai întâi altora. Când vei avea un fiu, tatăl tău va așeza pe tronul Angliei un băiat din neamul Warwick – un Neville. E cu adevărat o eminentă cenușie, un făcător de regi, iar tu vei fi mama unui rege.

— Fiul meu și nepotul tatei va fi regele Angliei! repet, căci încă nu-mi vine a crede.

— Guy de Warwick, rostește mama numele marelui întemeietor al casei noastre. Îl vei boteza Guy Richard de Warwick și va fi prințul Guy de Warwick și Lancaster.

Suieratul strident al nostromului ne previne că trebuie să plecăm. Mama le face semn din cap doamnelor din suita ei.

— Urcați la bord! Ne imbarcăm pe corabia aceea. (Se întoarce spre mine.) Tu vei merge cu regina.

Mă cuprinde pe dată spaima.

— Nu vii cu mine? De bună seamă că vei veni cu mine, nu-i așa, milady mamă?

Ea râde.

— Aș crede că poți să treci Canalul Mânecii singură cu ea. Te învață cât e ziua de lungă să fii regină, iar tu o asculți cât e ziua de lungă. N-o să-mi simțiți lipsa câtuși de puțin.

— Dar...

Nu pot să-i spun mamei că fără ea și fără Isabel mă simt cu totul părăsită. Rangul de prințesă de Wales nu mă consolează, învățăturile unei femei nebune de ambiție nu înlocuiesc grija mamei mele. Am doar paisprezece ani, mă tem de marea înverșunată, mă tem de soțul meu și mă tem de apriga lui mamă.

— De bună seamă că vei călători cu mine, nu-i așa, milady

mamă?

— Du-te odată! spune aspru mama. Du-te la regină și așază-te la picioarele ei ca un câțel, cum faci întotdeauna.

Urcă pasarela corabiei și nu întoarce privirea spre mine, de parcă m-ar fi uitat deja pe jumătate. Se grăbește să se alăture soțului ei, e dornică să se întoarcă la reședința noastră din Londra, vrea să-și vadă soțul în locul pentru care s-a născut: la dreapta tronului Angliei. Mă uit după proaspătul meu soț și îl văd la braț cu mama sa, râzând amândoi. Îmi face semn să urc la bordul corabiei noastre, așa că mă prind cu mâna de funie și urc pasarela, simțind cum îmi alunecă pantofii pe scândurile umede. Corabia e mică și sărăcăcioasă – nu e una dintre mărețele nave-amiral ale tatălui meu. Regele Ludovic i-a oferit-o rubedeniei sale Margareta și a înzestrat-o cu cele necesare pentru transportul soldaților și al cailor, nu pentru confortul nostru. Doamnele reginei și cu mine intrăm în cabina principală și ne așezăm stânjenite în spațiul strâmt, pe taburete tari, lăsând neocupat jilțul cel mai bun pentru regină. Așteptăm în tăcere. Simt pe rochia-mi bogată mirosul propriei frici.

Auzim strigătele marinarilor care dezleagă parâmele, apoi ușa cabinei se deschide cu putere și regina intră cu chipul luminat de bucurie.

— Pornim pe mare! spune ea. Vom sosi înaintea lui Edward! (Râde cu nervozitate.) Trebuie să sosim înaintea lui Edward și să ne strângem oștirea ca să-l înfruntăm. Se grăbește și el, negreșit, să prindă acest vânt, la fel ca noi, dar trebuie să-l întrecem. E o întrecere, trebuie să sosim înaintea lui.

Abația Cerne, Weymouth, 15 aprilie 1471

Regina șade în toată măreția ei în sala cea mare a Abației Cerne, iar fiul ei stă în picioare în spatele jilțului său, ca o gardă personală, cu mâna pe umărul ei, cu un aer de gravitate întipărit pe chipul frumos. Eu șed lângă ea, pe un jilț mai scund – un simplu taburet, de fapt –, ca și cum aș fi o mică mascotă menită să amintească tuturor că numele și avuția neamului Warwick sunt legate de această aventură. Așteptăm ca lorzii din tabăra Lancaster să ne ureze bun venit în regat. Așezați astfel, le oferim un tablou al unității. Numai mama lipsește, întrucât corabia ei și altele câteva din flota noastră au tras la țarm mai la nord, lângă Southampton. Acum pesemne că se află în drum spre noi.

Ușile duble din capătul sălii se deschid larg și frații Casei Beaufort intră împreună. Regina se ridică și-i întinde lui Edmund – ducele de Somerset, fiul bărbatului despre care se spune că a fost singura ei iubire – mai întâi mâinile, apoi obrazul, după care îl salută pe fratele acestuia – John, marchizul de Dorset. John Courtenay, contele de Devon, îngenunchează în fața ei. Aceștia sunt bărbații care i-au fost favoriți credincioși pe vremea când era regină, i-au rămas credincioși câtă vreme s-a aflat în exil și s-au strâns în jurul tatălui meu de dragul ei.

Mă așteptasem să între strigând urări, plini de înflăcărare, însă par mohorâți, iar oamenii din suita lor și ceilalți lorzi care vin în urmă sunt și ei departe de-a fi veseli. Mă uit de la un chip întunecat la altul și știu deja: ceva a mers prost. Aruncându-i o privire reginei, văd că obrații ei și-au pierdut culoarea trandafirie. Emoția întâlnirii se topește, lăsându-i chipul palid și împietrit. Așadar, știe și ea, deși salută un bărbat după altul, spunându-le adesea pe nume, întrebând adesea de prieteni și rude. Mulți dintre ei clatină din cap, cu aerul că nu se îndură să vestească morți. Mă întreb îndată dacă e vorba despre morți proaspete, dacă a avut loc vreun atac asupra Londrei, vreo ambuscadă pe drum. Acești bărbați au aerul unor oameni stăpâniți de temeri noi, de dureri noi. Ce s-a întâmplat în vreme ce noi așteptam pe chei, în Franța? Ce catastrofă s-a petrecut cât ne-am aflat pe mare?

Regina se hotărăște să afle veștile, oricât de proaste. Se întoarce către jilț, măturând pardoseala cu trena rochiei, și se așază. Își împreunează mâinile în poală, strângând din dinți. O văd cum își adună curajul.

— Spuneți-ne! poruncește ea scurt, arătând spre fiul ei și chiar spre mine. Spuneți-ne!

— Pretendentul de York, falsul rege Edward, a debarcat în nord acum o lună, anunță fără înconjur Edmund Beaufort.

— Acum o lună? Nu e cu puțință! Negreșit că marea l-a reținut în port...

— A pornit pe mare împotriva furtunii și a fost la un pas de naufragiu, s-a pierdut de flota lui în larg, dar s-au regăsit și au ajuns în York, iar de acolo, la Londra. Ca de fiecare dată, are un noroc vrăjitoresc: corăbiile din flota lui s-au răzlețit, apoi s-au regăsit.

Fiul reginei se uită la ea cu aerul că i-a năruit așteptările. Ea repetă:

— Negreșit că marea l-a reținut în port, ca și pe noi.

— Pe el, nu.

Regina face un gest ușor cu mâna, ca pentru a mătura veștile proaste.

— Și milord Warwick?

— V-a rămas credincios. Și-a adunat oștirea și l-a înfruntat pe Edward. Numai că a fost trădat.

— De cine?

Cuvintele ei șuieră precum scuipatul unei pisici. Somerset îmi aruncă iute o privire piezișă.

— De George, ducele de Clarence. L-a trădat și s-a alăturat fratelui său Edward. Mezinul, Richard, i-a adunat laolaltă. Frații s-au împăcat. Cei trei fii York s-au adunat iarăși laolaltă, iar oștirea și averea lui George au fost puse în joc de partea lui Edward. Toți aliații lui George l-au urmat, frații York s-au reunit.

Regina întoarce spre mine o privire sfredelitoare, ca și cum ar fi vina mea.

— Sora ta, Isabel! Am trimis-o înainte ca să aibă grijă să ne rămână credincios! Am trimis-o înainte ca să-l oblige să-și respecte cuvântul dat!

— Alteță...

Ridic din umeri. Ce putea să facă Isabel? Cum putea să-l

oblige pe George, dacă el a ales să se răzgândească?

— Armatele s-au înfruntat în apropierea satului Barnet, pe marele drum de miazănoapte.

Așteptăm. Dezvăluirea înceată a întâmplărilor are în ea ceva groaznic. Îmi încheștez mâinile în poală ca să mă abțin să strig: „Și cine a învins?”.

— Seara s-a lăsat o ceață ca o pătură joasă de nori, o negură vrăjitoarească, au spus oamenii. Toată noaptea s-a îndesit și s-a întunecat, de nu puteai să-ți vezi mâna în fața ochilor. Oștirile nu se vedeau una pe alta. Noi, cel puțin, nu-i vedeam.

Așteptăm, cum au așteptat și ei.

— Ei însă ne vedeau. În zori, când s-au abătut asupra noastră din negură, erau mult mai aproape decât ne închipuiserăm – erau chiar lângă noi. Stătuseră ascunși în ceață, la o aruncătură de băț, toată noaptea. Știuseră unde ne aflam, pe când noi fuseserăm orbi. Trăseserăm ghiulele cât fusese noaptea de lungă, mult peste capetele lor. Am respins șarja, i-am înfruntat, apoi – de-a lungul zilei – liniile de luptă s-au mutat și, cu toate că ne-am încheștat cu forțele lui Edward și le-am ținut în loc, contele de Oxford, aliatul nostru credincios, le-a străpuns, apoi a intrat din nou în luptă prin negură, iar oamenii noștri au crezut că a trădat și vine împotriva lor. Unii au crezut că sunt întăririle lui Edward, care se abat iarăși asupra lor din spate, căci Edward ține adesea o mică oaste deoparte... oricum, au rupt rândurile și au fugit.

— Au fugit? repetă regina cuvântul, de parcă nu l-ar înțelege. Au fugit?

— Mulți dintre oștenii noștri au fost uciși, cu miile. Însă ceilalți au fugit înapoi la Londra. Edward a învins.

— Edward a învins?

Ducele ingenunchează.

— Alteță, regret să vă spun că în această primă bătălie a ieșit învingător. L-a înfrânt pe comandantul vostru, contele de Warwick, dar am siguranța că acum îl putem birui. Am strâns iarăși oastea, e pe drum.

Stau ca pe ghimpi. Mă aștept ca regina să întrebe unde e tatăl meu, când va sosi cu oștenii din armata lui care au reușit să scape. Dar ea se întoarce spre mine și-mi spune înciudată:

— Așadar, Isabel n-a făcut nimic pentru noi, cu toate că am

trimis-o înainte lângă soțul ei. Nu l-a făcut pe George să respecte alianța noastră. Am să țin minte și ai face bine să nu uiți nici tu! Nu l-a făcut să ne rămână credincios, ție, mie, tatălui tău! E o fiică rea și o soție rea, o soră infamă! Cred că o să regrete. Voi avea grijă să regrete ziua când soțul ei ne-a trădat!

— Tatăl meu? întreb în șoaptă. Tatăl meu vine?

Văd că ducele de Somerset se crispează și mă uit la regină, cerându-i din ochi voie să vorbesc.

— Tatăl meu? repet mai tare. Ce e cu tatăl meu?

— A murit în luptă, răspunde el încet. Îmi pare rău, milady.

— A murit? întreabă ea fără înconjur. Warwick a murit?

— Da.

Pe chipul ei se ivește un zâmbet, de parcă vestea i s-ar părea amuzantă.

— Ucis de Edward?

El se înclină în chip de încuviințare. Ea nu se poate abține – îi scapă un hohot de râs și-și acoperă gura cu palma, încercând să și-l înăbușe, dar nu reușește să se oprească.

— Cine s-ar fi gândit? icnește ea. Cine și-ar fi închipuit vreodată una ca asta? Dumnezeu! Roata norocului – Warwick ucis chiar de protejatul lui iubit! Warwick și-a înfruntat propriii pupili, iar ei l-au ucis! Edward îi are iarăși alături pe cei doi frați ai lui... (Treptat, se potolește. Trece la întrebarea următoare, de parcă n-ar mai fi nimic de spus despre moartea tatălui meu.) Și soțul meu, regele?

— Cum a murit? întreb, însă nu-mi răspunde nimeni.

— Regele? repetă ea cu nerăbdare.

— E nevătămat, la Londra, înapoi în Turn. L-au găsit după bătălie și l-au luat cu ei, prizonier.

— Se simțea bine? întreabă ea iute.

Somerset se foiește stingherit și răspunde scurt:

— Cânta. În cortul lui.

Fiul și soția regelui nebun schimbă o privire fugară.

— Tatăl meu a murit în luptă?

— Frații York s-au întors la Londra victorioși, dar se vor odihni, se vor înarma și vor veni aici, o previne Beaufort pe regină. Au aflat negreșit că ați debarcat, așa cum am aflat și noi. Vor porni negreșit pe urmele noastre, cu toată iuțea de care sunt în stare.

— Ah, Dumnezeuule mare! strigă regina clătinând din cap. Dacă am fi venit mai curând!

— George, ducele de Clarence, ar fi putut oricum să se dovedească necredincios. Conte de Warwick ar fi putut să fie ucis oricum, spune cu hotărâre ducele. Însă, sosind acum, ne aduceți o oștire odihnită, proaspăt debarcată, și oameni care se adună ca să vă susțină ca pe o cauză nouă. Edward a mărșăluit, s-a bătut, iar acum a pornit iarăși în marș. Și-a epuizat toată înrăurirea, și-a chemat lângă el toți prietenii, nu i-a mai rămas nimeni de luat la oaste, iar soldații lui au purtat o bătălie grea, au suferit pierderi și sunt obosiți. A fost o luptă grea și a urmat un marș lung. Totul înclină în favoarea noastră.

— Va veni aici?

Nobilii încuviințează cu toții. Nu încapă îndoială că tabăra York vine la masă pentru o ultimă aruncare a zarului.

— După noi?

— Da, Alteță. Trebuie să pornim.

Preț de o clipă, trage adânc aer în piept, apoi face un scurt gest cu mâna, desenând un cerc în văzduh și rostind aproape visătoare:

— Roata norocului. Întocmai cum spunea Jacquetta. Acum, ginerele ei vine să mă atace, după ce mi-a ucis aliatul. Fiica ei și fiul meu sunt rivali la tron, iar ea și cu mine ne aflăm la mare depărtare una de cealaltă. Bănuiesc că suntem dușmane.

— Tatăl meu... repet.

— I-au dus trupul la Londra, Alteță, răspunde încet ducele. Edward i-a capturat trupul, precum și pe cel al unchiului vostru, lordul Montagu. Îmi pare rău, Alteță! Le va arăta norodului din Londra, ca toți să știe că a murit, iar cauza lui e pierdută.

Închid ochii. Mă gândesc la capul bunicului, înfipt într-o țeapă pe zidurile orașului York, pus acolo de această regină. Acum, trupul neînsuflețit al tatei va fi arătat tuturor locuitorilor Londrei de băiețandru care l-a iubit ca pe un frate.

— O vreau pe mama, îngaim, apoi îmi dreg glasul și repet. O vreau pe mama.

Dar regina nu mă aude. Îl întreabă pe Edmund Beaufort:

— Ce mă sfătuiești?

Mă întorc spre soțul meu, tânărul prinț, și-i șoptesc:

— Vreau să fiu lângă mama mea. Trebuie să-i spun. Trebuie să-i dau vestea morții soțului ei. Trebuie să plec la ea. Trebuie s-o gădesc!

El nici nu se uită la mine, atent la vorbele ducelui. Acesta îi răspunde reginei:

— Trebuie să pornim în marș spre miazănoapte și apus, să ne unim forțele cu ale lui Jasper Tudor în Țara Galilor. Trebuie să purcedem neîntârziat, să i-o luăm înainte lui Edward. După ce ne unim cu oștirea lui Tudor în Țara Galilor, putem să ne întoarcem în Anglia cu forțe numeroase și să-l atacăm pe Edward într-un loc ales de noi. Însă trebuie să strângem oameni.

— Trebuie să plecăm pe dată?

— De îndată ce sunteți gata de drum. Trebuie să începem marșul. Edward se deplasează întotdeauna cu repeziciune, așa că trebuie să i-o luăm înainte și să rămânem înaintea lui. Trebuie să ajungem în Țara Galilor înainte de-a apuca să ne taie calea.

Văd cum regina se schimbă pe dată la față: dintr-o femeie care a primit un avertisment devine comandantul care va conduce marșul. A mai mers călare în fruntea unei oștiri, a mai condus o armată la bătălie. Răspunde la chemarea la arme, e neînfricăată.

— Suntem gata! Dați poruncă oștenilor! Au debarcat, au mâncat, au băut, sunt gata de marș. Spuneți-le să se încoloneze!

— Trebuie s-o văd pe mama, repet iarăși. Alteță, trebuie s-o văd pe mama, se poate să nici nu fi aflat de moartea soțului ei. Simt nevoia să fiu lângă ea. (Glasul îmi tremură, ca al unei copile.) Trebuie să merg la milady mama! Tatăl meu a murit, trebuie să merg la mama.

În sfârșit mă aude. Se uită la Edmund Beaufort.

— Ce e cu Alteța Sa, contesa de Warwick?

Unul dintre oamenii ducelui intră și îi spune ceva în șoaptă, iar el se întoarce spre mine.

— Mama voastră a aflat de moartea soțului ei. Corabia ei a tras la țarm mai la miazăzi, iar oștenii care se aflau la bord ni se alătură chiar acum. Zic că în Southampton se aflase de bătălie. I s-a spus.

Mă ridic în picioare.

— Trebuie s-o văd. Cu îngăduința voastră...

— N-a venit cu oștenii.

Regina Margareta scoate un țâțait de iritare.

— O, pentru numele lui Dumnezeu! Unde e?

Mesagerul îi vorbește iarăși ducelui.

— S-a retras la Abația Beaulieu. A trimis vorbă că nu vă va însoți. Zice că a intrat în sanctuar.

Nu pricep vorbele pe care le aud.

— Mama? La Abația Beaulieu?

Mă uit de la duce la regină, apoi la tânărul meu soț.

— Ce să fac? Mă duceți la Abația Beaulieu?

Prințul Edward clatină din cap.

— Nu te pot duce. Nu e timp.

— Mama ta te-a părăsit, spune sec regina. Nu înțelegi? Se ascunde, temându-se pentru viața ei. De bună seamă, crede că Edward va învinge, iar noi vom fi înfrânți și nu vrea să ne fie alături. Va trebui să vii cu noi!

— Eu nu...

Se întoarce brusc spre mine, albă la față de mânie.

— Înțelege, fato! Tatăl tău a fost învins, oastea lui a fost aproape nimicită! El e mort. Sora ta nu și-a putut hotărî soțul să rămână de partea noastră. Mama ta s-a ascuns într-o abație. Învrăurirea ta nu face nici cât o ceapă degerată, numele tău nu înseamnă nimic! Rudele tale nu te susțin. Mi-am legat fiul de tine prin cununie crezând că tatăl tău îl va birui pe Edward, dar Edward l-a biruit pe el. Credeam că tatăl tău e omul în stare să distrugă Casa de York – eminența cenușie, făcătorul de regi, cum i se spune! –, dar protejatul lui se dovedește a fi mai bun. Făgăduielile tatălui tău sunt deșarte, tatăl tău e mort! Sora ta e o trădătoare, iar mama ta s-a ascuns la loc sigur, în sanctuar, câtă vreme noi luptăm pentru viețile noastre! N-am nevoie de tine, nu-mi ești de niciun folos! Nu țin neapărat să te am lângă mine. Dacă vrei să te duci la Abația Beaulieu, n-ai decât. Nu însemni nimic pentru mine! Du-te la Abația Beaulieu și așteaptă să fii arestată ca trădătoare! Așteaptă să sosească oștirea lui Edward și să fii siluită împreună cu călugărițele! Sau vino cu noi în nădejdea victoriei!

Furia ei neașteptată mă face să tremur.

— Tu hotărăști, spune cu nepăsare fiul ei, de parcă nu i-aș

fi soție și n-aș fi legată de el. Putem trimite câțiva oșteni cu tine. Mai târziu putem obține anularea căsătoriei. Ce vrei să faci?

Mă gândesc la tata, care a murit ca să mă așeze pe tron, luptând cu o armată ivită din negură. Mă gândesc la ambiția lui arzătoare, neostoită, ca o fată Neville să urce pe tronul Angliei, ca familia noastră să dea țării un rege. Tata a făcut ce trebuia să facă pentru mine. A murit pentru mine. Măcar atâta lucru pot face și eu pentru el.

— Vin. Vin cu voi.

* * *

Purcedem la drum într-un marș istovitor și la fiecare popas se strâng noi oșteni sub stindardele noastre. Regina e iubită în ținuturile apusene, iar prietenii și aliații ei au făgăduit de mult că va debarca pe țărmurile lor și va conduce o oștire împotriva Casei de York. Ne îndreptăm spre miazănoapte și spre apus. Orașul Bristol ne sprijină cu bani și tunuri, iar locuitorii lui se îngrămădesc pe ulițele înguste, cu beretele pline cu monede de aur pentru noi. În urma noastră, Edward trebuie să strângă oșteni pe fugă, într-un ținut care nu iubește cătuși de puțin Casa de York. Aflăm că înaintează anevoios și-i lipsește sprijinul de care are nevoie; oștirea lui e obosită și depărtarea dintre forțele lui și ale noastre se mărește pe zi ce trece. Iscoadele ne spun că rămâne în urmă, întârziat de nevoia de-a strânge mai mulți oameni, neizbutind să ne ajungă. Margareta râde și la sfârșitul fiecărei zile sare din șa ca o fetișcană. Eu cobor ostenită, simțind junghiuri în toate măduarele și dureri în genunchii și coapsele înroșite.

Ne odihnim doar câteva ore. Adorm întinsă pe pământ, înfășurată în mantie, și visez că tata vine, ocolind cu băgare de seamă straja adormită, și-mi spune că mă pot întoarce acasă, la Calais, că regina cea rea și regele adormit sunt înfrânți, iar eu voi fi din nou în siguranță acasă, în spatele zidurilor înalte ale castelului, apărată de apele mării. Mă trezesc zâmbind și mă uit după el. Burnițează, m-a pătruns frigul și am rochia umedă. Trebuie să mă scol, să urc în șaua udă, în spinarea unui cal ud, și să plec mai departe fără să fi pus nimic în gură. Nu îndrăznim să zăbovim și să aprindem focurile pentru micul

dejun.

Urcăm pe valea largă a râului Severn, iar ivirea soarelui aduce o arșiță care ne sleiește; nu sunt copaci, nu e pic de umbră. Câmpurile verzi par să se întindă la nesfârșit și nu există drumuri bătute, doar cărări de noroi întărit, așa încât călăreții ridică un nor de praf ce-i îneacă pe toți cei care vin în urmă. Caii lasă capetele în jos și înaintează poticnindu-se de fâgașele întărite și de pietre. Când ajungem la câte un pârâu, oștenii se aruncă pe burtă și încearcă să bea înainte să vină caii să tulbure apa. Garda mea îmi aduce niște apă cu gust mălos într-o cană, iar după-amiaza muștele se adună și-mi roiesc în jurul feței, gata să-mi intre în ochi. Calul meu scutură întruna din cap, încercând să se apere de înțepăturile gângăniilor, iar eu îmi frec obrajii și nasul, simțindu-mă aprinsă la față, nădușită și atât de sleită, încât îmi doresc să pot ieși din coloană, cum fac unii soldați, care se aruncă pe marginea drumului și lasă oștirea în marș să treacă pe lângă ei, nemaipăsându-le de nimic.

— Vom trece râul la Gloucester, spune regina. Atunci Edward va da înapoi – nu va cuteza să ne atace în Țara Galilor. După ce trecem râul, suntem în siguranță. (Îi scapă un chicotit încântat.) După ce trecem râul, victoria e pe jumătate dobândită! Jasper Tudor va strânge oameni pentru mine și vom intra în Anglia ca o spadă ce se abate asupra grumazului! (Îmi zâmbește bucuroasă, triumfătoare.) Asta înseamnă să fii o regină luptătoare! Să ții minte acest marș. Câteodată trebuie să lupți pentru ceea ce este al tău de drept. Trebuie să fii gata să lupți, să faci orice.

— Sunt atât de ostenită! Îngaim.

Ea râde.

— Ține minte ce simți. Dacă învingem, nu va mai trebui să mărșăluiești niciodată. Lasă oboseala și durerea să-ți pătrundă în suflet. Jură-ți că nu vei mai lupta niciodată pentru tronul tău! Că vei învinge o dată pentru totdeauna!

Ajungem la Gloucester dinspre miazăzi și, când ne apropiem, vedem că porțile mari ale orașului ni se închid în nas. Mi-aduc aminte cum îmi povestea tata că Londra și-a închis într-un rând porțile în fața acestei regine și mai-marii orașului au rugat-o stăruiitor să-și ia de acolo armata de sălbatici de la miazănoapte. Cărmuitorul orașului Gloucester

iese el însuși pe zidul porții de miazăzi și se roagă să-i fie cu iertare, dar are poruncă de la Edward – îi spune regele Edward – și n-o va nesocoti. Chiar în timp ce mărșăluia, chiar în timp ce strângea oaste, chiar în timp ce fugea după noi, însetat sub bătaia soarelui aprig, Edward s-a gândit să trimită oameni înainte, pe lângă noi, până la Gloucester și să le amintească mai-marilor orașului că i-au jurat credință. Îmi vine să zâmbesc răutăcios: tata l-a învățat pe Edward să gândească înainte, să vadă o armată pe câmp ca pe un joc de șah. Negreșit, tata i-a spus lui Edward nu doar să se încredințeze că trece râul în siguranță, ci și să-și împiedice dușmanul s-o facă.

Ducele înaintează ca să ducă tratative, însă tunul orașului se ațintește asupra lui de pe zid, iar cârmuitorul se mulțumește să repete că e porunca regelui. Podul peste marele râu Severn alcătuiește poarta dinspre apus a orașului și nu se poate ajunge la el decât prin oraș. Nu se poate trece pe celălalt mal al râului decât pe podul lor. Trebuie să intrăm în oraș ca să ajungem la pod. Ducele oferă bani, favoruri, recunoștința celei care a fost cândva regină și va fi din nou. Vedem cum cârmuitorul clatină din cap. Orașul stăpânește podul peste Severn, iar dacă nu suntem lăsați să intrăm, nu putem traversa râul pe-aici. E limpede că nu vom fi primiți. Regina își mușcă buza și spune doar:

— Mergem mai departe.

Plecăm. Încep să număr pașii calului. Mă aplec înainte în șa, încercând să-mi mai potolesc durerile din coapse și genunchi, îmi înfășor mâinile în coama calului și strâng din dinți. O văd în față pe regină, călărind cu spinarea dreaptă, îndărătnică. Sunt năucă de oboseală. Când încep să se ivească stelele, iar calul rărește pasul tot mai mult, o aud spunând:

— Tewkesbury. Vom trece râul pe-aici. E un vad.

Calul se oprește, iar eu mă întind și mă sprijin de grumazul lui. Sunt atât de obosită, încât nu-mi pasă unde ne aflăm. Aud o iscoadă apropiindu-se și vorbind în grabă cu ea, ducele de Somerset și prințul. Spune că Edward e în urma noastră, foarte aproape, mult mai aproape decât ar fi putut să ajungă în marș un muritor. Are iuțeala diavolului și se află pe urmele noastre. Ridic capul și întreb:

— Cum e cu putință să fi mers atât de repede?

Nu-mi răspunde nimeni.

Nu ne putem odihni, nu e vreme de odihnă. Însă nu putem nici să trecem râul pe întuneric – trebuie să pășești de pe o fâșie de nisip pe următoarea, având grijă să nu intri în apa adâncă. Nu putem intra în apele reci și adânci fără lumină. Așadar, nu putem fugi de el. Ne-a prins pe malul neprielnic al râului și va trebui să luptăm cu el aici, mâine, de îndată ce se luminează de ziuă. Nu trebuie să uităm că e în stare să-și întoarcă oștirea într-o clipă, s-o pregătească pe întuneric, să învingă pe ceață, pe ninsoare. Are o soție care e în stare să stârnească pentru el vântul cu un șuierat, să-și prefacă răsuflarea în ceață, să cearnă ninsoare din ura ei înghețată. Trebuie să ne orânduim oștirea pentru bătălie, trebuie să ne pregătim să luptăm în zori. Oricât de osteniți, de însetați și de flămânzi ar fi, oamenii noștri trebuie să fie gata de luptă. Ducele își îndeamnă calul și se îndepărtează ca să dea ordine cum să se așeze trupele. Cei mai mulți dintre oșteni sunt atât de sleiți de puteri, încât își leapădă ranițele și adorm în locul unde li se poruncește să se așeze în rând, la adăpostul ruinelor vechiului castel.

— Pe aici, spune regina.

O iscoadă îi ia calul și ne călăuzește în josul dealului, ceva mai departe de oraș, la o mică mănăstire de maici, unde putem să dormim peste noapte. Intrăm în curtea grajdurilor și cineva mă ajută în sfârșit să descalez, iar când mi se înmoaie picioarele, împărțitoarea de pomeni mă duce în casa de oaspeți, unde mă așteaptă uitarea într-un pat scund, așternut cu cearșafuri aspre și curate.

Tewkesbury, Gloucestershire, 4 mai 1471

De îndată ce se luminează de ziuă ne sosesc vești aproape oră de oră, dar e greu de spus ce se petrece la doar câteva mile de noi. Regina umblă de colo-colo prin mica sală a mănăstirii în care ne-am adăpostit. Se spune că armata lui Edward luptă la deal, înfruntând forțele noastre bine așezate îndărătul zidurilor pe jumătate ruinate ale vechiului castel Tewkesbury. Apoi ni se spune că oștirea York înaintează: Richard, ducele de Gloucester, pe unul dintre flancuri, Edward în mijloc, luptând umăr la umăr cu fratele lui George, și William Hastings, bunul lui prieten, în ariergardă, apărându-i de ambuscade.

Mă întreb dacă Isabel a venit cu soțul ei și se află în apropiere, așteptând vești așa cum aștept și eu. Negreșit se întreabă ce e cu mine; aproape că o simt în preajmă, neliniștită ca mine. Mă uit pe fereastra mănăstirii, ca și cum m-aș aștepta s-o văd venind călare spre mine pe drum. Pare cu neputință să fim aproape una de cealaltă și să nu fim împreună. Regina mă privește cu răceală când aflăm că George se află chiar în mijlocul oștirii pornite împotriva noastră.

— Trădătorul! murmură ea.

Nu răspund. Pentru mine nu înseamnă nimic că sora mea e acum soția unui trădător, că e dușmanca mea, că bărbatul ei încearcă să-l omoare pe-al meu, că a abandonat cauza pentru care tata și-a dat viața. Nimic din toate astea nu are noimă pentru mine. Nu pot să cred că tata e mort, nu pot să cred că mama m-a părăsit, nu pot să cred că sora mea e măritată cu un trădător al cauzei noastre, că a devenit ea însăși trădătoare. Mai mult decât orice, nu pot să cred că sunt singură, fără Izzy, deși ea se află la doar câteva mile depărtare.

Mai târziu însă, mesagerii nu mai sosesc și nu vine nimeni să ne spună ce se petrece. Ieșim în mica grădină cu ierburi de leac a mănăstirii, de unde auzim bubuiturile cumplite ale tunurilor, care seamănă cu tunetele furtunilor de vară; dar n-avem cum să știm dacă sunt tunarii noștri care țintesc spre roza albă, secerându-i pe cei care luptă pentru ea, sau dacă Edward a reușit să-și aducă tunurile lui, chiar și în marș forțat, chiar și cu iuțeala aceea, și trage în noi, la deal.

— Ducele e un oștean încercat, spune regina. Va ști ce să

facă.

Nici ea, nici eu nu pomenim că tatăl meu era un oștean mult mai încercat și a învins în aproape toate bătăliile, dar învățăcelul lui, Edward, l-a biruit. Dintr-odată, auzim tropotul unui cal în galop: un călăreț purtând culorile Beaufort se apropie de curtea grajdurilor. Dăm fuga să deschidem porțile. Omul nici măcar nu descalecă, nici nu intră în curte; calul lui se întoarce în loc și se ridică pe picioarele dinapoi, umed de sudoare și respirând anevoios.

— Stăpânul meu mi-a poruncit să vă spun dacă bătălia îmi pare pierdută. Așadar am venit. Ar trebui să fugiți.

Margareta aleargă la el și vrea să apuce hățurile, însă el lasă în jos mâna cu cravașa, ca s-o împiedice să-l atingă.

— Nu rămân. I-am făgăduit stăpânului meu că vă voi preveni și am făcut-o. Am plecat!

— Ducele?

— A fugit!

— Ducele de Somerset! țipă uluită regina.

— Chiar el. A fugit ca o căprioară.

— Unde e Edward?

— Vine! mai strigă omul.

Întoarce calul și se îndepărtează în galop, potcoavele scoțând scântei în urmă-i.

— Trebuie să plecăm, spune sec Margareta.

Înfrângerea neașteptată mă copleșește.

— Sunteți sigură? N-ar trebui să-l așteptăm pe prințul Edward? Dacă omul acela se înșală?

— O, da, sunt sigură, spune ea cu amărăciune. Nu e prima oară când fug de pe un câmp de luptă și poate că nu va fi nici ultima. Cere să ni se scoată caii în curte! Mă duc să-mi iau lucrurile.

Dă fuga în casă, iar eu alerg la grajd, îl scutur pe bătrânul grăjdar și-i spun să aducă pe dată calul meu și pe-al reginei.

— Care-i necazu? întrebă el cu un zâmbet larg, știrb, ce îi frânge chipul zbârcit într-o mie de cioburi. S-a încins bătălia prea tare pentru gustul tău, domniță? Acum vrei să fugi? Parcă așteptai să ieși pe câmp triumfătoare!

Mă mulțumesc să repet:

— Scoate caii!

Bat la ușa fânăriei, unde se află cei doi oșteni care ar trebui

să ne păzească, și le poruncesc să se pregătească neîntârziat de plecare. Dau fuga în casă să-mi iau mantia și mănușile de călărie. Îmi încalț cizmele, ținându-le când într-un picior, când în celălalt pe dușumeaua de lemn. Apoi dau fuga afară, cu o mănușă trasă și cealaltă în mână, dar când ajung în curte și strig să-mi fie adus calul la lespede de încălecat, se aude un tropot tunător de copite. Pe poartă intră dintr-odată cincizeci de cai și, în mijlocul călăreților, zăresc capul brun, cârlionțat, al lui Richard, ducele de Gloucester, prietenul meu din copilărie, pupilul tatălui meu și fratele lui Edward de York. Lângă el îl recunosc îndată pe Robert Brackenbury, prietenul lui din copilărie, care i-a rămas credincios. Cei doi oameni ai noștri și-au predat sulile și și-au scos surtoacele cu aerul că se bucură să scape de însemnul rozei roșii și de lebădă, blazonul soțului meu, prințul Edward. Richard își mână bidiviul sur lângă mine – înlemnită ca o martiră pe lespede de încălecat –, de parcă se gândește că voi încăleca în spatele lui. Cu un aer sumbru pe chipul tânăr, rostește scurt:

— Lady Anne.

— Prințesă, spun cu glas pierit. Sunt prințesa Anne.

Își scoate pălăria în fața mea și îmi îndreaptă greșeala:

— Prințesă văduvă.

Preț de o clipă nu înțeleg ce vrea să spună, apoi mă clatin, iar el întinde mâna și mă sprijină ca să nu cad.

— Soțul meu a murit?

El încuviințează din cap. Mă uit în jur, după mama lui. Încă n-a ieșit din mănăstire. Nu știe. Nu reușesc să cuprind cu mintea cât de îngrozitoare e vestea asta. Cred că va muri când o va afla. Nu știu cum îi voi spune.

— De mâna cui?

— A murit în luptă. A avut parte de o moarte de oștean: onorabilă. Acum te iau sub paza mea, la porunca fratelui meu, regele Edward.

Mă trag mai aproape, îmi las o mână, rugător, pe coama calului și privesc în ochii căprui și blânzi ai vechiului meu prieten.

— Richard, în numele lui Dumnezeu, în numele iubirii pe care ți-a purtat-o tatăl meu, lasă-mă să merg la mama! Cred că e într-o abație, într-un loc numit Beaulieu. Tata a murit. Lasă-mă să merg la mama! Calul meu e acolo, lasă-mă să încălec și

să plec!

Chipul lui tânăr e neînduplecat, ca și cum am fi niște străini, ca și cum nu m-ar mai fi văzut în viața lui.

— Îmi pare rău, prințesă văduvă. Poruncile mele sunt clare: să vă iau, pe voi și pe Alteța Sa Margareta de Anjou, în paza mea.

— Și cu soțul meu ce se va întâmpla?

— Va fi îngropat aici. Laolaltă cu sute, mii de oșteni.

— Va trebui să-i dau vestea mamei lui. Pot să-i spun cum a murit?

Privirea lui piezișă, de parcă s-ar teme să se uite în ochii mei, îmi adeverește bănuielile. Avea același aer când era prins cu vreo poznă în sala de studiu.

— Richard! strig acuzator.

— A murit în luptă.

— Tu l-ai ucis? Sau Edward? Sau George?

Băieții York sunt iarăși uniți.

— A murit în luptă, repetă Richard. O moarte de oștean. Mama lui poate să fie mândră de curajul pe care l-a arătat. Și tu la fel. Iar acum trebuie să-ți cer să încaleci pe calul tău și să vii cu mine.

Ușa mănăstirii se deschide, iar el ridică ochii și o vede cum coboară încet treptele, scăldată în lumina soarelui. Are pe braț mantia de călătorie, iar în spate – o mică raniță. A fost cât pe ce să fugim; câteva clipe să fi întârziat dușmanii noștri, și nu ne-ar mai fi prins. Ea îi vede pe cei cincizeci de călăreți, își plimbă privirea de la chipul posomorât al lui Richard la chipul meu uluit și înțelege pe dată cu ce veste a venit. Mâna ei prinde tocul de piatră al ușii ca să se sprijine; se ține de toc la înălțimea la care ținea mânuța fiului ei odinioară, când era regina Angliei, iar el – unicul ei băiat scump.

— Fiul meu, Alteța Sa prințul de Wales? întreabă ea agățându-se de titlu acum, când știe că pe tânărul care îl purta nu-l va mai strânge niciodată în brațe.

— Vă vestesc cu părere de rău că Edward de Westminster a murit în bătălie, spune Richard. Fratele meu, regele Angliei, regele Edward, a învins. Comandanții voștri fie au murit, fie s-au predat, fie au fugit. Am venit să vă iau la Londra.

Sar de pe lespedea de încălecat și mă apropii de ea cu brațele întinse, însă nici măcar nu mă vede. Ochii ei albaștri

sunt împietriți.

— Refuz să vin cu tine, ne aflăm pe pământ sfințit, sunt în sanctuar! Sunt prințesă a Franței și regină a Angliei, nu mă poți atinge! Ființa mea e sacră! Prințesa văduvă se află în grija mea. Vom rămâne aici până când va veni Edward să ducem tratative și nu voi vorbi cu nimeni altul!

Richard are optsprezece ani și e, prin naștere, doar fiul mezin al unui duce. Ea s-a născut prințesă și și-a petrecut jumătate din viață luptând ca regină. Îl înfruntă, îl domină, îl face să-și plece privirea. Apoi îi întoarce spatele și mă cheamă, pocnind din degete, s-o urmez în mănăstire. Mă supun și pornesc pe urmele ei, simțind pe spinare privirea lui Richard, întrebându-mă dacă ne va salva acest joc primejdios în care se înfruntă faima și puterea.

— Alteță, încălecați pe calul vostru și veniți cu noi la Londra sau va trebui să pun oamenii să vă lege, să vă pună căluș și să vă arunce într-o litieră? întreabă el calm.

Ea se răsuțește furioasă.

— Cer sanctuar! M-ai auzit! Aici sunt ocrotită!

Pe chipul lui se citește îndârjirea. Spune fără să ridice glasul, fără urmă de rușine:

— Îi scoatem târâș pe oamenii voștri din sanctuarul Abației Tewkesbury și le tăiem beregata în curtea bisericii. Pentru trădători nu recunoaștem dreptul la sanctuar. Am schimbat rânduielile. Ar trebui să mulțumiți lui Dumnezeu că Edward vrea să vă arate, triumfător, locuitorilor Londrei, căci altfel v-ați afla în țărână, lângă ei, cu capul sfărâmat de o secure.

Într-o clipită, regina schimbă tactica; coboară treptele și se apropie, lăsându-și mâna pe hăturile calului. Chipul pe care îl ridică spre Richard e plin de căldură și prietenie. Îi spune cu blândețe:

— Ești tânăr. Ești un bun oștean, un bun comandant. Nu vei fi nimic câtă vreme trăiește Edward, vei fi mereu fiul mai mic, care vine după Edward și după George. Treci de partea mea și te voi numi moștenitorul meu, scoate-ne de aici și te vei însura cu Alteța Sa Anne, prințesa văduvă, te voi numi prinț de Wales, moștenitorul meu, și ți-o voi da pe Anne! Așază-mă înapoi pe tron și-ți voi da averea Neville, vei fi următorul rege, după soțul meu!

El râde cu poftă, un râs cald și sincer, singurul sunet

sănătos care a răsunat astăzi în curtea grajdurilor. Clatină din capul tânăr, cu plete cărlionțate, amuzat de stăruința ei, de refuzul ei de-a se da bătută.

— Alteță, sunt un fiu al Casei de York. Deviza mea e: *Loyauté me lie*³. Îi sunt la fel de credincios fratelui meu cum îmi sunt mie însumi. Nimic pe lume nu mi-e mai drag decât onoarea. Și mai degrabă aș așeza o lupoaică pe tronul Angliei decât pe voi.

Preț de câteva clipe, ea rămâne încremenită. În glasul lui tânăr își aude înfrângerea. Acum știe că e învinsă. Ia mâna de pe frâul lui. O văd ducând-o la inimă și știu că se gândește la fiul pe care l-a adorat, a cărui moștenire a azvârlit-o pe jos acum o clipă, într-o ultimă încercare disperată. Richard mă privește peste capul ei și adaugă, uimindu-mă:

— Iar prințesa văduvă și cu mine ne vom învoi singuri.

* * *

Așteptăm ceasuri întregi ca regina să-și strângă lucrurile. Știu că a ingenuncheat dinaintea crucifixului, jelindu-și fiul fără să scoată o vorbă; le imploră pe călugărițe să țină liturghia pentru el, să-i dobândească trupul neînsuflețit, dacă pot, să-l spele, să-l înfășoare în giulgiu și să-l îngroape cu cinstirea cuvenită unui prinț. Îmi poruncește să-i cer lui Richard trupul lui, însă acesta spune că prințul va fi îngropat la Abația Tewkesbury, după ce oștenii vor spăla sângele de pe treptele altarului și biserica va fi sfințită din nou. Tabăra York a pângărit un lăcaș sfânt cu sângele martirilor Lancaster, iar tânărul meu soț își va dormi somnul de veci sub lespezile mânjite de sânge. Lucru ciudat, aceasta e una dintre bisericile familiei mele, înzestrată de generații întregi de Nevilli, locul de odihnă al neamului nostru. Așa că, printr-o întâmplare, tânărul meu soț se va odihni aproape de strămoșii mei, la loc de cinste, sub treptele altarului, iar piatra lui de mormânt va fi luminată de razele soarelui ce pătrund prin vitraliile ferestrelor noastre.

Regina pune să se întoarcă mănăstirea cu susul în jos până când găsim două rochii albe – culoarea doliului regal în Franța. Poartă broboadă și glugă de călugăriță, albe amândouă, care alungă orice urmă de culoare de pe chipul ei îndurerat, astfel

că arată într-adevăr ca o regină de gheață, cum i se spunea cândva. Richard trimite de trei ori un om la ușa odăii ei ca să-i ceară să iasă, iar ea îl trimite la plimbare de trei ori, zicând că se pregătește de călătorie. În sfârșit, nu mai poate să tragă de timp.

— Urmează-mă! îmi poruncește. Vom merge călare, dar dacă vor vrea să ne lege de cai, vom refuza. Fă ce fac eu, dă-mi ascultare în toate. Și nu vorbi decât cu îngăduința mea.

— L-am întrebat dacă aș putea să plec la mama.

Ea întoarce spre mine chipul împietrit.

— Nu fi neghioabă! Fiul meu e mort, văduva lui va trebui să plătească și ea prețul! El e mort, iar tu ești dezonorată.

— I-ați putea cere să fiu trimisă în grija mamei mele.

— De ce să fac ceva pentru tine? Fiul meu e mort, armata mea – înfrântă, truda vieții mele – nimicită. E mai bine să te duc cu mine la Londra. Sunt șanse mai mari ca Edward să ne grațieze pe amândouă, fiind văduve.

O urmez în curtea grajdurilor. Nu-i pot tăgădui judecata sumbră și n-am oricum unde să mă duc. Garda așteaptă pregătită, iar Richard stă deoparte, călare pe bidiviul lui sur. E roșu la față și tremură de mânie din pricina întârzierii, cu mâna încleștată pe mânerul sabiei.

Ea îl privește cu nepăsare, de parcă ar fi un paj cu toane a cărui enervare nu contează câtuși de puțin pentru ea, și-l vestește:

— Acum sunt gata. Poți să mergi în frunte; prințesa văduvă va merge alături de mine. Garda ta va veni în urma noastră. Nu îngădui să fiu înghesuită.

Richard încuviințează scurt din cap. Ea urcă în șa; mi se aduce și mie calul la lespede. Încalec și una dintre călugărițele mai vârstnice îmi îndreaptă poalele rochiei albe de împrumut, astfel încât să cadă de o parte și de alta a calului, acoperindu-mi cizmele scâlciate. Ridică privirea spre mine și-mi spune:

— Mult noroc, prințesă! Drum bun și să ajungi cu bine la capătul călătoriei. Dumnezeu să te binecuvânteze, sărmana de tine – o copilă într-o lume aspră!

Bunătatea ei e atât de neașteptată și de surprinzătoare, încât ochii mi se umplu de lacrimi și sunt nevoită să clipecesc ca să-mi limpezesc privirea.

— Plecarea! strigă cu asprime Richard de Gloucester.

Gărzile își ocupă locurile de o parte și de alta a reginei, în fața și în spatele ei, iar când ea dă să se împotrivescă, Robert Brackenbury se apleacă într-o parte, îi ia hăturile din mâini și-i îndeamnă calul. Grupul pornește tropotind pe sub boltă. Prind bine frâul și-mi îmboldesc bidiviul ca s-o urmez, însă Richard își mână calul de luptă voinic între escorta reginei și mine, se apleacă și-și lasă mâna înmănușată pe frâul meu.

— Ce e?

— Nu mergi cu ea.

Regina se întoarce să se uite în urmă. Garda a strâns rândurile în jurul ei, așa că nu-i aud vocea, dar văd că mă strigă. Îmi smulg frâul din mâna lui Richard.

— Dă-mi drumul, Richard! Nu fi prost, trebuie să merg cu ea. Mi-a poruncit.

— Ba nu trebuie, mă lămurește el. Tu nu ești arestată, însă ea – da. Pe tine nu te așteaptă Turnul Londrei, însă pe ea – da. Soțul tău e mort, nu mai faci parte din Casa de Lancaster. Ai redevenit o Neville. Poți să alegi.

O aud strigându-mă:

— Anne! Vino!

Îi fac semn cu mâna, arătând spre Richard, care îmi ține frâul. Ea dă să se oprească, dar gărzile se strâng în jurul ei și o silesc să meargă mai departe. O mână înainte ca pe o lebedă, în norii de praf stârniți de copitele cailor, pe drumul către Londra, departe de mine.

— Trebuie să plec, sunt nora ei! stăruie eu. I-am jurat credință, mă aflu la porunca ei!

— O așteaptă Turnul, spune Richard simplu. Se va alătura soțului ei celui adormit. Viața ei s-a încheiat, cauza ei e pierdută, fiul și moștenitorul ei a murit.

Clatin din cap. S-au întâmplat prea multe, prea repede.

— Cum a murit?

— Nu contează. Contează doar ce se va întâmpla cu tine mai departe.

Mă uit la el; simt pur și simplu că m-a părăsit cu totul voința.

— Richard, sunt pierdută!

Nici măcar nu-mi răspunde. A văzut grozăvii atât de mari azi, încât lacrimile mele nu înseamnă nimic.

— Spui că nu pot s-o însoțesc pe regină?

— Nu.

— Pot să merg la mama?

— Nu. Și oricum, va fi judecată pentru trădare.

— Pot să rămân aici?

— Nu.

— Atunci ce pot să fac?

Zâmbește, de parcă aș fi înțeles în sfârșit că trebuie să mă sfătuiesc cu el, că nu sunt liberă. Sunt un pion aflat în stăpânirea altui jucător. A început o partidă nouă și e rândul lui la mutare.

— Te voi duce la sora ta, Isabel.

Worcester, mai 1471

Bineînțeles, Isabel e acum învingătoarea. Face parte din Casa de York, soția credincioasă a celui mai chipeș frate York. Isabel e soția învingătorului de la Barnet, de la Tewkesbury. Soțul ei e primul moștenitor al tronului după pruncul lui Edward, îl despart de măreție doar două bătaii de inimă. Dacă Edward ar muri în timpul ultimelor lupte răzlețe, dacă fiul lui ar muri și el – și chiar în aceste clipe regina și odaia regală a copiilor sunt asediate în Turn de nobili credincioși taberei Lancaster –, atunci George ar deveni următorul rege al Angliei, iar Isabel ar împlini ambiția părintelui nostru și propriul ei destin. Atunci cred că moartea tatei n-ar mai fi deșartă. Ar avea o fiică pe tronul Angliei. N-aș fi eu, ci Isabel. Însă pe el nu l-ar fi deranjat asta. Nu i-a păsat niciodată care dintre noi urca pe tron, atâta vreme cât era o fată din Casa Warwick.

Isabel mă primește în odaia ei personală, în care se mai află trei doamne de companie. Nu cunosc pe niciuna dintre ele. E ca și cum m-aș întâlni cu o străină în împrejurări stingheritoare. Intru și fac o reverență; ea înclină capul.

— Iz.

Măreția a asurzit-o. Mă privește doar.

— Iz! repet, mai stăruitor.

— Cum ai putut să faci una ca asta? întreabă ea. Cum ai putut să vii cu ea și să ne cotopești? Cum ai putut, Anne? Nu încăpea îndoială că vei da greș și va trebui să înfrunți dizgrația sau moartea!

Preț de o clipă, cu totul uluită, mă holbez la ea de parcă mi-ar vorbi în flamandă. Apoi mă uit la doamnele care ne urmăresc cu o curiozitate lacomă și înțeleg că vorbim pentru plăcerea Casei de York, alcătuim un tablou vibrant al remușcării și loialității. Ea e Loialitatea; eu trebuie să fiu Remușcarea. Spun încet:

— Milady soră, n-am avut de ales. Tata mi-a poruncit să mă mărit cu fiul Margaretei de Anjou, iar ea mi-a ordonat să-i însoțesc. Ții minte că n-am dorit eu căsătoria, s-a făcut la porunca părintelui nostru. De cum am debarcat în Anglia, am cerut să mă alătur mamei. Există martori.

M-am gândit că, pomenind-o pe mama noastră, care jelește

în sanctuar, o voi înmuia pe Isabel, dar se dovedește că am greșit aducând vorba de ea. Chipul lui Isabel se întunecă pe dată.

— Mama noastră va fi judecată pentru trădare! Își va pierde pământurile și averea. Avea știință de complotul împotriva regelui Edward și n-a făcut nimic ca să-l prevină. E o trădătoare! hotărăște Isabel.

Dacă mama își pierde pământurile, Isabel și cu mine ne vom pierde moștenirea. Tot ce-a avut tata a fost pierdut pe câmpul de luptă. Mai avem doar averea care a rămas pe numele mamei. Nu se poate ca Isabel să vrea s-o arunce pe apa sâmbetei, ar însemna să ajungă săracă lipită pământului. Îi arunc o privire neliniștită și fac o încercare:

— Mama nu s-a făcut vinovată de nimic, în afară de supunerea față de soțul ei.

Isabel se încruntă la mine.

— Tatăl nostru și-a trădat regele și prietenul. Mama noastră e la fel de vinovată ca și el. Ne vom lăsa în seama milei și înțelepciunii lui Edward. Dumnezeu să-l apere pe rege!

— Dumnezeu să-l apere pe rege! repet.

Isabel le trimite pe femei din odaie cu o fluturare a mâinii și-mi face semn să mă așez lângă ea. Mă las pe un taburet și aștept să-mi spună ce trebuie să fac, ce vrea să zică cu toate astea. Sunt atât de ostenită și de copleșită de înfrângere, încât aș vrea să-mi pot odihni capul în poala ei, ca pe vremuri, și să mă las legănată de ea până adorm.

— Iz, sunt atât de obosită! spun nefericită. Ce trebuie să facem acum?

— Pentru mama nu putem face nimic, răspunde ea cu glas scăzut. A ales. Va rămâne în abație pe viață acum, că s-a zidit de vie.

— Zidit de vie?

— Nu fi proastă! Nu vreau să spun că s-a zidit de-a binelea. Vreau să spun că a ales să trăiască acolo și a cerut sanctuar. Acum, că luptele s-au sfârșit, nu poate să iasă pur și simplu și să se aștepte să-și vadă de viață ca de obicei.

— Dar noi?

— George e un frate preferat, un fiu al Casei de York. În ultimele două bătălii s-a aflat în tabăra potrivită. Eu voi fi bine.

— Dar eu?

— Tu vei locui cu noi. Retrasă la început, până când se sfârșește agitația cu prințul de Lancaster și cu bătălia. Îmi vei fi doamnă de companie.

Îmi dau seama că am ajuns atât de jos, încât mă simt ușurată să mă aflu în slujba surorii mele, iar ea să aparțină Casei de York.

— Ah, așadar eu te slujesc acum pe tine!

— Da, răspunde ea scurt. Bineînțeles.

— Ți s-a vorbit despre bătălia de la Barnet? Unde a fost omorât tata?

— Nu prea, răspunde ea ridicând din umeri. N-am întrebat. A murit, nu? Are vreo însemnătate cum?

Se uită la mine și chipul i se îmblânzește, ca și cum în spatele acestei tinere femei înăsprite de război s-ar afla tot sora care mă iubește.

— Știi ce-a făcut?

Clatin din cap.

— Se spune că a vrut ca oștenii să știe că nu-i va părăsi la greu încălecând și fugind. Oștenii, oamenii de rând, știu că lorzii își lasă caii în grija rânșailor, în spatele câmpului de bătălie și, dacă pierd, pot să ceară să le fie aduși caii și să scape. Toată lumea o știe. Își lasă pedestrașii să fie uciși, iar ei pleacă.

Încuviințez din cap.

— Tata a spus că va înfrunta moartea alături de ei. Că pot avea încredere că își va primejdui viața așa cum și-o primejduiesc ei. A cerut să i se aducă frumosul cal de luptă...

— Doar nu pe Midnight?

— Ba da, pe Midnight, cel atât de frumos și de viteaz, pe care îl iubea atât de mult, care îl purtase atât de des în spinare, în atâtea bătălii. Și, în fața tuturor oștenilor, a oamenilor de rând care n-ar putea să scape dacă ar fi înfrânți, și-a scos sabia cea mare și a înfipt-o în inima credincioasă a lui Midnight. Calul a căzut în genunchi, iar tata i-a ținut capul până a murit. Midnight a murit cu capul lui mare și negru în brațele sale. Tata l-a mângâiat pe bot când a închis ochii negri.

— A făcut el așa ceva? întreb îngrozită.

Îl iubea pe Midnight. A făcut-o ca să le arate oștenilor că va fi o bătălie pe viață și pe moarte – pentru ei toți. A lăsat capul lui Midnight pe pământ, s-a ridicat și le-a spus oștenilor:

„Acum sunt ca voi, un pedestraș asemenea vouă. Nu pot să fug în galopul calului, ca un lord fățarnic. Sunt aici ca să lupt până la moarte”.

— Și pe urmă?

— Pe urmă a luptat până la moarte. (Lacrimile îi curg șiroaie pe obraji, dar nu și le șterge.) Oamenii știau că va lupta până la moarte. A vrut ca nimeni să nu fugă călare. A vrut ca aceea să fie ultima bătălie. A vrut să fie ultima luptă din războiul între veri pentru Anglia.

Îmi acopăr fața cu palmele.

— Iz... din ziua aceea cumplită de pe mare totul a mers împotriva noastră.

Ea nu mă atinge, nu-mi cuprinde umerii cu brațul, nu-mi mângâie degetele scăldate în lacrimi. Spune doar:

— S-a sfârșit.

Scoate din mânecă o batistă, își șterge ochii, o împăturește și o vâra înapoi. S-a împăcat cu suferința, cu înfrângerea noastră.

— S-a sfârșit. Am luptat împotriva Casei de York, a cărei victorie a fost mereu sigură. Îl are pe Edward în frunte și are sprijinul vrăjitoriei, e de neînfrânt. Eu fac parte acum din Casa de York și vreau s-o văd cârmuind Anglia pe veci. Tu, sub acoperișul meu, vei fi de asemenea credincioasă Casei de York.

Fără să-mi iau mâinile de la gură, șoptesc înfricoșată, așa încât să nu mă poată auzi decât ea:

— Știi sigur că au învins prin vrăjitorie?

— Vântul care aproape că m-a înecat și mi-a omorât copilul a fost un vânt vrăjitoresc, spune ea cu glas atât de scăzut, încât trebuie să-mi lipesc obrazul de al ei ca să-i aud vorbele. Același vânt vrăjitoresc a bătut ca turbat toată primăvara și ne-a ținut în port, însă pe Edward l-a împins până în Anglia. La bătălia de la Barnet, armatele lui Edward au fost ascunse de o ceață care s-a învărtejit împrejurul lor, numai al lor, ascunzându-le înaintarea furișă. Oștirea tatei se afla pe o culme de deal, în plină vedere, vraja Ei a fost cea care a ascuns trupele York. Edward nu poate fi înfrânt câtă vreme o are pe Ea de partea lui.

După o clipă de șovăială, spun:

— Tatăl nostru a murit luptând cu ei. L-a sacrificat pe Midnight ca să lupte cu ei.

— Nu mă pot gândi la el acum. Trebuie să-l uit.

— Eu nu-l voi uita, spun aproape ca pentru mine. Nu-l voi uita niciodată. Nici pe el, nici pe Midnight.

Isabel ridică din umeri cu aerul că n-are prea mare însemnătate, se scoală din jilț și-și netezește rochia pe șoldurile zvelte, aranjându-și cingătoarea de aur.

— Trebuie să te înfățișezi regelui, îmi spune.

— Da? întreb cuprinsă îndată de spaimă.

— Da. Mi s-a poruncit să te duc la el. Ai grijă să nu spui ce nu trebuie. Nu face vreo prostie. (Mă cercetează cu o privire plină de îndoială.) Nu plânge, nu întoarce vorba, încearcă să te porți ca o prințesă, chiar dacă nu ești.

Înainte să apuc să mai spun ceva, își cheamă doamnele și iese prima din odaie. O urmez, iar cele trei doamne de companie se înșiruie în spatele meu. Am mare grijă să n-o calc pe rochie în timp ce ne conduce prin castel, până la odăile regelui. Trena ei alunecă pe trepte, se prelinge peste pipirigul cu mireasmă dulce de pe pardoseala sălii celei mari. O urmez așa cum urmează un piseu un ghem de lână: orbește, ca o neghioabă.

Suntem așteptate. Ușile se deschid larg și-l văd pe Edward – înalt, bălai și chipeș – așezat la o masă pe care sunt împrăștiate hârtii. Nu arată ca un bărbat care tocmai a purtat o bătălie sângeroasă, și-a ucis tutorele, iar apoi a condus un marș forțat deznădăjduit spre o altă bătălie pe viață și pe moarte. Pare plin de viață, neobosit. Când se deschid ușile, ridică privirea, ne vede și zâmbește în felul lui deschis, voios, de parcă am fi rămas prieteni toți trei, de parcă am fi și acum ficele micuțe ale îndrumătorului și prietenului său celui mai apropiat. De parcă l-am adora ca pe cel mai fermecător frate mai mare din câți ar putea avea o fată.

— A, lady Anne!

Se ridică din jilț, ocolește masa și-mi întinde mâna. Îi fac o reverență adâncă, iar el mă ridică și mă sărută pe rând pe amândoi obraji.

— Sora mea vă imploră s-o iertați, spune Isabel cu glasul tremurând de sinceritate. E tânără, încă n-a împlinit cincisprezece ani, Alteță. I s-a supus mamei ei, care a judecat prost, și a trebuit să-i dea ascultare tatălui ei, care v-a trădat. Dar o voi lua în grija mea și vă va fi credincioasă, vouă și alor

voștri!

El mă cercetează. E chipeș ca un cavaler dintr-o carte cu povești.

— Știi că Margareta de Anjou e înfrântă și nu va mai porni niciodată la luptă împotriva mea?

Încuviințez din cap.

— Și că n-a avut nicio valoare cauza ei?

Simt că Isabel tresare de frică, fără să mă uit la ea. Răspund cu grijă:

— Acum știu.

El râde scurt și spune cu blândețe:

— Îmi ajunge atât. Juri că mă recunoști drept rege și suzeran și că sprijini moștenirea fiului și moștenitorului meu, prințul Edward?

Închid ochii o clipă auzind numelui soțului meu rostit pentru altul și spun doar:

— Da.

Nu știu ce-aș mai putea să adaug.

— Jură credință, mă îndeamnă el încet.

Isabel mă împinge de umăr și îngenunchez în fața celui care mi-a fost ca un frate, apoi mi-a fost rege, apoi dușman. Mă uit la el, ca să văd dacă-mi va face semn că trebuie să-i sărut cizma. Mă întreb cât de mult va trebui să mă umilesc. Îmi împreunez mâinile ca și cum m-aș ruga, iar Edward le cuprinde într-ale lui, care sunt calde. Îmi spune cu voioșie:

— Te iert și te grațiez. Vei locui cu sora ta, iar ea și cu mine îți vom găsi un soț după ce ți se va încheia anul de doliu.

— Mama... încep eu.

Isabel dă să mă oprească, însă Edward ridică mâna, cerând tăcere, cu un aer aspru.

— Mama ta și-a trădat rangul și supunerea datorată regelui ei. Pentru mine e ca moartă.

— Și pentru mine, adaugă în grabă Isabel, trădătoarea.

Turnul Londrei, 21 mai 1471

E un nou tablou vibrant jucat de Casa de York pentru plăcerea locuitorilor Londrei. Regina Angliei, Elizabeth Woodville, stă în picioare pe o mare scenă de lemn care a fost ridicată în fața intrării în Turnul Alb, cu cele trei fiice alături și cu fiul cel mic, îmbrăcat în veșminte din fir de aur, în brațele iubitoare ale bunicii lui: vrăjitoarea dovedită Jacquetta. Isabel stă lângă regină, iar eu – lângă Isabel. Anthony Woodville, fratele reginei, care a moștenit titlul de lord Rivers al tatălui, cel care și-a salvat sora când a fost asediată în Turn și a înfrânt rămășițele forțelor Lancaster, e în fruntea gărzilor lui personale, înșiruite la picioarele scării. Gărzile reginei se află pe laturi. În spatele unor baricade în culorile York, albastru și violet închis, locuitorii Londrei așteaptă să înceapă spectacolul, nerăbdători, dar voioși, de parcă ar fi venit să vadă un turnir.

Porțile mari din zidul Turnului se deschid scârțâind, podul mobil coboară peste șanțul de apărare cu o bufnitură răsunătoare și Edward apare călare, minunat înveșmântat într-o armură smălțuită, cu o cunună de aur pe coif, pe un frumos cal roib de luptă, în fruntea lorzilor săi, încadrat de o parte și de alta de frații lui, cu gărzile în spate. Trâmbițele sună, stindardele York flutură în vântul ce bate dinspre fluviu, arătând tuturor roza albă de York brodată și blazonul splendid al acestei case: cei trei sori laolaltă, înfățișându-i pe cei trei fii York reuniți. În spatele băieților York victorioși vine o litieră trasă de catări albi, cu perdelele din fir de argint legate, ca toți s-o poată vedea înăuntru pe fosta regină, soacra mea, Margareta de Anjou, în rochie albă, cu chipul lipsit cu desăvârșire de orice simțământ.

Mă uit la pantofi, la stindardele cu soarele splendid, oriunde, numai la ea nu, de frică să nu-i întâlnesc ochii împietriți, furioși. Edward descalecă, incredințându-și bidiviul scutierului, și urcă treptele Turnului. Regina Elizabeth se apropie, iar el îi ia mâinile într-ale lui și o sărută pe buzele zâmbitoare. Jacquetta pășește înainte și se stârnește un ropot tunător de bătai din palme când Edward își ia din brațele ei micul fiu și moștenitor, se întoarce spre mulțime și i-l înfățișează. Acesta va fi Edward, prințul de Wales, următorul

rege al Angliei, prințul Edward de Wales, un prunc care ia locul răposatului prinț de Lancaster, pe care nici eu, nici mama lui nu l-am văzut îngropat. Acest prunc va fi rege, soția lui va fi regină. Nu eu, nici Isabel.

— Zâmbește! mă îndeamnă cu glas scăzut Isabel.

Zâmbesc pe dată și-mi împreunez mâinile, de parcă aş aplauda și eu triumful Casei de York, atât de încântată, încât mi-a pierit glasul.

Edward îi încredințează pruncul soției lui și coboară treptele spre locul în care s-a oprit litiera. Văd că mica prințesă Elizabeth, prima născută a familiei regale, în vârstă de numai cinci ani, se lipește de mama ei și se prinde cu mâinile de poala rochiei acesteia, ca să se simtă ocrotită. Regina își lasă mâna cu blândețe pe umărul fiicei ei. Pesemne că fetița a fost chinuită încă din leagăn de poveștile despre Margareta de Anjou, cum am fost și eu, iar acum, femeia de care ne-am temut atât de tare e întemnițată și înrobită. Edward, biruitorul, o ia de mână ca s-o ajute să coboare din litieră și o conduce pe treptele late din lemn până pe scenă, unde o răsuțește, de parcă ar fi un animal prins în laț, adus să se alăture celorlalte sălbăticiuni din Turn. Ea înfruntă mulțimea care strigă, triumfătoare, văzând-o pe lupoaică prinsă în sfârșit.

Cu un aer nepăsător, ea se uită peste capetele oamenilor, la cerul albastru de mai, ca și cum nu i-ar auzi, ca și cum strigătele lor n-ar avea nicio însemnătate pentru ea. Dinaintea lor e regină până-n măduva oaselor. Nu pot să n-o admir. M-a învățat că lupta pentru tron poate să te coste totul, poate să-l coste pe dușmanul tău totul, însă merită. Îmi închipui că până și în aceste clipe regretă doar că a pierdut; nu va regreta niciodată că a luptat, că n-a încetat să lupte. Surâde ușor în fața propriei înfrângerii. Mâna ei, ținută strâns într-a lui Edward, nu tremură, nici măcar vâlul bonetei ei înalte nu freamătă în vânt. E o regină de gheață sculptată.

El o ține acolo, ca toți să vadă limpede că e prizoniera lui; în mulțime, băieții sunt ridicați în brațe de tații lor ca să vadă că din Casa de Lancaster a mai rămas doar atât: o femeie neputincioasă pe treptele Turnului, iar înăuntru, ascuns în odăile lui ca un liliac bătrân, un rege adormit. Apoi Edward înclină ușor capul, cavalește, o răsuțește pe Margareta de Anjou cu fața spre intrarea în Turnul Alb și-i face semn să

între și să i se alăture soțului ei în temniță.

Ea face un pas spre ușă și pe urmă se oprește. Ne cercetează, apoi – însuflețită parcă de un gând – trece încet prin fața noastră, privindu-ne pe rând. Le măsoară pe regină, pe ficele acesteia și pe doamnele ei ca și cum ar alcătui propria-i gardă de onoare. E o splendidă insultă prelungă, aruncată de cea înfrântă cu desăvârșire celor care au învins-o. Mica prințesă Elizabeth se pitește după fustele mamei, ca să se ascundă de privirea neclintită a prizonierei albe la față. Margareta se uită de la mine la Isabel și înclină ușor capul, părând a înțelege că acum voi fi folosită într-un nou joc, de către un nou jucător. Gândul că voi fi iarăși cumpărată și vândută o face să-și îngusteze ochii. Aproape că zâmbește dându-și seama că înfrângerea ei mi-a răpit orice dram de valoare: sunt un bun stricat, un bun ruinat. Nu-și poate ascunde veselia pe care i-o trezește acest gând.

Pe urmă, cu o încetineală îngrozitoare, își întoarce privirea spre Jacquetta, mama reginei, vrăjitoarea al cărei vânt ne-a spulberat nădejile ținându-ne în port atâta amar de vreme, vrăjitoarea a cărei ceață a ascuns oștirea York la Barnet, vindecătoarea care și-a adus pe lume nepotul în ascunzătoarea sanctuarului și a ieșit de-acolo în brațele victoriei.

Îmi țin respirația, ciulindu-mi urechile ca să aud ce îi va spune Margareta celei mai scumpe prietene din câte a avut, cea care a părăsit-o la bătălia de la Towton și n-a mai văzut-o de atunci și până acum, în acest moment al înfrângerii ei depline; cea a cărei fiică s-a măritat cu dușmanul și a schimbat tabăra, iar acum e vrăjmașa Margaretei și martoră la umilirea ei.

Cele două femei se privesc și pe chipurile amândurora se poate întrezări vârsta demult trecută a tinereții lor. Un mic surâs încălzește fața Margaretei, iar ochii Jacquettei sunt plini de iubire. E ca și când anii ar fi precum cețurile de la Barnet sau zăpezile de la Towton: s-au topit, e greu de crezut că au existat. Margareta întinde mâna, nu ca să-și atingă prietena, ci pentru a face o mișcare, un semn tainic cunoscut de amândouă; sub ochii noștri, Jacquetta îi oglindește mișcarea. Privindu-se ținută în ochi, ridică amândouă arătătorul și desenează un cerc în văzduh – atâta tot. Apoi își zâmbesc cu aerul că viața însăși e o glumă, o farsă care nu înseamnă nimic

și de care o femeie înțeleaptă poate să rădă. După aceea, fără să rostească o vorbă, Margareta pășește în tăcere în bezna Turnului.

— Ce-a fost asta? întreabă Isabel.

— Semnul roții norocului, îi șoptesc. Roata norocului care a așezat-o pe Margareta de Anjou pe tronul Angliei, moștenitoare a regatelor Europei, și apoi a făcut-o să cadă până aici. Jacquetta a prevenit-o demult – știa. Știa amândouă, de multă vreme, că norocul te înalță până la măreție sau te coboară până la nenorocire și nu poți decât să înduri.

* * *

În noaptea aceea, frații York, lucrând laolaltă ca un singur ucigaș tainic, se duc în odaia regelui adormit și-i acoperă fața cu o pernă, punând capăt spiței Lancaster și aducând în propriul lor cămin moartea trădătoare la care se dedau pe câmpul de luptă. În timp ce soția și fiul lui nevinovat dormeau sub același acoperiș, Edward a pus la cale moartea unui rege al Angliei într-o odaie învecinată. Niciunul dintre noi n-a știut de fapta lui până dimineață, la trezire, când, ni s-a anunțat că sârmanul rege Henric a murit – de inimă rea, a spus Edward.

Nu trebuie să fiu clarvăzătoare ca să prezic că, după noaptea asta, nimeni nu se va mai simți vreodată în siguranță dormind sub acoperișul regelui. Așa arată acum războiul pentru coroana Angliei. E o luptă pe viață și pe moarte, așa cum a înțeles tata când Midnight a căzut în genunchi și și-a lăsat capul negru pe câmpul de la Barnet. Casa de York e necruțătoare și ucigătoare, fără respect față de loc sau de om, iar Isabel și cu mine am face bine să nu uităm asta.

L'Erber, Londra, toamna anului 1471

Îmi slujesc sora, ca doamnă de companie, în reședința care i-a aparținut tatălui nostru, iar acum i-a revenit, împreună cu toată averea lui, cumnatului meu, George. În casa ei mi se acordă toată cinstirea datorată înrudirii cu ea. Încă nu se așteaptă de la mine să o slujesc pe regina Angliei, întrucât nu mi s-a încheiat doliul, dar după ce trecem de această toamnă neagră și de Crăciun și se face primăvară, va trebui să merg la curte, să le slujesc și pe regină, și pe sora mea, iar regele îmi va aranja căsătoria. Titlul răposatului meu soț a fost dat fiului născut de regină câtă vreme se ascundea în sanctuar. Acesta e Edward, prinț de Wales, întocmai ca Edward al meu, prinț de Wales. Mi-am pierdut și soțul, și numele.

Îmi amintesc cum, copilă fiind, tata mi-a spus că regina a cerut ca Isabel și cu mine să-i fim domnișoare de companie și că a refuzat-o, întrucât eram prea bune pentru curtea ei; strâng la piept în sinea mea această mândrie, ca pe un tăciune aprins într-un vas de încălzit.

Alte pricini de mândrie nu prea am. Simt că am căzut foarte jos și nu am niciun ocrotitor. N-am nici avere, nici legături, nici nume de seamă. Tata a murit ca trădător, mama e ca și întemnițată. Niciun bărbat nu m-ar vrea de soție, ca să-i duc mai departe spița. Nimeni nu poate avea siguranța că aș fi în stare să-i zămislesc fii, întrucât mama a avut doar două fete, iar pânțelele meu nu a prins rod în timpul scurtei căsnicii cu prințul. De îndată ce ies din doliu, cred că regele Edward îi va dărui vreunui cavaler mărunț o mică parte din pământurile tatei, împreună cu mâna mea, ca răsplată pentru cine știe ce faptă rușinoasă pe câmpul de luptă, și voi fi trimisă la țară să cresc găini, să țin oi și să aduc pe lume copii, dacă sunt în stare.

Știu că tata n-ar fi vrut așa ceva pentru mine. El și mama au adunat o mare avere pentru noi două, ficele lor prețioase. Isabel și cu mine am fost cele mai bogate moștenitoare din Anglia, însă acum nu mai am nimic. Avuția tatei îi va fi dată lui George, iar averea mamei ne va fi luată fără să putem crâcni. Isabel îngăduie ca mama să fie numită trădătoare și să i se ia averea, așa că ajungem amândouă la sapă de lemn.

În cele din urmă o întreb de ce.

Îmi râde în nas. Stă în picioare în fața unei tapiserii mari, întinse bine pe un război, țesând cu mâna ei ultimele fire de aur, iar doamnele îi admiră lucrătura. Țesătoarele vor veni mai târziu ca să sfârșească treaba și să taie firele, Isabel se joacă de-a lucrul cu neprețuitul fir de aur pe suveică. Fiind ducesă a Casei de York, grozav de cultivată, a devenit atotștiutoare.

— E limpede, spune ea. Limpede.

— Nu și pentru mine, răspund fără șovăială. Pentru mine nu e limpede.

Ea trece cu grijă suveica prin tapiserie și una dintre doamne piaptână țesătura. Fac toate un pas înapoi și admiră lucrătura. Strâng din dinți ca să-mi înăbuș supărarea.

— Pentru mine nu e limpede de ce o lași pe mama la Abația Beaulieu și îngădui ca averea ei să fie luată de rege. De ce nu-i ceri să o împartă între noi două, dacă trebuie să-i fie luată? De ce nu-l rogi pe rege să ne înapoieze măcar unele dintre pământurile tatei? Cum se poate să nu păstrăm măcar Castelul Warwick, căminul nostru? Neamul Neville a locuit la Castelul Warwick de când e lumea! De ce îngădui să-i fie dat totul lui George? Dacă nu-l rogi tu pe rege, îl voi ruga eu. Nu se poate să rămânem fără nimic!

Isabel încredințează suveica și firul uneia dintre doamne, mă apucă de braț și mă trage mai încolo, ca să nu-i audă nimeni cuvintele rostite cu glas scăzut.

— Nu-l vei ruga pe rege nimic, totul a fost aranjat. Mama le scrie întruna și lui, și tuturor doamnelor de la curte, însă nu contează. Totul a fost aranjat.

— Ce a fost aranjat?

Ea șovăie.

— Averea tatei îi revine regelui, fiindcă a fost găsit vinovat de trădare.

Deschid gura ca să mă împotrivesc:

— N-a fost găsit vinovat...

Ea mă ciupește de braț.

— Ar fi fost. A murit ca trădător, așa că nu contează. Regele i-a dăruit lui George întreaga sa avuție. Iar mamei îi va fi luată averea.

— De ce? N-a fost judecată pentru trădare, n-a fost nici măcar acuzată!

— Avereă îi va reveni moștenitoarei ei. Mie.

Am nevoie de câteva clipe ca să înțeleg.

— Și cu mine cum rămâne? Sunt și eu moștenitoare, alături de tine. Trebuie să împărțim totul!

— Ți voi da o zestre, când te măriți, din avereă mea.

Mă uit la Isabel, care își dezlipeste ochii de la fereastră și mă privește neliniștită.

— Nu trebuie să uiți că ai fost soția unui pretendent la tron. Neîndoielnic, trebuie să fii pedepsită.

— Dar tu ești cea care mă pedepsește!

Ea clatină din cap.

— Nu eu, Casa de York. Eu sunt doar o ducesă a acestei case.

Zâmbetul ei viclean îmi aduce aminte că Isabel se află în tabăra victorioasă, pe când eu am făcut parte, prin căsătorie, din tabăra înfrânților.

— Nu poți să iei totul și să nu-mi lași nimic!

Isabel ridică din umeri. De bună seamă că poate.

Mă îndepărtez de ea.

— Isabel, dacă faci așa ceva, nu-mi ești soră!

Ea mă apucă din nou de braț.

— Ba îți sunt și voi avea grijă să ți se găsească o partidă minunată.

— Nu vreau o partidă minunată, vreau moștenirea mea! Vreau pământurile pe care mi le-ar fi dat tata. Vreau avereă pe care mi-a hărăzit-o mama.

— Dacă nu vrei să te măriți, există altă cale...

Șovăie. Eu aștept.

— George spune că poate să dobândească pentru tine îngăduința de-a intra într-o mănăstire. Te poți alătura mamei, dacă vrei, la Abația Beaulieu.

Mă holbez la ea.

— Ai vrea s-o știi pe mama întemnițată pe viață și m-ai întemnița și pe mine alături de ea?

— George spune...

— Nu vreau să știu ce zice George! George zice ce-i cere regele, iar regele spune ce-i cere Elizabeth Woodville! Cei din Casa de York sunt dușmanii noștri, iar tu ai trecut de partea lor și ești la fel de hapsână ca ei!

Într-o clipită, mă trage mai aproape și-mi acoperă gura cu

palma, cu o mișcare hotărâtă.

— Taci! Să nu vorbești așa despre ei! Niciodată!

Fără să gândesc, îi mușc palma; ea lasă să-i scape un strigăt de durere, face un pas înapoi și mă pălmuiește cu putere peste față. Mă pun pe țipăt și o îmbrâncesc. Se lovește de perete, clătinându-se, și rămânem nemișcate, sfredelindu-ne cu privirea. Îmi dau seama dintr-odată de tăcerea uluită din odaie și de privirile încântate ale doamnelor care ne urmăresc. Isabel se uită țintă la mine, cu obraji roșii de furie. Simt cum mânia mi se topește. Îi ridic sfioasă boneta bogat împodobită de pe podea și i-o întind. Isabel își netezește rochia și ia boneta. Fără să se uite la mine, îmi șuieră printre dinți:

— Du-te în odaia ta!

— Iz...

— Du-te în odaia ta și roagă-te la Maica Domnului să te îndrume! Cred că te-ai smintit, dacă muști ca un câine turbat! Nu ești demnă să-mi ții tovărășie, nu ești demnă de tovărășia doamnelor. Ești o copilă proastă, o copilă afurisită, nu ți-e îngăduit să te arăți în fața mea!

* * *

Mă duc în odaia mea, însă nu mă rog. Îmi scot veșmintele și le leg într-o boccea. Mă duc la cufărul meu și-mi număr banii. Voi fugi de la Isabel și de la prostul de bărbatu-său și niciunul, nici celălalt nu-mi va mai spune vreodată ce am voie și ce n-am voie să fac! Împachetez cu o grabă înfrigurată. Am fost prințesă, am fost nora reginei-lupoaice! Îi voi îngădui surorii mele să facă din mine o fată săracă, a cărei zestre depinde de ea și de soțul ei, al cărei acoperiș deasupra capului nu poate să vină decât de la un nou soț? Sunt o Neville din Casa Warwick – să devin o nimeni?

Cu boccea în mână și mantia de călătorie pe umeri, mă furișez până la ușă și trag cu urechea. Sala mare freamătă ca de obicei când se fac pregătirile pentru cină. Îi aud pe băieții care au grijă de focuri aducând bușteni și scoțând cenușa, aud bufniturile care dau de veste că slujitorii aduc caprele și trântesc tăbliile meselor peste ele, apoi scârțâitul picioarelor de lemn pe scândurile dușumelei, semn că sunt târâte băncile de lângă pereți. Pot să mă strecor prin sală și să ies pe ușă până

să bage de seamă careva că am plecat.

Preț de câteva clipe stau în prag, încordată, cu inima bubuind, gata să fug. Apoi mă opresc. Nu plec nicăieri. Hotărârea și însuflețirea mă părăsesc. Închid ușa și mă întorc în odaia mea. Mă așez pe marginea patului. N-am unde mă duce. Ca să merg la mama e cale lungă, am de străbătut jumătate din țară și nu cunosc drumul, n-am gardă, iar la capăt mă așteaptă mănăstirea și siguranța întemnițării. Deși zâmbește frumos și grațiază cu ușurință, regele Edward mă va închide împreună cu ea și va socoti că această mică neplăcere s-a lămurit cu bine. Dacă merg la Castelul Warwick, poate că bătrânii servitori ai tatei mă vor primi cu iubire și credință, însă – cine știe – poate că George a pus deja alt arendaș în locul celui vechi, iar el mă va ține acolo și mă va trimite înapoi la Isabel și George sau, mai rău, îmi va apăsa o pernă pe față în somn.

Înțeleg că, deși nu sunt închisă, ca soacra mea, Margareta de Anjou, în Turn, nici ca mama, la Abația Beaulieu, nici eu nu sunt liberă. Fără bani cu care să tocmesc gărzi și fără un nume însemnat care să impună respect, nu pot să pornesc prin lume. Dacă vreau să scap, trebuie să găsesc pe cineva care să-mi pună la îndemână gărzi și să se lupte pentru banii mei. Am nevoie de un aliat, de cineva cu bani și cu o suită de oșteni.

Las bocceaua pe jos, mă așez pe pat cu picioarele încrucișate și-mi sprijin bărbia în palme. O urăsc pe Isabel pentru că a îngăduit să se întâmple așa ceva, pentru că a fost părtaşă la aceste uneltiri! M-a coborât foarte jos – starea mea de-acum e mai rea decât înfrângerea de la Tewkesbury. Acolo s-a purtat o bătălie în câmp deschis, iar eu m-am numărat printre numeroșii înfrânți. Aici sunt singură. Mă înfrunt cu propria mea soră și doar eu sufăr. Ea a îngăduit să fiu prefăcută într-un nimic și n-o voi ierta niciodată.

Palatul Westminster, Londra, Crăciunul anului 1471

Isabel și George iau parte, alături de rege și regină, la sărbătorirea triumfală a Crăciunului, reveniți în frumosul lor palat, în largul lor între prieteni și aliați, o întruchipare a frumuseții, cavalerismului, grației regale. Țara n-a mai văzut niciodată ceva asemănător. Locuitorii Londrei nu vorbesc decât de eleganța și de extravaganța acestei curți revenite la putere. Regele își cheltuiește proaspăt dobândita avere pe veșminte minunate pentru regină și pentru frumoasele ei prințese; tot ce e nou și la modă în Burgundia împodobește familia regală, de la vârful întors în sus al încălțărilor și până la culorile bogate ale mantiiilor. Elizabeth, regina, e o torță de pietre prețioase la fiecare cină festivă, iar platourile aduse la masa regală sunt din aur. Fiecare zi e martora unei noi sărbătoriri a puterii lor. Se cântă și se dansează, se țin turniruri și se fac plimbări cu bărcile pe fluviul rece. Se pun în scenă piese-mască și alte distracții.

Fratele reginei, Anthony Woodville, lordul Rivers, conduce o cruciadă a cărturarilor, în care teologii *Bibliei* discută aprins cu traducătorii de manuscrise arabe. Regele intră mascat în odaia doamnelor și, înconjurat de multe țipete și de prefăcută groază, le tâlhărește ca un pirat, furându-le nestematele de pe brațe și de la gât și înlocuindu-le cu daruri mai de preț. Regina, cu fiul în brațe, cu mama alături și cu ficele în urma ei, râde de ușurare în fiecare zi a sărbătorii Crăciunului.

Nu că eu aș vedea ceva din toate astea. Mă aflu în reședința lui George și Isabel din satul întortocheat care e Palatul Westminster, însă nu sunt poftită la cină, nici ca fiica unui bărbat pe vremuri însemnat, nici ca prințesă văduvă. Sunt ascunsă vederii ca văduvă a unui pretendent la tron înfrânt, ca fiica unui trădător. Mi s-au dat în palat odăi cu vedere spre fluviu, în apropierea parcului, iar la orele mesei mi se aduc bucatele acolo. Merg în capela regală de două ori pe zi și mă așez în spatele lui Isabel, cu capul plecat cu smerenie, însă nu vorbesc cu regina, nici cu regele. Când trec pe lângă mine, le fac o reverență adâncă, fără ca vreunul dintre ei să mă bage în seamă.

Mama rămâne întemnițată în Abația Beaulieu. Nu se mai prefăce nimeni că se află acolo în sanctuar, că a ales o viață retrasă. E foarte limpede pentru toți că e prizonieră și că regele nu-i va da drumul niciodată. Soacra mea e ținută în Turn, în odăile care au fost ale răposatului ei soț. Se spune că se roagă pentru el zilnic, iar pentru sufletul fiului ei, fără încetare. Știu cât de pustie se simte, și nici măcar nu l-am iubit. Iar eu – ultima femeie rămasă nedoborâtă după încercarea de a-l răsturna pe Edward de pe tron – sunt întemnițată în această lume întunecoasă de propria mea soră: sunt prizoniera și pupila ei. Povestea de fațadă spune că George și Isabel îmi poartă de grijă, după ce m-au salvat de pe câmpul de luptă, sunt ocrotitorii mei, iar eu trăiesc în tihnă și belșug alături de sora și cumnatul meu. Ei mă ajută să mă întrezesc după groaza băătăiei, după greaua încercare a căsătoriei cu de-a sila și a văduviei. Adevărul, pe care îl știu toți în taină, e că-mi sunt temnicheri, așa cum paznicii Turnului o țin captivă pe soacra mea, așa cum frații mireni de la Beaulieu o păzesc pe mama. Suntem toate trei niște femei întemnițate, suntem toate trei lipsite de prieteni, bani și speranță. Mama îmi scrie și-mi cere să vorbesc cu sora mea, cu George, cu regele însuși. Îi răspund scurt că nimeni nu mă învrednicește cu vreun cuvânt decât ca să-mi dea porunci și că va trebui să se elibereze singură, că n-ar fi trebuit să se retragă din lume.

Însă am doar cincisprezece ani – nu pot să nu nădăjduiesc. În unele după-amiezi mă întind pe pat și visez că prințul, soțul meu, n-a fost ucis, ci a reușit să fugă de pe câmpul de luptă și va veni chiar acum după mine – va intra pe fereastră, va râde de uluirea mea și-mi va spune că are un plan minunat, o armată care așteaptă în apropiere să-l răstoarne pe Edward și că voi fi regina Angliei, cum a vrut tatăl meu. Câteodată îmi închipui că vestea morții tatei a fost greșită, că trăiește și că adună amândoi oaste în ținuturile noastre de la miazănoapte și vor veni să mă salveze, tata călare pe Midnight, cu ochii scânteietori sub coif.

Alteori mă prefac că nimic din cele petrecute nu s-a întâmplat într-adevăr, iar dimineța, când mă trezesc, rămân cu ochii închiși, ca să nu-mi văd odaia de culcare strâmtă și pe doamna de companie care doarme în același pat cu mine; atunci mă pot prefăce că sunt cu Iz la Calais, că tata va veni în

curând acasă și ne va spune că i-a înfrânt pe regina cea rea și pe regele adormit, că vom merge cu el Anglia, vom fi cele mai însemnate doamne din regat și ne vom mărita cu ducii de York.

Sunt o copilă, nu pot să nu nădăjduiesc. Inima îmi tresaltă când aud trosnetele focului în vatră. Deschid obloanele, văd norii lăptoși din zori, adulmec aerul și mă întreb dacă va ninge. Nu pot să cred că viața mea s-a sfârșit, că mi-am făcut marea mutare primejdioasă și am pierdut. Mama n-are decât să stea ingenuncheată la Beaulieu, soacra mea n-are decât să se roage pentru sufletul fiului ei, însă eu am doar cincisprezece ani și nu pot să nu mă gândesc în fiecare zi: poate că azi se va schimba ceva. Poate că azi îmi va surâde norocul. De bună seamă că nu pot fi ținută aici la nesfârșit, fără nume, fără avere, nu?

Venind de la capelă cu doamnele lui Isabel, îmi dau seama că mi-am lăsat rozariul pe podea, în locul în care am ingenuncheat. Le spun două vorbe însoțitoare mele și mă întorc. E o greșeală: regele iese din capelă tocmai când intru eu, la braț cu bunul său prieten William Hastings, urmat de fratele lui Richard și de un lung șir de prieteni și linge-blide.

Fac ce mi s-a poruncit: mă trag la o parte, mă plec într-o reverență adâncă, îmi ațintesc privirea în pământ. Fac totul ca să arăt că sunt pocăită și că nu merit să calc pe același pipirig ca regele, care pășește cu fală aici numai pentru că mi-a ucis tatăl și soțul pe câmpul de luptă și socrul prin înșelătorie. El trece pe lângă mine cu un zâmbet plăcut:

— Bună ziua, lady Anne.

— Prințesă văduvă, îi șoptesc pipirigului de sub genunchii mei, având însă grijă să nu mă audă nimeni.

Rămân cu capul plecat în timp ce trec agale pe lângă mine multele perechi de cizme minunat împodobite, apoi mă ridic. Richard, fratele în vârstă de nouăsprezece ani al regelui, n-a plecat. Se sprijină de tocul de piatră al unei uși și-mi zâmbește, de parcă și-ar fi amintit în sfârșit că pe vremuri am fost prieteni, că a fost pupilul tatălui meu și că ingenunchea dinaintea mamei în fiecare seară ca să-i primească sărutarea, ca și cum i-ar fi fost fiu. Spune simplu:

— Anne!

— Richard, răspund, fără să pomenesc vreun titlu, cum face

și el, deși e duce de Gloucester, duce de viță regească, iar eu sunt o fată fără nume.

— Nu te țin mult, spune el aruncând o privire pe coridor, spre fratele său, care se îndepărtează împreună cu prietenii, vorbind despre vânătoare și despre un câine nou, adus de cineva de la Hainault. Dacă ești fericită trăind cu sora ta, jefuită de moștenirea ce ți se cuvine și cu mama întemnițată, nu mai scot o vorbă.

— Nu sunt fericită! răspund iute.

— Dacă îi socotești temnicerii tăi, te-aș putea salva din mâinile lor.

— Îi socotesc temnicerii și dușmanii mei și-i urăsc pe amândoi!

— Îți urăști sora?

— Pe ea o urăsc mai mult chiar decât pe el.

Richard încuviințează din cap, de parcă vorbele mele n-ar fi uluitoare, ci întru totul îndreptățite.

— Ai voie să ieși din odăile tale?

— În cele mai multe zile mă plimb după-amiaza prin grădina particulară.

— Singură?

— De vreme ce nu am prieteni...

— Vino la umbrarul de tisă după-amiază, după masa de prânz. Te voi aștepta.

Se răsuțește pe călcăie fără să mai adauge nimic și dă fuga după suita fratelui său. Eu pornesc iute spre odăile surorii mele.

După-amiază, sora mea și toate doamnele ei se pregătesc pentru o piesă-mască, urmând să-și încerce costumele în odăile garderobei. Eu n-am niciun rol de învățat și nu mă așteaptă niciun costum bogat împodobit. Cuprinse de încântare în fața rochiilor, uită cu totul de mine, iar eu nu scap prilejul și mă strecor afară din odaie, cobor o scară șerpuită ce duce direct în grădină, apoi pornesc către umbrarul de tisă.

Îi zăresc silueta mărunță și zveltă, așezată pe o bancă de piatră, cu ogarul alături. Câinele înalță capul și ciulește urechile la auzul pașilor mei pe pietriș. Văzându-mă, Richard se ridică în picioare.

— Știe cineva că ești aici?

Simt cum începe să-mi bubuie inima la auzul întrebării lui, o întrebare de uneltitor.

— Nu.

El zâmbește.

— Cât poți să stai?

— Un ceas, poate.

Mă trage sub umbrar, unde e frig și întuneric, dar ramurile groase, verzi ne ascund de orice priviri. Ca să ne vadă, cineva ar trebui să vină până la intrarea cercului de copaci și să se uite înăuntru. Suntem ascunși, ca închiși într-o odăiță verde. Îmi strâng mantia pe lângă trup, mă așez pe banca de piatră și ridic privirea spre el, așteptând. El râde văzându-mi însuflețirea.

— Înainte să fac ceva trebuie să știu ce vrei.

— De ce ai face ceva pentru mine?

El ridică din umeri.

— Tatăl tău a fost un om bun, mi-a fost un tutore bun câtă vreme i-am fost pupil. Îmi amintesc de tine cu duioșie din anii copilăriei. Am fost fericit în casa voastră.

— Și pentru asta m-ai salva?

— Cred că ar trebui să fii liberă să alegi singură.

Mă uit la el cu îndoială. Pesemne că mă ia de proastă. Nu se gândea la libertatea mea când mi-a călăuzit calul spre Worcester și m-a dat în grija lui George și Isabel.

— Atunci de ce nu m-ai lăsat să merg la mama când ai venit după Margareta de Anjou?

— Nu știam că vei fi ținută prizonieră. Credeam că te duc la familia ta, într-un loc unde să fii ocrotită.

— E din pricina banilor. Câtă vreme mă ține pe lângă ea, Isabel poate să ceară întreaga moștenire de la mama.

— Și, câtă vreme sora ta nu se împotrivește, mama ta poate fi ținută prizonieră pe veci. George capătă toate pământurile tatălui tău, iar dacă Isabel le dobândește pe cele ale mamei voastre, marea moștenire se reîntregește, dar îi revine numai uneia dintre fetele Warwick: lui Isabel. Iar averea ei se află în grija lui George.

— Nu mi-e îngăduit nici măcar să-i vorbesc regelui. Cum pot să-mi înfățișez cauza?

— Aș putea să-ți fiu apărător, spune Richard încet. Dacă vrei să te slujesc, aș putea să-i vorbesc în numele tău.

— De ce-ai face așa ceva?

Îmi zâmbeste și în ochii lui negri deslușesc o minunată îmbiere.

— De ce crezi? mă întreabă el încet.

* * *

„De ce crezi?” Întrebarea mă urmărește ca un cântec de dragoste pe când ies în grabă din grădina friguroasă și urc în odăile lui Isabel. Mi-au înghețat mâinile și nasul mi s-a înroșit de frig, dar nimeni nu mă bagă în seamă când îmi scot mantia și mă așez lângă foc, prefăcându-mă că le ascult vorbind despre rochiile pentru piesa-mască, deși în minte îmi răsună doar întrebarea lui: „De ce crezi?”.

E vremea să se îmbrace pentru cină. Trebuie s-o ajut pe Isabel în timp ce slujnicele îi strâng șireturile rochiei. Trebuie să-i întind mica sticlută cu parfum, să-i deschid caseta cu bijuterii. De data asta o slujesc fără ranchiună; nici nu bag de seamă că-mi cere un șirag de perle, apoi se răzgândește, apoi le vrea din nou. Scot pur și simplu lucrurile din casetă, le pun la loc, le scot din nou. Nu-mi pasă dacă poartă perle furate de soțul ei de la altele. Mie, Isabel nu-mi va mai fura nimic, niciodată, căci am pe cineva de partea mea.

Acum am un aliat și e fratele unui rege, așa cum e și George. Face parte din Casa de York și tatăl meu l-a iubit și i-a dat învățături ca unui fiu. Și se nimerește să fie moștenitor al tronului după George, însă mai iubit decât el, mai statornic și mai credincios. Dacă ar trebui să alegi unul dintre băieții York, l-ai alege pe George pentru frumusețe, pe Edward pentru farmec, însă pentru loialitate, pe Richard.

„De ce crezi?” Mi-a zâmbit obraznic când mi-a pus întrebarea și ochii îi străluceau; aproape că mi-a făcut cu ochiul, de parcă am fi împărtășit o glumă numai de noi știută, de parcă ar fi fost o taină încântătoare. Credeam că mă dovedesc isteată și prevăzătoare întrebându-l de ce m-ar ajuta, dar el s-a uitat la mine ca și cum aș fi știut răspunsul. În întrebare și în licărirea zâmbetului său era ceva care m-a împins să chicotesc în sinea mea, care mă împinge chiar și acum, când sora mea se așază în fața oglinzii de argint lucrate de mână și-mi face semn să-i leg perlele la gât, să roșesc.

— Ce-i cu tine? mă întreabă ea cu răceală, întâlnindu-mi privirea în apa argintie a oglinzii.

Mă potolesc pe dată.

— Nimic.

Isabel se ridică de la masa de toaletă și se îndreaptă spre ușă. Doamnele se adună în jurul ei și ușa se deschide, iar în prag îi zăresc pe George și curtenii lui, care așteaptă s-o însoțească. E semnul că a sosit timpul să merg în odaia mea. Toată lumea e încredințată că sunt atât de adânc cufundată în jalea doliului, încât nu-mi priește deloc tovărășia femeilor și bărbaților. Numai George, Isabel și cu mine știm că ei au născocit această rânduială: nu-mi îngăduie să văd pe nimeni, nici să vorbesc cu cineva, mă țin ca pe un șoim închis în colivie, un șoim care ar trebui să zboare liber. Numai George, Isabel și cu mine știm lucrul ăsta... dar îl știe și Richard. L-a ghicit fiindcă îmi cunoaște firea, cum o cunoaște și pe-a lui Isabel. I-a fost ca un fiu tatălui meu, înțelege Casa Warwick. Și-i pasă îndeajuns ca să se gândească la mine, să se întrebe cum îmi merge în casa lui Isabel, să vadă adevărul dincolo de fațada ocrotirii: că sunt prizoniera lor.

Îi fac o reverență lui George, ținându-mi ochii plecați, ca să nu vadă că zâmbesc. În minte îmi răsună iarăși întrebarea pusă lui Richard: „De ce-ai face una ca asta?” și răspunsul lui: „De ce crezi?”.

* * *

Se aude o bătaie la ușa odăii personale. Deschid cu mâna mea, așteptându-mă să văd un valet venit cu cina, dar în sala de primire se află doar Richard, splendid îmbrăcat într-o jiletcă de catifea roșie și pantaloni la fel, cu mantia garnisită cu blană de samur aruncată neglijent pe umeri, ca și cum n-ar avea nicio valoare.

— Tu? șoptesc cu răsuflarea tăiată.

— M-am gândit să vin să te văd cât ceilalți iau cina, spune el intrând cu pași mari în odaia personală și așezându-se pe jilțul lui Isabel, sub baldachinul nobiliar, lângă foc.

— Slujitorii vor veni dintr-o clipă într-alta cu cina mea, îl previn.

El flutură nepăsător din mână.

— Te-ai gândit la ce-am vorbit?

În fiecare clipă a după-amiezii.

— Da.

— Ai vrea să-ți fiu apărător în această chestiune?

Îmi zâmbește iarăși de parcă mi-ar propune cel mai savuros joc, de parcă a mă pofti să uneltim împotriva tutorelui meu și a surorii mele e totuna cu a mă invita la dans.

— Ce-am avea de făcut?

Încerc să fiu serioasă, dar îi zâmbesc la rândul meu.

— O, ar trebui să ne întâlnim des, sunt sigur, șoptește el.

— Da?

— Cel puțin o dată pe zi. Pentru o uneltire ca la carte ar trebui să te văd o dată pe zi, poate de două ori. Nu știu dacă n-ar trebui să te văd tot timpul!

— Și ce-am face?

Richard trage un taburet lângă jilț cu vârful cizmei și-mi face semn să mă așez lângă el. Mă supun: mă îmblânzește așa cum ar mângâia un șoim. Se apleacă spre mine ca pentru a-mi șopti și-i simt răsuflarea caldă pe pielea goală a gâtului.

— Am sta de vorbă, lady Anne, ce altceva?

Dacă aș întoarce capul un pic, doar un pic, buzele lui mi-ar atinge obrazul. Stau nemișcată și mă silesc să nu mă întorc deloc spre el.

— De ce? Tu ce-ai vrea să faci? mă întreabă.

Îmi spun că mi-ar plăcea să joc acest joc savuros cât e ziua de lungă. Mi-ar plăcea ca privirea lui să fie ațintită asupra mea toată ziua, mi-ar plăcea să știu că a trecut în sfârșit de la purtarea de simplu prieten din copilărie la a-mi face curte.

— Dar cum mi-aș recăpăta prin asta averea?

— A, da, averea! Pentru o clipă am uitat cu totul de avere. Ei bine, mai întâi trebuie să stau de vorbă cu tine, ca să mă încredințez că știu întocmai ce vrei. (Se apropie iarăși.) Aș vrea să fac întocmai ce vrei tu. Trebuie să-mi poruncești. Voi fi cavalerul tău, cavalerul și slujitorul tău – nu asta își doresc toate fetele? Ca într-un basm?

Buzele îi sunt lipite de părul meu, îi simt căldura trupului.

— Fetele sunt foarte prostuțe uneori, spun încercând să mă port ca o femeie în toată firea.

— Nu e o prostie să-ți dorești un bărbat devotat slujirii tale, se împotrivesc el. Dacă aș găsi o doamnă care să-mi

primească ajutorul, care să-mi dăruiască bunăvoința ei, o doamnă pe placul meu, m-aș dedica ocrotirii și fericirii ei.

Se depărtează puțin ca să-mi cerceteze chipul. Nu pot să nu mă uit în ochii lui negri. Simt cum mi se împurpurează obraji, dar nu-mi pot desprinde privirea.

— Apoi voi vorbi cu fratele meu în numele tău, urmează el. Nu se poate să fii ținută prizonieră astfel, împotriva voinței tale, așa cum nici mama ta nu poate fi ținută prizonieră împotriva voinței sale.

— Regele te va asculta?

— Bineînțeles, fără doar și poate. I-am stat alături de când am devenit îndeajuns de puternic ca să mânuiesc o sabie în luptă. Sunt fratele lui credincios. Mă iubește și îl iubesc. Suntem nu doar frați de sânge, ci și frați de arme.

Se aude o bătaie în ușă. Dintr-o singură mișcare, Richard se ascunde în dosul ușii, astfel încât să nu fie văzut de slujitorul care o deschide și intră, urmat de altul, cu vreo șase farfurii și un urcior cu bere slabă. Își fac de lucru în jurul mesei, înșirând farfuriile și turnând berea, apoi se trag într-o parte ca să mă servească.

— Puteți pleca, le spun. Închideți ușa după voi.

Se înclină și părăsesc încăperea, iar Richard iese din umbră și-și trage un scaun lângă masă.

— Îmi dai voie?

Avem parte de o masă încântătoare împreună, doar noi doi. Bea din cana mea cu bere, mănâncă de pe farfuria mea. Cinele pe care le-am răbdut în singurătate, mâncând de foame, dar fără pic de plăcere sunt uitate. El alege bucățele de carne de vită din tocană și mi le oferă, întingând apoi o bucată de pâine în sos pentru sine. Laudă carnea de vânat și stăruie să gust, împarte dulciurile cu mine. Între noi nu există strop de stinghereală, ai crede că suntem din nou copii, mereu cu râsul pe buze, dar sub el se ascunde altceva: dorința.

— Ar trebui să plec, spune el. Cina în sală se va încheia curând și voi fi căutat.

— Slujitorii vor crede că am devenit lacomă, spun uitându-mă la farfuriile goale de pe masă.

El se ridică, iar eu la fel, dintr-odată stingherită. Aș vrea să-l întreb când ne vom mai vedea, cum ne vom întâlni, dar simt că nu pot.

— Ne vedem mâine, spune el firesc. Mergi la liturghie devreme?

— Da.

— Rămâi în urmă după ce pleacă Isabel și voi veni.

Simt că mi se taie respirația.

— Bine.

E gata să apese clanța ușii și să plece. Îmi las mâna pe mâneca lui, nu-mi pot înfrâna dorința de a-l atinge. Se întoarce cu un surâs și se apleacă blând să-mi sărute mâna așezată pe brațul lui. Asta-i tot. O scurtă atingere, nu o sărutare pe gură, nicio mângâiere, ci o atingere a buzelor lui care îmi arde degetele. Apoi se strecoară afară din odaie.

* * *

Îmbrăcată cu rochia de văduvă, de un albastru închis, o urmez pe Isabel în capelă și arunc o privire spre latura bisericii, unde se așază regele și frații lui ca să asculte liturghia. Loja regală e goală, nu e nimeni înăuntru. Simt o împunsătură neplăcută de dezamăgire și-mi zic că Richard nu s-a ținut de cuvânt. A spus că va fi aici în dimineața asta, dar nu e. Îngenunchez în spatele lui Isabel și încerc să mă gândesc la slujbă, însă cuvintele latinești care se înșiruie monoton par fără noimă pentru urechile mele, un picur de sunete care spun: „Ne vedem mâine. Mergi la liturghie devreme?”.

Când slujba se sfârșește și Isabel se ridică, n-o urmez, ci îmi plec fruntea ca și cum m-aș ruga. Ea îmi aruncă o privire nerăbdătoare, dar mă lasă în pace. Doamnele o urmează spre ieșirea din capelă și aud cum se închide ușa în urma lor. Preotul își aranjează lucrurile pe altar, îndărătul paravanului, cu spatele la mine; stau îngenuncheată pios, cu mâinile împreunate și ochii închiși, așa că nu-l văd pe Richard când se strecoară în strană și îngenunchează lângă mine. Chinuitor, îmi îngădui să-l simt mai întâi cu celelalte simțuri înainte de-a deschide ochii ca să-l văd – mireasma slabă de săpun a trupului, mirosul curat, de piele nouă, al cizmelor sale, zgomotul ușor pe care-l face când îngenunchează, parfumul de levănțică răspândit de o floare zdrobită sub genunchiul lui și apoi căldura mâinii lui pe degetele mele împreunate. Deschid ochii alene, ca și cum m-aș trezi, și îl văd zâmbindu-mi.

— Pentru ce te rogi?

„Pentru clipa asta”, îmi spun. „Pentru tine. Pentru salvare.”

— Pentru nimic anume.

— Atunci îți voi spune că ar trebui să te rogi pentru libertatea ta și a mamei tale. Să i-o cer lui Edward în numele tău?

— Ai cere să-mi fie eliberată mama?

— Aș putea. Ai vrea s-o fac?

— Negreșit! Dar crezi că ar putea să meargă la Castelul Warwick? Ce o așteaptă acolo? Sau ar putea să meargă la o alta dintre reședințele noastre? Crezi că ar rămâne la Beaulieu chiar dacă ar fi liberă să plece?

— Dacă ea ar hotări să rămână în abație, retrasă onorabil din lume, atunci ar putea să-și păstreze averea, iar tu tot n-ai avea nimic și tot ar trebui să locuiești la sora ta, spune el încet. Dacă Edward o va ierta și o va elibera, va fi o doamnă foarte bogată, însă niciodată bine-venită la curte: o sihastră bogată. Va trebui să locuiești cu ea și nu vei avea nimic al tău până la moartea ei.

Preotul curăță pocalul și-l așază cu grijă într-o cutie, întoarce paginile *Bibliei* și strecoară între ele un semn de carte din mătase, apoi se închină cucernic în fața crucii și iese.

— Iz se va înfuria grozav pe mine dacă nu va căpăta averea mamei!

— Dar tu cum te-ai descurca dacă n-ai avea nimic? mă întreabă el.

— Aș putea să locuiesc cu mama.

— Chiar ai vrea să trăiești în singurătate? Și n-ai avea zestre – decât ce ar alege ea să-ți dea. Dacă ai vrea să te măriți în viitor... (Se oprește, de parcă abia acum i-ar fi trecut prin minte gândul.) Vrei să te măriți?

Întorc spre el o privire limpede.

— Nu văd pe nimeni. Nu mi se îngăduie să am tovărășie. Sunt văduvă în primul an de doliu. Cu cine să vreau să mă mărit, dacă nu mă întâlnesc cu nimeni?

Ochii lui sunt ațintiți asupra buzelor mele.

— Te întâlnești cu mine.

Îi văd zâmbetul.

— Așa e, șoptesc. Dar nu ca să mă curtezi sau cu gândul la căsătorie.

Ușa din fundul capelei se deschide și cineva intră să se roage.

— Poate că ai nevoie și de partea ta de moștenire, și de libertate, îmi spune Richard foarte încet la ureche. Poate că ar fi mai bine ca mama ta să rămână unde se află acum, iar averea să-i fie împărțită fără părtinire între tine și sora ta. Atunci ai fi liberă să-ți trăiești viața și să alegi singură.

— N-aș putea să trăiesc singură! mă împotrivesc. Nu mi s-ar îngădui. Am doar cincisprezece ani.

El îmi zâmbește iar și se mișcă puțin, astfel încât umărul i se lipește de-al meu. Îmi vine să mă sprijin de el, vreau să mă cuprindă cu brațul. Îmi spune blând:

— Dacă ai avea partea ta de avere, ai putea să te măriți cu oricare bărbat pe care l-ai alege. I-ai aduce soțului tău pământuri întinse și o mare bogăție. Orice bărbat din Anglia s-ar bucura să te ia de soție. Cei mai mulți și-ar dori-o cu disperare.

Se oprește, ca să-mi dea răgaz să mă gândesc la vorbele lui. Apoi se întoarce spre mine cu ochii căprui plini de sinceritate.

— Ar trebui să fi sigură de asta, lady Anne. Dacă aș izbuti să te ajut să-ți recapeti averea, oricare bărbat din Anglia s-ar bucura să te ia de soție. Ar deveni unul dintre cei mai mari moșieri din regat datorită averii tale și s-ar înrudi prin alianță cu o familie engleză însemnată. Ai putea să alegi dintre cei mai buni.

Aștept.

— Dar un bărbat de nădejde nu te-ar lua de soție pentru averea ta și poate că n-ar trebui să alegi unul de felul ăsta.

— Nu?

— Un bărbat de nădejde te-ar lua din dragoste, spune el simplu.

* * *

Sărbătoarea Crăciunului se încheie și cumnatul meu George, ducele de Clarence, își ia un rămas-bun dintre cele mai dragăstoase de la fratele lui regele și mai ales de la fratele mai mic, Richard. Iz o sărută pe regină, îl sărută pe rege, îl sărută pe Richard, sărută pe oricine pare să fie un curtean de vază și să-i primească sărutările. În tot acest timp nu-și ia

ochii de la soțul ei, a cărui privire e poruncă pentru ea. O văd purtându-se ca un bun câine de vânătoare care nici măcar n-are nevoie să fie fluierat, ci așteaptă cu înfrigurare ca stăpânul să incline din cap sau să fluture dintr-o mână. George a dresat-o bine. Iz a învățat să-i fie la fel de devotată lui pe cât i-a fost tatălui nostru: George e domnul și stăpânul ei. Puterea Casei de York – pe câmpul de luptă, pe mare și în lumea tainică a misterelor – a înspăimântat-o în asemenea măsură, încât se agață de el ca de singura scăpare. Când a plecat din Franța, de lângă noi, a ales să meargă oriunde ar fi dus-o George, în loc să lupte ca să-l țină credincios nouă.

Doamnele ei incalcă, și eu printre ele. Regele Edward ridică mâna spre mine în chip de rămas-bun. El nu uită cine am fost, deși curtea lui face eforturi mari ca să uite că au existat vreodată alt rege și altă regină înaintea acestora, ba chiar și un prinț Edward înaintea copilășului care o însoțește pe regină peste tot, că au existat vreodată o cotropire, un marș și o bătălie. Regina Elizabeth se uită la mine netulburată, cu frumoșii ei ochi cenușii, ca două bucăți de gheață întunecată. Ea nu uită că tatăl meu i-a ucis tatăl, i-a ucis fratele. Acestea sunt datorii de sânge care vor trebui plătite într-o bună zi.

Urc în șa, îmi aranjez poalele rochiei și prind hăturile bine în mâini. Îmi fac de lucru cu cravașa și dau coama calului într-o parte. Mă silesc să întârzii clipa când mă voi uita după Richard.

Stă alături de fratele lui. Stă întotdeauna alături de fratele lui – am învățat că există între ei o iubire și o credință pe care n-o va schimba nimic, niciodată. Prinzându-mi privirea, îmi zâmbește vesel, cu chipul oacheș luminat de duioșie. O poate vedea oricine își dă osteneala să se uite la el, nu e în stare s-o ascundă. Duce mâna la inimă, ca și cum mi-ar jura credință. Mă uit la dreapta și la stânga – slavă Domnului că nu ne privește nimeni! Toți se grăbesc să incalce, iar George, ducele, strigă după gardă. Richard rămâne așa, cu mâna pe inimă, ca un copil nesăbuit, privindu-mă ca și cum ar vrea să afle lumea întreagă că mă iubește.

Mă iubește.

Clatin din cap ca pentru a-l mustra și-mi plec privirea asupra mâinilor care țin hăturile. Ridic iarăși ochii: e tot cu privirea ațintită asupra mea, tot cu mâna pe inimă. Știu că ar

trebui să mă uit în altă parte, știu că ar trebui să mă prefac că nu simt decât dispreț – așa se poartă doamnele din poemele trubadurilor. Dar sunt o copilă, mă simt singură și părăsită, iar el e un bărbat tânăr și chipeș, care m-a întrebat cum ar putea să mă slujească și acum stă dinaintea mea cu mâna pe inimă și ochii râzând.

Unul dintre oamenii din gardă s-a împiedicat în timp ce încăleca și calul lui s-a tras într-o parte, dărâmându-l pe călărețul de-alături. Toți privesc scena, iar regele își cuprinde soția cu brațul. Îmi smulg mănuașă din mână și i-o arunc lui Richard cu o mișcare iute. El o prinde din zbor și o bagă în sân, sub haină. N-a văzut nimeni. Nu știe nimeni. Oșteanul din gardă își potolește calul, încălecă, înclină din cap a scuză către căpitan, iar familia regală se întoarce spre noi și ne face cu mâna.

Richard mă privește, încheindu-și nasturii hainei, și-mi zâmbește cu căldură, sigur de sine. Are mănuașă mea, semnul afecțiunii mele. E un zălog pe care l-am oferit știind foarte bine ce fac. Pentru că nu vreau să mai fiu pionul nimănui. Următoarea mișcare ce se va face va fi a mea. Îmi voi alege libertatea și-mi voi alege soțul.

L'Erber, Londra, februarie 1472

Ducele George și ducesa Isabel trăiesc cu mare fală în Londra, reședința lor fiind tot atât de măreață ca un palat, cu sute de servitori și cu garda personală a lui George în livrea. El se mândrește cu propria-i generozitate și urmează rânduiala tatălui meu: oricine bate la ușa bucătăriei la ora cinei poate să-și împăneze pumnalul cu felii de carne. Valul de oameni veniți cu jalbe și de arendași care cer favoruri și au nevoie de ajutor nu contenește, iar ușa sălii de primire a lui George stă deschisă, căci nu respinge pe nimeni, nici măcar pe cel mai sărman arendaș de pe pământurile lui. Toți trebuie să știe că, dacă-i jură credință lui George, pot avea încredere că le va fi un stăpân bun. Prin urmare, zeci, sute de oameni care altfel ar fi nepăsători sunt de părere că George e un stăpân bun, un adevărat aliat al lor, un prieten îndrăgit – și astfel, puterea și influența lui George cresc ca un râu gata să iasă din matcă.

Isabel își dă aere de mare lady, mergând la capela personală în fruntea suitei sale, împărțind pomeni săracilor, stăruind pe lângă George ca să-i dobândească îndurarea ori de câte ori poate fi văzută făcând bine. Eu mă țin după ea, unul dintre numeroșii calici care trag foloase de pe urma binefacerilor ei ce îți iau ochii; din când în când, cineva pomenește câtă bunătate îmi arată sora și cumnatul meu, care m-au luat la ei când am căzut în dizgrație și mă țin în casa lor, cu toate că sunt săracă lipită.

Aștept până când prind prilejul să vorbesc cu George, fiindcă mi se pare că Isabel a devenit simpla lui purtătoare de cuvânt. Într-o după-amiază se întâmplă să trec pe lângă curtea grajdurilor tocmai când el se întoarce acasă și descalecă, fără să fie înconjurat de astă dată de o mare de oameni.

— Frate, pot să-ți vorbesc?

George tresare, căci stau în pragul întunecos al unei uși, iar el se credea singur.

— Cum? Desigur, sora mea, desigur! Îmi face întotdeauna plăcere să te văd.

Mă învrednicește cu zâmbetul lui cuceritor, plin de încredere și-și trece mâna prin pletele bălaie și dese, ca de obicei.

— Cu ce pot să-ți fiu de folos?

— E vorba de moștenirea mea, spun cu îndrăzneală. Înțeleg că mama va rămâne la abație și mă întreb ce se va alege de pământurile și averea ei.

George ridică ochii spre ferestrele casei, cu aerul că-și dorește ca Isabel să ne vadă în curtea grajdurilor și să se grăbească să coboare.

— Mama ta a ales să intre în sanctuar. Iar soțul ei a fost un trădător dovedit. Pământurile lor au fost confiscate de coroană.

— Pământurile *lui* ar fi confiscate de coroană, dacă ar fi fost învinuit de trădare, îi îndrept eu greșeala. Dar n-a fost învinuit. Iar pământurile lui n-au fost confiscate după lege, nu cred. Îmi închipui că regele ți le-a dăruit pur și simplu ție, nu? Ai primit pământurile tatălui meu în dar de la rege, însă nu după rânduiala legii.

El clipește uluit. Nu-și închipuia că știu acest lucru. Aruncă iarăși o privire în jur, dar – cu toate că servitorii au venit să-i ia calul, cravașa și mânușile – nu mă întrerupe nimeni.

— Și oricum, pământurile mamei se află încă în stăpânirea ei. N-a fost declarată trădătoare.

— Nu.

— Înțeleg că ai de gând să-i iei pământurile și să le păstrezi în numele lui Isabel și al meu?

— Astea sunt afaceri, începe el. Nu-i nevoie...

— Atunci când îmi voi primi partea din pământuri?

George îmi zâmbește, îmi ia mâna și o așază pe brațul lui, conducându-mă prin curtea grajdurilor și pe sub bolta de la intrare până în casă.

— N-ar trebui să-ți frământă mintea cu astfel de lucruri, spune bătându-mă ușurel pe mână. Sunt fratele și tutorele tău, mă voi îngriji de aceste lucruri în locul tău.

— Sunt văduvă! N-am tutore. Am dreptul să stăpânesc propriile mele pământuri, în nume propriu: ca văduvă.

— Văduva unui trădător, îmi atrage luarea-aminte cu blândețe, ca și cum i-ar părea rău că spune astfel de lucruri, înfrânt.

— Prințul, fiind prinț, nu putea să fie trădător în propria lui țară, mă împotrivesc. Iar eu, deși măritată cu el, n-am fost învinuită de trădare. Prin urmare, am dreptul la pământurile mele.

Intrăm împreună în sala cea mare și, spre ușurarea lui,

Isabel se află acolo împreună cu doamnele ei. Ne vede împreună și se apropie de noi.

— Ce se petrece?

— Lady Anne m-a întâmpinat în curtea grajdurilor. Mă tem că suferă după răposatul, spune el cu duioșie. Și-și face griji pentru lucruri care nu trebuie s-o frământ.

— Du-te în odaia ta! îmi poruncește tăios Isabel.

— Nu înainte să aflu când îmi voi primi moștenirea, stăruie eu.

Rămân neclintită. E limpede că nu le voi face o reverență grațioasă și că nu mă voi retrage. Isabel se uită la soțul ei, neștiind ce poate să facă pentru a mă hotărî să plec. Se teme că aș putea să mă iau iarăși la hartă și n-ar avea cum să le ceară slujitorilor casei să mă înșface și să mă ducă de-acolo pe sus.

— Ah, copilă, lasă toate astea în seama mea, cum ți-am spus! rostește George cu blândețe.

— Când? Când îmi voi primi moștenirea?

Vorbesc tare dinadins. Oamenii se uită lung la noi – multe sute de oameni care alcătuiesc curtea lui George și Isabel ne aud.

— Spune-i! îi șoptește ea. Altfel va face o scenă. A fost răsfățată toată viața, îndată o apucă pandaliile...

— Sunt tutorele tău, spune încet George. Numit de rege. Știi? Ești văduvă, dar totodată ești o copilă, trebuie să ai pe cineva care să-ți dea adăpost și să aibă grijă de tine.

Încuviințez din cap.

— Știu că asta se vorbește, dar...

— Averea ta se află în grija mea, mă întrerupe George. Pământurile mamei tale vă vor reveni ție și lui Isabel. Mă voi îngriji de ele pentru voi amândouă până când te vei mărita, iar atunci îi voi încredința soțului tău partea ce ți se cuvine.

— Și dacă nu mă mărit?

— Atunci vei găsi întotdeauna un cămin lângă noi.

— Și tu îmi vei păstra pentru totdeauna pământurile?

Străfulgerarea de vinovăție de pe chipul lui arătos îmi spune că asta are de gând.

— Atunci, de bună seamă, nu vei îngădui să mă căsătoresc niciodată, nu? îl întreb cu viclenie.

Însă el se înclină în fața mea cu mare respect, sărută mâna

soției lui și iese din sală. Bărbații se descoperă la trecerea lui, femeile fac reverențe, e un stăpân dintre cei mai chipeși și mai iubiți. George se arată surd când spun iarăși, tare:

— Eu nu... nu voi...

— Să fie ultima oară când vorbim despre asta! mi-o retează Isabel pe un ton glacial. Altfel pun să fii încuiată în odaia ta.

— N-ai niciun drept asupra mea, Isabel!

— Sunt soția tutorelui tău. Iar el te va încuia în odaia ta dacă-i spun că ne ponegrești! Ai pierdut la Tewkesbury, Anne, te-ai aflat în tabăra nepotrivită și soțul tău a murit. Va trebui să te obișnuiești cu înfrângerea.

* * *

Prin sala cea mare de la L'Erber trec mereu oameni care intră și ies. Ducele poruncește ca porțile ce dau în stradă să fie deschise pe timpul zilei, iar noaptea să ardă vase de încălzit dinaintea ușilor. Mă duc în sală și caut un flăcău, orice fel de flăcău – nici cerșetor și nici hoț, ci un flăcău care ar putea să ducă un răvaș pentru un gologan. Sunt cu zecile, veniți să muncească cu ziua, să curețe grajdurile sau să care cenușa, să vândă femeilor de la garderobă mărunțișuri de la târg. Îi fac semn cu degetul unuia dintre ei, un ștregar cu o clae încălțată de păr blond, aproape alb și cu jiletcă de piele și aștept să se apropie și să se încline.

— Știi Palatul Westminster?

— Sigur că-l știu.

— Ia răvașul ăsta și dă-l unuia dintre oamenii ducelui de Gloucester. Zi-i să i-l dea ducelui. Ții minte?

— Sigur că țin.

— Să nu-l dai nimănui altcuiva și să nu scoți o vorbă despre ce ți-am cerut.

Îi întind un răvaș împăturit, pe care am scris: *Aș vrea să te văd. A.*

— Dacă i-l dai chiar ducelui, o să capeți și de la el un gologan, adaug dându-i banul.

Băiatul îl ia, îl încearcă cu dinții lui înnegriți ca să se încredințeze că e bun și duce la frunte degetul îndoit, în chip de plecăciune. Mă întreabă cu nerușinare:

— E un răvaș de dragoste?

— E un secret. Vei primi un gologan de la el dacă păstrezi taina.

Acum trebuie să aștept.

Isabel face eforturi să-mi arate bunătate. Îmi îngăduie să iau masa în sală, împreună cu doamnele ei, și mă așază la dreapta sa. Îmi spune „sora mea”, iar într-o zi duce în garderoba ei și mă îndeamnă să-mi aleg ce vreau din veșmintele de-acolo. S-a săturat să mă vadă tot timpul în albastru. Mă cuprinde cu brațul pe după umeri, zicând:

— Și vei veni cu noi la curte, când ți se încheie anul de doliu. Iar la vară vom călători împreună cu curtea și poate că vom merge la Warwick. Va fi minunat să ne aflăm din nou acasă, nu? Ți-ar plăcea? Am putea merge la Middleham și la Castelul Barnard. Te vei bucura să-ți revezi vechile cămine.

Nu spun nimic.

— Suntem surori, urmează ea. Să știi că nu uit. Anne, nu fi atât de aspră cu mine, nu fi atât de aspră cu tine însăși! Am pierdut amândouă foarte mult, dar am rămas surori. Hai să fim din nou prietene! Vreau să trăim ca surori.

* * *

Nu știu cum va veni Richard la mine, dar am încredere că o va face. Pe măsură ce zilele trec, încep să mă gândesc la ce voi face dacă nu va veni. Cred că sunt prinsă în capcană.

În zilele reci și întunecate de februarie nu ies mai deloc din casă. George merge aproape în fiecare zi la Palatul Westminster sau în oraș. Câteodată vin să-l vadă bărbați care intră pe o ușă laterală și se duc direct în odaia lui, de parcă s-ar întâlni în taină. George păstrează o fațadă măreață, tot atât de măreață ca a unui rege. Mă întreb dacă are de gând să alcătuiască o curte care să rivalizeze cu cea a fratelui său, dacă trage nădejde să adune pământuri atât de multe și aliați atât de însemnați, încât să se ridice la rangul de prinț al Angliei. Isabel îi stă mereu alături, înveșmântată desăvârșit, tot atât de gătită ca o regină. Îl însoțește când sunt oște sau petreceri la Westminster sau când e poftită să ia cina cu regina și cu doamnele acesteia. Însă eu nici nu sunt invitată și nici nu mi se îngăduie să merg.

Într-o zi sunt chemați să ia parte la o cină regală specială.

Isabel se gătește cu o rochie verde, vâl verde și o centură de aur bătută cu smaralde. Alte smaralde scânteietoare îi împodobesc brațele și gâtul. O ajut să se îmbrace, trecând prin găicile mânecilor panglicile verzi cu capete aurite, și știu că în oglinda ei luminată de lumânări chipul meu e posac. Toate doamnele ei freamătă la gândul vizitei la Palatul Westminster; numai eu voi rămâne singură la L'Erber.

Îi privesc de la fereastra odăii de culcare cum încalecă pe cai în curte, în fața ușilor mari de la intrare. Isabel are un cal alb și o șa nouă, din piele verde, cu ornamente din catifea verde. George stă alături, cu capul descoperit, cu părul bălai strălucind în lumina soarelui, auriu ca o coroană. Zâmbește și le face cu mâna oamenilor care se adună de o parte și de alta a porții ca să le strige binecuvântări. Suita seamănă cu o procesiune regală, iar Isabel – în mijlocul ei – pare să fie regina care a făgăduit tatăl nostru că va fi. Mă retrag de la fereastra îngustă în odăile pustii. Un slujitor apare în spatele meu cu un coș cu lemne.

— Să fac focul, lady Anne?

— Lasă-l, răspund peste umăr.

Suita a ieșit pe poartă și înaintează într-un trap vesel pe Elbow Lane, soarele iernatic scaldând flamurile lui George. El înclină capul în dreapta și-n stânga, ridicând mâna înmănușată drept răspuns la urale.

— Dar focul stă să se stingă, stăruie omul. Pun niște lemne pe el.

— Ți-am spus să-l lași! strig mânioasă.

Mă întorc cu spatele la fereastră și, pentru prima oară, îl văd. Și-a scos pălăria și a lepădat mantia din barchet care-i ascundea haina bogată și cămașa frumoasă, pantalonii de călărie și cizmele din piele moale. E Richard, care zâmbește văzându-mi uluirea.

Dau fuga spre el, fără să mă gândesc ce fac. Dau fuga spre primul chip prietenos pe care-l văd de la Crăciun încoace. Într-o clipă mă aflu în brațele lui, iar el mă ține strâns și-mi sărută obrajii, ochii închiși, buzele zâmbitoare, mă sărută până când mi se taie răsufarea și mă văd nevoită să mă desprind de el.

— Richard! O, Richard!

— Am venit să te iau.

— Să mă iei?

— Să te salvez. Te vor ține tot mai din scurt până când pun mâna pe averea mamei tale, iar după aceea te vor închide într-o mănăstire.

— Știam eu! George spune că mi-e tutore și că-mi va da partea mea de avere când mă mărit, însă nu-l cred.

— Nu te vor lăsa în ruptul capului să te măriți. Edward te-a dat în grija lui George, te vor ține la ei pe veci. Va trebui să fugi dacă vrei să scapi de-aici!

— Plec! spun dintr-odată cu hotărâre. Sunt gata de plecare.

El șovăie, ca și cum s-ar îndoii de mine.

— Așa, pur și simplu?

— Nu mai sunt fetița pe care o știai. Am crescut. Margareta de Anjou m-a învățat să nu șovăi, m-a învățat că vor fi momente când va trebui să văd ce e mai bine pentru mine și să apuc pe calea aceea fără frică, fără să mă gândesc la alții. Mi-am pierdut tatăl, nu mai e nimeni care să-mi poată porunci. Cu niciun chip nu îngădui să-mi poruncească Isabel și George.

— Bine! Te voi duce în sanctuar, e singurul lucru pe care-l putem face.

— Voi fi în siguranță?

Intru în odăița mea de culcare, învecinată cu sala de primire, iar el mă urmează fără stînghereală și se oprește în prag în timp ce-mi deschid cufărul și scot caseta cu bijuterii.

— Nimeni nu va încălca sanctuarul în Londra. Ți-am pregătit un loc la colegiul mănăstirii St. Martin le Grand. Acolo vei fi ocrotită. (Îmi ia caseta din mâini.) Altceva?

— Mantia de iarnă. Și o să mă încălț cu cizmele de călărie.

Mă așez pe pat și-mi scot pantofii, iar el îngenunchează în fața mea și ia cizmele, desfăcând una ca să-mi strecur piciorul gol. Șovăi; e un gest foarte intim între o femeie tânără și un bărbat. Privirea zâmbitoare pe care o ridică spre mine îmi spune că-mi înțelege șovăiala, dar n-o ia în seamă. Îmi îndrept degetele, el ține cizma, îmi strecur piciorul în ea, iar el trage carâmbul în sus. Apucă șireturile din piele moale și leagă cizma la gleznă, la jumătatea pulpei și mai sus, chiar sub genunchi. Ridică ochii spre mine, ținându-mi cu blândețe vârful degetelor în mână. Îi simt căldura mâinii prin pielea moale. Îmi inchipui cum mi se răsfiră degetele de plăcerea atingerii.

— Anne, vrei să-mi fii soție? întreabă el simplu,

îngenunchind în fața mea.

— Să-ți fiu soție?

El dă din cap.

— Te voi duce în sanctuar și apoi voi căuta un preot. Ne putem cununa în taină. Atunci voi putea să am grijă de tine și să te ocrotesc. Vei fi soția mea, iar regele te va primi cu brațele deschise ca pe cumnata lui. Edward îți va da partea din moștenirea de la mama ta când te vei afla în grija mea. Nu-i va refuza soției mele ce i se cuvine.

Ridică cealaltă cizmă, fără să-mi aștepte răspunsul. Întind degetele și-mi strecor piciorul înăuntru. Îmi leagă iarăși cu blândețe șireturile la gleznă, pe pulpă și sub genunchi. Felul lui grijuliu de-a strânge șireturile, urcând încet pe piciorul meu, are ceva foarte plăcut. Închid ochii, tânjesc după atingerea ușoară a degetelor lui pe coapsă. El prinde poala rochiei și o trage în jos până la glezne, ca și cum mi-ar apăra pudoarea, ca pentru a-mi arăta că pot avea încredere în el. Pune mâinile pe pat, de o parte și de alta a mea, îngenuncheat încă, privindu-mă cu chipul aprins de dorință

— Spune da! îmi șoptește. Fii soția mea!

Șovăi. Deschid ochii și zic:

— Vei dobândi averea mea. Când mă voi mărita cu tine, tot ce am va deveni al tău. Așa cum George stăpânește tot ce-i al lui Isabel.

— Tocmai de aceea poți avea încredere că-ți voi câștiga averea, răspunde el simplu. Când interesele tale și ale mele se vor contopi, poți fi sigură că voi avea grijă de tine cum am de mine însumi. Vei fi a mea. Vei vedea că mă îngrijesc de ce-i al meu.

— Îmi vei fi credincios?

— Loialitatea e deviza mea. Când îmi dau cuvântul, poți să ai încredere în mine.

Șovăi preț de câteva clipe.

— O, Richard, de când tatăl meu s-a ridicat împotriva fratelui tău, nimic nu mi-a mers bine! De la moartea lui n-am avut nici măcar o zi fără suferință.

Îmi prinde mâinile într-o strânsoare caldă.

— Știu. Nu pot să-l aduc pe tatăl tău înapoi, dar îți pot da înapoi locul pe care-l aveai în lumea lui: la curte, în palate, la moștenirea tronului, unde a vrut să te afli. Pot dobândi pentru

tine pământurile lui, poți fi stăpâna arendașilor lui, poți să-i împlinești planurile.

Clatin din cap, zâmbind, deși am lacrimi în ochi.

— Asta n-o putem face. Avea planuri foarte mari. Mi-a făgăduit că voi fi regina Angliei.

— Cine știe? spune el. Dacă ar fi să se întâmple ceva cu Edward, cu fiul lui și cu George – ferească Dumnezeu! –, atunci voi fi rege.

— Nu e cu puțință, rostesc, simțind cum mă îmboldește ambiția tatălui meu, ca o șoaptă la ureche.

— Nu, nu e cu puțință. Dar tu și cu mine știm mai bine ca oricine că viitorul nu poate fi prevestit; nimeni nu știe ce se poate întâmpla. Gândește-te însă ce ai putea să devii neîntârziat. Pot să te fac ducesă regală. Poți să mă faci un om bogat. Pot să te fac egala surorii tale și să te apăr de soțul ei. Îți voi fi un soț credincios. Și... cred că știi, nu? Te iubesc, Anne.

Simt că am trăit prea multă vreme într-o lume lipsită de iubire. Ultimul chip duios pe care l-am văzut a fost cel al tatălui meu, când a plecat pe mare spre Anglia.

— Da? Cu adevărat?

— Da.

Se ridică în picioare și mă trage spre el. Bărbia mea îi ajunge în dreptul umărului, suntem amândoi grațioși, înalți, agili: o pereche potrivită. Îmi îngrop obrazul în haina lui.

— Vrei să fi soția mea? îmi șoptește el.

— Da.

* * *

Lucrurile mele încap într-o singură boccea; Richard a adus pentru mine o mantie de slujnică de la bucătărie, cu o glugă pe care o pot trage mult în față, ca să-mi ascund chipul. Mă împotrivesc când mi-o așază pe umeri:

— Duhnește a grăsime!

— Cu atât mai bine! răspunde el râzând. Vom ieși de-aici în chip de servitor și slujnică de la bucătărie și nimeni nu se va uita la noi de două ori.

Porțile cele mari sunt deschise, oamenii intră și ies ca de obicei; ne strecurăm în stradă împreună cu niște lăptărese

care-și mână vacile. Nu ne vede nimeni plecând și nimeni nu-și va da seama că am plecat. Servitorii casei își vor închipui că m-am dus la curte împreună cu sora mea și cu doamnele ei. Abia când se va întoarce ea acasă, peste câteva zile, își vor da seama că am fugit. Gândul mă face să râd cu poftă, iar Richard, care mă ține de mână pe străzile înghesuite, se întoarce, îmi zâmbește și începe și el dintr-odată să râdă, de parcă am porni într-o aventură, de parcă am fi doi copii care fug de-acasă și râd de isprava lor.

Se întunecă deja când ajungem la colegiul aflat la adăpostul Catedralei St. Paul; ușa laterală spre altar e deschisă și o sumedenie de oameni intră și ies îmbrâncindu-se. Înăuntru e o piață cu tarabe la care se vând tot soiul de mărfuri, iar în colțuri se schimbă bani și se fac afaceri tănuite. Oamenii poartă mantale, cu glugile trase pe frunte pentru a se apăra de ceața rece venită dinspre fluviu, și se uită în jur fără să înalțe capul. Șovăi – locul îmi pare periculos. Richard mă privește și-mi spune liniștitor:

— Ți-am pregătit o cameră, nu vei sta cu oamenii de rând. Aici se acordă sanctuar oamenilor de tot felul: ucigași, făuritori de monede și falsificatori, hoți de rând. Dar tu vei fi în siguranță. Colegiul se mândrește cu puterea sanctuarului său – nu predă pe niciun om care a cerut ocrotirea bisericii. Chiar dacă George află unde ești și cere să fii predată, nu-l vor lăsa să te ia. Acest colegiu are o faimă grozavă de-a nu fi câtuși de puțin îndatoritor!

Îmi vără mâna rece sub brațul lui, la căldură, și mă duce înăuntru. În turnul de deasupra începe să bată clopotul de alarmă și unul dintre călugări se apropie, îl recunoaște pe Richard și, fără să scoată o vorbă, pornește înaintea noastră spre casa de oaspeți a abației. Strâng cu putere brațul lui Richard, iar el repetă:

— Aici vei fi în siguranță.

Călugărul se dă la o parte în prag, iar Richard mă duce într-o odăiță mică, semănând cu o temniță. Dincolo de ea se află alta, mai strâmtă, ca un alcov, cu un pat îngust și un crucifix deasupra, la căpătâi, agățat de un cui. O servitoare se ridică de pe scăunelul de lângă foc și îmi face o reverență.

— Eu sunt Megan, zice, graiul nordic făcându-i vorbele aproape de nedeslușit. Milord mi-a cerut să mă îngrijesc să vă

simțiți bine aici.

— Megan va sta cu tine, iar dacă se întâmplă ceva, va trimite după mine sau va veni chiar ea să mă caute, spune Richard.

Mâinile lui îmi desfac, pe sub bărbie, șireturile mantiei. Mi-o ia de pe umeri, degetele lui atingându-mi bărbia într-o mângâiere blândă.

— Vei fi în siguranță aici și voi veni mâine să te văd.

— Îmi vor băga de seamă lipsa când se vor întoarce acasă, la L'Erber! îl previn.

El zâmbeste, sincer amuzat, zicând:

— Vor fi ca niște câini turbați! Însă nu vor avea ce să facă; pasărea a zburat și în scurtă vreme își va găsi alt cuib.

Pleacă puțin capul brun și mă sărută ușor pe buze. Atingerea mă face să tânjesc după mai mult, vreau să mă sărute cum a făcut-o când am dat fuga în brațele lui, când a venit la mine deghizat, cum ar veni un cavaler la domnița captivă dintr-o poveste. La gândul că întâmplările ultimului ceas înseamnă salvarea mea, trag adânc aer în piept și mă apropiu mai mult de el. Mă cuprinde în brațe și mă ține așa câteva clipe.

— Voi veni mâine la amiază, îmi spune.

Apoi iese din odaie și mă lasă să-mi gust prima seară de libertate. Privesc de la mica fereastră boltită strada înghesuită, întunecată de umbra Catedralei St. Paul. Sunt liberă, dar nu pot să părăsesc hotarele bisericii și n-am voie să vorbesc cu nimeni. Megan e servitoarea mea, însă se află aici și ca să mă păzească. Sunt liberă, dar închisă în sanctuar, la fel ca mama. Dacă Richard n-ar veni mâine, aș fi prizonieră, întocmai ca regina Margareta în Turn, întocmai ca mama la Beaulieu.

Colegiul St. Martin, Londra, februarie 1472

Vine, așa cum a făgăduit, cu o încruntare pe chipu-i tânăr. Îmi sărută mâinile, însă nu mă ia în brațe, deși stau în picioare lângă el și tânjesc după atingerea lui. E un simțământ dureros, ca junghiul foamei. Nu știam că așa e dorința!

— Ce s-a întâmplat? întreb, dându-mi seama că am un glas plângăreț.

Îmi aruncă un zâmbet încurajator, însă fugar, se așază la măsuta de lângă fereastră, făcându-mi semn să șed pe scaunul din fața lui, și spune scurt:

— Necazuri. George ți-a descoperit fuga, a vorbit cu Edward despre tine și cere să te întorci. Ca o favoare, zice că se învoiește să mă căsătoresc cu tine, însă nu și să primim partea ta de moștenire.

Îmi scapă un icnet de spaimă.

— Știe deja că am plecat? Isabel ce spune? Dar regele?

— Edward va fi drept cu noi, însă trebuie să rămână prieten cu George și să-l țină aproape. George are prea multă putere și aliați mult prea însemnați ca să și-l facă dușman. Devine foarte puternic. Ar putea să uneltească chiar acum cu bărbații din neamul tău, neamul Neville, ca să mai încerce o dată să dobândească tronul. Mulți dintre prietenii lui vin și pleacă de la L'Erber, asta e sigur. Edward n-are încredere în el, dar trebuie să-i arate bunăvoință ca să-l țină la curte.

Preț de o clipă doar, mă tem că va renunța la mine.

— Ce vom face? Ce putem face?

El îmi ia mâna și o sărută.

— Tu vei rămâne aici, în siguranță, așa cum trebuie să fii, și nu-ți vei face griji. Eu îi voi oferi lui George rangul meu de șambelan al Angliei.

— Șambelan?

Richard se strâmbă.

— Da, plătesc un preț piperat. Am fost mândru să primesc dregătoria asta, cea mai însemnată din Anglia – și mai bănoasă dar lucrul ăsta are valoare mai mare pentru mine. (Își îndreaptă greșeala.) *Tu* ai valoare mai mare pentru mine. (Tace o clipă.) Tu valorezi mai mult decât orice. Și s-a mai ivit un necaz: mama ta le scrie tuturor, spunând că e întemnițată pe

nedrept și că pământurile îi sunt furate. Cere stăruitor să fie eliberată. Asta nu dă deloc bine. Edward a făgăduit să fie un rege drept. Nu poate lăsa lumea să creadă despre el că jefuiește o văduvă aflată în sanctuar.

Mă uit la acest tânăr care mi-a făgăduit că mă va salva și care se trezește acum avându-i împotriva pe doi dintre cei mai puternici bărbați din regat, propriii săi frați. Va plăti scump pentru că mă apără. Îi spun:

— Nu mă întorc! Fac orice vrei, dar nu mă întorc la George și Isabel. Nu pot! Plec în lume de una singură dacă trebuie, dar nu mă întorc în temnița aceea!

El clatină iute din cap și mă liniștește:

— Nu, una ca asta nu se va întâmpla. Am face bine să ne cununăm neîntârziat. Atunci cel puțin nu te poate lua nimeni de lângă mine. Dacă ne căsătorim, ei nu-ți mai pot face nimic, iar eu am dreptul, ca soț, să lupt pentru moștenirea ta.

— Vom avea nevoie de dispensa papei, îi amintesc. Tata a trebuit s-o ceară de două ori pentru George și Isabel, care se înrudesec, la fel ca noi, numai că acum, din pricina căsătoriei lor, avem legături de rudenie și mai strânse. Suntem nu doar veri, ci și cumnați.

El se încruntă, bătând darabana cu degetele în masă.

— Știu, știu! M-am gândit la asta și voi trimite un sol la Roma. Dar va dura luni întregi. (Se uită la mine ca pentru a-mi cântări hotărârea.) Mă vei aștepta? Vei aștepta aici, unde ești în siguranță, dar închisă între patru pereți, până când primim vești de la Sfântul Părinte și căpătăm dispensa?

— Te voi aștepta, îi făgăduiesc.

Vorbesc ca o tânără femeie îndrăgostită pentru prima oară, dar în adâncul sufletului știu bine că n-am unde să plec și că nimeni, în afară de el, nu are puterea sau bogăția de care e nevoie ca să mă apere de George și Isabel.

Colegiul St. Martin, Londra, aprilie 1472

Pe când diminețile devin tot mai luminoase și mai calde, eu sunt silită să aștept în sanctuar, nerăbdarea de-a mă vedea liberă crescându-mi cu fiecare zi. Merg la liturghie la St. Martin, iar dimineața citesc în biblioteca mănăstirii. Richard mi-a împrumutat lăuta lui, așa că după-amiaza cânt sau, dacă n-am poftă, cos. Mă simt ca o prizonieră, sunt grozav de plictisită și grozav de neliniștită în același timp. Depind în întregime de Richard pentru toate: pentru ocrotire, pentru vizite, chiar pentru traiul zilnic. Sunt ca o fată aflată sub o vrajă, într-un castel fermecat, iar el e cavalerul care vine să mă salveze; descopăr însă că starea mea e cât se poate de stânjenitoare: sunt cu totul neputincioasă, nu pot nici măcar să mă plâng.

El mă vizitează în fiecare zi, aducându-mi câteodată ramuri cu frunzele abia desfăcute sau câte un buchet de crini timpurii, ca să-mi arate că a sosit primăvara, anotimpul când îndrăgostiții își fac curte, când voi fi iarăși mireasă. Îmi trimite o cusătoreasă ca să-mi facă veșminte noi pentru ziua nunții și petrec o dimineață întreagă în picioare, ca să mi se ia măsuri pentru o rochie din catifea de un auriu deschis, cu jupon din mătase galbenă. Vine și bonetăreasa și-mi face o bonetă conică înaltă, cu vâl din dantelă de aur. Mă uit în oglinda cusătoresei și mă văd așa cum sunt: o fată înaltă și zveltă, cu chip grav și ochi de un albastru întunecat. Surâd către fata din oglindă, dar nu voi avea niciodată înfățișarea voioasă a reginei, nu voi avea niciodată farmecul firesc și cald al mamei ei, Jacquetta, și al tuturor femeilor din acea familie. Ele n-au crescut în vreme de război, ca mine, și au fost mereu sigure pe puterea lor, pe când eu m-am temut mereu de ea, de ele. Bonetăreasa îmi adună părul castaniu-roșcat și-l ridică în creștetul capului:

— Veți fi o mireasă frumoasă, mă încredințează.

Într-o dimineață, Richard sosește cu un aer grav.

— Am fost să-l văd pe Edward, să-i vorbesc despre planul nostru de-a ne căsători de îndată ce sosește dispensa papei, dar pruncul reginei vine pe lume devreme. N-am putut să-l văd, s-a dus la Windsor, să fie lângă ea.

Îmi amintesc pe dată chinurile îndurate de Isabel la naștere:

un coșmar a cărui pricină a fost vântul vrăjitoresc al reginei, ce ne-a aruncat corabia de colo-colo ca o pâstaie pe apele unui râu și ne-a făcut să pierdem pruncul, un băiat, nepotul tatălui meu. Nu simt pic de compătimire pentru regină, dar nu pot să-i descopăr acest lucru lui Richard, care-i poartă credință fratelui său și o afecțiune duioasă soției și pruncului său. Spun plină de fățărnicie:

— O, îmi pare rău! Dar regina n-o are pe mama ei alături?

— Ducea văduvă e bolnavă. Se zice că suferă cu inima. (Îmi aruncă o privire stingherită.) Se zice că are inima frântă.

Nu trebuie să mai adauge nimic. Inima Jacquelinei s-a frânt când tatăl meu i-a ucis soțul și pe unul dintre fiii iubiți. Dar nu s-a grăbit deloc să moară – au trecut mai bine de doi ani! Și nu e singura femeie care a pierdut pe cineva drag. Soțul meu a murit în aceste războaie, iar tatăl meu la fel – cine s-a gândit vreodată la durerea mea?

— Îmi pare foarte rău, repet.

— Aceștia sunt sortii războiului, spune Richard folosind cuvintele obișnuite de consolare. Dar asta înseamnă că n-am putut să-l văd pe Edward înainte să plece. Acum va fi prins cu regina și cu pruncul nou-născut.

— Ce vom face?

Încă o dată, se pare că nu pot face nimic fără știrea și îngăduința reginei și n-am șanse ca ea să-mi binecuvânteze căsătoria cu cumnatul ei, când toată lumea crede că mama ei moare de durere din pricina tatălui meu.

— Richard, nu pot aștepta ca regina să-i vorbească regelui în favoarea noastră! Nu cred că-l va ierta vreodată pe tatăl meu.

El bate cu palma în masă, luând o hotărâre neașteptată.

— Știu! Știu ce vom face. Ne vom căsători acum, le vom spune, iar dispensa papei o vom căpăta mai târziu.

Îmi scapă un icnet.

— Putem?

— De ce nu?

— Pentru că n-ar fi o căsătorie legiuită.

— Va fi legiuită în fața lui Dumnezeu. După ce vom căpăta dispensa papei, va fi legiuită și în fața oamenilor.

— Dar tatăl meu...

— Dacă tatăl tău te-ar fi căsătorit cu prințul Edward fără să

aștepte dispensa, ați fi putut să porniți toți odată pe mare și el ar fi învins la Barnet.

Simt împunsătura ca de sabie a regretului.

— Chiar?

El încuviințează din cap.

— Știi bine. Dispensa a venit oricum, n-a venit mai repede pentru că ați așteptat-o în Franța. Dar dacă Margareta de Anjou, prințul și cu tine ați fi plecat odată cu tatăl tău, el ar fi avut la Barnet întreaga oștire. Ne-ar fi învins cu forțele Lancaster care s-ar fi strâns în jurul ei. Așteptarea dispensei a fost o mare greșeală. Întârzierea e întotdeauna fatală. Ne vom cununa, dispensa va veni și căsătoria va fi atunci legiuită. E legiuită oricum în ochii lui Dumnezeu dacă ne rostim jurămintele în fața unui preot.

Șovăi.

— Vrei să te măriți cu mine, nu?

Se uită la mine cu un zâmbet atotștiutor. Își dă seama foarte bine că vreau să mă mărit cu el, că inima îmi bate mai iute când mâna lui o atinge pe-a mea, ca acum, când se apleacă, își apropie fața de a mea, ca acum, și mă sărută.

— Vreau.

E adevărat, îmi doresc fierbinte să mă mărit cu el, îmi doresc fierbinte să scap de viața doar pe jumătate trăită din sanctuar. Pe deasupra, nu pot face nimic altceva.

Colegiul St. Martin, Londra, mai 1472

Sunt mireasă pentru a doua oară în viață și înaintez pe culoarul dintre strane către altarul înalt, pe treptele căruia mă așteaptă un soț tânăr și chipeș. Nu pot să nu mă gândesc la prințul Edward așteptându-mă la altar, fără să știe că alianța noastră îi va aduce moartea, că va fi cununat și va trăi cu soția lui numai douăzeci de săptămâni înainte să iasă la luptă ca să-și apere dreptul la tron și că nu se va mai întoarce.

Îmi spun că acum e altceva – că de data asta eu mă cunun și e alegerea mea, nu sunt dominată de o soacră înfricoșătoare, nu mă supun orbește tatălui meu. De astă dată îmi croiesc singură soarta – pentru prima oară în viață am izbutit să iau lucrurile în propriile mâini. Am cincisprezece ani, am fost măritată și am rămas văduvă, am fost nora unei regine a Angliei și apoi pupila unui duce de viță regească. Am fost când pionul unui jucător, când al altuia; acum însă hotărâsc singură pentru mine însămi și-mi joc propriile cărți.

Richard așteaptă pe treptele altarului; în fața lui stă arhiepiscopul Bourchier, rudă și cu el, și cu mine, cu cartea de rugăciuni deschisă la slujba de cununie. Mă uit în jur: capela e tot atât de goală ca la înmormântarea unui sărac. Cine ar crede că aceasta e cununia unei prințese văduve cu un duce de viță regească? Sora mea nu e aici – acum mi-e dușmancă. Mama nu e aici – e tot întemnițată. Tata nu e aici – nu-l voi mai vedea niciodată, a murit încercând să mă așeze pe tronul Angliei și atât el, cât și nădejdlile lui au pierit. Mă simt foarte singură pășind spre altar, iar pașii îmi răsună pe pietrele funerare de dedesubt, ca pentru a-mi aminti că acolo, în bezna fără sfârșit, zac toți ceilalți oameni care au crezut și ei că-și vor juca propriile cărți.

* * *

N-avem unde să mergem. Asta e marea ironie a situației noastre. Sunt cea mai bogată moștenitoare din regat, cu o avere care se ridică, dacă o putem dobândi, la sute de case și câteva castele; le-am adus pe toate zestre soțului meu, și el un tânăr înstărit, cu venituri dintr-unele din cele mai însemnate

ținuturi ale Angliei – și n-avem unde să mergem. Nu mă poate duce la reședința lui de la Londra, Castelul Baynard, fiindcă acolo locuiește mama lui, formidabila ducesă Cecily, care m-a înfricoșat destul ca soacră cu chipul împietrit a surorii mele; ca propria-mi soacră mă va îngrozi. Nu cutez să dau ochii cu ea după ce m-am cununat în taină cu unul dintre fiii ei, împotriva dorinței celorlalți doi.

Acasă la George și Isabel nu putem merge, firește, căci vor fi mânioși la culme când vor afla de cele petrecute astăzi, iar în casa de oaspeți de la St. Martin refuz să mă întorc, înveșmântată în mantia mea de slujnică de la bucătărie. În cele din urmă, ruda noastră, arhiepiscopul Thomas Bourchier, ne poartă la palatul său, unde putem rămâne cât vrem. Acest lucru îl leagă și mai strâns de cununia noastră secretă, însă Richard îmi șoptește că arhiepiscopul nu ne-ar fi cununat dacă n-ar fi avut îngăduința lui Edward. În Anglia nu se întâmplă multe fără știrea regelui de York și fără învoirea reginei lui. Prin urmare, cu toate că-mi închipui că suntem doi iubiți răzvrățiți care se întâlnesc în taină, se căsătoresc din dragoste și se ascund ca să-și facă luna de miere, n-a fost așa. N-a fost deloc așa. Mă gândeam că-mi rânduiesc singură viața, fără știrea altora; s-a dovedit însă că regele și dușmanca mea, regina lui cu ochi cenușii, au știut de toate de la bun început.

Palatul Lambeth, Londra, vara anului 1472

Aceasta e vara noastră, anotimpul nostru. În fiecare dimineață, când mă trezesc, descopăr razele aurii ale soarelui revărsându-se prin fereastra ieșită în afară ce dă spre fluviu și trupul cald, răvășit, al lui Richard în patul meu, dormind ca un prunc. Cearșafurile sunt încurcate după ce facem dragoste, frumoasa cuvertură brodată e adunată grămadă, jumătate pe pat și jumătate pe podea, din focul din cămin n-a mai rămas decât cenușa, căci el nu îngăduie servitorilor să intre în odaie decât când îi chemăm noi: aceasta e vara mea.

Acum înțeleg loialitatea servilă a lui Isabel față de George. Acum înțeleg legătura pătimasă dintre rege și regină. Acum înțeleg chiar și moartea Jacquelinei, mama reginei, de inimă rea din pricina pierderii bărbatului cu care s-a măritat din dragoste. Aflu că a iubi un bărbat ale cărui interese sunt aceleași cu ale mele, a cărui pasiune mi-e dăruită liber și deschis și al cărui trup tânăr, zvelt, călit în luptă se întinde lângă mine în fiecare noapte ca să-și găsească singura bucurie îmi schimbă cu desăvârșire viața. Am mai fost măritată, dar n-am mai fost niciodată înflorată, atinsă, nedumerită și adorată. Am fost soție, însă nu și amantă. Cu Richard devin soție și amantă, sfetnică și prietenă, părtașă în toate, tovarășă de arme, tovarășă de călătorie. Cu Richard devin femeie, nu fată, devin soție.

— Ce se aude cu dispensa? îl întreb leneșă într-o dimineață, în timp ce el mă sărută cu băgare de seamă, numărând, cu ambiția de-a ajunge la cinci sute.

— M-ai întrerupt! se plânge el. Ce dispensă?

— Pentru cununia noastră. De la papă.

— A, aceea! E pe drum. Lucrurile astea pot să ia luni întregi, știi bine. Am făcut cerere în scris și mi se va răspunde. Te voi înștiința când primesc răspuns. La cât rămăsesem?

— La trei sute doi, îi amintesc.

Buzele lui moi se odihnesc pe coastele mele.

— Trei sute trei, spune el.

Petrecem fiecare noapte împreună. Când trebuie să viziteze curtea, aflată în procesiunea de vară în Kent, pornește călare în zori cu un grup de prieteni – Brackenbury, Lovell, Tyrrell și încă vreo șase – și se întoarce în amurg, ca să poată să-l vadă pe rege și să se întoarcă acasă, la mine. Jură că nu ne vom despărți niciodată, nici măcar pentru o noapte. Îl aștept în marea odaie de oaspeți de la Palatul Lambeth, unde i s-a pregătit cina, iar el intră colbuit de drum și mânâncă, bea și vorbește în același timp. Îmi spune că pruncul nou-născut al reginei a murit și că regina e tăcută și tristă. Mama ei, Jacquetta, a murit – se spune – în aceeași după-amiază ca pruncul; unii oameni au auzit o jelanie cântată în jurul turnurilor castelului. Richard își face cruce pomenind zvonul înfricoșător și se ia singur în râs pentru că e un neghiob superstițios. Eu, pe sub masă, îmi încleștez pumnii în semnul care apără de vrăjitorie.

— Lady Rivers a fost o femeie remarcabilă, recunoaște el. Când am întâlnit-o prima oară, băiețandru fiind, mi-am zis că e cea mai înfricoșătoare și mai frumoasă femeie din câte văzusem. Dar când m-a recunoscut drept rudă, când Elizabeth s-a măritat cu Edward, am ajuns s-o iubesc și s-o admir. Le-a arătat mereu o mare căldură copiilor ei – și nu doar lor, ci tuturor copiilor din familia regală – și i-a fost credincioasă lui Edward; ar fi făcut orice pentru el.

— Spre sfârșit mi-a fost vrăjmașă, spun scurt. Dar îmi aduc aminte că, prima oară când am văzut-o, mi s-a părut minunată. La fel și fiica ei, regina.

— Acum ți-ar fi milă de regină. Se simte foarte singură fără mama ei și pierdută fără prunc.

— Da, dar mai are patru copii, spun cu inima împietrită. Și unul dintre ei e băiat.

— Nouă, celor din neamul York, ne place să odrăslim familii numeroase, îmi atrage luarea-aminte zâmbind.

— Și?

— Și m-am gândit că am putea să mergem în pat și să vedem dacă izbutim să zămislim o mică marchiză.

Simt că mi se împurpurează obraji. Îmi trădez dorința printr-un zâmbet și spun doar:

— Poate.

El știe că asta înseamnă „da”.

Castelul Windsor, septembrie 1472

Aștept din nou să mă înfățișez regelui și reginei Angliei, sunt din nou temătoare și emoționată. De astă dată nu merge nimeni înaintea mea, nu stă nimeni gata să mă dojenească. Nu trebuie să mă tem că voi călca pe trena rochiei mamei, căci ea e încă închisă la Beaulieu și, chiar dacă ar fi liberă, n-ar păși înaintea mea, fiindcă acum am un rang mai înalt decât ea. Sunt ducesă regală. Femeile în urma cărora pășesc sunt foarte puține.

Nu trebuie să mă tem de vorbele aspre ale lui Isabel, căci acum îi sunt egală. Și eu sunt o ducesă regală din Casa de York. Am fost silite să ne împărțim moștenirea, soții noștri se bucură acum de jumătăți egale din averea noastră. I-am împărțit între noi pe băieții Casei de York – ea îl are pe George, chipeșul frate mai mare, dar eu îl am pe Richard, credinciosul și iubitul frate mai mic. El se află lângă mine și-mi zâmbește călduros. Știe că am emoții și că sunt hotărâtă să mă înfățișez marii curți regale și să îi fac pe toți să mă recunoască drept ceea ce sunt acum: o ducesă regală de York și una dintre cele mai însemnate doamne din regat.

Port o rochie de un roșu închis. Am mituit-o pe una dintre doamnele care răspund de garderobă ca să aflu ce va purta Isabel în seara asta, iar ea mi-a spus că a poruncit să i se pregătească o rochie violet închis, pe care o va purta cu ametiste. Alegerea mea va face culoarea ei să pară neînsemnată. Port rubine la gât și la urechi, iar pielea mea are albeața smântânii pe lângă culoarea întunecată a rochiei și scânteierile nestematelor. Port o bonetă atât de înaltă, încât se înalță ca turla unei biserici deasupra mea și a soțului meu, iar vâlul e roșu aprins. Poala rochiei mele e brodată cu mătase de un roșu închis și mânecile sunt tăiate îndrăzneț de sus, ca să-mi dezvelească încheieturile mâinilor. Știu că sunt frumoasă. Am șaisprezece ani și pielea mea e ca petalele de trandafiri. Însăși regina Angliei, adorata soție a lui Edward, va părea bătrână și obosită alături de mine. Mă aflu în culmea frumuseții și în clipa mea de triumf.

Ușile mari din fața noastră se deschid, iar Richard mă ia de mână și îmi aruncă o privire piezișă, spunând: „Înainte marș!”

de parcă am intra pe un câmp de luptă; astfel pășim în lumina orbitoare și căldura sălii de primire a reginei de la Castelul Windsor.

La fel ca întotdeauna, odăile reginei Elizabeth strălucesc de lumina puternică a celor mai bune lumânări, iar doamnele ei au veșminte minunate. Joacă un joc cu bile și bănuiesc, judecând după râsetele și bătăile din palme ce răsună când intrăm, că ea câștigă. În celălalt capăt al încăperii sunt muzicanții, iar doamnele dansează în cerc, ținându-se de mâini, formând șiruri, uitându-se în jur, și le aruncă zâmbete curtenilor preferați, care stau sprijiniți de pereți, cercetându-le ca și cum ar fi niște cai de vânătoare aleși, scoși la plimbare. Regele șade în mijlocul încăperii, vorbind cu Louis de Gruuthuyse, care era singurul lui prieten pe vremea când tatăl meu l-a alungat de pe tronul Angliei și părea că va ieși neîndoielnic biruitor. Louis i-a arătat prietenie lui Edward pe atunci: l-a luat la curtea sa din Flandra, l-a ocrotit și l-a sprijinit pe când strângea oaste, făcea rost de corăbii și bani și se întorcea în Anglia ca o furtună. Acum Louis a fost făcut conte de Winchester și vom avea zile de sărbătoare ca să-i urăm bun venit. Regele își plătește datoriile și-și răsplătește întotdeauna preferații. Din fericire pentru mine, câteodată își iartă dușmanii.

Regele Edward ridică privirea când intrăm noi – iubitul său frate și frumoasa lui soție –, scoate un strigăt de încântare și vine să ne întâmpine. Cu cei pe care îi iubește și care-l amuză se poartă întotdeauna neceremonios și fermecător. Mă ia de mână și mă sărută pe buze, de parcă nu și-ar aminti cătuși de puțin că, ultima oară când ne-am întâlnit, mă afluam într-o dizgrație atât de neagră, încât nu-mi era îngăduit să-i vorbesc, ci trebuia să-i fac o reverență în tăcere când trecea pe lângă mine.

— Uite cine a sosit! îi strigă el încântat reginei.

Aceasta vine să ne primească plecăciunile, îl lasă pe Richard s-o sărute pe obraji, apoi se întoarce spre mine. E limpede că ea și regele au hotărât să fiu primită ca o rudă și o soră. Doar o foarte slabă sclipire răutăcioasă din ochii ei cenușii îmi dă de înțeles că o amuză să mă vadă aici – la cel mai mare ospăț al anului, dat în cinstea aliatului soțului ei –, ridicându-mă după ce am căzut foarte jos.

— A, lady Anne! spune ea sec. Mă bucur să te văd. Ce surpriză! Ce triumf al iubirii adevărate!

Întorcându-se, face un semn spre doamnele din spatele ei și curajul mă părăsește văzând că sora mea, Isabel, înaintază cu pași mari. Nu mă pot abține să mă lipesc de umărul alinător al lui Richard, soțul meu, care rămâne lângă mine când Isabel, palidă și disprețuitoare, ne face amândurora cea mai scurtă reverență.

— Iată-vă: fiicele lui Warwick și totuși ducese regale amândouă și surorile mele! spune regina cu un glas în care se simte râsul vesel. Cine s-ar fi gândit la una ca asta? Tatăl vostru capătă din mormânt chiar ginerii pe care și i-a dorit. Ce fericite trebuie să fiți!

Fratele ei Anthony îi aruncă o privire și au aerul că împărtășesc o glumă pe seama noastră numai de ei știută.

— Fără doar și poate, o fericită reunire a surorilor Neville! întărește el.

Isabel se apropie ca pentru a mă îmbrățișa și mă cuprinde strâns, ca să-mi poată șopti amenințător:

— Te-ai făcut de râs și pe mine m-ai făcut de rușine! Nici măcar n-am știut unde ești! Să fugi așa, ca o treanță de la bucătărie! Nu-mi pot închipui ce-ar fi spus tata!

Mă desprind din strânsoarea ei și o înfrunt cu aprindere:

— Mă țineai prizonieră și voiai să-mi furi moștenirea! Despre asta ce-ar fi spus? Ce credeai că voi face? Că mă voi pleca și-l voi venera pe George, așa cum faci tu? Ori mi-ai dorit moartea, așa cum i-o dorești propriei tale mame?

Isabel ridică iute mâna și în clipa următoare și-o trage înapoi, dar le-a arătat tuturor că-și dorește grozav să mă pâlmuiască. Regina râde tare, Isabel îmi întoarce spatele, Richard ridică din umeri, se înclină dinaintea reginei și mă trage deoparte.

În capătul celălalt al încăperii, cineva îi spune lui George că s-a iscat o ceartă, iar el vine iute lângă Isabel, sfredelindu-ne mânios cu privirea pe Richard și pe mine. Preț de o clipă, Isabel și cu mine suntem vrăjmașe pe față, ținându-ne cu privirea din capetele potrivnice ale sălii, niciuna dornică să bată în retragere, Isabel lângă soțul ei, eu lângă al meu. Apoi Richard mă atinge pe braț și mergem să ne înfățișăm noului conte. Îi dau binețe, schimbăm câteva vorbe, apoi se așterne

tăcerea. Mă răsucesc, nu pot să nu mă uit în urmă, de parcă aş nădăjdui că Isabel mă va chema la ea, de parcă aş nădăjdui că vom fi iar prietene. Ea râde şi vorbeşte cu una dintre doamnele reginei. Spun încet:

— Iz...

Ea însă nu mă aude. Abia când Richard mă trage mai departe, mi se pare că aud, ca o şoaptă foarte slabă, glasul ei strigându-mă: „Annie!”.

* * *

Nu e ultima reuniune de familie de care am parte în toamna aceasta, căci trebuie s-o întâlnesc pe formidabila mamă a lui Richard, ducesa Cecily. Mergem la Fotheringhay, căminul ei, pe marele drum de miazănoapte, pe o vreme senină şi însorită. Ducesa s-a retras de la curte, ura faţă de nora ei, regina, făcând-o să nu ia parte la cele mai multe dintre festivităţile sale, iar în vremea revoltei, când s-a aliat cu George împotriva fratelui său, a pierdut şi puţina iubire pe care i-o mai purta fiul ei Edward. Când pot, păstrează cu toţii aparenţele; încă are o reşedinţă la Londra şi vizitează curtea din când în când, însă înrăurirea reginei e clară. Ducesa Cecily nu e un oaspete bine-venit; reşedinţa Fotheringhay, numai în parte reparată şi înzestrată, i-a fost dăruită drept cămin. Călăresc voioasă alături de Richard, până când el spune, aruncându-mi o privire piezişă:

— Ştii că trecem prin Barnet? Bătălia s-a purtat de-a lungul drumului.

Sigur că ştiam; dar nu-mi închipuiam că vom merge chiar pe drumul pe care a murit tatăl meu, pe care Richard, luptând alături de fratele lui, la deal, cu şanse cumplite de mici de izbândă, a reuşit să iasă din negură, să ia prin surprindere forţele tatei şi să-l omoare. E bătălia în care Midnight a îndeplinit ultima sarcină însemnată pentru stăpânul lui: şi-a plecat capul şi a primit o sabie în inima lui mare, pentru ca oştenii să vadă că nu vor fi cu putinţă nici retragerea, nici fuga şi nici capitularea.

— Facem un ocol, spune Richard văzându-mi faţa.

Dă o poruncă gărzii şi oamenii ne deschid o poartă; părăsim drumul ca să ocolim câmpul de luptă peste păşuni şi prin

miriștile lanurilor de ovăz, urmând să intrăm iar pe marele drum de miazănoapte la nord de mica așezare. Tresar la fiecare pas al calului, zicându-mi că pășește pe oseminte, și mă gândesc la trădarea mea: merg călare alături de soțul meu, dușmanul care mi-a ucis tatăl.

— E o capelă micuță, spune Richard. Bătălia n-a fost uitată. Nici el n-a fost uitat. Edward și cu mine plătim slujbe pentru sufletul lui.

— Chiar? Nu știam.

Abia pot vorbi, atât de adânc mă sfâșie vinovăția de-a fi intrat, prin căsătorie, în casa pe care tata a declarat-o vrăjmașa lui.

— Și eu l-am iubit, să știi, spune încet Richard. M-a crescut, la fel ca pe toți pupiii lui, ca și cum am fi fost pentru el mai mult decât niște băieți pentru care i se plăteau niște bani. Ne-a fost tuturor un bun tutore. Edward și cu mine îl socoteam conducătorul nostru, fratele nostru mai mare. N-am fi izbândit fără el.

Încuviințez din cap. Nu spun că tata s-a întors împotriva lui Edward numai din pricina reginei, din pricina familiei hrăpărețe a acesteia și a sfaturilor ei proaste. Dacă Edward nu s-ar fi însurat cu ea... dacă Edward n-ar fi întâlnit-o... dacă Edward n-ar fi fost fermecat de ea și de mama ei, de puternicul lor amestec de dorințe și vrăji... dar asta înseamnă să dau cep unei vieți întregi de regrete. Spun doar:

— Te-a iubit. Și pe Edward la fel.

Richard clatină din cap, știind, la fel ca mine, a cui a fost vina, a cui e și acum: a soției lui Edward. Se mulțumește să adauge:

— E o nenorocire.

Dau din cap și ne urmăm drumul până la Fotheringhay în tăcere.

Castelul Fotheringhay, Northamptonshire, toamna anului 1472

Castelul, locul nașterii lui Richard și reședința familiei lui, e într-o stare jalnică și așa a fost de când au început războaiele și Casa de York a putut să cheltuiască bani doar cu fortificarea castelelor de care avea nevoie ca focare ale revoltei împotriva regelui adormit și a reginei celei rele. Richard se încruntă privind zidul înconjurător, aplecat primejdios deasupra șanțului de apărare, și cercetând acoperișul castelului, unde ciorile își fac pâlcuri de cuiburi din rămurele pe olane. Ducesa mă întâmpină cu căldură, cu toate că sunt a treia mireasă cununată în taină din familia ei.

— Mi-am dorit întotdeauna ca Richard să se însoare cu tine, mă încredințează ea. Am vorbit cu mama ta de zeci de ori! De asta am fost atât de mulțumită când Richard a devenit pupilul tatălui tău: voiam să vă cunoașteți. Am nădărduit întotdeauna că vei fi nora mea.

Ne poartă în sala mai mică a castelului, o odaie cu pereții îmbrăcați în lambriuri de lemn, cu câte un foc zdravăn la capete și cu trei mese uriașe așternute pentru cină: una pentru slujitori, alta pentru slujitoare și o masă pentru nobilime. Ducesa, Richard, eu și câteva dintre rudele ei ne așezăm la masa principală, de unde vedem toată sala.

— Trăim foarte simplu, spune ducesa, deși are sute de servitori și mai bine de zece oaspeți. Nu încercăm să ne luăm la întrecere cu Ea și curtea Ei. Mode burgunde! pufnește ea supărată. Și ciudățenii de toate soiurile!

— Fratele meu regele îți trimite urările sale de bine, spune ceremonios Richard.

Îngenunchează dinaintea mamei sale, iar ea își lasă mâna pe creștetul lui, în chip de binecuvântare.

— Și George ce face? întreabă ea neîntârziat, numindu-și preferatul.

Richard îmi face cu ochiul. Favoritismul vădit al ducesei a fost o țintă de glume fără înconjur în familie, până în clipa când a făcut-o să sprijine pretenția lui George la tron. Cu asta a mers prea departe, chiar și pentru afecțiunea îngăduitoare a regelui.

— E bine, cu toate că încă mai încercăm să lămurim moștenirea soțiilor noastre, răspunde Richard.

— O afacere neplăcută, spune ducesa clătinând din cap. O avere de soi n-ar trebui împărțită. Ar trebui să ajungi la o înțelegere cu el, Richard. Până la urmă, tu ești mezinul. Ar trebui să cedezi în fața fratelui tău George!

Acest favoritism e mai puțin amuzant.

— De astă dată fac cum mă taie capul, spune bătos Richard. George și cu mine vom cădea la învoială să împărțim averea Warwick. I-aș fi un soț rău lui Anne dacă aș îngădui să-și piardă moștenirea.

— Mai bine să fii un soț rău decât un frate rău, i-o întoarce ea cu iscusință. Uită-te la fratele tău Edward: e sub papuc și-și trădează familia clipă de clipă!

— Edward mi-a fost prieten de nădejde în împrejurarea de față, îi amintește Richard. Și mi-a fost întotdeauna un frate bun.

— Nu de judecata lui mă tem, ci de a Ei, răspunde sumbru ducesa. Așteaptă numai până când ambițiile tale se vor ciocni cu ale Ei și vei vedea atunci de sfatul cui ascultă Edward. Femeia aia îl va distruge!

— Mă rog să nu fie așa, spune Richard. Luăm cina, mamă?

* * *

Ducesa vorbește întruna despre distrugerea familiei prin uneltirile lui Elizabeth Woodville de-a lungul vizitei noastre și, cu toate că Richard o amuțește cât de des și de respectuos e în stare, nenumăratele pilde pe care le pomenește sunt greu de tăgăduit. E limpede pentru toți că regina dobândește ce vrea și că Edward îi îngăduie să-și așeze rudele și prietenii în ranguri care li se cuvin altor oameni, să folosească birurile regale mai mult decât a făcut-o oricare altă regină, să-și favorizeze frații și surorile. Richard nu vrea să audă o vorbă împotriva fratelui său regele; însă la Fotheringhay n-o iubește nimeni pe Elizabeth Woodville, iar tânăra femeie voioasă pe care am văzut-o pentru prima oară în seara marelui ei triumf nu se mai oglindește câtuși de puțin în portretul hrăpăreței răuvoitoare zugrăvit de ducesă.

— N-ar fi trebuit nicidecum să fie încoronată regină, îmi

șoptește aceasta într-o zi.

Ne aflăm în grădina ei acoperită și brodăm cu grijă manșetele unei cămăși pe care i-o va trimite de Crăciun lui George, preferatul ei.

— Nu trebuia? întreb. Îmi amintesc foarte bine de încoronarea ei, eram copilă și mi s-a părut cea mai frumoasă femeie din câte văzusem.

O ridicare din umeri disprețuitoare arată ce părere are acum această frumusețe ofilită despre înfățișarea atrăgătoare.

— N-ar fi trebuit să fie încoronată regină, întrucât cununia n-a fost valabilă, șoptește ea cu mâna la gură. Știam cu toții că Edward s-a însurat în taină înainte s-o întâlnească pe ea. Nu era liber s-o ia de nevastă. N-am spus nimic câtă vreme tatăl tău a plănuit partida cu prințesa Bona de Savoia, pentru că o căsătorie în taină putea fi tăgăduită – trebuie să fie tăgăduită când se ivește o șansă atât de mare. Însă legămintele pe care i le-a făcut Edward lui Elizabeth au fost pur și simplu o altă cununie secretă, ba chiar una nelegiuită. Ar fi trebuit să fie tăgăduită și aceea!

— Mama ei a fost martoră...

— Vrăjitoarea aia ar fi jurat orice de dragul copiilor ei.

— Dar Edward a făcut-o regină, îi amintesc. Iar copiii lor sunt de viță regească.

Ducesa clatină din cap și retează firul cu dinții ei mărunți și ascuțiți.

— Edward n-are dreptul să fie rege, spune ea foarte încet.

Lucrul îmi scapă din mâini.

— Alteță...

Mă îngrozește gândul la ce va spune mai departe. E vorba oare de vechea calomnie răspândită de tatăl meu când a vrut să-l alunge pe Edward de pe tron? Ducesa se va învinui singură de adulter și destrăbălare? Și cât de mari necazuri voi avea dacă voi cunoaște acest uriaș, acest cumplit secret de stat? Ea râde văzându-mi uluirea și spune cu asprime:

— O, ești atât de copilă! Cine ar avea încredere să-ți destăinuie ceva? Cine s-ar osteni? Câți ani ziceai că ai?

— Șaisprezece, răspund cu toată demnitatea de care sunt în stare.

— O copilă! pufnește ea batjocoritor. Nu voi mai spune nimic. Dar să ții minte că George nu e preferatul meu fiindcă

sunt o neghioabă iubitoare. George e preferatul meu din pricini întemeiate, foarte întemeiate. Băiatul acela s-a născut să fie rege! El și nimeni altul.

Castelul Windsor, Crăciunul anului 1472

Vremea Crăciunului și Anului Nou e întotdeauna minunată pentru Edward, iar anul acesta își sărbătorește cel mai mare triumf. Întorși la curte, Richard și cu mine ne trezim cuprinși de freamătul celor douăsprezece zile. În fiecare zi avem o nouă temă și o nouă piesă-mască. În fiecare seară, la cină, avem cântece noi, actori, jongleri sau jucători de un fel sau altul. Se ține o vânătoare de urși și vânători mai mici, prin mlaștinile reci de pe malul fluviului, în fiecare zi. Se vânează cu șoimi, se ține un turnir de trei zile unde fiecare nobil își apără flamura. Fratele reginei, Anthony Woodville, organizează o bătălie între poezi: unul după altul, trebuie să prezinte câte un cuplet, stând în cerc, și primul care nu-și găsește rima se înclină și se retrage, până când rămân doar doi, unul fiind chiar Anthony Woodville – care și câștigă. Văd licărul de zâmbet pe care i-l aruncă surorii lui: el învinge de fiecare dată. Se dă o prefăcută bătălie pe mare într-una dintre curți, potopită anume cu apă, și într-o seară avem dans cu torțe în pădure.

Richard, soțul meu, se află întotdeauna alături de fratele lui. Face parte din cercul de apropiați: tovarășii care au fugit din Anglia împreună cu Edward și s-au întors triumfători. El, William Hastings și Anthony Woodville, fratele reginei, sunt prietenii și frații de sânge ai regelui – împreună pe viață; nu vor uita niciodată goana nebună în spinarea cailor, când credeau că tata îi va prinde, nu vor uita niciodată călătoria în care au privit neliniștiți de la pupa micii lor bărci de pescuit, așteptându-se să vadă luminile corăbiilor tatei, pornite în urmărirea lor. Când vorbesc despre ulițele întunecate pe care le-au străbătut, nădăjduind să dea de micul cătun Lynn și neștiind dacă vor găsi o barcă pe care s-o poată tocmi sau fura, când se zguduie de răs amintindu-și că aveau buzunarele goale și regele a trebuit să-i dea barcagiului mantia lui îmblănită drept plată, iar apoi au fost nevoiți să meargă pe jos, fără un sfanț, în cizmele de călărie, până în cel mai apropiat oraș, George se foiește pe loc, se uită în jur și se roagă ca discuția să ia altă întorsătură. Căci George a fost dușmanul în noaptea aceea, deși acum sunt toți, pasămite, prieteni. Cred că bărbații care au străbătut drumurile în ropotul cailor prin

bezna nopții, oprindu-se nădușiți de frică să asculte dacă răsună în urma lor tropote de copite, nu vor uita niciodată că George le-a fost dușman în noaptea aceea, că și-a vândut propriul frate, propria familie și și-a trădat casa în nădejdea că va ajunge pe tron. Deși își arată prietenie și își zâmbesc, deși par să fi uitat vechile bătălii, știu că în noaptea aceea au fost vânați și că, dacă i-ar fi prins, George i-ar fi ucis. Știu că așa merg lucrurile în lume: ori ucizi, ori ești ucis, chiar dacă vrăjmașul e fratele, regele sau prietenul tău.

Eu, una, ori de câte ori bărbații vorbesc despre acele întâmplări, îmi aduc aminte că dușmanul lor era tatăl meu, că tovărășia lor s-a legat datorită fricii de el, bunul lor tutore și îndrumător, devenit pe neașteptate, peste noapte, vrăjmașul lor de moarte. Au fost nevoiți să câștige din nou tronul de la el – i-a înfrânt cu desăvârșire și i-a alungat din regat. Uneori, când mă gândesc la triumful și apoi la înfrângerea lui, mă simt tot atât de străină la această curte ca prima mea soacră, Margareta de Anjou, prizoniera lor în Turnul Londrei.

Știu sigur că regina nu-și uită dușmanii. Bănuiesc că ne socotește și acum dușmancele sale. Fiindcă i-o cere soțul ei, ne salută pe mine și pe Isabel cu o curtenie rece și ne oferă locuri printre doamnele ei. Dar felul cum zâmbește când ne vede așezate alături într-o tăcere împietrită sau când Edward vrea să-l ia pe George drept martor la spusele lui despre o bătălie și apoi se întrerupe, dându-și seama că în acea bătălie George s-a aflat în tabăra opusă – momentele astea îmi arată că e o regină care nu-și uită dușmanii și nici nu-i va ierta vreodată.

Mi se îngăduie să refuz locul oferit între doamnele reginei, căci Richard îmi spune că vom trăi o bună parte din timp în nord. A primit în sfârșit jumătatea mea de moștenire. George ia cealaltă jumătate, iar Richard nu-și dorește decât să pună rânduială în întinsele ținuturi de miazănoapte pe care le-a câștigat și să le cârmuiască el însuși. Vrea să ia locul tatălui meu în nord și să se împrietenească cu bărbații din neamul Neville. Aceștia îl vor privi cu bunăvoință datorită numelui meu și datorită iubirii pe care au nutrit-o pentru părintele meu. Dacă se poartă bine cu nordicii, deschis și cinstit, așa cum le place, Richard va avea măreția unui rege în nordul Angliei și ne vom face un palat la Sheriff Hutton și la Castelul Middleham, reședințele noastre din Yorkshire. I-am adus și

frumosul Castel Barnard din Durham, iar el spune că vom trăi în spatele zidurilor puternice care dau spre râul Tees și spre culmea Pennine. Orașul York – care a iubit întotdeauna casa ce-i poartă numele – va fi capitala noastră. Vom aduce măreție și bogăție nordului Angliei și nordului pregătit să-l iubească pe Richard fiindcă face parte din Casa de York și care mă iubește deja, căci sunt o Neville.

Edward ne încurajează. Are nevoie de cineva care să păstreze pacea în ținuturile de miazănoapte și să apere hotarele Angliei de scoțieni, iar în fratele lui mezin are mai multă încredere decât în oricine. Eu mai am însă o pricină de-a refuza să rămân la curte, una chiar mai bună. Îi fac o reverență reginei și-i spun:

— Rog pe Alteța Voastră să mă ierte. Sunt...

Ea încuviințează cu răceală.

— Firește, știu.

— Da?

Îmi spun pe dată că a prevăzut discuția noastră, cu ochii ei de vrăjitoare, și nu-mi pot înăbuși un fior.

— Lady Anne, nu sunt proastă, spune ea simplu. Am adus pe lume șapte copii, am ochi să văd când o femeie nu poate mânca la micul dejun, dar tot se îngrașă. Mă întrebam când ne vei da de veste. Soțului tău i-ai spus?

Teama că le știe pe toate îmi taie încă răsuflarea.

— Da.

— Și a fost foarte încântat?

— Da, Alteță.

— Va nădăjdui să fie băiat, un conte care să moștenească o avere atât de măreață, spune ea cu mulțumire. E o binecuvântare pentru voi amândoi!

— Dacă e fată, nădăjduiesc că veți primi să-i fiți nașă.

Trebuie s-o rog; e regina și cumnata mea și trebuie să primească. Nu simt pic de căldură sau de iubire față de ea și nu cred nici măcar o clipă că ne va binecuvânta cu adevărat, pe mine sau pe copilașul meu. Mă uimește însă bunătatea de pe chipul ei când încuviințează:

— Îmi va face plăcere.

Mă întorc în așa fel încât să mă poată auzi doamnele ei. Sora mea, cu capul plecat asupra lucrului de mână, se află printre ele. Isabel se străduie să pară că n-a auzit nimic din

discuția noastră, însă am nevoie să cred că își dorește fierbinte să-mi vorbească. Nu-mi vine să cred că Isabel poate fi nepăsătoare față de mine când sunt grea cu primul meu prunc.

— Dacă aduc pe lume o fată, o voi boteza Elizabeth-Isabel, spun răspicat, ridicând glasul ca să mă audă.

Sora mea ține capul întors într-o parte; se uită pe fereastră, la ninsoarea învârtăjită de afară, prefăcându-se nepăsătoare, dar când își aude propriul nume, întoarce privirea și repetă:

— Elizabeth-Isabel?

E prima oară când îmi vorbește după ce m-a muștrătat când am sosit la curte ca mireasă fugară.

— Da, întăresc cu îndrăzneală.

Ea dă să se ridice de pe scaun, apoi se așază la loc.

— Îți vei boteza fiica Isabel?

— Da.

O văd cum se împurpurează la față și, în cele din urmă, se ridică de la locul ei și se îndreaptă spre mine, depărtându-se deegină și de doamnele acesteia.

— I-ai da numele meu?

— Da, spun simplu. Vei fi mătușa ei și nădăjduiesc că o vei iubi și te vei îngriji de ea. Și... (Șovăi – sigur că Isabel știe mai bine decât oricare om din lume că n-am cum să nu mă tem de naștere.) Dacă ar fi să mi se întâmple ceva, nădăjduiesc că o vei crește ca pe copilul tău și... și îi vei vorbi despre tatăl nostru, Iz... și despre toate câte s-au întâmplat. Despre noi... și despre toate câte au mers prost...

Isabel se strâmbă preț de o clipă, căci încearcă să-și rețină lacrimile, dar apoi desface brațele și ne agățăm una de alta, plângând și râzând în același timp.

— O, Iz! șoptesc. Mi-a fost atât de urât să mă războiesc cu tine!

— Îmi pare rău, Annie, îmi pare atât de rău! N-ar fi trebuit să mă port cum m-am purtat... n-am știut ce să fac... și totul s-a întâmplat atât de repede! Trebuia să dobândim averea... și George a spus... și pe urmă ai fugit...

— Și mie îmi pare rău! Știu că nu te-ai putut pune împotriva soțului tău. Acum înțeleg mai bine.

Ea încuviințează – nu vrea să spună nimic despre George. O soție îi datorează supunere bărbatului ei, i-o făgăduiește în

fața lui Dumnezeu în ziua nunții, iar bărbații au grijă să ceară tot ce li se cuvine, cu sprijinul preoților și al lumii. Isabel e bunul lui George, la fel ca un servitor sau un cal. Și eu i-am jurat credință lui Richard ca dacă mi-ar fi stăpân, iar eu aș fi într-adevăr o slujnică de la bucătărie. Femeia trebuie să i se supună soțului ei întocmai cum șerbul se supune stăpânului său – așa sunt mersul lumii și legea lui Dumnezeu. Chiar dacă crede că el greșește. Chiar dacă știe că el greșește.

Cu șovăială, Isabel întinde mâna și-mi atinge pânțele tare și rotunjit pe sub faldurile rochiei. Îi iau mâna și o las să-mi pipăie mijlocul îngroșat.

— Annie, te-ai împlinit deja atât de mult! Te simți bine?

— La început am avut grețuri, dar acum mi-e bine.

— Nu-mi vine să cred că nu mi-ai spus pe dată!

— Am vrut, îi mărturisesc. Am vrut din toată inima. N-am știut cum să încep.

Întorcem spatele curții și ea mă întreabă încet:

— Ți-e frică?

— Puțin, spun, dar apoi îi văd privirea întunecată și recunosc: Foarte.

Amuțim amândouă, gândindu-ne la aceleași lucruri: la cabina care se legăna pe corabia zvârlită de colo-colo de furia furtunii, la mama care țipa la mine că trebuie să trag copilul afară din ea, la groaza pe care am simțit-o când micul trup a trosnit înăuntrul ei. Vedenia e atât de vie, încât aproape simt că mă clatin pe picioare, ca și cum valurile ne-ar azvârli din nou într-o parte și în alta. Isabel îmi ia mâinile într-ale ei și mi se pare că abia am debarcat și eu îi spun de micul sicriu căruia mama i-a dat drumul în mare.

— Annie, nu există niciun temei ca pentru tine să nu fie bine, îmi spune ea cu toată încrederea. Nu există niciun temei ca lucrurile să meargă prost pentru tine, așa cum au mers pentru mine. Durerile mele au fost mult mai mari din pricină că ne aflam pe mare, pe furtună și în pericol. Tu vei fi în siguranță și soțul tău...

— Mă iubește, spun cu siguranță deplină. Zice că mă va duce la Castelul Middleham și va aduce moașele cele mai bune și doctorii cei mai buni din regat. (Șovăi.) Ai vrea să... știu că poate tu...

Isabel așteaptă. Știe negreșit că vreau să-mi stea alături în

timpul retragerii pentru naștere. Spun simplu:

— N-am pe nimeni în afară de tine. Nici tu n-ai. Orice s-ar fi petrecut între noi, Iz, acum ne avem doar una pe alta.

Nici ea, nici eu nu pomenim de mama, întemnițată mai departe în Abația Beaulieu, cu pământurile furate de soții noștri, care au uneltit împreună ca s-o jefuiască, iar apoi s-au întrecut să se jefuiască unul pe altul. Ea ne scrie amândurora, scrisori pline cu amenințări și plângeri, jurând că nu ne va mai scrie dacă nu făgăduim să-i dăm ascultare și să-i dobândim eliberarea. Știe, cum știm și noi, că amândouă am îngăduit să se întâmple ce s-a întâmplat, neputând face altceva decât ce ne cer bărbații noștri.

— Suntem orfane, spun mohorâtă. Am îngăduit să devenim orfane. Am ales singure să devenim orfane. Și nu ne avem decât una pe alta.

— Voi veni, făgăduiește ea.

Castelul Middleham, Yorkshire, primăvara anului 1473

Retragerea pentru naștere vreme de șase săptămâni, cu Isabel alături, în Turnul Doamnei de la Castelul Middleham ne face parcă să trăim iar zilele lungi ale copilăriei noastre. Bărbaților nu le e îngăduit să intre în odaia pentru naștere, așa că lemnele pentru focurile zdravene, platourile cu bucatele noastre, tot ce vrem trebuie înmănat la intrarea în turn uneia dintre femeile care mă slujesc. Preotul vine din turnul cel mare al castelului, trecând podul de lemn, și se oprește la ușă, în fața unui paravan, ca să citească liturghia, dându-mi apoi cuminecătura printr-un grilaj de fier, fără să se uite la mine. Nu primim vești mai deloc. Isabel se duce o dată sau de două ori în sala cea mare ca să ia cina cu Richard, iar când se întoarce, ne spune că micul prinț de Wales își va lua în primire reședința de la Ludlow. Preț de o clipă mă gândesc la primul meu soț; titlul de prinț de Wales a fost al lui, frumosul Castel Ludlow ar fi fost al nostru, Margareta de Anjou hotărâse să locuim acolo câteva luni după victorie, ca să ne impunem voința asupra oamenilor din Țara Galilor – dar apoi îmi amintesc că toate astea sunt duse, că fac parte din Casa de York și ar trebui să mă bucur că prințul acestei case a crescut destul ca să aibă propria lui reședință în Țara Galilor, chiar dacă sub oblăduirea unchiului său Anthony Woodville, văduvlul devenit acum baron Scales, deși nu prin merite proprii, ci căpătând titlul răposatei lui soții.

— Asta înseamnă că neamul Rivers cârmuiește Țara Galilor în toate privințele, numai cu numele nu, îmi șoptește Isabel. Regele și-a dat unicul moștenitor pe mâna lor, Anthony Woodville e conducătorul consiliului prințului și regina cârmuiește totul. Asta nu e Casa de York, e Casa Rivers! Crezi că Țara Galilor va înghiți una ca asta? Locuitorii ei s-au aflat întotdeauna de partea Casei de Lancaster și a neamului Tudor.

Ridic din umeri. Mă învăluie seninătatea ultimelor săptămâni de sarcină. Mă uit la câmpurile verzi din apropiere, dincolo de care se află pășunea aspră și ținuturile mlăștinoase, deasupra cărora se rotesc și țipă nagâții. Londra pare să fie la mare depărtare, iar Ludlow, și mai departe.

— Cine să hotărască pentru fiul ei, dacă nu regina? întreb. Iar prințul n-ar putea avea un guvernator mai bun decât unchiul lui Anthony. Orice-ai crede despre regină, Anthony Woodville se numără printre cei mai aleși bărbați din Europa. Familia Rivers e o familie unită. Anthony Woodville își va ocroti nepotul cu prețul vieții lui.

— Așteaptă și o să vezi! prezice Isabel. Mulți se vor teme că neamul Rivers va deveni din cale-afară de puternic. Mulți îl vor preveni pe rege că nu e bine să încredințeze totul unei singure familii. George e împotriva neamului Rivers și nici măcar soțului tău, Richard, nu-i place să vadă întreaga Țară a Galilor lăsată în grija lor. Se oprește, apoi îmi amintește: Tata spunea că sunt sfetnici proști.

— Așa spunea, încuviințez. Regele a greșit foarte mult că i-a preferat tatălui nostru.

— Iar Ea ne urăște încă, adaugă Isabel sec.

Dau din cap.

— Da, bănuiesc că nu va înceta niciodată, însă nu poate face nimic. Câtă vreme George și Richard se bucură de bunăvoința regelui, nu poate decât să fie tot atât de rece ca femeia-pește de pe stindardul familiei ei. Nu poate nici măcar să schimbe ordinea de precădere. Nu poate să nu ne bage în seamă, cum făcea pe vremuri. Și oricum, după ce mi se naște copilul, n-am de gând să mă întorc la curte. (Ating plină de mulțumire zidul gros de lângă fereastră.) Aici nu-mi poate face rău nimeni.

— Și eu mă voi ține departe de curte, spune ea zâmbind. Voi avea pricini întemeiate. Nu vezi nimic la mine?

Ridic capul și o cercetez cu luare-aminte.

— Arăți... (Caut niște cuvinte care să nu fie supărătoare.) Înfloritoare!

Ea râde și mi-o întoarce voioasă:

— Vrei să spui „grasă”. Da, mă îngraș cu hotărâre! Și te voi chema să-mi ții tovărășie în august. (Îmi zâmbeste veselă.) Îți voi cere să-mi întorci favoarea pe care ți-o fac eu acum.

— Iz... (Înțeleg într-o clipă ce vrea să spună și-i iau mâinile într-ale mele.) Iz, ești grea?

— Da, în sfârșit! răspunde ea râzând. Începeam să mă tem...

— Firește, firește! Dar acum trebuie să te odihnești!

O trag pe dată lângă foc, o așez pe un jilț, îi pun un taburet sub picioare și o privesc zâmbind.

— Ce minunat! Și să nu mai ridici lucruri grele pentru mine, iar când pleci de-aici trebuie să ți se dea o litieră, nu mergi călare!

— Mi-e bine. Mă simt mult mai bine decât data trecută. Nu mă tem. Sau, oricum, nu mă tem prea tare... și... o, gândește-te, Annie! Vor fi verișori, copilul meu și al tău vor fi veri născuți în același an!

Se lasă tăcerea, căci amândouă ne gândim la bunicul copilașilor noștri, care nu-i va vedea niciodată, care i-ar fi socotit încununarea planurilor sale, care ar fi plâsmuit pe dată planuri noi și ambițioase pentru ei din clipa când puneau pentru prima oară căpșorul pe perna leagănelui.

— Tata le-ar fi găsit deja consoarte potrivite și ar fi pus deja să li se deseneze blazonul! spune Isabel râzând ușor.

— Ar fi dobândit o dispensă și i-ar fi căsătorit între ei. Pentru ca averea amândurora să rămână în familie. Tac o clipă, apoi o întreb cu șovăială: Îi vei scrie mamei ca să-i dai de veste?

Isabel ridică din umeri, cu un aer posac și rece.

— La ce bun? întreabă ea. Nu-și va vedea niciodată nepotul. Nu va ieși niciodată din abație și mi-a spus că, dacă nu-i dobândesc libertatea, nu sunt fiica ei. La ce bun să mă gândesc măcar la ea?

* * *

Durerile încep la miezul nopții, tocmai când mă întind să mă culc, cu Isabel alături, în patul cel mare. Îmi scapă un țipăt scurt; în câteva clipe, ea se scoală, își aruncă o mantie pe umeri, aprinde lumânările de la foc și trimite slujnica după moașe.

Văd bine că se teme pentru mine, iar chipul ei alb ca varul când poruncește să se aducă bere și asprimea cu care le vorbește moașelor mă înfricoșează. Femeile aduc un chivot cu cuminecătura înăuntru și-l așază pe micul altar din colțul odăii mele. Îmi leagă în jurul pântecelui încordat cingătoarea sfînțită anume pentru prima naștere a lui Isabel. Moașele ne dau tuturor să bem bere aromată și trimit poruncă la

bucătărie să fie treziți bucătarii și să pregătească o cină copioasă, fiindcă va fi o noapte lungă și vom avea nevoie cu toatele să prindem puteri.

Mi se aduce o tocană de vânat, urmată de niște pui fript și crap fiert, dar mirosul mâncării mă îngreșează; poruncesc să fie duse din odaie și mă plimb încoace și-ncolo, întorcându-mă la fereastră și apoi la capul patului, auzind cum dincolo de ușă, în sala de primire, femeile mănâncă lacom și strigă să li se mai aducă bere. Numai Iz și două slujnice au rămas cu mine. Iz n-are nici ea poftă de mâncare. Mă întreabă neliniștită:

— Sunt puternice durerile?

Clatin din cap.

— Vin și trec. Dar cred că se întetesc.

Pe la două dimineața, lucrurile se înrăutățesc. Moașele, roșii la față și înveselite de mâncare și băutură, intră în odaia de culcare și mă plimbă câte două. Când mă opresc, mă silesc să merg mai departe. Când vreau să mă întind și să mă odihnesc, țâțâie din limbă și mă indeamnă mai departe. Durerile încep să se întetască și numai atunci îmi îngăduie să mă sprijin de una dintre ele și să gem. Pe la trei dimineața, niște pași răsună pe podul dinspre sala cea mare; cineva bate la ușă și aud glasul lui Richard:

— Sunt ducele! Cum se simte soția mea?

— E voioasă, spune moașa cu o veselie grosolană. E voioasă, milord.

— Cât va mai dura?

— Ceasuri bune, răspunde ea cu veselie, neluându-mi în seamă geamătul de împotrivire. Pot să mai treacă ceasuri bune. Duceți-vă la culcare, Alteță, trimitem după voi de îndată ce se bagă în pat.

— Ce, acum nu e în pat?! Dar ce face? întreabă el poruncitor, nedumerit, dinaintea ușii zăvorâte, neștiind nimic despre meșteșugul moșitului.

— Ne plimbăm cu ea, răspunde moașa mai în vârstă. Ne plimbăm cu ea încolo și-ncoace, ca să-i mai potolim durerile.

N-are niciun rost să le spun că asta nu-mi potolește deloc durerile, căci ar face același lucru, cum au făcut cu toate femeile pe care le-au moșit; le dau ascultare, căci nu sunt în stare să gândesc singură acum.

— Vă plimbați cu ea? întreabă tânărul meu soț prin ușă

închisă. Ajută?

— Dacă pruncul ar fi leneș, am scutura-o într-o pătură, răspunde moașa mai tânără cu un răs aspru. Milady se bucură că o plimbăm doar. E treabă de femei, Alteță! Știm ce facem.

Aud vorbele de ocară rostite de Richard printre dinți, dar apoi pașii lui se îndepărtează. Schimb o privire amărâtă cu Iz când femeile mă apucă de brațe și mă târăsc de la cămin la pragul ușii și înapoi.

Femeile pleacă să dejuneze în sala cea mare, însă eu nu pot să mănânc nici de data asta. Mă odihnesc pe pat, cu Iz șezând lângă mine și mângâindu-mă pe frunte, cum făcea pe vremuri când eram bolnavă. Durerile sunt atât de dese și de puternice, încât îmi zic că nu le mai pot îndura. Tocmai atunci, ușa se deschide și cele două moașe se întorc, aducând-o de astă dată cu ele pe doică; aceasta aranjează leagănul cum trebuie și întinde cearșafurile pe patul de naștere.

— De-acum nu mai e mult, spune cu vioiciune una dintre moașe. Poftim!

Îmi întinde o bucată de lemn lustruită de folosire și cu urme de dinți pe ea.

— Mușcați-o. Vedeți urmele acelea? Multe femei destoinice au mușcat bucata de lemn și și-au salvat limba! Mușcați-o când vine durerea și pe urmă prindeți-vă bine de asta.

Au legat o funie de stâlpii de la picioarele patului meu mare; întinzându-mă de pe patul de zi, pot să mă prind de ea și să mă proptesc cu tălpile în tăblia patului mare.

— Trageți de ea și tragem și noi cu voi. Mușcați bucata de lemn când simțiți că crește durerea și noi țipăm cu voi.

— Nu-i puteți da nimic ca să-i mai aline durerea? întrebă poruncitor Isabel.

Femeia mai tânără scoate dopul unei sticle din piatră și, turnându-mi în cana de argint, mă îndeamnă:

— Beți un strop. De fapt, o să bem toate câte un strop.

Băutura mă arde pe gât și-mi face ochii să lăcrimeze, dar după ce beau mă simt mai vitează și mai puternică. O văd pe Iz înecându-se cu licoarea și zâmbindu-mi larg. Se apleacă și-mi șoptește la ureche:

— Astea sunt două bătrâne bețive și lacome! Dumnezeu știe unde le-a găsit Richard.

— Sunt cele mai bune din regat, răspund. Dumnezeu s-o ajute pe femeia care trece prin chinurile facerii cu cele mai rele!

Isabel râde, râd și eu, dar râsul îmi stârnește un junghi în burtă, ca o împunsătură de sabie, și țiș cu putere. Pe dată, cele două femei se pun pe treabă: mă așază în capul oaselor pe patul de naștere, îmi pun în mână funia, îi poruncesc slujnicei să toarne apă caldă din urciorul de lângă foc. Urmează apoi clipe lungi de buimăceală în care sunt acaparată de durere, de lumina focului oglindită în peretele urciorului, de căldura grozavă din odaie și de mâna răcoroasă a lui Isabel ștergându-mi fața. Simt că mă lupt cu o durere în miezul măruntaielor și mi-e greu să respir. Mă gândesc la mama, aflată atât de departe, care ar trebui să fie acum lângă mine, și mă gândesc la tata, care și-a petrecut viața luptând și a cunoscut groaza cea de pe urmă, a înfrângerii și a morții. Lucru ciudat, mă gândesc la Midnight înălțându-și capul voinic când i-a pătruns sabia în inimă. La gândul că tata a pornit la luptă pe jos și și-a dat viața pe câmpia de lângă Barnet pentru ca eu să pot deveni regina Angliei, mă opintesc cu putere și aud un plâns, iar cineva spune poruncitor „Ușurel, ușurel!”, după care văd chipul lui Isabel încețoșat de lacrimi și o aud spunându-mi:

— Annie! Annie! Ai un băiețel!

Și știu că am făcut singurul lucru pe care și l-a dorit tata, singurul lucru de care are nevoie Richard: i-am dăruit tatei un nepot și soțului meu un moștenitor. Dumnezeu m-a binecuvântat cu un băiețel.

* * *

Însă pruncul nu e puternic. Moașele spun voioase că mulți băieți plâpânzi devin bărbați viteji, iar doica mă încredințează că laptele ei îl va face să crească voinic și dolofan cât ai clipi, dar în cele șase săptămâni de după naștere, cât rămân retrasă în odăi, până să fiu binecuvântată în biserică, inima mi se strânge când îl aud plângând – un plâns slab, subțire, ascuțit – cât e noaptea de lungă, iar ziua îi privesc palmele ca două frunze mici și îngălbenite.

Isabel se va întoarce la George, în Londra, după botezul copilului și binecuvântarea mea în biserică. Îl botezăm

Edward, după rege, iar Richard spune că îi prevede un viitor măreț. Botezul e restrâns și potolit, la fel și binecuvântarea mea în biserică, regele și regina nu pot să vină și, cu toate că nimeni nu scoate o vorbă, pruncul nu pare să aibă mari șanse de-a se înzdrăveni, nu merită cheltuiala cu un veșmânt de botez fastuos, trei zile de sărbătoare la castel și o masă pentru toți servitorii.

— Se va înzdrăveni, îmi șoptește liniștitor Isabel în timp ce se urcă în litiera ei, în curtea grajdurilor – nu va face călătoria călare, fiindcă pânțelele i s-a rotunjit. Chiar azi-dimineață mi s-a părut că arată mult mai voinic.

Nu e deloc așa, dar nu recunoaștem, nici ea, nici eu.

— Și oricum, acum știi cel puțin că poți să ai copii, că poți aduce pe lume un prunc viu, adaugă ea.

Gândul la băiețelul care a murit pe mare, fără să scoată măcar un scâncet, ne urmărește pe amândouă și acum.

— Și tu poți aduce pe lume un prunc viu! spun cu hotărâre. Cel pe care-l porți acum, negreșit. Și voi veni la tine când te vei retrage pentru naștere. Nu există niciun temei să nu meargă totul bine de data asta. Îi vei naște un verișor lui Edward și să dea Dumnezeu să crească mari amândoi!

Se uită la mine cu ochii încercânați de frică.

— Băieții York sunt soi viguroși, dar eu n-am uitat nicio clipă că mama noastră ne-a zămislit doar pe noi două. Iar eu am născut un copil și l-am pierdut.

— Haide, fii curajoasă! o îndemn, de parcă eu aș fi sora cea mare. Nu te lăsa tulburată, totul va fi bine cu tine, cum a fost și cu mine. Voi veni la tine când ți se va apropia sorocul.

Ea încuviințează din cap.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, sora mea, și să te țină sănătoasă!

— Dumnezeu să te binecuvânteze, spun la rândul meu. Dumnezeu să te binecuvânteze, Iz!

* * *

După plecarea lui Isabel mă pomenesc gândindu-mă la mama – s-ar putea să nu-și vadă niciodată primul nepot, băiatul pe care ni l-am dorit atât de mult cu toții. Îi scriu un răvaș scurt, în care o vestesc că pruncul s-a născut și că îi

merge bine, apoi aștept răspunsul. Primesc o tiradă furioasă. Pentru ea, copilul meu, scumpul meu băiețel, e ilegitim; îl numește „bastardul lui Richard”, fiindcă nu și-a dat încuviințarea să ne cununăm. Castelul în care s-a născut copilul nu e căminul lui, ci al ei, așa că e un uzurpator, la fel ca părinții lui. Trebuie să-mi las neîntârziat și copilul, și soțul și să merg la ea, la Beaulieu. Sau, dacă nu, trebuie să plec la Londra și să-i cer regelui să-i dăruiască libertatea. Sau trebuie să-i poruncesc soțului meu s-o elibereze. George și Richard trebuie negreșit să-i înapoieze averea și ar trebui să fie învinuiți de hoție. Iar dacă nu fac nimic din toate astea, voi simți răceala blestemului de mamă, se va lepăda de mine, nu-mi va mai scrie niciodată.

Cu mișcări încete, împăturesc scrisoarea iar și iar, făcând-o tot mai mică, apoi mă duc în sala cea mare, unde focul arde întotdeauna, arunc ghemotocul de hârtie în fundul vetrei și îl privesc cum fumegă și pe urmă se aprinde. Richard, care trece pe-acolo cu ogarii după el, se oprește văzându-mi aerul solemn și se uită la flăcăruia din cămin.

— Ce-a fost aia?

— Nimic, spun cu tristețe. Nu mai înseamnă nimic pentru mine.

Castelul Middleham, Yorkshire, iunie 1473

E ceasul din zi care mi-e cel mai drag, ceasul începutului de seară, înainte de cină. Mă plimb cu Richard pe creasta zidurilor ce înconjoară falnicul castel, o plimbare lungă, închipuind un pătrat, ce ne poartă către toate zările și începe și se încheie la turnul prințului, unde se află odaia scumpului meu Edward. În dreapta noastră se află șanțul de apărare adânc. Privind în jos, văd cum oamenii scot din apa șanțului o plasă în care se zbat, lucind, pești argintii și-i dau un ghiont lui Richard:

— Astă-seară avem crap la cină.

Dincolo de șanțul de apărare se află învălmășeala clădirilor din piatră și ardezie ale orășelului Middleham, iar de jur împrejurul acestuia, pășunile grase ce se întind până la mlaștini. Văd două lăptărese cu cobilițele cu două găleți pe umerii lați, cărând în mâini scăunelele cu trei picioare: se duc să mulgă vacile pe câmp, iar animalele înalță capetele din iarbă când le aud strigătele și se îndreaptă agale spre ele. Dincolo de câmpuri, poalele dealurilor sunt înveșmântate în verdele închis al ferigilor, iar mai sus de ele se zărește vioriul lăptos al ierbii-negre înflorite. Acest ținut a fost căminul meu și al familiei mele de când e lumea. Cei mai mulți băieți de la casele din sat se numesc Richard, după tatăl meu și după tatăl acestuia. Cele mai multe fete se numesc Anne sau Isabel, după sora mea și după mine. Aproape toată suflarea ne-a jurat supunere mie sau noului stăpân Richard – soțul meu. Când dăm colțul pe creasta zidului și ne depărtăm de oraș, văd o strigă ieșită devreme la vânătoare, albă ca un nor, plutind tăcută ca o frunză căzătoare de-a lungul gardului viu stufos. Soarele coboară printr-o pătură de nori trandafirii și aurii, mâna mea se odihnește pe brațul lui Richard, iar capul mi se sprijină de umărul lui.

— Ești fericit? îl întreb.

Întrebarea, pe care el n-ar pune-o niciodată, îl face să zâmbească.

— Mă bucur că sunt aici.

— Adică... nu la curte?

Nădăduiesc că va spune că îi place nespus tovărășia mea, îi

place nespus să se afle cu mine și cu copilașul aici, în frumosul nostru cămin. Suntem încă proaspăt căsătoriți, încă tineri, încă mi se mai pare că ne jucăm de-a stăpânul conacului și doamna lui, ca și cum n-aș fi încă destul de coaptă sau de însemnată ca să iau locul mamei. Pentru Richard e altfel. Această viață a fost câștigată cu greu; poartă pe umeri răspunderile celui ce stăpânește nordul Angliei. Pentru mine, să-i fiu soție, să trăiesc aici, în căminul familiei mele, e un vis de fată împlinit. De multe ori nu-mi vine să cred că un astfel de vis s-a împlinit. Richard însă se mulțumește să spună:

— Mai nou, curtea seamănă cu o încăierare în timpul unui turnir. Familia Rivers câștigă mereu, iar George și ceilalți lorzi se împotrivesc mereu. E o luptă tăcută, neîncetată. Nicio palmă de pământ, niciun ban din buzunarul meu nu e în siguranță. Mereu se ivește câte un neam de-al reginei care se gândește că ar trebui să fie ale lui.

— Regele...

— Edward îi dă dreptate celui cu care vorbește ultimul. Râde și făgăduiește orice, oricui. Își petrece zilele călărind, dansând și jucând jocuri de noroc, iar nopțile, chefuind pe străzile Londrei cu William Hastings și chiar cu fiii lui vitregi – și jur că aceștia nu-i sunt tovarăși credincioși, ci se află lângă el doar ca să-și slujească mama. Își însoțesc tatăl vitreg ca să fie ochii și urechile ei, îl duc în tot felul de case deocheate, la târfe, și pe urmă bag mâna-n foc că dau fuga la ea și-i spun totul. Edward n-are prieteni, ci doar spioni și lingăi.

— E o greșală! spun cu moralitatea severă a celor tineri.

— E o mare greșală, întărește Richard. Un rege ar trebui să fie o pildă pentru poporul lui. Edward e iubit și londonezilor le place să-l vadă, dar când umblă beat pe străzi și aleargă după femeii... (Se întrerupe.) Oricum, astea nu sunt lucruri demne de urechile tale.

Îmi potrivesc pasul după al lui, fără să-i amintesc că mi-am petrecut o bună parte din copilărie într-un oraș-garnizoană.

— Iar George caută clipă de clipă foloase, urmează Richard. Nu se poate abține, nu se gândește decât la coroana pe care a pierdut-o în favoarea lui Edward și la averea pe care a pierdut-o în favoarea mea. Lăcomia lui e nemaipomenită, Anne! Încearcă întruna să dobândească mai multe pământuri, mai

multe dregătorii. Se plimbă pe la curte ca un crap uriaș, cu gura deschisă ca să înghită fiefuri. Și trăiește ca un prinț! Dumnezeu știe cât cheltuiește ținând reședința din Londra, cumpărând noi prieteni și lărgindu-și înrâurirea.

O ciocârlie zboară de pe pajiștea aflată mai jos de castel și cântă, înălțându-se în văzduh, se oprește puțin, apoi urcă iar, tot mai sus, de parcă n-ar avea de gând să se oprească până nu ajunge în Rai. Îmi amintesc cum îmi spunea tata să privesc cu mare luare-aminte, căci peste o clipă își va strânge aripile pe lângă trup și se va lăsa să cadă tăcută, ca o piatră, spre pământ – iar în locul în care se va opri se află micul ei cuib căptușit cu puf și patru ouă pestrițe, așezate cu vârful spre mijlocul cuibului, căci ciocârlia e o pasăre ordonată, cum ar trebui să fie oricine vrea să ajungă în Rai.

Coborâm pe scara șerpuită a turnului de pază în curtea mare a castelului, tocmai când porțile sunt deschise larg ca să intre o litieră cu perdelele lăsate și douăzeci de călăreți.

— Cine e? întreb. O doamnă? Vine în vizită la noi?

Richard se apropie și-i dă binețe conducătorului gărzii, ca și cum l-ar fi așteptat.

— Toate bune?

Bărbatul își scoate pălăria și-și șterge fruntea nădușită. Îl recunosc pe James Tyrrell, unul dintre cei mai destoinici oameni aflați în slujba lui Richard, urmat de Robert Brackenbury.

— Toate bune, încuviințează acesta. Nu ne-a urmărit nimeni, din câte știi, și nimeni nu ne-a oprit pe drum.

Îl trag pe Richard de mânecă.

— Cine e oaspetele?

— Ați venit repede, spune Richard fără să mă ia în seamă.

O mână trage perdelele litierii și sir James se întoarce ca s-o ajute pe doamnă să coboare. Ea dă la o parte păturile care i-au ținut de cald pe drum și-i apucă mâna. Omul stă în fața ei, ascunzându-i chipul.

— Doar nu e mama ta? îi șoptesc lui Richard, îngrozită de gândul unei vizite ceremonioase.

— Nu, răspunde el privind-o pe doamnă cum coboară din litieră și se îndreaptă de spate, cu un mormăit de neplăcere.

Sir James se dă la o parte. Simțind că mă ia leșinul, îmi recunosc propria mamă, pe care n-am mai văzut-o de doi ani

lungi, întoarsă din mormânt sau, oricum, de la Abația Beaulieu, coborând din litieră ca o stafie vie, întorcându-se ca să-mi arunce un zâmbet larg, înflorător, triumfător – mie, fiicei care a lăsat-o în temniță, fiicei care a lăsat-o să putrezească.

* * *

— Ce caută aici? întreb supărată.

Stăm în odaia personală, cu desăvârșire singuri, cu ușa închisă între noi și oamenii aflați în marea sală de primire alăturată, așteptând să-i conducem la cină. Dedesubt, în bucătărie, bucătarii ocărăsc de zor că plăcintele sunt prea rumene și tari, iar carnea, prea friptă.

— Am salvat-o, spune liniștit Richard. Am crezut că te vei bucura.

Mă uit lung la el. Nu se poate să fi crezut că mă voi bucura! Aerul lui prevenitor îmi spune că știe prea bine că, aducând-o pe mama sub același acoperiș cu mine, ațâță un război care s-a purtat în familia noastră vreme de doi ani lungi, prin scrisori furioase, dezvinovățiri dureroase și temeuri mincinoase. După ultima scrisoare, în care l-a numit „bastard” pe fiul meu, propriul ei nepot, iar pe soțul meu l-a făcut „hoț”, nu mi-a mai scris. Mi-a spus că mi-am făcut tatăl de ocară, iar pe ea am trădat-o. Mi-a spus că nu sunt fiica ei. A aruncat asupra-mi blestemul de mamă și m-a amenințat că va trebui să trăiesc fără binecuvântarea ei și că va intra în mormânt fără să-mi rostească numele. Nu i-am răspuns – nici măcar printr-o singură vorbă. Când m-am măritat cu Richard, am hotărât că n-am nici mamă, nici tată. Un părinte îmi murise pe câmpul de bătălie, celălalt mă părăsise și mă trimisese la luptă singură. Isabel și cu mine ne socoteam orfane. Până acum.

— Richard, pentru Dumnezeu, de ce ai adus-o aici?

El se hotărăște în sfârșit să fie sincer.

— George avea de gând s-o ia la el. Sunt sigur! George avea de gând s-o răpească, să se împotrivescă hotărârii regelui de-a împărți averea ei între noi doi, să ceară dreptate pentru ea. Să revendice în numele ei întreaga avere, de parcă ar fi cavalerul ei răătăcitor, iar apoi – după ce toate pământurile Warwick îi erau înapoiate, avea să i le ia. Ar fi ținut-o în casa lui așa cum te-a ținut pe tine – și ar fi pus mâna pe tot ce

avem, Anne! A trebuit s-o iau de la abație înaintea lui.

— Așadar, ca să-l împiedici pe George s-o ia, ai luat-o tu, spun sec. Făcând aceeași nelegiuire pe care bănuiești că ar fi făcut-o el.

Richard mă privește mohorât.

— Când m-am însurat cu tine, am spus că te voi ocroti. Acum îți ocrotesc interesele.

Amintirea vremii în care mi-a făcut curte mă amuțește.

— Nu credeam că va însemna așa ceva.

— Nici eu. Dar am jurat să te ocrotesc și iată de ce e nevoie pentru asta.

— Unde va locui? (Simt că mi se învârt capul.) Nu poate să intre iar în sanctuar, nu?

— Aici.

— Aici? repet, aproape țipând la el.

— Da.

— Richard, mă înspăimântă chiar și gândul de-a o vedea! A spus că nu sunt fiica ei. A spus că nu voi mai primi niciodată binecuvântarea ei. A spus că nu trebuia să mă mărit cu tine. A spus despre tine vorbe de ocară pe care nu le-ai ierta vreodată! A spus că fiul nostru... (Mă opresc.) Nu vreau să repet. Nu vreau să mă gândesc la asta.

— N-am nevoie să aud ce-a spus, răspunde el voios. Și n-am nevoie s-o iert. Iar tu n-ai nevoie de binecuvântarea ei. Va locui aici ca oaspete al nostru. Nu trebuie s-o vezi deloc, dacă nu vrei. Poate să mănânce în odăile ei, să se roage în capela ei. Dumnezeu știe că avem destul loc aici. Îi putem da o locuință doar a ei. Nu trebuie să te tulbure.

— Cum să nu mă tulbure? E mama mea! E mama mea și și-a întors fața de la mine! A spus că va intra în mormânt fără să-mi rostească numele!

— Gândește-te la ea ca la prizoniera ta.

Mă las pe un jilt, uitându-mă lung la Richard.

— Mama e prizoniera mea?

— Era prizonieră la Abația Beaulieu, acum e prizonieră aici. Nu-și va dobândi niciodată averea, a pierdut-o când a cerut sanctuar, în clipa în care a aflat de moartea tatălui tău. Atunci a ales să te lase în voia primejdiilor bătăliei. Acum are viața pe care a ales-o atunci. N-are decât să-și îndure alegerea! E săracă lipită pământului, e întemnițată. Întâmplarea face să fie

prizonieră aici și nu la Beaulieu. S-ar putea să-i placă. S-ar putea să prefere să se afle aici. La urma urmei, a fost căminul ei.

— A venit aici ca mireasă, a fost căminul familiei ei, spun încet. Fiecare piatră din fiecare zid îi va vorbi despre drepturile ei.

— Ei bine, atunci...

— Tot al ei e și acum. (Îi privesc chipul tânăr, atrăgător, hotărât și înțeleg că, orice-aș spune, nu pot schimba nimic.) Noi trăim aici ca niște hoți, iar acum stăpâna de drept ne va privi cum îi strângem arende, cum primim ce i se cuvine ei, adăpostiți de zidurile ei, sub acoperișul ei.

Richard ridică din umeri, iar eu mă opresc. Știam că e un bărbat care ia hotărâri neașteptate, un bărbat în stare – la fel ca fratele lui – de fapte dure și iuți. Băieții York și-au petrecut copilăria răsculați împotriva regelui, privindu-și tatăl și apoi fratele cum primejduiesc totul în război. Toți trei frații York sunt în stare de curaj neclintit și stăruință încăpățanată. Știam că Richard e un bărbat care își va urmări propriile interese, fără scrupule. Însă nu știam că e un bărbat în stare să-și aresteze propria soacră și s-o țină prizonieră, împotriva dorinței ei, să-i fure pământurile când doarme sub acoperișul lui. Știam că soțul meu e un bărbat dur, însă n-am știut că e din granit.

— Cât timp va locui aici?

— Până moare, răspunde el cu blândețe.

Mă gândesc la regele Henric în Turn, care a murit chiar în noaptea când frații York s-au întors victorioși de la Tewkesbury, hotărâți să pună capăt spiței lui. Mă gândesc cum s-au furișat toți trei, fără zgomot, în odaia lui întunecată de culcare. Mă gândesc cum dormea, sub oblăduirea lor, fără să se mai trezească. Deschid gura ca să-l întreb ceva, însă o închid la loc, fără să scot un cuvânt. Îmi dau seama că mă tem să-mi întreb tânărul soț cât timp crede că va mai trăi mama.

* * *

Fără tragere de inimă, simțindu-mi măruntaiele răscolite de greață, mă duc în seara aceea, după cină, în odăile care i-au fost date mamei. I s-au servit cele mai bune bucate de la masa

de seară și slujitorii au pus genunchiul în pământ când i le-au înfățișat, cu tot respectul care ar trebui să-i fie arătat unei contese. A mâncat bine; slujitorii iau farfuriile goale când intru. Richard a hotărât să fie găzduită în turnul de nord-vest, cât mai departe de noi cu putință. Între turnul ei din colț și cel principal nu e niciun pod; dacă i s-ar îngădui să pună piciorul afară din odăile ei, ar trebui să coboare scările, să iasă în curte, s-o străbată și apoi să urce scările turnului principal ca să ajungă în sala cea mare. În pragul fiecărei uși sunt paznici. Nu ne va vizita niciodată fără a fi poftită. Nu va părăsi niciodată turnul fără încuviințare. Cât va trăi de-aici înainte, va avea o priveliște restrânsă. De la ferestrele ei poate vedea doar acoperișurile micului oraș, cerul întins, cenușiu, câmpurile pustii și, jos, șanțul de apărare întunecat.

Intru și-i fac o reverență – e mama mea și trebuie să-i arăt respect –, însă apoi rămân în picioare în fața ei, cu fruntea sus. Mă tem că arăt ca o copilă îndărătnică; dar am numai șaptesprezece ani și puterea mamei mă îngrozește.

— Soțul tău are de gând să mă țină prizonieră, spune ea cu răceală. Iar tu, propria mea fiică, îi slujești drept temnicer?

— Știi bine că nu pot să-i arăt nesupunere.

— N-ar trebui să-mi arăți nesupunere mie!

— M-ai părăsit! strig, mânată de dorința de-a spune ce gândesc. M-ai lăsat cu Margareta de Anjou, iar ea m-a dus la o bătălie cumplită, la înfrângere și la moartea soțului meu. Eram doar o copilă și tu m-ai părăsit pe un câmp de luptă!

— Ai plătit prețul ambiției neînchipuit de mari! spune ea. Ambiția tatălui tău, care ne-a distrus. Acum urmezi, ca un cățel, alt bărbat ambițios, așa cum ți-ai urmat și tatăl. Ai vrut să fi regina Angliei. Nu ți-ai știut lungul nasului.

— Ambiția nu m-a dus prea departe, mă împotrivesc. Isabel, propria mea soră, m-a ținut prizonieră! (Simt cum mă podidesc furia și lacrimile.) N-am avut pe nimeni să mă apere! I-ai lăsat pe Isabel și pe George să mă țină cu forța la ei! Tu te-ai retras în sanctuar, la loc sigur, și pe mine m-ai lăsat să fiu culeasă de pe câmpul de luptă! Putea să mă ia oricine, mi se putea întâmpla orice!

— I-ai lăsat pe soțul tău și pe soțul lui Isabel să-mi fure averea!

— Cum puteam să-i împiedic?

— Ai încercat?

Tac. N-am încercat.

— Înapoiază-mi pământurile și eliberează-mă! îmi poruncește mama. Spune-i soțului tău că trebuie s-o facă. Spune-i regelui!

— Milady mamă... nu pot, răspund cu glas pierit.

— Atunci spune-i lui Isabel.

— Nici ea nu poate. E grea, nici măcar nu se află la curte. Și oricum, regele nu pleacă urechea la cererile lui Isabel și ale mele. Nu ne-ar da niciodată dreptate în dauna fraților lui.

— Trebuie să fiu liberă! spune mama și vocea îi tremură preț de o clipă. Nu se poate să mor în temniță! Trebuie să mă eliberez.

Clatin din cap.

— Nu pot. Nici n-are rost să mi-o ceri, milady mamă. Sunt neputincioasă. Nu pot face nimic pentru tine.

Câteva clipe ochii ei mă sfredelesc mânioși; mai are și acum puterea de-a mă înfricoșa. Dar de astă dată îi înfrunt privirea și ridic din umeri, spunând:

— Am pierdut bătălia. Sunt măritată cu salvatorul meu. N-am strop de putere, cum n-are nici Isabel, cum n-ai nici tu. Nu pot să fac nimic pentru tine dacă e împotriva voinței soțului meu. Va trebui să te împaci, la fel ca mine și ca Isabel, cu gândul că ești înfrântă.

Castelul Farleigh Hungerford, Somerset, 14 august 1473

Simt o ușurare nemăsurată când îmi părăsesc căminul, cu umbra tăcută și îngândurată a mamei în turnul de nord-vest, și merg la Isabel, care-și așteaptă sorocul în Norton St. Philip, Somerset. Isabel s-a retras deja pentru naștere când sosesc și intru în odăile ei întunecoase. Pruncul vine pe lume devreme și cele două zile ale facerii nu-i pricinuiesc mari dureri, dar la sfârșit e foarte obosită. Moașa îmi întinde copilul, spunând:

— E fată.

— Fată! strig. Uită-te, Iz, ce fată frumoasă ai!

Ea abia dacă aruncă o privire spre chipul fără cusur al copilei, deși are pielea netedă și albă ca perla și genele negre.

— A, o fată... spune cu nepăsare.

— Mai mult noroc data viitoare, îi urează sec moașa adunând grămadă rufăria pătată de sânge, ștergându-și mâinile de șorțul murdar și uitându-se după un pahar cu bere.

— Dar asta e cel mai mare noroc! mă împotrivesc. Vezi ce frumoasă e? Zău, Iz, uită-te la ea, nici măcar nu plânge!

Copila mititică deschide gura și cască, tot atât de încântătoare ca un pisoi. Iz nu întinde brațele după ea.

— George a hotărât că vrea băiat, spune ea scurt. Nu-mi va fi deloc recunoscător. Va socoti că e o nereușită, nereușita mea.

— Poate că următorul copil va fi băiat.

— Iar Ea aduce pe lume copii unul după altul! spune Isabel supărată. George zice că, negreșit, sănătatea i se va șubrezi curând. Li se naște aproape în fiecare an un copil! De bună seamă că unul o va omori la naștere, nu?

Îmi fac cruce auzindu-i vorbele răuvoitoare și spun ca s-o mângâi:

— Aproape de fiecare dată are fată.

— Are deja un băiat și nici nu-i trebuie mai mult ca să aibă un prinț de Wales. Pe deasupra, chiar în luna asta își așteaptă iar sorocul. Dacă naște și acum tot băiat? Atunci va avea doi fii care să moștenească tronul uzurpat de tatăl lor. Iar George va fi împins cu un pas mai departe de coroană. Cum va ajunge George pe tron, dacă ea naște alți fii?

— Tac! îi spun pe dată.

Moaşa stă cu spatele la noi, doica intră în odaia de naştere, slujnica strânge rufăria şi aşterne patul cel mare, dar tot mă tem că am putea fi auzite.

— Taci, Isabel! Nu spune aşa ceva, mai ales de faţă cu alţii.

— De ce nu? George a fost moştenitorul lui Edward, aşa le-a fost înţelegerea. Dar Ea face întruna copii, de parcă n-o să se oprească niciodată, ca o purcică. De ce i-a dat Dumnezeu un fiu? De ce îi dă rodnicie? De ce nu pogoară molima asupra ei, s-o trimită cu tot cu pruncul ei în lad?

Izbucnirea neaşteptată de răutate a lui Isabel îndată după naştere mă uluieşte într-atât, că amuţesc. Îi întorc spatele şi îi încredinţez fetiţa doicii, care se aşază pe un balansoar, pune copilul la sân şi gângureşte deasupra căpşorului cu puf negru. Încruntată, o ajut pe Isabel să se urce în patul mare şi spun cu hotărâre:

— Astea nu sunt gândurile tale, nici ale lui George, ştiu bine. Căci a-i vorbi de rău pe rege şi pe familia lui înseamnă trădare. Eşti obosită după naştere şi te-a ameţit berea aromată. Iz, să nu mai spui niciodată aşa ceva, nici măcar mie!

Ea îmi face semn să mă apropiu, ca să-mi poată şopti la ureche:

— Nu crezi că tatăl nostru ar vrea ca George să-şi înfrunte fratele? Nu ştii că tata ar simţi că s-au deschis porţile Raiului dacă George ar lua coroana şi m-ar face regină? Iar atunci soţul tău ar fi următorul moştenitor al tronului. Am născut o fată, ea n-are nicio însemnătate. Dacă George ar urca pe tron, i-ar urma Richard. Ai uitat că singurul lucru pe care şi l-a dorit tata mai presus de orice pe lume a fost să ne vadă pe una dintre noi devenind regina Angliei şi pe nepotul lui, prinţ de Wales? Îţi poţi închipui cât de mândru şi de fericit ar fi dacă m-ar vedea regină şi pe tine urmându-mi la tron, iar după noi două ar deveni rege fiul tău?

Mă trag de lângă ea, spunându-i cu asprime:

— Dorinţa asta l-a costat viaţa! Şi-a găsit moartea pe câmpul de luptă. Mama noastră e întemniţată, iar noi două suntem ca şi orfane.

— Dacă George ar câştiga, acesta ar fi singurul lucru care ar face să merite totul, stăruie ea cu încăpăţănare. Dacă George ar dobândi tronul, tata ar fi împăcat.

Tresar la gândul că tata nu e împăcat.

— O, nu spune asta, Iz! zic iute. Plătesc destule slujbe pentru sufletul lui în fiecare dintre bisericile noastre! Nu spune asemenea lucruri. Te las să te odihnești. Ți s-a urcat la cap berea pentru facere. N-ar trebui să spui asemenea lucruri, iar eu nu vreau să le aud. Sunt măritată cu un frate credincios al regelui, și tu la fel. Să fie acesta adevărul! Orice altceva ne va aduce doar primejdie și înfrângere. Orice altceva înseamnă o sabie în inimă.

* * *

Nu mai pomenim de această discuție; la plecare, când George mă ajută el însuși să încălec, mulțumindu-mi pentru că am avut grijă de Isabel când i-a venit sorocul, îi doresc ca el și sora mea să aibă parte numai de fericire și ca fetița să crească puternică și sănătoasă.

— Poate că data viitoare o să facă băiat, spune el.

Pe chipul lui atrăgător se citește nemulțumirea, farmecul îi e umbrat cu totul de această lovitură, colțurile gurii zâmbitoare sunt lăsate în jos. E bosumflat ca un copil răzgâiat.

Preț de o clipă îmi vine să-i amintesc că Iz a născut un băiat, un băiețel frumos, un băiat care ar fi fost fiul și moștenitorul pe care și-l dorește acum cu atâta ardoare, un băiat care ar fi alergat acum prin sala cea mare, un băiat voinic de trei ani, însoțit de dădaca lui, dar izbiturile valurilor la bordul corabiei tatălui meu au zdruncinat-o atât de tare, încât n-a putut să-l aducă pe lume; m-a avut doar pe mine drept moașă și micul sicriu al pruncului a fost lăsat să se cufunde în marea cenușie, frământată.

— Poate data viitoare, spun ca să-l mângâi. Dar e o fetiță frumoasă foc, mănâncă bine și prinde puteri.

— E mai zdravănă decât băiatul tău? întreabă el cu răutate. Cum l-ai botezat, Edward? După răposatul tău soț, cumva? Curios omagiu!

— Edward, după rege, firește, răspund mușcându-mi buza.

— Și pruncul nostru e mai puternic decât al tău?

— Da, așa cred.

Mă doare să recunosc adevărul, dar micuța Margaret e un copil vânjos și flămând și crește văzând cu ochii, pe când

copilașul meu e tăcut și plăpând. George ridică din umeri.

— Eh, tot nu contează. O fată nu e bună de nimic. O fată nu poate să ia tronul, spune el întorcându-mi spatele.

Nu-l aud prea bine, dar sunt sigură că asta spune. Preț de o clipă mă gândesc să-i cer socoteală, să-l pun să repete și să-l previn că astfel de vorbe înseamnă trădare. Dar pe urmă strâng hăturile în mâinile reci și-mi spun că ar fi mai bine să nu le fi rostit. Ar fi mai bine să nu le fi auzit. Ar fi mai bine să plec acasă.

Castelul Baynard, Londra, vara anului 1473

Mă întâlnesc cu Richard la Castelul Baynard, reședința din Londra a familiei lui. Spre ușurarea mea, curtea se află departe de Londra, iar în capitală domnește liniștea. Regina Elizabeth a plecat în Shrewsbury ca să nască – un alt băiat, al doilea fiu de care se temea Isabel. Iar regele cel iubitor se află lângă ea. Fără doar și poate, vor sărbători cu mare bucurie nașterea acestui copil, care înseamnă siguranța spiței lor. Pentru mine nu contează dacă mai aduce pe lume un băiat sau douăzeci – Richard se află la trei pași de tron, un al patrulea schimbă prea puține însă nu-mi pot înăbuși o urmă de iritare față de rodnicia ei neconținută, care o slujește atât de bine.

Băiatul e botezat Richard, în cinstea bunicului și a unchiului său, soțul meu. Richard se bucură pentru rege și regină; dragostea ce i-o poartă fratelui său îl face să se desfete cu izbânzile acestuia. Eu mă bucur doar că perechea regală se află departe, în Shrewsbury, și că nu sunt chemată, împreună cu celelalte doamne ale reginei, să ne învărtim în jurul leagănului și s-o felicităm că a mai adus pe lume un fiu voinic. Le doresc numai bine și ei, și pruncului nou-născut, așa cum i-aș dori oricărei femei care a trecut prin chinurile facerii, însă nu țin deloc s-o văd triumfând.

Ceilalți lorzi și curteni s-au întors în ținuturile lor peste vară, nimeni nu vrea să se afle în Londra în lunile fierbinți, când băntuie molima, așa că nici Richard și cu mine nu vom rămâne mult, ci vom porni împreună în lunga călătorie spre nord, la Middleham, să ne revedem copilașul.

În ziua sorocită pentru plecare mă duc să-i spun lui Richard că voi fi gata de drum într-un ceas și descopăr că ușa sălii sale de primire e închisă. Aceasta e încăperea în care Richard primește jalbe și cereri de a face dreptate sau de a-și arăta dărnicia; ușa stă întotdeauna deschisă, ca semn al cârmuirii unui stăpân bun. E pentru el sala tronului, mereu sub ochii tuturor, așa încât oamenii să-l poată vedea pe fiul mezin al Casei de York împlinindu-și treburile cârmuirii. Deschid ușa și intru. Ușa dinăuntru, care dă spre odaia lui personală, e închisă și ea. Dau să apăs pe clanță, dar sunetul unei voci familiare mă oprește.

Înăuntru se află soțul meu și fratele lui, George, ducele de Clarence, care vorbește cu glas foarte scăzut și foarte convingător. Mâna îmi cade de pe clanță și încremenesc ca să ascult.

— De vreme ce nu e cu adevărat fiul tatălui nostru și căsătoria lor a fost făcută fără îndoială prin vrăjitorie...

— Iar vii cu asta? își intrerupe Richard fratele cu dispreț. Iar? Are doi fii frumoși – unul născut chiar luna asta – și trei fete sănătoase, față de băiatul tău mort și de fata ta scâncită, și spui că Dumnezeu nu i-a binecuvântat căsnicia? De bună seamă, George, vezi și tu că dovezile îți sunt potrivnice!

— Eu spun că toți sunt bastarzi. El și Elizabeth Woodville nu sunt cununați în fața lui Dumnezeu și toți copiii lor sunt bastarzi.

— Iar tu ești singurul neghiob din Londra care spune așa ceva.

— O spun mulți! A spus-o și tatăl soției tale.

— Din răutate. Iar cei care nu sunt răutăcioși sunt neghiobi cu toții.

Picioarele unui scaun se freacă zgomotos de scândurile dușumelei.

— Mă faci neghiob?

— Doamne, cum să nu! spune Richard cu dispreț. De la obraz! Un neghiob trădător, dacă vrei. Un neghiob răutăcios, dacă stăruiești. Crezi că noi nu știm că te întâlnești cu Oxford? Și cu toți neghiobii a căror ranchiună nu s-a potolit, chiar dacă Edward a făcut tot ce-i stă în puteri ca să ajungă la o înțelegere cu dregătorii înveninați care și-au pierdut dregătoriile? Cu lorzii din tabăra Lancaster care au luptat împotriva lui? Cu toți sprijinatorii taberei Lancaster, ce nu-și găsesc locul, pe care-i poți găsi? Cu toți nobilii nemulțumiți? Că le trimiți francezilor mesaje în taină? Crezi că nu știm tot ce faci și mai mult încă?

— Edward știe? (Din vocea lui George a dispărut fanfaronada și parcă râsuflă anevoie.) Ai spus „știm”? Ce știe Edward? Ce i-ai spus?

— Sigur că știe! Închipuie-ți că știe totul. Va face ceva? Nu. Eu așa face? Într-o clipită! Fiindcă n-am pic de răbdare față de vrajba ascunsă și prefer să lovesc de timpuriu și cu iuțea. Însă Edward te iubește cum numai un frate ar putea și are mai

multă răbdare decât mine. Dar, frate, nu-mi dai nicio veste nouă când vii să-mi spui că ai fost trădător înainte și ai putea să mai fi o dată! Asta știu deja. Asta știm cu toții.

— N-am venit pentru asta, ci doar ca să-ți spun...

Aud iarăși scrâșnetul unui jilt pe podea, ca și cum cineva ar sări în picioare, și apoi vocea ridicată a lui Richard.

— Ce scrie aici? Citește cu voce tare! Ce scrie?

Fără să deschid ușa ca să-l văd, știu că Richard arată spre deviza lui, dăltuită în brâul de lemn masiv al căminului.

— Pentru Dumnezeu!

— *Loyauté me lie*, citește Richard. „Credința mă leagă.” Tu n-ai cum să înțelegi una ca asta, dar îi sunt credincios cu trup și suflet fratelui meu, regele Edward. Cred în cavalerism, în Dumnezeu și în rege. Cred că amândoi sunt unul și același lucru și că onoarea mă leagă de amândoi. Nici să nu îndrăznești să te îndoiești de mine! Credința mea e mai presus de închipuirea ta!

— Spun doar... stăruie George cu un glas smiorcăit, care se vrea convingător... spun doar că există întrebări legate de rege și întrebări legate de regină și că, dacă noi suntem legitimi, iar el nu, poate ar trebui să împărțim regatul fără părtinire – așa cum am împărțit între noi moștenirea Neville și să domnim împreună. El ți-a dăruit nordul, ți-a îngăduit să-l cârmuiești aproape ca pe un principat. De ce nu poate să-mi dea și mie ținuturile din mijlocul țării, iar el să-și păstreze sudul? Prințul Edward are Țara Galilor. De ce nu e drept așa?

Preț de câteva clipe domnește tăcerea. Știu că pe Richard îl va ispiti gândul unui regat de miazănoapte, unde să domnească el. Mă apropiu de ușă încă un pas, rugându-mă să țină piept ispitei, să-și refuze fratele, să-i rămână credincios regelui. Mă rog la Dumnezeu să nu abată dușmănia reginei asupra capetelor noastre.

— Asta ar însemna să fărâmițăm regatul pe care el l-a câștigat prin luptă dreaptă, spune Richard fără înconjur. A câștigat întregul regat, prin forța armelor, în luptă onorabilă, cu mine și chiar cu tine alături! Nu-l va împărți. Asta ar însemna să distrugă moștenirea fiului său.

— Mă uimește să te văd apărându-l pe fiul lui Elizabeth Woodville, spune George mios. Tocmai pe tine, care te-ai văzut înlocuit de clanul ei în afecțiunea fratelui tău! Tocmai pe

tine, care i-ai fost cel mai bun și mai iubit prieten, dar acum vii după ea și după fratele ei, sfântul de Anthony, și după fiii ei cei de rând, Thomas și Richard, tovarășii lui nedespărțiți prin toate casele de pierzanie ale Londrei! Dar văd că băiatul Woodville are în tine un ocrotitor. Te dovedești a fi un unchi iubitor.

— Îmi apăr fratele, răspunde Richard. Nu zic nimic despre familia Rivers. Fratele meu s-a însurat cu femeia pe care a vrut-o. N-am ales-o eu, dar fratele mi-l voi apăra întotdeauna!

— Nu se poate să-i fii credincios ei, spune sec George. Nu se poate!

Tânărul meu soț șovăie iarăși; e adevărat, nu poate să-i fie credincios ei.

— Mai vorbim, spune în cele din urmă George. Nu acum; mai târziu. Când băiatul Woodville va vrea să-și ia în primire tronul. Vom vorbi atunci. Când băiatul de la Grafton, bastardul cu sânge de rând, va vrea să urce pe tronul Angliei și să ia coroana fratelui nostru, pe care am câștigat-o împreună pentru el și pentru casa noastră, nu pentru ei – mai vorbim atunci. Știu că-i ești credincios lui Edward – și eu îi sunt. Dar numai fratelui meu, casei mele și sângelui regesc. Nu acelui bastard de rând!

Îl aud răsucindu-se pe călcâie și străbătând încăperea, așa că mă retrag în firida unei ferestre. Când ei deschid ușa, tresar ușor și mă uit în jur, având aerul că sunt uimită să-i găsesc acolo. George abia dacă-și înclină capul spre mine îndreptându-se spre ușă, iar Richard rămâne în prag și se uită după el.

Castelul Middleham, Yorkshire, iulie 1474

Richard se ține de cuvânt și, cu toate că eu și mama trăim sub același acoperiș, n-o văd aproape niciodată. Ea are odăi în turnul de nord-vest, aproape de sala de gardă, ca să le fie mai ușor paznicilor, cu vedere spre acoperișurile din stuf și frontoanele de piatră ale căsuțelor din Middleham, pe când odăile noastre se află sus, în turnul din mijloc, cu vedere de jur împrejur, ca dintr-un cuib de vultur. Noi călătorim la Londra, la York, la Sheriff Hutton, la Castelul Barnard, însoțiți de gărzii și de suita noastră de prieteni și tovarăși, iar ea rămâne în aceleași odăi, privind cum răsare soarele la aceleași ferestre în fiecare dimineață și apune în partea cealaltă, aruncând aceleași umbre în odaia ei în fiecare seară.

Poruncesc ca fiul nostru, Edward, să nu fie dus niciodată pe podul de pe zidul de-afară ca să-și vadă bunica. Nu vreau ca ea să aibă vreo legătură cu el. Edward poartă un nume regesc, e nepotul după care a tânjit tata. Acum îl despart mulți pași de tron, dar îl cresc dându-i educația și curajul unui rege – cum ar fi dorit tata, cum ar fi trebuit să facă mama. Însă ea m-a blestemat și mi-a blestemat căsnicia, așa că n-o las nici măcar să-mi zărească frumosul fiu. N-are decât să fie moartă pentru el, cum a spus că sunt eu pentru ea.

În toiul verii cere să ne vadă, pe Richard și pe mine, împreună. Ne aduce vorbă mai-marea peste doamnele ei de companie și Richard îmi aruncă o privire, ca pentru a mă întreba dacă aș vrea să refuz.

— Trebuie s-o primim, spun stingerită. Dacă e bolnavă?

— Atunci ar trebui să trimită după doctor, nu după tine, răspunde el. Știe că poate să trimită după doctor, chiar și la Londra, dacă vrea. Știe că nu mă zgâresc la cheltuielile cu întreținerea ei.

Mă uit la lady Worth.

— Ce vrea?

Aceasta clatină din cap.

— Mi-a spus doar că vrea să vă vadă. Pe amândoi.

— Adu-o pe ea la noi, hotărăște Richard.

Stăm așezați pe jilțuri-pereche, aproape ca niște tronuri, în sala cea mare a Castelului Middleham și nu mă ridic când

mama intră în încăpere, deși ea se oprește ca și cum s-ar aștepta să ingenunchez, ca să-mi dea binecuvântarea. Se uită în jur, ca pentru a vedea ce schimbări am făcut în căminul ei, și ridică dintr-o sprânceană, cu aerul că tapiseriile noastre nu-i plac cine știe ce. Richard pocnește din degete spre un servitor.

— Adu-i contesei un jilț!

Mama se așază în fața noastră și văd că se mișcă cu greutate. Îmbătrânește; poate că e bolnavă. Poate că vrea să locuiască la Castelul Warwick, cu Isabel, și o putem lăsa să plece. Aștept să vorbească și știu că-mi doresc fierbinte s-o aud spunând că trebuie să meargă la Londra ca să-și caute de sănătate și că va sta la Isabel.

— E vorba de document, îi spune ea lui Richard.

— Mă gândeam eu, încuviințează el.

— Ai știut negreșit că voi afla de el mai devreme sau mai târziu.

— Am bănuir că te va înștiința cineva.

— Ce-i asta? îi întrerup întorcându-mă spre Richard: Ce document?

— Văd că ai avut grijă ca soția ta să nu-ți afle faptele, spune mama cu răutate. Te-ai temut că va încerca să te împiedice de la ticăloșii? Mă uimește! Nu e deloc de partea mea. Te-ai temut că asta va fi prea mult de înghițit chiar și pentru ea?

— Nu, răspunde Richard cu răceală. Nu mă tem de judecata ei. (Îmi spune pe scurt:) E vorba despre lămurirea chestiunii pământurilor tale, asupra căreia am reușit în sfârșit să cădem la învoială, George și cu mine. Edward a consfințit-o. Am hotărât ca parlamentul să dea o lege. A durat multă vreme ca avocații să se înțeleagă și să încropească o lege. E singurul deznodământ care ne-a mulțumit pe toți: am declarat-o moartă legal.

— Moartă! (Mă holbez la mama, care mă ținutuește la rândul ei cu o privire disprețuitoare.) Cum puteți s-o declarați moartă?

Richard bate nerăbdător cu cizma în pipirigul de pe jos.

— E doar o vorbă avocățească. Lămurește chestiunea pământurilor ei. Nu le-am putut dobândi pe nicio altă cale. Nici tu, nici Isabel nu puteați să le moșteniți câtă vreme ea rămânea în viață. Prin urmare, am declarat-o moartă, iar tu și Isabel ați devenit moștenitoarele ei. Nimeni nu fură nimic de la

nimeni. Ea e moartă, voi moșteniți. Apoi, pământurile ne revin lui George și mie, ca soți ai voștri.

— Și cu ea cum rămâne?

Mi-o arată cu degetul și aproape că râde.

— După cum vezi, e aici: dovada vie că dorințele de rău n-au nicio putere. Așa ceva te face să nu mai crezi în vrăji. Am declarat-o moartă și iat-o aici, sănătoasă și voioasă, ducându-mă la sapă de lemn cu cât cheltuiesc cu ea! Cineva ar trebui să țină o predică despre asta.

— Îmi pare rău că sunt așa costisitoare, spune mușcător mama. Dar, pe de altă parte, îmi aduc aminte că mi-ai luat toată averea pentru casă și masă.

— Numai jumătate din avere, îi îndreaptă Richard greșeala. Celălalt ginere și cealaltă fiică a dumitale au luat cealaltă jumătate. Nu trebuie să dai vina pe Anne, Isabel te-a părăsit și ea. Însă noi plătim cheltuielile pentru șederea aici și păzirea dumitale. Nu aștept recunoștință.

— Nici nu-ți ofer.

— Ai vrea mai degrabă să fii închisă într-o mănăstire? întreabă el. Căci ți-aș putea-o îngădui. Te pot trimite înapoi la Beaulieu, dacă dorești.

— Aș dori să trăiesc pe propriile mele pământuri, în libertate. Aș dori să nu vă fi folosit de lege ca să scăpați de mine. Ce înseamnă viața mea acum? Ce poate să însemne, dacă sunt declarată moartă? Mă aflu în Purgatoriu? Sau în Iad?

Richard ridică din umeri.

— Ai pricinuit o încurcătură stânjenitoare, care a fost lămurită. N-am vrut să las să se creadă că fur de la soacra mea și mai era și onoarea regelui la mijloc. Erai o femeie lipsită de apărare, în sanctuar, el nu putea să lase să se creadă că te jefuiește. Am lămurit totul cu mare dibăcie. Legea parlamentului declară că ești moartă și, prin urmare, nu ai pământuri, nici casă și, firește, nici libertate. Ai de ales între această casă, o mănăstire sau mormântul.

— Rămân aici, spune mama cu greutate. Dar nu te voi ierta niciodată pentru ce mi-ai făcut, Richard! Te-am îngrijit când erai copil andru chiar în castelul ăsta, soțul meu te-a învățat tot ce știi despre război și afaceri. Ți-am fost tutori, tutori buni și blânzi, și ție, și prietenului tău, Francis Lovell. Și uite cum

mă răsplătești!

— Soțul dumitale m-a învățat să mășăluiesc cu iuțeală, să omor fără remușcare, pe câmpul de luptă și în afara lui și, câteodată, în afara legii, și să iau orice îmi doresc. I-am fost un bun elev. Dacă ar fi în locul meu, ar face întocmai ce fac eu acum. De fapt, ambiția lui era mai mare. Eu ți-am luat numai jumătate din pământuri, însă el ar fi luat întreaga Anglie.

Mama nu poate să se împotrivească. Ridicându-se în picioare, spune:

— Sunt obosită. Anne, dă-mi brațul până în odăile mele!

— Să nu te gândești că vei putea s-o mituiești! o previne Richard. Anne știe bine cui îi datorează credință. Ai părăsit-o în brațele înfrângerii, eu am salvat-o din mizeria în care a aruncat-o nepăsarea dumitale și am făcut din ea o mare moștenitoare și o ducesă.

Îi ofer mamei brațul, iar ea se sprijină de mine. Fără tragere de inimă, o conduc afară din sala de primire, pe scări în jos și prin sala cea mare, unde servitorii așază mesele pentru cină, iar apoi pe podul ce duce la zidurile de-afară și la odăile ei. Se oprește sub arcada de la intrarea în turn și-mi spune pe neașteptate:

— Știi bine că el te va trăda și într-o bună zi te vei simți la fel ca mine! Vei fi singură și pierdută, vei fi în Purgatoriu și te vei întreba dacă ești în Iad.

Mă cutremur și vreau să mă depărtez, dar ea îmi ține strâns brațul și se sprijină de mine cu putere.

— Nu mă va trăda! E soțul meu și avem aceleași interese, îl iubesc, ne-am luat din dragoste și ne iubim și astăzi.

— Ah, înseamnă că nu știi, spune ea cu o mulțumire adâncă, apoi oftează, ca și cum cineva i-ar fi făcut un dar de mare preț. Mă gândeam eu că nu știi!

E limpede că nu va mai face niciun pas și, preț de o clipă, rămân lângă ea. Dintr-odată, îmi dau seama însă că pentru aceste clipe între patru ochi cu mine mi-a cerut brațul. N-avrut să rămână o clipă singură cu flica ei nădăjduind la împăcare. Nu, voia să-mi spună un lucru îngrozitor, pe care nu-l știu, pe care nu vreau să-l aflu.

— Haide, îi spun, dar ea nu se clintește.

— Cuvintele legii care mă declară pe mine moartă te declară pe tine târfa lui.

Sunt atât de uluită, încât înlemnesc locului și mă uit la ea.

— Ce spui? Despre ce nebunie vorbești?

— E legea țării. (Lasă să-i scape un chicotit subțire, ca un cârâit de vrăjitoare.) O lege nouă. Și tu n-ai știut!

— Ce să știu?

— Legea care spune că eu sunt moartă și tu mă moștenești zice mai departe că, dacă tu și soțul tău vă despărțiți, el păstrează pământurile.

— Să ne despărțim? repet cuvântul acela ciudat.

— El păstrează pământurile, castelele și casele, corăbiile de pe mare și banii din vistierie, minele, carierele, grânarele, totul.

— S-a îngrijit de prevederi pentru despărțirea noastră? întreb bâiguind.

— Cum s-ar putea întâmpla așa ceva? Cum să vă despărțiți? cârâie ea. Căsătoria a fost consumată, ți-ai dovedit rodnicia, i-ai dăruit un fiu. De bună seamă, nu există temeiuri pentru despărțire! Dar în această lege a parlamentului, Richard se îngrijește de prevederi pentru despărțire. De ce să faci una ca asta, dacă despărțirea n-ar fi cu puțință? De ce să se îngrijească de prevederi pentru un lucru care nu e cu puțință?

Mi se învâрте capul.

— Milady mamă, dacă tot trebuie să-mi vorbești, măcar vorbește-mi pe înțeles!

Face întocmai. Îmi zâmbește veselă, de parcă ar avea vești bune. Se bucură că ea înțelege, iar eu, nu.

— S-a îngrijit de prevederi pentru tăgăduirea căsătoriei voastre. S-a pregătit să anuleze căsătoria cu tine. Dacă ar fi o căsătorie adevărată, n-ar putea fi anulată, nu există niciun temei. Atunci bănuiesc următoarele: n-ați primit o dispensă de la papă, ci v-ați căsătorit fără ea. Am dreptate? Am dreptate, fiica mea trădătoare? Sunteți veri, sunteți cumnați, sunt nașa lui de botez. Richard se înrudește chiar și cu primul tău soț! Căsătoria voastră ar avea nevoie de o dispensă papală deplină din multe, multe pricini! Dar cred că n-ați avut vreme să căpătați o dispensă deplină de la papă. Bănuiesc că Richard te-a îndemnat să te măriți cu el și a spus că puteți căpăta dispensa mai târziu. Am dreptate? Cred că am, căci prin documentul care arată de ce te-a luat – pentru averea ta –, dobândește totodată dreptul de a-ți păstra pământurile dacă te repudiază. Arată că e cu puțință să fii repudiată. Totul devine

minunat de limpede!

— Așa e făcută legea! spun înnebunită. Sigur e la fel pentru George și Isabel. Sigur există aceeași prevedere pentru ei doi.

— Nu, nu există, răspunde mama. Ai dreptate. Dacă ar exista aceleași prevederi pentru George și Isabel, ai putea sta liniștită. Dar lucrurile nu stau la fel cu ei. Nu există prevederi pentru anularea căsătoriei. George știe că nu poate să-și anuleze căsătoria cu Isabel și, prin urmare, nu face prevederi pentru asta. George știe că au căpătat o dispensă pentru înrudirea lor și, prin urmare, căsătoria lor e valabilă. Nu poate fi anulată. Dar Richard știe că n-a căpătat o dispensă deplină și căsătoria lui nu e întru totul valabilă. Poate fi anulată. Îi stă în putere. Am citit cu luare-aminte documentul, cum și-ar citi orice femeie actul de deces. Bănuiesc că, dacă ar fi să-i scriu papei și să-i cer să-mi arate dispensa pentru căsătoria voastră, mi-ar răspunde că nu există și că n-a fost cerută niciodată o dispensă deplină. Așadar, nu ești măritată, fiul tău e un bastard, iar tu, o târfă!

Sunt atât de uluită, încât nu pot decât să mă holbez la ea. La început îmi zic că bate câmpii, dar apoi vorbele ei încep, una câte una, să se lege. Graba noastră grozavă de-a ne căsători, Richard spunându-mi că o vom face fără dispensă și vom căpăta dispensa mai târziu... Iar apoi mi-am închipuit, ca o proastă, că avem o căsătorie valabilă. Am uitat, ca o proastă, ca o proastă în luna de miere, că a fi cununată de un arhiepiscop, cu binecuvântarea regelui, nu e același lucru cu dispensa papei. Când am fost primită de mama lui, când am fost poftită de curte, când l-am zămislit pe fiul nostru și mi-am moștenit pământurile, mi-am închipuit că totul e așa cum trebuie și am uitat să-mi pun întrebări. Iar acum știu că soțul meu n-a uitat, nelăsând nimic la voia întâmplării, ci s-a îngrijit de prevederile trebuincioase ca să-și poată păstra averea dacă hotărăște vreodată să mă repudieze. Dacă vrea să scape de mine, ajunge să spună că, din capul locului, căsătoria noastră n-a fost valabilă. Căsătoria mea cu el se întemeiază pe jurămintele făcute unul altuia în fața lui Dumnezeu – măcar acelea nu pot fi tăgăduite. Însă nu sunt de-ajuns. Căsătoria noastră depinde de capriciul lui. Vom fi soț și soție atât cât dorește el. Ar putea în orice clipă să spună că însoțirea noastră nu e legitimă și atunci el ar fi liber, iar eu aș cădea într-o

dizgrație deplină.

Clatin din cap, minunându-mă. În tot acest timp am crezut că eu însămi sunt deopotrivă jucătorul și pionul, că-mi joc propria partidă – dar n-am fost niciodată mai neputincioasă, n-am fost niciodată mai mult decât un simplu pion în jocul altcuiva.

— Richard! rostesc ca și cum l-aș striga să mă salveze încă o dată.

Mama mă privește cu o mulțumire tăcută.

— Ce să fac? șoptesc pentru mine. Ce pot face acum?

Vocea mamei e ca o palmă peste obraz:

— Părăsește-l! Părăsește-l neîntârziat și vino cu mine la Londra: vom anula legea, vom tăgădui falsa căsătorie și vom căpăta pământurile mele înapoi.

Mă întorc furioasă spre ea.

— Nu înțelegi că nu-ți vei primi pământurile înapoi niciodată? Crezi că poți să te lupți cu însuși regele Angliei? Îți închipui că poți să te pui împotriva celor trei fii York, uniți? Ai uitat că au fost dușmanii tatei, dușmanii Margaretei de Anjou? Și că noi am fost aliate, spre nenorocirea noastră, cu tata și cu Margareta de Anjou? Ai uitat că am fost înfrânți? Nu vrei decât să te arunci singură în temnița Turnului, cu mine cu tot!

— Nu vei fi niciodată în siguranță ca soția lui, îmi prezice ea. Poate să te părăsească oricând vrea. Dacă fiul tău moare și nu zămislești altul, poate să plece la o femeie mai roditoare și să-ți ia averea cu el!

— Mă iubește!

— S-ar putea, recunoaște ea. Dar vrea pământurile, castelul ăsta și un moștenitor, mai mult decât orice pe lume. N-ai pic de siguranță.

— N-am pic de siguranță ca fiică a ta! i-o întorc. Măcar atâta știu. M-ai măritat cu un pretendent la tronul Angliei și m-ai părăsit când a trebuit să mergem la luptă. Acum îmi ceri să trădez iarăși.

— Părăsește-l! șoptește ea. De astă dată te voi sprijini.

— Și cu fiul meu cum rămâne?

Ea ridică din umeri.

— Nu-l vei mai vedea niciodată, dar – întrucât e bastard... ce contează?

O înșfac de braț cu sălbăticie și o duc cu forța către odăile

ei, în pragul cărora paznicul se trage la o parte ca să intrăm, iar apoi se va așeza în fața ușii, ca ea să nu poată ieși.

— Să nu-i spui așa! Să nu îndrăznești să-i spui așa! Le rămân credincioasă fiului și soțului meu! Iar tu n-ai decât să putrezești aici!

Își smulge brațul din strânsoarea mea, șuierând:

— Te previn, voi spune lumii întregi că nu ești soție, ci târfă, și vei fi distrusă!

O împing pe ușă.

— Ba n-o vei face! Fiindcă nu vei avea nici condei, nici hârtie, nici vreo cale de-a trimite mesaje. Nici mesageri, nici vizitatori! M-ai învățat doar un lucru, că-mi ești dușmancă, și te voi ține închisă! Intră, milady mamă. Nu vei mai ieși niciodată și nicio vorbă rostită de tine nu va fi repetată dincolo de zidurile astea. Du-te și fii moartă – căci ești moartă pentru lume și pentru mine! Du-te și fii moartă!

Trântesc ușa în urma ei și mă întorc furioasă spre paznic.

— N-are voie să vadă pe nimeni în afară de slujitoarele ei! N-are voie să trimită niciun mesaj, nici măcar să-i vină la ușă vânzători de mărunțișuri sau meșteșugari! Cercetați pe oricine intră sau iese! N-are voie să vadă pe nimeni și nici să vorbească cu nimeni. Ai înțeles?

— Da, Alteță, spune omul.

— E o vrăjmașă! E o trădătoare și o mincinoasă! E vrăjmașa noastră! E dușmanca ducelui, a mea și a neprețuitului nostru fiu. Ducele se poartă aspru cu dușmanii lui. Ai grijă să fii aspru cu ea!

Castelul Middleham, Yorkshire, primăvara anului 1475

Cred că devin o femeie cu inimă de ardezie. Fata care am fost – căreia îi era groază de dezaprobarea mamei, care se agăța de sora ei mai mare, care își iubea tatăl ca pe un stăpân – e acum o ducesă de optsprezece ani care le poruncește slujitorilor ei să-i păzească mama ca pe o dușmancă și-i scrie surorii ei cu cea mai mare grijă. Richard mă înștiințează că George devine un cârtitor primejdios de deschis împotriva regelui și că despre Isabel se știe că îi ține isonul; nu putem fi văzuți în tovărășia lor.

Nu e nevoie să mă încredințeze de asta. Nu vreau să mă întovărășesc cu ei dacă se îndreaptă spre primejdie. Când Isabel îmi scrie că se va retrage iarăși pentru naștere și ar vrea să merg la ea, refuz. Pe deasupra, nu pot da ochii cu Isabel având-o pe mama în grijă, întemnițată pentru tot restul vieții. Nu pot da ochii cu Isabel când cumplitele amenințări ale mamei îmi răsună în urechi și-n vise noapte de noapte. Isabel știe, cum știu și eu, că am declarat-o pe propria noastră mamă moartă ca să-i putem lua pământurile și să le dăruim soților noștri. Simt că suntem niște ucigașe cu mâinile pătate de sânge. Și ce-aș răspunde când Isabel m-ar întreba dacă mama o duce bine? Dacă-și îndură captivitatea cu răbdare? Ce-aș putea spune dacă mi-ar cere s-o eliberez?

Nu pot să recunosc în ruptul capului că mama e întemnițată în turnul ei ca să nu poată vorbi despre căsătoria mea. Nu pot să-i spun lui Isabel că, dincolo de faptul că soții noștri au declarat-o moartă, acum îi doresc chiar și eu pieirea. Doresc să amuțescă pe veci, asta e sigur.

Iar acum mă tem de ce crede Isabel. Mă întreb dacă a citit documentul care o declară pe mama moartă cu tot atâta grijă ca și ea. Mă întreb dacă Isabel are bănuieli în legătură cu căsătoria mea, dacă într-o bună zi George le va spune tuturor că sunt târfa ducelui, așa cum Elizabeth Woodville e târfa regelui: că există doar un singur fiu York care are o soție cinstită. Nu îndrăznesc s-o văd pe Isabel cu mintea frământată de aceste gânduri, așadar îi scriu că nu pot veni, căci vremurile sunt prea grele.

Isabel îmi răspunde în martie că îi pare rău că n-am putut merge la ea, însă are vești bune. A adus în sfârșit pe lume un băiat, un fiu și moștenitor. Se va numi și el Edward, însă acest băiat va purta numele ținutului în care s-a născut și care i-a adus bunicului său rangul de conte. Va fi Edward de Warwick. Isabel mă roagă să mă bucur pentru ea. Mă strădui, dar nu pot decât să mă gândesc că, dacă face o încercare de-a obține tronul, George le poate oferi trădătorilor care i s-ar alătura o altă familie regală: un pretendent și acum un moștenitor. Îi scriu lui Isabel că mă bucur pentru ea și pentru fiul ei și că-i doresc numai bine. Dar nu-i trimit daruri și nu cer să fiu nașă. Mă tem de planurile pe care le-ar putea țese George pentru acest băiețel, acest nou Warwick, nepotul eminenței cenușii, al făcătorului de regi.

Pe deasupra, în timp ce pe mine m-au frământat vorbele mamei și temerile pentru fiul meu, țara s-a îndreptat cu o repeziciune amețitoare spre un război cu Franța și toate indeletnicirile din vreme de pace au fost date uitării, căci trebuie strânse biruri, adunați oșteni, făurite arme, cusute încălțări și livrele. Richard nu se poate gândi decât la cum să strângă oștirea de pe pământurile noastre, chemând la arme arendași, slujitori, gărzi și pe oricine i-a jurat credință. Micii nobili trebuie să-și aducă arendașii de la ferme, orașele trebuie să strângă bani și să trimită ucenici. Richard se grăbește să-și adune oastea și să se alătore fraților săi – amândoi – ca să pornească la cucerirea Franței, întregul regat întinzându-se în fața lor, ca un ospăț bogat, spre a fi cucerit din nou.

Cei trei fii York vor ieși din nou la luptă cu toată fala. Edward se arată hotărât să dobândească iarăși gloria lui Henric al V-lea. Regele Angliei va redeveni și regele Franței, iar rușinea înfrângerii noastre în vremea domniei reginei celei rele și a regelui adormit va fi dată uitării. Richard se poartă rece cu mine în timp ce-și face pregătirile de plecare. Își aduce aminte că regele Franței, Ludovic, a dorit și a aranjat prima mea cununie, m-a numit „frumoasă verișoară” și mi-a făgăduit că-mi va fi prieten când voi deveni regina Angliei. Richard cercetează de nenumărate ori căruțele care vor duce totul în Franța, îl pune pe armurierul lui să-i pregătească două armuri și încalecă pe calul lui în curtea grajdurilor, în fruntea a o mie de oșteni. I se vor alătura și mai mulți în timpul marșului către

miazăzi. Merg să-mi iau rămas-bun.

— Să te păzești, soțul meu!

Clipesc, încercând să-mi alung lacrimile din ochi.

— Plec la război, răspunde el cu un zâmbet rece, gândindu-se deja la ce-l așteaptă. Mă îndoiesc că voi putea să mă păzesc.

Clatin din cap. Îmi doresc din toată inima să-i spun că mă tem grozav pentru el, că nu pot să nu mă gândesc la tatăl meu, care abia dacă și-a luat rămas-bun de la mine, atât de grăbit era să ajungă la corăbiile lui și să plece la război. Nu pot să nu mă gândesc la întâiul meu soț, a cărui viață a fost curmată atât de timpuriu și pe un câmp de luptă atât de sângeros, încât nimeni nu vorbește nici măcar acum despre moartea lui.

— Voiam să spun doar că nădăjduiesc că te vei întoarce acasă, la mine și la fiul tău, Edward, șoptesc apropiindu-mă de cal și lăsându-mi mâna pe genunchiul lui Richard. Sunt soția ta și-ți dau binecuvântarea de soție. Inima mea te va însoți la fiecare pas și mă voi ruga pentru tine în fiecare zi.

— Mă voi întoarce acasă teafăr, spune el liniștitor. Voi lupta alături de fratele meu Edward, care n-a fost înfrânt niciodată pe câmpul de luptă, decât prin înșelătorie. Iar dacă reușim să luăm iarăși în stăpânire pământurile englezești din Franța, va fi cea mai măreață victorie după multă vreme!

— Da.

Se apleacă din șa și mă sărută pe buze, spunând:

— Fii curajoasă! Ești soția unui comandant de oaste englez. Poate că mă voi întoarce acasă cu castele și pământuri întinse în Franța! Ai grijă de moșiile mele și de fiul meu și mă voi întoarce acasă, la tine.

Mă trag înapoi, Richard își îmboldește calul, iar purtătorul lui de stindard ridică flamura, care flutură în vânt. Vederea mistrețului, blazonul lui Richard, îi face pe oșteni să chiuie, iar el îi îndeamnă să-l urmeze. Slăbește hățurile și calul lui țâșnește nerăbdător înainte. Oamenii pornesc la trap pe sub marea arcadă de piatră, făcând să răsunе de tropotul copitelor podul mobil coborât peste șanțul de apărare, împrăștiind ratele speriate care încotro, iar de acolo – pe drumul ce trece pe lângă Middleham și se îndreaptă spre miazăzi, către întâlnirea cu regele, spre miazăzi, către Canalul Mânecii, spre miazăzi, către Franța, pentru a reînvia vremurile când monarhii englezi domneau asupra Franței, iar fermierii englezi creșteau măslini

și viță-de-vie.

Londra, vara anului 1475

Mă mut de la Castelul Middleham la reședința din Londra a familiei noastre, Castelul Baynard, ca să fiu aproape de curte și să aflu ce se întâmplă în vreme ce soțul meu și frații lui sunt la război, în Franța.

Regina Elizabeth se află cu curtea ei la Westminster. Fiul ei, micul prinț Edward, e numit cărmuitorul Angliei în lipsa tatălui său, iar ea se desfată cu propria-i însemnătate ca soție a regelui aflat la război și ca mamă a prințului. Fratele ei Anthony Woodville, tutorele fiului său, a plecat cu regele în Franța, astfel că prințul se află doar în grija ei. Ea îi conduce consiliul, iar sfetnicii și preceptorii lui sunt aleși toți de ea. Puterea regatului ar trebui să se afle în mâinile unui consiliu, însă acesta e condus de proaspăt-numitul cardinal Bourchier, care – întrucât își datorează mitra roșie regelui și numai regelui – se află la cheremul reginei. În lipsa tuturor celorlalți, Elizabeth Woodville este conducătoarea Casei de York. E ca și regentă, cărmuiește. E o femeie care s-a ridicat prin propriile mijloace și a ajuns într-adevăr la măreție: din nevasta unui scutier, regină regentă în fapt, dacă nu cu numele.

La fel ca jumătate din Anglia, nu-mi pot închipui ce nenorocire s-ar abate asupra țării dacă regele nostru ar muri în Franța și tronul ar fi moștenit de acest băiețel. La fel ca jumătate din țară, îmi dau seama dintr-odată ce putere extraordinară i-a fost încredințată acestei familii din Northamptonshire. Dacă regele ar muri în acest război, așa cum a murit Henric al V-lea în războiul său în Franța, întreaga Anglie ar încăpea pe mâinile celor din familia Rivers pentru totdeauna. Îl domină în întregime pe prințul de Wales și-și sporesc puterea pas cu pas în toată țara, numindu-și prietenii și neamurile în fiecare dregătorie ce se eliberează. Îndrumătorul și tutorele prințului e iubitul frate al reginei, Anthony Woodville, lordul Rivers; consiliul prințului e condus de ea și administrat de el. Prințul e înzestrat din belșug cu frați și surori Woodville, precum și cu mătuși și unchi, căci atât Elizabeth Woodville, cât și mama ei, vrăjitoarea Jacquetta, au fost nefiresc – bănuitor – de rodnice. Aceia dintre noi care suntem rude cu regele abia dacă-i cunoaștem pe micii prinți,

mereu înconjurați de neamul Rivers și de prietenii sau slujitorii acestora. Băiețelul e nepotul de sânge al soțului meu, și totuși nu-l vedem niciodată. Trăiește singur la Ludlow cu Anthony, lordul Rivers, iar când vine la curte de Crăciun sau de Paște, îl iau în stăpânire mama și surorile lui, care se reped la el cu bucurie și nu-l scapă o clipă din ochi de-a lungul vizitei.

Am nimicit Casa de Lancaster, dar acum înțeleg că în locul ei am îngăduit să se nască o nouă casă rivală, Casa Rivers, neamul Woodville, care și-a așezat oamenii, prietenii și favoriții în toate dregătoriile însemnate din regat, iar moștenitorul e întru totul băiatul lor.

Dacă regele ar muri în Franța, neamul Rivers ar deveni noua familie regală a Angliei. Nici George, nici Richard n-ar fi bine-veniți la curte. Și atunci, aproape sigur, ar izbucni iar războiul. N-am nicio îndoială că George s-ar opune uzurpatorilor Rivers, și pe bună dreptate. Ei n-au sânge regesc, n-au fost aleși să domnească. Nu știu însă ce-ar face Richard. Iubirea și credința pe care i le poartă fratelui său Edward sunt foarte adânci; dar, la fel ca toți cei care văd purtările hrăpărețe ale reginei, nu poate răbda puterea soției fratelui său și a familiei ei. Cred că, aproape sigur, cei doi frați York s-ar întoarce împotriva neamului Rivers și Anglia ar fi iarăși sfâșiată de războiul între două case rivale.

Regina mă invită la cină, ca să sărbătorim vestea bună că oastea a debarcat teafără și și-a început marșul prin Franța. Intrând în sala de primire a reginei, gălăgioasă și puternic luminată, o văd cu uimire și încântare pe sora mea Isabel alături de aceasta.

Îi fac reginei o reverență, apoi o sărut ca pe-o cumnată când îmi întinde obrazul ei rece, le sărut pe toate trei fetele York și le fac reverențe prințului de cinci ani și fratelui său de doi. Abia atunci, după ce am făcut turul acestei familii numeroase, mă pot întoarce la sora mea. Mă temeam că va fi supărată pe mine pentru că n-am mers la ea când s-a retras pentru naștere, însă Isabel mă îmbrățișează numaidecât.

— Annie! Ce mult mă bucur că ești aici! Abia am sosit, altfel ți-aș fi făcut o vizită acasă.

— N-am putut să vin, Richard nu m-a lăsat să vin la tine când te-ai retras pentru naștere! Îi spun, mânată de valul brusc de bucurie ce crește în mine când o îmbrățișez, apoi mă

retrag ca să-i privesc chipul zâmbitor Am vrut să vin, dar Richard nu mi-a îngăduit.

— Știu, răspunde ea. George nici n-a vrut să te chem. S-au certat?

Clatin din cap și spun doar:

— Nu aici.

Cu o mișcare ușoară din cap o previn pe Isabel că regina Elizabeth, care pare că s-a aplecat ca să-i vorbească fiului ei, ne ascultă aproape sigur fiecare vorbă.

Ea mă cuprinde cu brațul de mijloc și plecăm, chipurile să admirăm ultimul prunc născut în familia regală: o nouă fetiță. Doica ne-o arată, apoi o duce în odaia copiilor.

— Cred că Edward al meu e mai voinic, spune Isabel. Dar Ea are întotdeauna copii atât de frumoși, nu? Cum crezi că reușește?

Clatin din cap. N-am de gând să vorbesc despre lucruri primejdioase precum nemaipomenita rodnicie a reginei sau reușita ei în creșterea copiilor. Isabel îmi urmează pilda.

— Ia zi... știi ce s-a întâmplat între soții noștri? S-au certat?

— I-am auzit fără să vreau, mărturisesc eu. Am ascultat la ușă. Nu e vorba de bani, Iz, nu de moștenirea mamei, ci mai rău. (Cobor glasul.) Mă tem foarte tare că George se pregătește să-l înfrunte pe rege.

Ea aruncă pe dată o privire în spate, dar suntem singure, la o parte de curtea zgomotoasă, și nu putem fi auzite.

— I-a spus-o lui Richard? Ești sigură?

— Nu știi?

— Primește vizitatori tot timpul, își adună aliații, se sfătuiește cu zodierii. Dar am crezut că o face pentru cotropirea Franței. A dus pe câmpul de luptă peste o mie de oameni. El și Richard au cele mai mari oștiri, mai numeroase decât a regelui. Dar credeam că George își strânge oamenii pentru fratele lui Edward, pentru cotropirea Franței. De bună seamă că nu se gândește să pretindă tronul pentru el însuși, când tocmai a adunat o armată ca să-l sprijine pe Edward!

— Chiar crede că Edward n-are cu adevărat dreptul la tron? o întreb curioasă. Asta i-a spus lui Richard.

Isabel ridică din umeri și răspunde scurt:

— Știm cu toții ce se vorbește. Edward nu seamănă deloc cu tatăl lui și s-a născut în afara țării, într-o vreme când tatăl lui

era departe, luptându-se cu francezii. Au umblat întotdeauna zvonuri pe seama lui. (Aruncă o privire spre familia regală, spre regina înconjurată de frumoșii ei copii, râzând de ceva ce spune fiica ei Elizabeth.) Și, că veni vorba, nimeni n-a fost martor la cununia lor. De unde să știm că a fost făcută cum se cuvine, de un preot cum se cuvine?

Nu pot îndura să vorbesc cu Isabel despre cununii care nu sunt valabile.

— Soțul meu nu vrea să audă o vorbă despre asta. Nu pot discuta așa ceva.

— Sora ta îți povestește despre pruncul ei nou-născut? ne întrerupe regina, strigând din celălalt capăt al încăperii. Avem o mulțime de Edwarzi, nu? Fiecare dintre noi are acum un Edward.

— O mulțime de Edwarzi, dar un singur prinț, răspunde cu eleganță sora mea. Iar voi și Alteța Sa regele sunteți binecuvântați cu o sumedenie de copii frumoși.

Regina Elizabeth se uită, mulțumită de sine, la fetele ei, care se joacă cu fratele lor, prințul de Wales și spune binevoitoare:

— Ei, să-i binecuvânteze Dumnezeu pe toți! Nădăjduiesc să am tot atâția câți a avut mama mea, care i-a dăruit soțului ei paisprezece copii. Să tragem nădejde toate că vom fi la fel de roditoare ca mamele noastre!

Isabel încremenește și zâmbetul îi piere de pe chip. Regina se întoarce ca să vorbească cu altcineva, iar eu o întreb stăruitor:

— Ce s-a întâmplat? Care-i necazul, Iz?

— Ne-a blestemat! îmi șoptește ea cu voce pierită. Ai auzit-o? Ne-a blestemat să avem copii ca mama! Două fete!

— Nicidecum, vorbea doar despre cei paisprezece copii ai mamei ei.

Isabel clatină din cap.

— Știe că George ar moșteni tronul dacă fiii ei ar muri. Și nu vrea ca băiatul meu să-i urmeze. Cred că ne-a blestemat! Mi-a blestemat fiul în fața tuturor! Mi-a dorit să am aceiași copii ca mama: două fete. Te-a blestemat și pe tine: două fete. Le-a dorit de rău băieților noștri! Le-a dorit moartea!

Văzând cât de zguduită e Isabel, o trag de sub ochii reginei, ducând-o în spatele unor curteni care învață un dans nou. Aceștia fac multă zarvă și repetă la nesfârșit pașii. Nimeni nu

ne bagă în seamă. Stăm dinaintea unei ferestre deschise până când obrații surorii mele prind iarăși culoare. Îi spun neliniștită:

— Iz, nu se poate să te temi așa de regină! Nu se poate să găsești blesteme și vrăjitorie în tot ce spune! Nu se poate s-o bănuiești la fiecare pas și să dai glas temerilor tale! Viața noastră a intrat pe un făgaș firesc, regele l-a iertat pe George și-l ține alături. Noi două ne-am primit averea. Poate că Richard și George se ciorovăiesc pe seama viitorului, dar noi ar trebui să avem parte de pace.

Ea clatină din cap, încă înfricoșată.

— Știi bine că nu avem parte de pace! Acum mă întreb ce se petrece în Franța în clipele astea. Credeam că soțul meu a strâns armată ca să-și sprijine fratele, pe rege, într-un război cu altă țară. Dar are o mie de oameni sub comanda lui, iar aceștia vor face ce le cere el. Dacă George plănuiește să se întoarcă împotriva regelui? Dacă asta a plănuit din capul locului? Dacă îl va uide pe Edward în Franța, iar la întoarcere va lua tronul din mâinile familiei Rivers?

* * *

Isabel și cu mine așteptăm neliniștite săptămâni de-a rândul, întrebându-ne dacă armata engleză, departe de-a se lupta cu francezii, a ajuns să se lupte cu ea însăși. Groaza ei și a mea e că George urmează planul tatei de-a se așeza în avangardă în timpul marșului și de-a se întoarce apoi ca să atace. Într-o zi însă, primesc o scrisoare de la Richard, care îmi spune că planurile lor au dat greș. Aliatul lor, ducele de Burgundia, a pornit să asedieze o fortăreață îndepărtată, deloc folositoare războiului nostru. Soția lui, Margaret de York – sora lui Richard –, nu are puterea de a-l chema să-i susțină pe frații ei când aceștia debarcă la Calais și se îndreaptă în marș spre Reims, pentru încoronarea lui Edward ca rege al Franței. Margaret, credincioasă Casei de York, în care s-a născut și a crescut, e disperată că nu-și poate hotări soțul să-i sprijine pe cei trei frați ai ei. Se pare însă că ducele i-a momit să lupte cu Franța ca să obțină propriile câștiguri; toți aliații par să aibă ambițiile lor. Numai soțul meu s-ar ține de planul de la început, dacă ar putea. Îmi scrie cu amărăciune cum stau

lucrurile:

Ducele de Burgundia își vede de interesele lui. Conte de St. Pol, rudă cu regina și renumit aliat al nostru, la fel. Acum, că suntem aici, gata de luptă, descoperim că fratele meu și-a pierdut dorința de-a lupta, iar regele Ludovic i-a făcut niște propuneri nemaipomenit de generoase ca să lase în pace regatul Franței. Aurul și mâna ficei lui, prințesa Elizabeth, ca să devină următoarea regină a Franței, se dovedesc a fi prețul retragerii noastre. Fratele meu a fost cumpărat.

Anne, doar tu vei înțelege cât de adânc mă rușinează această întorsătură. Voiam să recuceresc pământurile englezești din Franța, voiam să văd armatele noastre victorioase pe câmpiile Picardiei. În schimb, am devenit neguțători și ne tocmim asupra prețului. Nu pot face nimic ca să-i împiedic pe Edward și George să se repeadă asupra acestui tratat, așa cum n-am putut să-mi târăsc oamenii afară din orașul Amiens, unde regele Ludovic a oferit un ospăț cu fripturi și vin care curgea fără de oprire, știind bine că vor mânca și vor bea până li se va face rău, și mă simt înjosit că poartă pe guler blazonul meu. Oamenii mei sunt otrăviți de propria lor lăcomie, iar eu sunt bolnav de rușine.

Jur că nu voi mai avea încredere în Edward niciodată. Aceasta nu e o purtare demnă de un rege, nu e purtarea unui Arthur din Camelot. E o purtare de rând, demnă de bastardul unui arcaș, și nu pot să mă uit în ochii lui când îl văd umplându-și gura la masa regelui Ludovic și vârând în buzunar furculițele de aur.

Castelul Baynard, Londra, septembrie 1475

În septembrie s-au întors cu toții acasă, mai bogați decât au visat, împovărați cu vase de argint, nestemate, coroane și făgăduieli că vor mai primi și altele. Regele are în vistierie șaptezeci și cinci de mii de coroane, plata pentru făgăduiala de-a încheia un tratat de pace pe șapte ani, iar regele Franței va plăti câte cincizeci de mii de lire în fiecare an în care Edward nu-și cere dreptul asupra pământurilor englezești din Franța. George, ducele de Clarence, care s-a aflat neconținut alături de fratele lui în timpul târguielilor, mereu pregătit când se puteau căpăta bani cu osteneală puțină, e numit sfetnicul de încredere care va mijloci această plată deloc onorabilă și primește și el o avere. Singura voce care se împotrivește e a soțului meu – dintre toți cei care au plecat în Franța și s-au întors mai bogați, numai Richard îl previne pe Edward că nu așa poate fi înfrânt regele francez, îl avertizează că oamenii de rând din Anglia vor crede că birurile lor au fost irosite, jură că londonezii și micii nobili din parlament se vor întoarce împotriva lui din pricina acestei batjocuri și îl roagă stăruitor să nu vândă dreptul din naștere al Angliei pentru această plată. Cred că Richard e singurul din întreaga mare oștire engleză care se arată împotriva tratatului. Toți ceilalți sunt prea ocupați să numere banii cu care au fost mituiți.

— Regele francez știa că am fost împotriva, știa că vreau război, însă tot mi-a dăruit șase cai de vânătoare și o avere în vase de argint! izbucnește Richard în odăile noastre personale, cu ușa închisă, ca să nu poată trage nimeni cu urechea, mama lui aflându-se – slavă Domnului – la Fotheringhay și neputând astfel să-și adauge propriile nemulțumiri împotriva regelui.

— Ai primit?

— Firește! Toți ceilalți au căpătat o avere. William Hastings primește două mii de coroane pe an. Și asta nu e tot: Edward s-a învoit s-o elibereze pe Margareta de Anjou!

— S-o elibereze pe regină?

— Nu i se va mai spune „regină”, va trebui să renunțe la titlu și la pretențiile la coroana Angliei. Dar va fi eliberată.

Mă năpădește o frică cumplită.

— Nu va veni la noi? Richard, pe ea zău că n-aș putea s-o

țin într-una dintre reședințele noastre!

El râde cu poftă pentru prima oară de la întoarcerea acasă.

— Dumnezeuule, nu! Va pleca în Franța. N-are decât să aibă Ludovic grijă de ea, dacă o vrea atât de mult! Se potrivesc de minune: amândoi lipsiți de onoare, lacomi, mincinoși și amândoi o rușine pentru tronul lor! Dacă eram în locul lui Edward, o decapitam pe ea și-l înfrângeam pe el. (Se oprește.) Dar dacă eram în locul lui Edward, nu m-aș fi coborât niciodată la învoiala asta înjositoare!

Îmi las mâna pe umărul lui.

— Ți-ai făcut datoria. Ți-ai adunat oștirea și ai mers la luptă.

— Mă simt de parcă fratele meu ar fi Esau, spune el nefericit. Amândoi frații! Doi Esau care-și vând dreptul din naștere pentru un blid de tocană! Sunt singurul căruia îi pasă de onoare. Au râs de mine și mi-au spus că sunt un cavaler neghiob, mi-au spus că visez la o lume mai bună, care nu poate exista, în timp ce ei își băgau boturile în troacă! (Întoarce fața și-mi sărută încheietura mâinii.) Anne... șoptește.

Plec capul și-l sărut pe gât, pe frunte, apoi – când mă trage în poala lui – pe ochii închiși, pe sprâncenele încruntate, pe gură. Când mă întinde pe pat și mă dezmiardă, mă agăț de el și mă rog să mai zămislim un băiat.

Castelul Middleham, Yorkshire, vara anului 1476

Edward, fiul meu, are trei ani, a primit odaia lui și nu mai poartă veșmintele de bebeluș, lungi ca niște rochii, ci haine ca lumea. Îl pun pe croitorul lui Richard să-i facă niște costumeșe aidoma frumoaselor haine de culoare închisă ale tatălui său și-l îmbrac eu însămi în fiecare dimineață, trecând șireturile prin găicile de la mâneci, trăgându-i cizmele de călărie și spunându-i să bată din picioare, ca să-i intre bine. În curând va trebui să-l tundem, dar în fiecare dimineață a acestei veri îi perii buclele de un castaniu auriu peste gulerul de dantelă albă și le răsucesc pe degete. Mă rog în fiecare lună să vină pe lume încă un copil, ca Edward să aibă un frate, mă rog chiar și pentru o fată, dacă asta e voia Domnului. Dar lunile trec una după alta și sângerarea îmi vine mai departe, nu mi-e niciodată rău dimineața, nu simt niciodată acea minunată slăbiciune care îi spune femeii că a rămas grea.

Mă duc la un lecuitor, vestit pentru priceperea lui la plante, chem un doctor. Lecuitorul îmi dă să beau cele mai scârboase licori și un săculeț cu ierburi aromate pe care să-l port la gât, doctorul îmi spune să mănânc carne chiar și vinerea și mă previne că sunt rece și uscată din fire și trebuie să devin caldă și umedă. Doamnele mele de companie îmi șoptesc că știu o tămăduitoare, o femeie cu puteri care nu-s din lumea asta; e în stare să facă un prunc să apară, e în stare să facă un prunc să se topească, e în stare să cheme furtuna, să stârnească vântul cu un fluierat... Le opresc aici și spun cu hotărâre:

— Nu cred în astfel de lucruri. Nu cred că astfel de lucruri sunt cu puțință. Iar dacă ar fi cu puțință, ar fi împotriva voinței Domnului și în afara științei omului și n-aș avea de-a face cu ele!

Richard nu se plânge niciodată că al doilea copil al nostru se lasă așteptat, însă se știe bărbat roditor; există doi copii de care am știință, de dinaintea căsătoriei noastre, și s-ar putea să mai fie și alții. Fratele lui, regele, are bastarzi împrăștiați prin cele trei regate, iar cu regina a odrăslit șapte copii. Richard și cu mine avem numai unul, pe prețiosul nostru Edward, și nu pot să nu mă întreb cum se face că regina

zămislește atâția copii cu unul dintre frați, iar eu – numai unul. Oare cunoaște lucruri împotriva voinței Domnului și în afara înțelepciunii omului?

În fiecare dimineață, când pășesc de-a lungul zidului împrejmuitor spre turnul în care se află odaia lui Edward, îmi aud inima bătând un pic mai repede, de teamă să nu-l găsesc bolnav. A trecut cu bine prin bolile copilăriei, i-au ieșit dinții micuți și albi, crește, dar mă tem fără încetare pentru el. Nu va fi niciodată un bărbat voinic, ca unchiul lui, regele. Va semăna cu tatăl lui: mlădios, scund, firav. Tatăl lui s-a călit și și-a dobândit forța prin pregătire neconținută și prin viață aspră – poate că și Edward va deveni puternic. Îl iubesc din toată inima și nu l-aș putea iubi mai mult dacă întâmplarea ar face să fim o familie sărmană, care nu-i poate lăsa nimic moștenire fiului ei. Însă nu suntem o familie sărmană. Suntem o familie măreață, cea mai însemnată din nord, și nu pot uita nicio clipă că Edward e singurul nostru moștenitor. Dacă ar fi să-l pierdem, ne-am pierde nu doar fiul, ci și viitorul, iar uriașa avere adunată de Richard punând pământurile primite de la fratele lui regele alături de marea mea moștenire s-ar irosi, împărțită pe bucățele între bărbații din neamul nostru.

Isabel are mult mai mult noroc decât mine. Nu pot tăgădui: o pizmuiesc pentru ușurința cu care zămislește copii și pentru sănătatea robustă a pruncilor ei. Nu pot îndura ca ea să mă întreacă la asta. Îmi scrie că se temuse că spița noastră e slabă – mama noastră a născut numai două fete, iar asta după o lungă așteptare. Îmi amintește că regina ne-a blestemat, dorindu-ne să avem parte de sămânța slabă a mamei, însă blestemul nu se prinde de Isabel, care are deja doi copii, pe frumușica Margaret și un băiat, Edward, și-mi scrie bucuroasă că a rămas iarăși grea și de astă dată e sigură că va fi tot băiat.

Răvașul, cu scrisul ei lăbărțat, cu pete de cerneală ce-i trădează bucuria, îmi spune că poartă pruncul sus în pânțele, semn sigur că e băiat, și că acesta lovește cu puterea unui mic lord. Mă roagă să-i dau mamei noastre vestea cea bună, iar eu îi răspund cu răceală că, deși mă bucur pentru ea și aștept cu nerăbdare să-i văd pruncul, n-o vizitez pe mama în partea ei de castel, iar dacă vrea ca mama să primească vestea cea bună, ar trebui să i-o dea chiar ea. Poate să-mi trimită mie o scrisoare, iar eu voi avea grijă ca mama s-o primească, fiindcă,

așa cum bine știe Isabel, milady mama noastră nu are voie să primească nicio scrisoare fără s-o vedem noi mai întâi și nu-i este îngăduit să răspundă nici măcar cu un cuvânt. După cum bine știe Isabel, milady mama noastră e moartă în ochii legii. Vrea să schimbe acum lucrurile?

Asta o amuțește, cum știam că se va întâmpla. Îi e rușine, cum îmi e și mie, că ne-am întemnițat mama și ne-am furat moștenirea de la ea. Nu-i pomenesc niciodată mamei despre Isabel – nu-i vorbesc deloc. Nu pot să recunosc că trăiește singură, prizoniera noastră, în odăile ei din turn, că n-o vizitez niciodată și nici ea nu trimite după mine.

Orice s-ar fi întâmplat, ar fi trebuit oricum s-o țin închisă cu strășnicie, altfel nu s-ar fi putut. N-ar fi fost cu putință ca ea să ducă o viață obișnuită de contesă văduvă, ieșind în lume – asta ar fi însemnat să facă de batjocură legea parlamentului care a declarat-o moartă, cum s-au înțeles Richard și George. Nu i s-ar fi putut îngădui să întâlnească oameni și să li se plângă că a fost jefuită. Nu i s-ar fi putut îngădui să trimită mai departe scrisori, cum a făcut de la Abația Beaulieu, tuturor doamnelor din suita reginei, cerându-le să o apere ca pe una de-a lor, ca pe o soră. N-am fi putut îngădui în ruptul capului ca ea să trăiască în lume, amenințându-mi moștenirea și însăși temelia avuției noastre, stăpânirea asupra acestui castel, asupra întinselor pământuri, asupra marii averi a soțului meu. Pe deasupra, din ce-ar fi trăit după ce George și Richard au luat totul? Unde și-ar fi făcut căminul, de vreme ce George și Richard i-au luat toate reședințele? Însă din ziua când mi-a vorbit atât de cumplit, atât de tulburător, din ziua când mi-a spus că, după părerea ei, căsătoria mea nu e valabilă, din ziua când m-a făcut – pe mine, propria ei fiică – târfa, de atunci nu pot nici măcar s-o văd în ochi.

Nu mă duc niciodată în odăile ei; aflu o dată pe săptămână, de la doamna ei de companie, cum o duce cu sănătatea. Mă îngrijesc să primească bucatele cele mai bune de la bucătărie, vinul cel mai bun din pivniță. Poate să se plimbe prin curtea din fața turnului ei, care e închisă de jur împrejur cu ziduri și la poarta căreia țin o gardă. Are voie să cheme muzicanți, atâta vreme cât știu cine sunt și paznicii îi cercetează la sosire și la plecare. Se duce la capelă și ascultă liturghia, se spovedește numai preotului nostru, care mi-ar spune dacă ar face vreo

învinuire. N-are niciun temei să se plângă de traiul ei și nimeni nu-i poate auzi plângerile. Însă am grijă să nu mă aflu niciodată în capelă când intră ea și să nu mă plimb niciodată prin grădina ei. Dacă mă uit de la fereastra înaltă a odăii mele personale și o văd plimbându-se agale pe aleile pietruite, întorc capul. E într-adevăr ca moartă, e aproape îngropată de vie. Așa cum m-am temut cândva, e zidită de vie.

* * *

Nu-i povestesc niciodată lui Richard ce-a spus mama despre el, nu-l întreb niciodată dacă avem o căsătorie valabilă și un fiu legitim. Iar pe ea n-o întreb niciodată dacă e sigură sau a vorbit doar din răutate, ca să mă sperie. N-o voi mai auzi niciodată spunând că, după ea, căsătoria mea nu e valabilă, că soțul meu m-a păcălit cu o slujbă de cununie falsă și că traiul meu cu el depinde de bunul lui plac, că s-a însurat cu mine numai pentru averea pe care i-am adus-o și a făcut cu inima împietrită pregătiri pentru a-mi păstra averea și a scăpa de mine. Ca să n-o aud repetând aceste lucruri, sunt gata să nu-i mai aud vreodată glasul. N-o voi lăsa în ruptul capului să spună aceste lucruri, mie sau altcuiva, cât trăiește.

Aș vrea să nu le fi spus niciodată sau să nu le fi auzit sau, auzindu-le, să le pot uita pur și simplu. Mă îngrețosează că mi-a spus așa ceva și că nu sunt în stare să-i dezmint vorbele. Mă îngrețosează că știu, în adâncul sufletului, că e adevărat. Asta îmi macină dragostea față de Richard. Nu pentru că s-a însurat cu mine fără dispensa papală – nu uit că, la cât de îndrăgostiți și de potopiți de dorință eram, n-am putut aștepta –, ci pentru că n-a cerut dispensa după cununie, că mi-a ascuns această hotărâre și că – lucrul cel mai înfiorător și de departe cel mai rău – și-a asigurat dreptul asupra moștenirii mele chiar dacă m-ar alunga și ar tăgădui căsătoria noastră.

Sunt legată de el prin iubire, prin supunerea față de voința lui, prin întâia mea pasiune și prin faptul că e tatăl copilului meu și stăpânul meu. Eu însă ce sunt pentru el? Asta e ceea ce vreau să știu și ceea ce acum, datorită mamei, nu-l pot întreba cu încredere.

* * *

În mai, Richard vine și-mi spune că vrea să-l lăsăm pe Edward la Middleham, cu preceptorul și cu mai-marea peste odăile lui și să mergem la York, ca să începem procesiunea spre Fotheringhay pentru un ritual solemn: reînvmormântarea tatălui său.

— Oastea Margaretei de Anjou i-a decapitat, pe el și pe fratele meu Edmund, și le-a înfipt capetele în țepe, deasupra porții Micklegate, în York, spune mohorât Richard. Iată ce fel de femeie a fost prima ta soacră!

— Știi doar că n-am avut de ales în privința căsătoriei, spun liniștită, deși mă supără că nu poate nici să uite, nici să ierte acea parte a vieții mele. De altfel, eram copilă și mă aflam la Calais când s-au întâmplat acele lucruri, iar tatăl meu lupta pentru tabăra York, lupta alături de fratele tău.

— Da, bine, nu mai contează, răspunde el fluturând din mână. Ce contează e că îmi voi reînvmormânta tatăl și fratele cu cinste. Ce părere ai?

— Cred că ar fi o faptă foarte frumoasă. Acum se odihnesc la Pontefract, nu?

— Da. Mamei i-ar plăcea să fie învmormântați împreună în cripta familiei de la Castelul Fotheringhay. Mi-ar plăcea să i se aducă tatei cinstirea ce i se cuvine. Edward mi-a încredințat toate pregătirile, mă preferă lui George pentru asta.

— Nimeni altul nu s-ar putea achita mai bine de sarcină, îl încredințez cu căldură.

— Mulțumesc, spune el zâmbind. Știu că ai dreptate. Edward e prea nepăsător, iar George nu iubește câtuși de puțin cavalerismul și onoarea. Însă eu voi fi mândru să îndeplinesc bine această sarcină. Mă voi bucura să-mi văd tatăl și fratele învmormântați cum se cuvine.

Preț de o clipă doar, mă gândesc la trupul fără viață al tatălui meu, târâit de pe câmpul de luptă de la Barnet, cu sângele curgând șiroaie din coif, cu capul bălăbănindu-se și la marele-i bidiviu negru, lungit pe câmp, ca adormit. Dar Edward a fost un dușman cumsecade; n-a batjocorit niciodată leșurile potrivnicilor săi. Le-a arătat norodului, ca să știe că sunt morți, iar pe urmă a îngăduit să fie îngropate. Trupul tatălui meu odihnește la Abația Bisham, în cripta familiei, îngropat cu onoare, dar fără ceremonie. Isabel și cu mine n-am

mers niciodată să-i aducem omagii. Mama nu i-a vizitat mormântul și nici n-o va face vreodată. Abația Bisham n-o va vedea până când n-o îngrop alături de el: soție mai bună decât mamă. Mă mulțumesc să-l întreb pe Richard:

— Cu ce pot să-ți fiu de folos?

El se gândește.

— Mă poți ajuta să hotărâsc drumul și ceremoniile de la fiecare popas. Mă poți sfătui ce veșminte să poarte lumea și ce ceremonii să poruncim. Nu s-a mai făcut niciodată așa ceva. Vreau să iasă totul desăvârșit.

Richard, maestrul său de călărie și cu mine rânduim împreună călătoria, iar preotul nostru de la Middleham ne dă sfaturi privind ceremoniile pentru cortegiul funerar și rugăciunile ce trebuie spuse la fiecare popas. Richard comandă o efigie sculptată a tatălui său care să fie așezată deasupra coșciugului, să-l poată vedea oricine pe omul mareț care a fost, și adaugă o statuie din argint înfățișând un înger ce ține o coroană de aur deasupra capului efigiei. Aceasta arată că ducele a fost un rege de drept și a murit în lupta pentru tronul lui. Arată, de asemenea, cât de înțelept a fost Edward că i-a încredințat doar lui Richard rânduirea acestei ceremonii, nu și fratelui lor, George. Când s-a alăturat tatălui meu, George a tăgăduit că ducele a fost un rege de drept și că fiul lui, Edward, e legitim. Numai Richard și cu mine știm că George spune încă acest lucru, însă în taină.

Richard rânduiește o procesiune minunată ca să aducă acasă de la Pontefract trupul tatălui și pe cel al fratelui său. Cortegiul pornit din York călătorește spre miazăzi vreme de șapte zile și la fiecare popas se oprește în biserici mărețe, cu toată pompa. Mii de oameni se perindă în tăcere ca să-și aducă omagiile regelui care n-a fost încoronat, amintindu-și de glorioasa istorie a Casei de York.

Șase cai cu valtrapuri negre trag cele două dricuri, iar în fața lor merge călare un cavaler singur, purtând stindardul ducelui, ca și cum ar porni la luptă. În spatele lui vine Richard, cu capul plecat, iar în urma lui se înșiră toți bărbații de seamă ai regatului, cinstind cu toții casa noastră, cinstindu-l pe părintele nostru căzut.

Pentru Richard, ceremonia înseamnă mai mult decât reînvmormântarea cum se cuvine a tatălui său: înseamnă

consfințirea dreptului acestuia de a fi regele Angliei, regele Franței. Tatăl lui a fost un oștean de seamă, care a luptat pentru țara sa, un mare comandant, mai mare strateg chiar și decât fiul lui Edward. Prin această procesiune lungă, Richard își cinstește părintele, întărește dreptul lui la coroană, amintește țării măreția și noblețea Casei de York. Noi suntem tot ce familia Rivers nu e, iar Richard dovedește acest lucru prin bogăția și eleganța ceremoniei de pomenire.

Richard priveghează sicriile în fiecare seară cât procesiunea se află pe drum, merge călare în fața lor în fiecare zi pe un cal negru cu harnașament albastru închis, cu propriul stindard coborât dinaintea lui. E ca și cum și-ar îngădui să-și jelească pentru prima oară părintele pierdut, cât și lumea nobleței și onoarei care a dispărut odată cu el.

Îi ies în întâmpinare la Fotheringhay și-l găsesc îngândurat și duios cu mine. Își amintește că tatăl lui mort și al meu erau aliați, rude. Tatăl lui a murit înaintea alianței dezastruoase a tatălui meu cu regina cea rea, a murit chiar înainte să-și vadă fiul urcând pe tron, a murit înainte ca Richard să meargă la război pentru prima oară. În seara aceea, înainte ca Richard să plece la ultimul priveghi lângă sicriul tatălui său, ingenunchem alături în frumoasa biserică a familiei și ne rugăm.

— S-ar fi bucurat de căsătoria noastră, spune încet Richard, ridicându-se în picioare. În ciuda a tot restul, s-ar fi bucurat să știe că ne-am căsătorit.

Preț de o clipă, ridicând privirea spre el, îmi stă pe limbă întrebarea: „Și căsătoria noastră e valabilă?”. Îi văd însă tristețea de pe chip și mă abțin; apoi el îmi întoarce spatele și-și ocupă locul între ceilalți trei cavaleri care vor sta toată noaptea în picioare în jurul sicriului, până când ivirea zorilor va pune capăt priveghiului.

George și Isabel vin la înmormântarea de la Fotheringhay; stăm una lângă alta, îmbrăcate în rochii frumoase, de un albastru închis, culoarea doliului regal, în timp ce regele, regina și familia lor întâmpină cele două coșciuge la cimitirul de lângă biserica din Fotheringhay. Edward sărută efigia și-i văd pe George și pe Richard urmându-i pilda. George se arată deosebit de duios și de evlavios în această împrejurare, însă nimeni nu atrage privirile mai mult decât micile prințese.

Prințesa Elizabeth, de o frumusețe desăvârșită la zece ani, se află în frunte; o duce de mână pe sora ei, prințesa Mary, iar în spatele lor vin ambasadori din toate țările creștinătății să-l cinstească pe capul familiei regale York.

E o piesă-mască – o ceremonie de pomenire și totodată un spectacol bogat în însemne. Nimeni nu poate să vadă familia regală înmormântându-și strămoșul ca pe un rege fără să cugete ce purtare regească au Edward și frații lui, cât de solemn e micul prinț și ce aer fermecător și regesc au Elizabeth și ficele ei. Nu pot să nu mă gândesc că aduc mai degrabă a actori, nu a capete încoronate adevărate. Regina Elizabeth e foarte încrezătoare în sine și minunat de frumoasă, iar fetele ei – mai ales prințesa Elizabeth – foarte stăpâne pe ele și sigure de locul lor în procesiune. La vârsta ei mă înspăimânta gândul că aş putea să calc pe trena mamei, însă mica prințesă Elizabeth pășește cu capul sus, fără să se uite în dreapta sau în stânga, o mică regină în devenire.

Ar trebui s-o admir – toți ceilalți par s-o adore. Poate dacă aş avea o fiică, i-aş arăta-o pe prințesă și i-aş spune micuței mele că trebuie să deprindă ținuta desăvârșită a verișoarei ei. Însă cum n-am o fetiță, deși mă rog pentru asta, nu pot să mă uit la prințesa Elizabeth fără iritare și fără să o socotesc răzgâiată și prefăcută – o păpușă precoce, căreia i-ar sta mai bine închisă în sala de studiu decât să străbată o ceremonie serioasă ca și cum ar executa pașii unui dans, desfătându-se cu privirile ațintite asupra ei.

— O obrăznicătură! îmi șoptește scurt la ureche sora mea, făcându-mă să plec ochii și să-mi înăbuș zâmbetul.

Ca de fiecare dată, ca în tot ce face Edward, trebuie să aibă loc un banchet și un spectacol măreț. Richard șade lângă fratele lui, bea puțin și mănâncă și mai puțin, în vreme ce peste o mie de oaspeți se ospătează în castel și alte mii, în pavilioanele minunat împodobite de afară. De-a lungul cinei se cântă muzică și se toarnă vinuri bune, după fiecare fel de mâncare un cor intonează frumoase imnuri solemne și se servesc fructe. Regina Elizabeth șade la dreapta soțului ei, cu coroana pe cap, cu părul acoperit cu o dantelă de un albastru închis, ca și cum ar cârmui regatul cot la cot cu el, în loc să fie o simplă soție, și privește în jur cu seninătatea femeii care știe că locul ei e sigur și viața ei nu poate fi pusă în primejdie.

Mă prinde urmărind-o cu privirea și-mi aruncă zâmbetul glacial cu care ne învrednicește întotdeauna pe Isabel și pe mine; mă întreb dacă se gândește, la această reînarmorantare plină de fală a socrului ei, la propriul ei tată, care a avut parte, la porunca tatălui meu, de o moarte pripită, de criminal. Tatăl meu l-a târât pe al ei în piața orașului Chepstow, l-a învinuit de trădare și i-a tăiat capul – fără judecată, fără să țină seama de lege – în văzul lumii. Iubitul lui fiu John a murit alături de el – pesemne că ultimul lucru pe care l-a văzut a fost capul retezat al acestuia. Lângă mine, Isabel se înfioară de parcă i-ar fi călcat cineva pe mormânt și-mi șoptește:

— Vezi cum se uită la noi?

— Of, Iz! spun cu reproș. Ce rău ne mai poate face acum? Când regele îl iubește pe George atât de mult? Când Richard e atât de cinstit de amândoi? Când noi două suntem ducese regale? Cei trei frați au plecat în Franța ca aliați și s-au întors acasă prieteni buni. Nu cred că ea ne iubește prea mult, dar n-are ce să ne facă.

— Poate să ne facă farmece, îmi răspunde ea foarte încet. Poate să iște cu suflarea ei o furtună de mai-mai să ne înece, știi bine. Și de fiecare dată când micul meu Edward are fierbințele ori nu doarme fiindcă-i iese un dinte, mă întreb dacă nu cumva ea și-a abătut privirea răutăcioasă asupra noastră și încinge o păpușă cu chipul lui ori înfige un ac în portretul lui. (Își cuprinde cu mâna pânțelele rotunjit pe sub rochie.) Port o cingătoare sfințită. A primit-o George de la preotul lui confesor. A fost sfințită dinadins ca să alunge deochiul, să mă ocrotească de Ea.

Sigur că gândul îmi fuge pe dată la Middleham și la băiețelul meu, care ar putea să cadă de pe poneiul lui, să se rănească cu sabia, să răcească sau să facă fierbințele, să mănânce ceva stricat, să respire o miasmă, să bea apă puturoasă. Scutur din cap ca să-mi alung temerile și spun cu dârzenie:

— Mă îndoiesc că ea se gândește vreodată la noi. Fac prinsoare că nu se gândește decât la familia ei, la cei doi prețioși fii, la frații și surorile ei. Nu însemnăm nimic pentru ea.

Isabel clatină din cap.

— Are o iscoadă în fiecare casă din țară. Se gândește la noi, crede-mă! Doamna mea de companie îmi spune că regina se

roagă în fiecare noapte să nu mai fie nevoită niciodată să fugă în sanctuar și ca soțul ei să păstreze tronul fără primejdie. Se roagă ca vrăjmașii ei să fie distruși. Și nu se mulțumește doar cu rugăciunile. Sunt oameni care îl urmăresc pe George oriunde s-ar duce. Mă urmărește în propria mea casă, știu că și-a strecurat o iscoadă în preajma mea. Sigur și-a strecurat o iscoadă și într-a ta!

— Of, Iz, parcă-l aud pe George!

— Asta pentru că George are dreptate, spune ea cu infocare. Are dreptate să stea cu ochii pe rege și să se teamă de regină. Vei vedea! Într-o bună zi vei afla că am murit pe neașteptate, fără pricină, doar pentru că mi-a dorit ea răul.

Îmi fac cruce și șoptesc:

— Nu spune una ca asta!

Arunc o privire către masa principală. Regina își cufundă degetele într-un vas de aur cu apă de trandafiri și le șterge pe ștergarul întins de un slujitor ingenuncheat. Nu arată ca o femeie care se îngrijește de propria-i siguranță strecurând iscoade în casele cumnatelor ei și înfigând ace în portrete. Arată ca o femeie care n-are niciun temei să se teamă. Spun cu blândețe:

— Iz, ne temem de ea pentru că știm ce i-a făcut tatăl nostru părintelui ei și știm cât de mult a greșit. Păcatul tatei ne apasă pe cuget și ne temem de victimele lui. Ne temem de ea fiindcă știe că am nădăjduit amândouă – una după alta – să-i furăm tronul și că ne-am măritat amândouă cu bărbați care și-au ridicat stindardul împotriva soțului ei. Știe că și George, și prințul, întâiul meu soț, l-ar fi omorât pe Edward, iar pe ea ar fi închis-o în Turn. Însă când am fost înfrânte, ea ne-a primit la curte. Nu a pus să fim întemnițate. Nu ne-a băgat după gratii, învinuite de trădare. Nu ne-a arătat decât curtenie.

— Așa e! Nu ne-a arătat decât curtenie. Nu furie, nu dorință de răzbunare, nu bunătate, nu căldură, niciun simțământ omenesc. Ți-a spus vreodată că nu poate să ierte ce i-a făcut tatăl nostru tatălui ei? În afară de atunci, îndată după întâmplări? În afară de clipa cumplită când vrăjitoarea de maică-sa a stărnit cu fluieratul ei un vânt rece care a stins toate lumânările?

— O lumânare, îi îndrept greșeala.

— Ți-a spus vreodată că încă mai simte furie? Ți-a spus vreodată că te iartă? Ți-a spus vreodată ceva ca o cumnată, ca de la femeie la femeie, o vorbă cât de mică?

Fără voia mea, clatin din cap.

— Nici mie. Nicio vorbă mânioasă, nicio vorbă despre răzbunarea ei. Nu crezi că asta dovedește că-și ține dușmănia la păstrare în adâncul sufletului, ca gheața într-o ghețarie? Se uită la noi de parcă ar fi Melusina, blazonul casei ei, pe jumătate femeie, pe jumătate pește. E rece ca un pește cu mine și-ți jur că-mi pune moartea la cale!

Clatin din cap spre servitorul care ne oferă un fel de mâncare.

— Primește-l! mă îndeamnă neliniștită Isabel. Ni l-a trimis Ea, de la masa principală. N-o refuza!

Iau o lingură din mâncarea de iepure.

— Doar nu te temi că e otrăvită! spun râzând, încercând să-i alung astfel temerile.

— N-ai decât să râzi, însă una dintre doamnele ei mi-a spus că are o casetă tainică, smălțuită, iar în ea ține o bucatăică de hârtie pe care sunt scrise două nume. Două nume scrise cu sânge. Și c-a jurat că acei doi oameni nu vor trăi.

— Ce nume? șoptesc lăsând lingura pe farfurie, căci pofta de mâncare mi-a dispărut cu desăvârșire – nu mă mai pot preface că n-o cred pe Isabel, că nu mi-e frică de regină. Ce nume a scris în taină?

— Nu știu. Doamna de companie nu știa. A văzut numai hârtia, nu și cuvintele. Dar dacă sunt numele noastre? Al tău și al meu? Dacă are o bucatăică de hârtie pe care sunt scrise cu sânge numele Anne și Isabel?

* * *

Isabel și cu mine petrecem o săptămână împreună la Fotheringhay înainte de-a pleca la Londra împreună cu curtea. Isabel își va aduce pe lume copilul la L'Erber, reședința lor din capitală, și de astă dată mi se va îngădui să-i țin de urât în timpul retragerii pentru naștere. Richard n-are nimic împotriva să stau cu Isabel în palatul ei din Londra, atâta vreme cât vizitez din când în când curtea împreună cu el, ca să păstrăm cele mai bune relații cu regina, și am grijă să nu ascult o vorbă

măcar împotriva familiei regale.

— Va fi atât de plăcut să fim iarăși împreună mult timp! spune Isabel. Mă bucur cel mai mult când ești cu mine.

— Richard zice că pot să stau numai în ultimele săptămâni, o previn. Nu vrea să mă aflu prea multă vreme în grija lui George. Zice că George clevește iarăși împotriva regelui și nu vrea ca bănuielele să cadă și asupra mea.

— Ce bănuiește regele? Ce bănuiește Ea?

Ridic din umeri.

— Nu știu, dar George se poartă urât cu ea, și încă fățiș, Iz. Purtarea lui s-a înrăutățit mult de la funeralii.

— George ar fi trebuit să organizeze reînvmormântarea tatălui lor, însă regele n-a avut încredere în el, spune Isabel supărată. El ar trebui să se afle lângă rege, dar nu e poftit niciodată. Crezi că nu bagă de seamă că e disprețuit? Disprețuit zi de zi?

— Greșesc că-l disprețuiesc, recunosc eu. Dar treaba asta devine tot mai stingheritoare. Se uită pieziș la regină și șoptește cu fereală tot felul de lucruri despre ea, nu-i arată respect regelui și e ușuratic cu prietenii lui.

— Pentru că Ea e întotdeauna lângă rege înainte să poată ajunge altcineva acolo, iar dacă nu-i ea, atunci regele e în tovărășia fiilor ei Grey sau a lui William Hastings! se aprinde Isabel. Regele ar trebui să le rămână credincios fraților lui, amândurora. Adevărul e că, deși spune că l-a iertat pe George pentru că l-a urmat pe tata și că a uitat totul, nu va ierta și nu va uita niciodată. Iar dacă ar uita, chiar și pentru o clipă, i-ar aminti Ea.

Nu spun nimic. Purtarea reginei, de o răceală vădită față de Isabel și de mine, e de-a dreptul glacială față de George. Iar marele ei confident, Anthony Woodville, fratele ei, zâmbește la trecerea lui George, ca și cum firea țăfnoasă a cumnatului meu i-ar părea amuzantă și foarte puțin demnă de respect.

— Ei, oricum ar fi, pot să vin în ultimele trei săptămâni, îi spun lui Isabel. Dar trimite după mine dacă ești bolnavă. Voi veni neîntârziat dacă ești bolnavă, orice-ar spune oricine și, cel puțin, voi fi de față la nașterea lui.

— Ai spus „lui”! strigă ea voioasă. Și tu crezi că va fi băiat.

— Cum să nu spun, când tu repeți întruna că e băiat? Cum îl vei boteza?

— Îi vom spune Richard, după bunicul lui, firește, spune ea zâmbind. Și nădăjduim că soțul tău îi va fi naș.

Zâmbesc la rândul meu, zicând.

— Atunci veți avea și voi un Edward și un Richard, întocmai ca prinții, fiii regelui.

— Asta spune și George! strigă ea încântată. Spune că, dacă regele și regina și familia ei ar dispărea de pe fața pământului, tot ar exista un prinț Edward Plantagenet care să urce pe tron și un prinț Richard Plantagenet care să-i urmeze.

— Da, dar e greu de închipuit ce nenorocire i-ar putea șterge pe rege și regină de pe fața pământului, răspund coborând prudent glasul.

Isabel chicotește.

— Cred că soțul meu și-o închipuie în fiecare zi.

— Și atunci cine dorește răul? întreb, gândindu-mă să o fac să vadă cum stau lucrurile. Nu Ea!

Isabel devine pe dată gravă și, ferindu-și privirea, spune încet:

— George nu-i dorește răul regelui. Asta ar însemna trădare. Glumeam.

Palatul Westminster, Londra, toamna anului 1476

Ar fi trebuit să văd în vorbele ei un semn, dar când ne întoarcem la Londra, rămân uluită de felul cum se poartă George la curte, în vreme ce Isabel iese doar rareori din odăile personale, ca pentru a le da peste nas reginei și curții ei. George umblă însoțit de prietenii lui apropiați; nu e văzut niciodată fără bărbați aleși pe sprânceană, iar aceștia stau de pază în jurul lui, aproape ca și cum s-ar teme să nu fie atacat între zidurile înalte ale Palatului Westminster.

Vine la cină în sala cea mare, la fel ca noi toți, dar odată așezat, în văzul tuturor, nu se preface câtuși de puțin că ar mânca. Slujitorii îi așază bucatele dinainte, iar el le privește cu încruntare, de parcă ar fi fost insultat, și nici măcar nu ia cuțitul sau lingura în mână. Se uită la slujitori ca și cum s-ar teme că mâncarea a fost otrăvită și are grijă să afle toată lumea că mănâncă numai ce îi pregătesc propriii bucătari, în odăile lui personale.

La orice oră din zi, poți fi sigur că găsești ușile către apartamentele Clarence zăvorâte și cu două rânduri de paznici în față, de parcă George ar crede că cineva ar putea să năvălească în odăi și s-o răpească pe Isabel. Când o vizitez, trebuie să aștept dinaintea ușilor duble să-mi fie strigat numele, după care răsună o poruncă din spatele ușii închise, iar gărzile lasă lăncile în jos și-mi dau voie să intru.

— Se poartă ca un neghiob, spune soțul meu. E o paradă a neîncrederii, ca o piesă-mască, iar dacă Edward o rabdă pentru că e leneș și îngăduitor cu George, poate fi sigur că regina n-o va răbda.

— Doar nu se crede cu adevărat în primejdie?

Richard se încruntă.

— Anne, zău că nu știu ce gândește. Nu mi-a mai vorbit despre Edward de când i-am spus că am luat înștiințările lui drept trădare. Însă vorbește cu mulți alții. O vorbește de rău pe regină...

— Ce spune despre ea?

— Îl vorbește întruna de rău și pe rege.

— Bine, dar ce spune?

Richard se întoarce și-și ațintește privirea asupra ferestrei împărțite în ochiuri mici.

— Nici nu pot să repet. Nu m-aș coborî să-i repet vorbele. Nu pot să spun decât că șoptește cel mai rău lucru care se poate spune despre un bărbat și cel mai rău lucru care se poate spune despre o femeie.

Nu stărui, întrucât am învățat că la Richard simțul onoarei e mereu treaz. Pe deasupra, nu-i nevoie să întreb, pot să ghicesc. George spune că fratele lui Edward e bastard, ponegrindu-și și dezonorându-și propria mamă în încercarea de-a dovedi că el ar trebui să fie rege. Și mai spune că Elizabeth a ajuns în patul regelui prin vrăjitorie și căsătoria lor nu e nici sfințită, nici valabilă, iar copiii lor sunt și ei bastarzi.

— Și mă tem că George primește bani de la Ludovic al Franței.

— Toată lumea primește bani de la Ludovic al Franței.

Richard râde scurt.

— Regele mai mult decât toți. Nu, nu e vorba de banii statorniciți prin tratat, ci de faptul că Ludovic îl plătește în taină pe George ca să se poarte așa, să strângă oaste și să-și declare dreptul la tron. Mă tem că Ludovic îl va plăti pe George ca să încerce să dobândească tronul. I-ar plăcea să înceapă iarăși războiul în Anglia. Dumnezeu știe ce gândește George!

Nu spun că gândește sigur ce gândește întotdeauna: cum să tragă cele mai mari foloase din orice împrejurare.

— Regele ce părere are?

— Râde, răspunde Richard. Râde și spune că George e un câine necredincios, că va vorbi mama cu el și că, la urma urmei, George nu poate decât să blesteme și să se uite urât.

— Dar regina ce spune? întreb, știind că ea se va împotrivi oricărei defăimări a copiilor ei, va lupta pe viață și pe moarte pentru fiul ei și că sfatul ei va avea înrăurire asupra regelui.

— Nu spune nimic, răspunde sec Richard. Cel puțin, nu mie. Dar cred că, dacă George se poartă mai departe așa, îl va socoti vrăjmașul ei și al fiilor ei. Nu mi-aș dori să mă dușmănescă.

Mă gândesc la peticul de hârtie din caseta smălțuită și la cele două nume scrise cu sânge.

— Nici eu nu mi-aș dori.

Data următoare când merg la apartamentele Clarence, găsesc ușa deschisă, iar servitorii scot cufere din odăi, coborând cu ele pe scările turnului, spre curtea grajdurilor. Isabel șade lângă foc, cu mantia de călătorie pe umeri, cu mâna pe pânțelele mare.

— Ce se întâmplă? întreb intrând în odaie. Ce faci?

Se ridică în picioare.

— Plecăm. Însoțește-mă până în curtea grajdurilor.

O iau de mână ca s-o rețin în odaie.

— Nu poți călători în starea asta! Unde mergeți? Parcă urma să te retragi pentru naștere la L'Erber!

— George spune că nu putem rămâne la curte. Nu suntem în siguranță. Nu vom fi în siguranță nici la L'Erber. Mă retrag pentru naștere la Abația Tewkesbury.

— La jumătatea drumului spre Țara Galilor? strig îngrozită. Iz, nu se poate!

— Trebuie să plec. Ajută-mă, Anne!

Îi așez mâna pe brațul meu și se sprijină de mine pe când coborâm scara șerpuită de piatră și ieșim în curtea grajdurilor, luminoasă și rece. Un junghi în pânțele o face să scoată un icnet scurt. Sunt sigură că nu e în stare să facă acest drum.

— Isabel, nu pleca! Nu călători așa. Vino acasă la mine, dacă nu poți merge la tine!

— Nu suntem în siguranță la Londra, șoptește sora mea. Ea a încercat să ne otrăvească, pe George și pe mine. A trimis mâncare otrăvită în odăile noastre.

— Nu se poate!

— Ba se poate. George spune că nu suntem în siguranță la curte, nici măcar în Londra. Spune că dușmănia reginei e o primejdie prea mare. Annie, ar trebui să pleci și tu! Roagă-l pe Richard să te ducă acasă, la Middleham. George zice că Ea îl va întoarce pe Edward împotriva celor doi frați ai săi. Zice că Ea ne va ataca de Crăciun. Va aduna curtea laolaltă pentru sărbătoarea Crăciunului și pe urmă îi va învinui pe amândoi frații și va pune să fie arestați.

Sunt atât de înspăimântată, încât abia dacă pot vorbi. Îi iau mâinile într-ale mele.

— Isabel, de bună seamă că toate astea sunt o nebunie!

George se războiește în vis, clevește întruna împotriva regelui și a dreptului acestuia la tron, clevește pe ascuns împotriva reginei. Toate primejdiile sunt născocite de mintea lui.

Ea râde fără pic de veselie.

— Așa crezi?

Maestrul de călărie al lui George aduce litiera ei, trasă de o pereche de catări frumoși. Doamnele de companie trag perdelele la o parte și eu o ajut să se așeze pe pernele moi. Slujnicele îi pun cărămizi încinse sub tălpi, iar băiatul de la bucătărie vine cu o tavă de alamă plină cu tăciuni aprinși. Răspund:

— Da, așa cred.

Încerc să-mi înăbuș temerile pentru soarta ei – să călătorească de-a latul țării pe drumuri noroioase, atât de aproape de soroc. Nu pot uita că a mai fost nevoită o dată să călătorească în apropierea sorocului și că acea călătorie s-a încheiat cu o moarte, cu jale și cu pierderea unui fiu. Mă aplec spre ea și-i șoptesc:

— Regele și regina se gândesc doar la plăceri de Crăciunul ăsta, fac paradă cu hainele lor noi și cu șirul nesfârșit de copii. Sunt îmbătați de deșertăciune și lux. Nu ne pândește pericolul, nici pe noi, nici pe soții noștri. Sunt frații regelui, sunt duci de viță regească! Regele îi iubește! Suntem în siguranță.

Obrazul ei e alb de încordare.

— Am un cățel de salon mort, care a furat o bucată de pui de pe o farfurie adusă pentru mine, spune ea. Ascultă la mine, regina e hotărâtă să mă vadă moartă și pe tine la fel!

Am amuțit de groază. Mă mulțumesc să-i țin mâna într-ale mele, încălzind-o.

— Iz, nu pleca așa!

— Ascultă la mine, George știe! Știe sigur. L-a prevenit cineva din slujba ei. Va porunci arestarea și executarea celor doi frați!

Îi sărut mâinile și obraji.

— Scumpa mea Iz...

Își petrece brațele pe după gâtul meu și mă îmbrățișează, șoptindu-mi:

— Du-te la Middleham! Pentru mine: fiindcă ți-o cer. Pentru siguranța ta: fiindcă te previn. Pentru băiatul tău: ca să-l ocrotești. Pentru numele lui Dumnezeu, pleacă! Pleacă de-aici,

Annie! Jur că ne vor omori pe toți! Femeia aia nu se va opri până nu vom fi morți: bărbatul tău, bărbatul meu și noi amândouă.

* * *

De-a lungul zilelor friguroase, din ce în ce mai întunecoase și mai iernatice, aștept vești despre retragerea lui Isabel pentru naștere și mă gândesc la ea, închisă în odăile de oaspeți ale Abației Tewkesbury, așteptând să-și aducă pruncul pe lume. Știu că George îi va aduce cele mai bune moașe și că va avea un doctor în apropiere, însoțitoare care s-o înveselească și o doică gata să-și ia sarcina în primire, iar odăile vor fi calde și plăcute. Chiar și așa, îmi doresc să mă fi putut afla alături de ea. Nașterea încă unui copil în casa unui duce de viță regească e un lucru însemnat; cu siguranță că George n-a lăsat nimic la voia întâmplării. Dacă se naște un băiat, George devine un bărbat cu doi moștenitori – la fel ca fratele său regele. Chiar și așa, îmi doresc să mi se fi îngăduit să merg la ea. Chiar și așa, îmi doresc ca el să-i fi îngăduit să rămână la Londra.

Mă duc la Richard, care șade la masa din odaia lui personală, ca să-l întreb dacă îmi dă voie să merg la Isabel, la Tewkesbury, dar el mă refuză pe dată, spunând sec:

— Casa lui George a devenit un cuib al trădării. Am văzut câteva dintre predicile și broșurile scrise sub oblăduirea lui: pun la îndoială legitimitatea fratelui meu, o declară pe mama mea târfă, fac din tatăl meu un încornorat. Spun că mariajul lui Edward cu regina nu e valabil și că fiii lui sunt bastarzi. Vorbele lui George sunt infame! Nu pot să le iert, iar Edward n-are cum să le treacă cu vederea. Va trebui să ia măsuri împotriva lui.

— Lui Isabel îi va face ceva?

— Firește că nu! spune Richard iritat. Ea ce amestec are?

— Atunci nu pot să mă duc la ea?

— Nu ne putem întovărăși cu ei, hotărăște Richard. George e îngrozitor. Nu se poate să fim văzuți în apropierea lui.

— Isabel e sora mea! N-a făcut nimic!

— Poate după Crăciun. Dacă Edward nu îl arestează înainte.

Mă duc la ușă și-mi las mâna pe inelul de alamă.

— Putem merge acasă, la Middleham?

— Numai după sărbătoarea Crăciunului, altfel ar însemna să-i insultăm pe rege și pe regină. Plecarea grăbită a lui George din oraș e și-așa insultătoare. Nu vreau să înrăutățesc lucrurile. (Șovăie, cu pana deasupra unui document pe care trebuie să-și pună iscălitura.) Care-i necazul? Ți-e dor de Edward?

— Mi-e frică, îi șoptesc. Mi-e frică. Isabel mi-a spus ceva, m-a prevenit...

Nu încercă să mă liniștească, nici nu mă întreabă de ce m-a prevenit Isabel. Mai târziu, când mă gândesc la purtarea lui, îmi dau seama că asta e cel mai rău. Se mulțumește să dea din cap și să spună:

— N-ai de ce să te temi. Am grijă să fim păziți. Și oricum, dacă am pleca, am arăta că și noi ne temem.

* * *

În noiembrie primesc o scrisoare de la Isabel, pătată și întârziată din cauza călătoriei lungi pe drumurile desfundate. E una dintre epistolele ei triumfătoare, întinse pe trei pagini.

Am avut dreptate! Am adus pe lume un băiat. E voinic, înalt și durduliu, bălai ca tatăl lui. Mănâncă bine, iar eu m-am sculat deja din pat și umblu prin odăi. Nașterea a fost scurtă și ușoară. I-am spus lui George că sunt gata s-o repet! De câte ori vrea el! Le-am scris regelui și reginei, iar Ea mi-a trimis niște rufărie foarte bună, împreună cu felicitările ei.

Până la urmă, George va veni la curte de Crăciun, căci nu vrea să lase să se creadă că s-ar teme. Pe urmă va veni la mine, la Castelul Warwick, după banchetul regelui. Trebuie neapărat să vii să vezi pruncul după Anul Nou. George zice că nu se poate împotrivi să ne faci o vizită în drum spre Middleham și că trebuie să-i spui asta soțului tău, din partea lui.

Aici a plouat atât de mult, încât nu mi-a părut că stau închisă în odăi, deși acum încep să mă satur. În decembrie voi fi binecuvântată în biserică și pe urmă vom pleca acasă. Abia aștept să intru cu micul Richard în Castelul

Warwick! Tata ar fi fost nespus de mulțumit, aș fi fost fîca lui preferată pe veci, fiindcă i-am dăruit al doilea nepot, și ar fi făcut planuri mărețe pentru el...

Și așa mai departe, pe trei pagini, cu adăugiri de ultimă clipă pe margini. Las scrisoarea deoparte și-mi așez mîna pe pînțelele moale, ca și cum căldura palmei mele ar putea face să se ivească un copilaș, așa cum căldura trupului cloștii face să iasă puiul din ou. Isabel are dreptate să fie fericită și mîndră că a adus pe lume încă un prunc și mă bucur pentru ea. Dar ar fi putut să se gîndească ce amărăciune vor abate vorbele sale asupra mea: sora ei mai mică, de doar douăzeci de ani, cu un singur băiețel în odaia copiilor, după patru, aproape cinci, ani de căsnicie.

Scrisoarea ei nu e doar lăudăroșenie, căci la sfârșit scrie câteva cuvinte ca să arate că nu și-a uitat frica de regină:

Ai grijă ce mănânci la ospățul de Crăciun, sora mea. Știi ce vreau să spun. Iz.

Ușa sălii mele de primire se deschide și Richard intră, însoțit de vreo doisprezece prieteni, să ne conducă, pe mine și pe doamnele mele, la cină. Mă ridic și-i zîmbesc.

— Vești bune? întrebă el cu ochii la scrisoarea aflată lângă mine, pe masă.

— O, da! răspund păstrîndu-mi zîmbetul. Foarte bune.

Palatul Westminster, Londra, ziua de Crăciun 1476

E sărbătoarea Crăciunului și familia regală va străluci orbitor, împodobită cu nestemate și țesături noi, în culori vii, pe care le-a adus, plătind o mică avere, tocmai din Burgundia. Edward joacă rolul regelui, înveșmântat într-un vârtej de pânză aurită și colorată, iar regina se află mereu lângă el, de parcă locul acela ar fi al ei prin naștere și n-ar fi parvenita norocoasă care e de fapt.

Ne trezim devreme, ca să luăm parte la liturghie în capela regelui, în această zi, cea mai sfântă din an. Pun să mi se aducă în odaia de culcare, dinaintea focului, o albie mare din lemn, așternută cu cele mai fine pânzeturi; servitoarele aduc urcioare cu apă caldă și mi-o toarnă pe umeri în timp ce-mi spăl părul și trupul cu săpunul cu petale de trandafir pe care mi l-a cumpărat Richard de la neguțătorii mauri.

Femeile mă înfășoară în cearșafuri calde și-mi întind pe pat veșmintele pentru ziua aceea. Voi purta o rochie de catifea, de un roșu închis, tivită cu blană de jder – o blană închisă la culoare și lucioasă, la fel de aleasă ca oricare dintre blănurile reginei. Am o bonetă nouă, care mi se potrivește bine pe cap, cu bucle din fir de aur deasupra urechilor. Slujnicele îmi piaptână părul până îl usucă, la căldură, dinaintea focului, apoi îl împletesc și-l răsucesc sub bonetă. Am o cămașă nouă, din pânză de in, brodată în vara asta de doamnele mele, sub îndrumarea mea. Mi se aduce caseta mea din vistierie și îmi aleg din ea niște rubine de un roșu închis, asortate cu rochia.

Când Richard intră în sala mea de primire ca să mă însoțească la liturghie, văd că s-a îmbrăcat în negru, culoarea lui preferată. E chipeș și fericit, iar când îi dau binețe, simt împunsătura familiară a dorinței. Poate că astă-seară va veni în odaia mea și vom mai zămisli un copil. Ce zi ar putea fi mai potrivită decât ziua nașterii pruncului Iisus ca să odrăslim încă un moștenitor pentru ducatul Gloucester?

Richard îmi oferă brațul, iar cavalerii din suita lui, toți înveșmântați bogat, le însoțesc pe doamnele mele până la capela regelui. Ne înșirăm și așteptăm, căci regele ne face deseori să-l așteptăm, dar în scurtă vreme se aud foșnete și

mici strigăte de uimire scoase de unele dintre doamne când el intră, îmbrăcat în alb și argintiu, conducând-o pe regină. Asemenea lui, Ea poartă argintiu și alb și scânteiază în umbra capelei, ca și cum ar lumina-o razele lunii. Părul auriu deschis abia i se întrezărește sub coroană, gâtul îi e dezgolit până la decolteul rochiei, care e pătrat, adânc și acoperit cu cea mai fină dantelă. Sunt urmați de copiii lor, primul fiind tânărul prinț de Wales, care a împlinit șase ani și e mai înalt de fiecare dată când vine la curte, apoi micul prinț Richard, în veșminte de copil mic lucrate din dantelă albă și argintie, ținut de mână de doica lui; urmează prințesa Elizabeth, îmbrăcată în alb și argintiu, ca părinții ei, solemnă, ducând în mână o carte de rugăciuni cu coperte de fildeș, zâmbind în stânga și-n dreapta, mândră și sigură de ea, iar în spatele ei se înșiră celelalte copile din familia regală, frumoase, îmbrăcate bogat toate trei, și pruncul cel mai mic. Nu pot să-i privesc fără pizmă.

Am grijă să zâmbesc, cum zâmbește toată curtea, la trecerea acestei desăvârșite familii regale. Privirea ochilor cenușii ai reginei se abate asupra mea o clipă și-i simt răceala când mă cântărește abilă, de parcă ar ști că o pizmuiesc, de parcă ar ști că mi-e frică; apoi intră preotul și pot să îngenunchez și să închid ochii, ca să nu-i mai văd.

* * *

Când ne întoarcem în sala noastră de primire, în fața ușilor duble închise așteaptă un bărbat cu hainele pătate de drum, cu mantia udă și plină de noroi azvârlită pe pervazul de piatră al ferestrei. Garda noastră îl împiedică să intre, așteptând să ne întoarcem.

— Ce înseamnă asta? întreabă Richard.

Omul se lasă pe un genunchi și îi întinde o scrisoare. Văd o pecete roșie de ceară. Richard o rupe și citește cele câteva rânduri de pe singura pagină. Îl văd cum se întunecă la față, îmi aruncă o privire, apoi se uită iar la foaia de hârtie.

— Ce este? (Nu-mi pot pune temerile în cuvinte – mă gândesc pe dată că scrisoarea vine, poate, de la Middleham și aduce vești despre băiatul nostru.) Ce este, Richard? Milord? Te rog... (Trag cu greu aer în piept.) Spune-mi! Spune-mi iute!

El nu-mi răspunde pe dată. Îi face semn din cap, peste

umăr, unuia dintre cavalerii aflați în slujba lui.

— Așteaptă aici! Oprește mesagerul, vreau să-l văd mai târziu. Ai grijă să nu vorbească cu nimeni.

Apoi mă ia de braț; străbatem sala noastră de primire, odaia mea personală și intrăm în odaia mea de culcare, unde nu ne va deranja nimeni.

— Ce e? întreb în șoaptă. Richard, pentru Dumnezeu, ce e? E vorba de băiatul nostru, Edward?

— De sora ta. (Glasul lui scăzut face vorbele să sune aproape ca o întrebare, de parcă n-ar putea crede ce-a citit cu ochii lui.) E vorba de sora ta.

— Isabel?

— Da. Iubita mea... nu știu cum să-ți spun... mi-a scris George, scrisoarea e de la el, mi-a zis să-ți spun, dar nu știu cum...

— Ce? Ce-i cu ea?

— Iubita mea, biata mea iubită... A murit. George îmi scrie că a murit.

Preț de o clipă nu aud cuvintele, apoi îmi răsună în urechi, ca un clopot care ar bate chiar aici, în odaia mea de culcare, unde doar acum două ceasuri mă îmbrăcam cu rochia frumoasă și-mi alegeam rubinele.

— Isabel?

— Da. George zice că a murit.

— Dar cum? Se simțea bine, mi-a scris, mi-a spus c-a avut o naștere ușoară! Am primit scrisoarea în care nu înceta să se laude! Se simțea bine, foarte bine, mi-a spus să merg să văd...

El tace, de parcă ar avea un răspuns, dar nu ar vrea să-l pună în cuvinte.

— Nu știu ce s-a întâmplat. De asta voi vorbi cu mesagerul.

— A fost bolnavă?

— Nu știu.

— A făcut fierbințeală după facere? A sângerat?

— George nu spune.

— Dar ce spune?

Preț de o clipă mi se pare că nu-mi va răspunde, dar apoi despăturește scrisoarea, netezind-o pe masă, și mi-o întinde, urmărindu-mi chipul în timp ce citesc:

Frate și soră Anne,

Iubita mea soție Isabel a murit azi-dimineață, Dumnezeu s-o odihnească. N-am nici cea mai mică îndoială că a fost otrăvită de cineva tocmit de regină. Păzește-ți soția, Richard, și păzește-te și pe tine. N-am nici cea mai mică îndoială că ne pândește pe toți pericolul din partea familiei prefăcute pe care și-a făurit-o fratele nostru, regele. Băiețelul meu cel mic încă trăiește. Mă rog pentru voi și ai voștri. Ardeți scrisoarea.

Richard îmi ia scrisoarea din mână și, aplecându-se spre foc, o vâra în jarul roșu și așteaptă până ce hârtia se răsucesce, se innegrește și se aprinde dintr-odată cu vâlvătaie.

— Isabel știa că se va întâmpla așa! spun dându-mi seama că tremur din cap până-n picioare, de parcă scrisoarea m-ar fi înghețat cu șuierul unui vifor năprasnic. A spus că se va întâmpla așa!

Richard mă prinde în brațe și mă împinge să mă așez pe pat, căci mi se înmoaie genunchii.

— A spus-o și George, dar n-am vrut să-l ascult, răspunde el scurt.

— A zis că regina are o iscoadă în casa lor și că are o iscoadă și într-a noastră.

— De asta nu mă îndoiesc. E aproape sigur că-i adevărat. Regina n-are încredere în nimeni și plătește servitori ca s-o înștiințeze de tot ce se întâmplă. Așa facem cu toții. Dar de ce s-o otrăvească pe Isabel?

— Ca să se răzbune, răspund nefericită. Pentru că are numele noastre scrise pe un petic de hârtie, într-o casetă smălțuită, ascuns între podoabele ei.

— Poftim?

— Isabel știa, dar eu n-am vrut să ascult! Mi-a zis că regina a jurat să se răzbune pe ucigașii tatălui ei – adică pe tatăl nostru. Isabel zicea că ne-a scris numele cu sânge pe un petic de hârtie și-l ține ascuns. Zicea că într-o zi voi afla că a murit și că a fost otrăvită!

Richard duce mâna la cingătoare, acolo unde i-ar atârna sabia, de parcă ar crede că vom fi nevoiți să luptăm ca să ne apărăm viețile aici, în Palatul Westminster. Pierderea lui Isabel mă izbește dintr-odată și hohotele de plâns mă zguduie.

— N-am ascultat! Nu i-am dat ascultare! Și pruncul ei! Și Margaret! Și Edward! Vor crește toți trei fără mamă! Și nu m-am dus la ea! I-am spus că e în siguranță!

Richard se îndreaptă spre ușă.

— Mă duc să vorbesc cu mesagerul.

— Nu m-ai lăsat să merg la ea! strig acuzator.

— Cu atât mai bine, răspunde el sec, apăsând pe clanță.

Mă ridic iute în picioare.

— Vin și eu.

— Dacă o să plângi, nu.

Îmi frec cu asprime fața udă.

— N-o să plâng, jur!

— Nu vreau ca vestea să se afle deocamdată și nu vreau să se afle din întâmplare. George i-a scris cu siguranță și regelui, înștiințându-l de moartea lui Isabel. Nu vreau să facem învinuiri și nu vreau să plângi. Va trebui să fii tăcută și liniștită și va trebui să dai ochii cu regina fără să spui nimic. Va trebui să ne purtăm ca și cum n-am gândi nimic împotriva ei.

Strângând din dinți, mă întorc spre el.

— Dacă George are dreptate, înseamnă că regina mi-a omorât sora. (Nu mai tremur și nici nu mai suspin.) Dacă învinuirile lui George sunt adevărate, înseamnă că plănuiește să mă ucidă. Dacă e adevărat, înseamnă că e dușmanca mea de moarte, iar noi locuim în palatul ei și ne ospătam cu mâncarea venită din bucătăria ei. Vezi, nu fac învinuiri și nu plâng. Dar mă voi feri și-i voi ocroti pe ai mei și voi avea grijă ca ea să plătească pentru moartea surorii mele.

— Dacă e adevărat, spune Richard liniștit.

E ca un legământ.

— Dacă e adevărat, încuviințez.

Palatul Westminster, Londra, ianuarie 1477

Curtea poartă albastru închis, în semn de doliu după sora mea, iar eu ies din odăile mele cât mai rar cu putință. Nu pot suporta să mă uit la regină. Cred cu adevărat că acel chip frumos pe care-l văd e al ucigașei surorii mele. Mă tem pentru propria-mi soartă. Richard refuză cu hotărâre să discute despre asta până nu ne întâlnim cu George și aflăm mai multe. Își trimite însă omul cel mai de încredere, pe sir James Tyrrell, la Middleham, cu porunci să-l păzească pe fiul nostru, să-i cerceteze pe toți oamenii din casa noastră, îndeosebi pe aceia care nu sunt născuți și crescuți în Yorkshire, și să aibă grijă ca mâncarea lui Edward să fie gustată înainte ca el să ia vreo îmbucătură.

Poruncesc să mi se gătească mâncarea în apartamentele noastre din palat și stau în odaia mea personală. Nu merg aproape niciodată să-i țin tovărășie reginei. Când aud o bătaie neașteptată în ușă, tresar cu putere și mă ridic iute de pe jilț, fiind nevoită să mă sprijin de masa de lângă cămin. Garda deschide larg ușa și-l anunță pe George. El intră, îmbrăcat în cel mai întunecat albastru, tras la față și trist. Îmi prinde mâinile într-ale lui și mă sărută. Când se trage înapoi ca să se uite la mine, văd că are lacrimi în ochi.

— O, George! șoptesc.

Toată siguranța de sine încrezută i-a dispărut; deși mahnirea adâncă l-a făcut să slăbească, tot chipeș a rămas. Își sprijină fruntea de căminul sculptat și spune încet:

— Încă nu-mi vine să cred. Când te văd... nu-mi vine să cred că nu e aici, cu tine.

— Mi-a scris că se simte bine.

— Așa se și simțea, întărește el cu înflăcărare. Se simțea bine. Și era atât de fericită! Și pruncul, o frumusețe, ca de fiecare dată! Dar apoi, pe neașteptate, a cuprins-o slăbiciunea, s-a topit aproape peste noapte, iar dimineață s-a prăpădit.

— A avut fierbințeală? întreb, dorindu-mi cu disperare să spună că da.

— Avea limba neagră.

Mă uit la el uluită: e un semn sigur de otrăvire.

— Cine-ar fi putut s-o facă?

— L-am pus pe doctorul meu să le cerceteze pe femeile din slujba ei, pe servitorii de la bucătărie. Știu că regina a strecurat o femeie chiar în odaia de naștere a lui Isabel, ca s-o înștiințeze neîntârziat dacă a născut băiat sau fată.

Îmi scapă un mic șuierat de groază.

— O, asta-i un fleac, știam de luni întregi! A pus cu siguranță o servitoare să stea cu ochii și pe tine, spune el. Și un servitor în casă, poate la grajduri, s-o prevină când ai de gând să călătorești, poate și în sala cea mare, ca să asculte ce se vorbește. Ne-a urmărit pe toți încă de când am călcat prima oară la curtea ei. A pus negreșit să fi urmărită și tu, ca și Isabel. N-are încredere în nimeni.

— Edward are încredere în soțul meu! mă împotrivesc. Se iubesc frățeste și își sunt credincioși.

— Și regina?

Tăcerea mea îl face să râdă scurt. Îl întreb:

— Îi vei vorbi regelui despre toate astea? Vei spune cu glas tare că regina e vinovată?

— Cred că va încerca să mă cumpere, răspunde George. Cred că știu și cum. Va vrea să-mi astupe gura, să nu-i mai stau în cale. Nu va vrea să-i învinuiesc nevasta de otrăvire, să-i declar pe copiii lor bastarzi.

— Taci! zic iute, aruncând o privire spre ușă.

Mă duc lângă el, în fața căminului. Stăm așa, tâmplă lângă tâmplă, ca doi uneltitori, iar vorbele noastre se destramă pe horn în sus, precum fumul.

— Edward va vrea să mă îndepărteze, să mă trimită undeva unde să nu pot vorbi împotriva lui.

— Ce va face? întreb îngrozită. Doar nu te va întemnița?

Zâmbetul lui George e mai mult o strâmbătură.

— Îmi va porunci să mă recăsătoresc, prezice el. Știu că asta plănuiește. Mă va trimite în Burgundia, să mă însor cu Mary de Burgundia. Tatăl ei a murit, iar sora noastră Margaret, văduva lui, s-a gândit la mine. Mary e fiica ei vitregă, are căderea să mi-o dea de soție. Edward vede în asta o cale de-a mă scoate din țară.

Simt cum mi se revarsă lacrimile pe obraji.

— Dar n-a trecut nici măcar o lună de la moartea lui Isabel! strig eu. Se așteaptă cumva s-o uiți numaidecât? Să fie îngropată și înlocuită de o nouă soție în câteva săptămâni? Și

cu copiii tăi cum rămâne? Se așteaptă să-i iei cu tine în Flandra?

— Voi refuza, spune George. Nu-mi voi părăsi copiii în ruptul capului, nu-mi voi părăsi țara în ruptul capului și cu niciun chip n-o voi lăsa pe ucigașa soției mele să scape nepedepsită!

Plâng în hohote; pierderea lui Isabel e cumplit de dureroasă, iar gândul că George și-ar putea lua altă soție – uluitor. Mă simt grozav de singură la această curte primejdioasă fără ea. George îmi cuprinde cu brațul umerii ce se zguduie și spune duios:

— Soră... sora mea... Te-a iubit atât de mult, era atât de dornică să te ocrotească! M-a pus să jur că te voi preveni. Te voi apăra și pe tine.

* * *

Ca de obicei, trebuie să aștept în odăile reginei în ceasul de dinaintea cinei, ca regele și suita lui să ni se alăture și să mergem împreună în sala cea mare. Doamnele reginei își închipuie că suferința mă face tăcută și mă lasă în pace. Numai lady Margaret Stanley, venită nu demult la curte cu proaspătul ei soț, Thomas, mă ia deoparte și-mi spune că se roagă pentru sufletul surorii mele și pentru copiii ei binecuvântați. Bunăvoința sa mă mișcă ciudat de mult; încerc să-i surâd și-i mulțumesc pentru rugăciuni. Ea și-a trimis fiul, pe Henry Tudor, peste hotare, pentru siguranța lui, căci n-are încredere în acest rege. Tânărul Tudor face parte din Casa de Lancaster și e un flăcău promițător. Lady Stanley n-ar îngădui să fie crescut de un tutore din Casa de York în această țară și, cu toate că acum e măritată cu unul dintre lorzii de York și e foarte bine văzută și de rege, și de regină, tot n-are destulă încredere în această familie regală ca să-și aducă băiatul acasă. Din toată curtea, ea înțelege negreșit ce înseamnă să te temi de regele pe care-l slujești, știe ce înseamnă să-i faci reverențe reginei fără să poți fi sigură dacă ți-e dușmancă sau nu.

Când Richard intră împreună cu fratele lui regele, tot numai zâmbete, și mă ia de mână ca să mă conducă la cină, mă aplec spre el și-i șoptesc că George a venit la curte și mi-a făgăduit

că-l va găsi pe ucigașul surorii mele.

— Cum va reuși să facă asta din Flandra? întrebă mușcător Richard.

— Nu va merge. Refuză să meargă.

Hohotul de râs al lui Richard e atât de gălăgios, încât regele se uită în urmă și-i zâmbește larg, întrebând:

— Ce-i așa de nostim?

— Nimic, îi strigă Richard fratelui său. Nimic. Soția mea mi-a zis o glumă despre George.

— Ducele nostru? întrebă regele zâmbindu-mi. Ducele nostru de Burgundia? Prințul nostru scoțian?

Regina râde tare și-l bate ușurel pe rege pe braț, ca pentru a-l demonstra pentru că râde de fratele lui în fața tuturor, deși ochii cenușii îi strălucesc. Par să fiu singura care nu înțelege de ce sunt cu toții atât de veseli. Richard mă trage deoparte și lasă procesiunea curtenilor să treacă pe lângă noi.

— Nu e adevărat, spune el. Lucrurile stau tocmai pe dos. George e cel care cere șansa de-a dobândi ducatul Burgundiei. Nădărduește să devină cârmuitorul unuia dintre cele mai bogate ducate din Europa și să se însoare cu Mary de Burgundia. Sau, dacă nu cu ea, atunci cu prințesa Scoției. Nu face nazuri, atâta vreme cât următoarea lui nevastă e bogată și stăpână peste un regat.

Clatin din cap.

— Mi-a spus cu gura lui că n-ar pleca. O jelește pe Isabel. Nu vrea să plece în Flandra. Regele e cel care încearcă să-l trimită din regat, ca să-i astupe gura!

— Prostii! Edward nu i-ar îngădui în ruptul capului așa ceva. N-ar avea niciodată încredere în George ca domnitor peste Flandra. Pământurile ducilor de Burgundia sunt foarte întinse. Niciunul dintre noi nu i-ar încredința lui George atâta putere și avuție.

— Cine ți-a spus asta? întreb prevăzătoare.

Peste umărul lui, văd că regina ia loc la masa principală, așezată mai sus decât toate celelalte, dominând sala cea mare. Se întoarce și mă zărește, cu capul apropiat de al soțului meu. O văd cum se înclină spre rege și-i spune câteva vorbe, după care el se întoarce și ne zărește la rândul lui. E ca și cum i-ar atrage luarea-aminte în privința mea, ca și cum l-ar preveni în legătură cu mine. Mă străbate un fior când privirea ei trece cu

nepăsare peste mine.

— Care-i necazul? întreabă Richard.

— Cine ți-a spus că George încearcă să plece în Flandra sau în Scoția și că regele nu va îngădui așa ceva?

— Fratele reginei, Anthony Woodville, lordul Rivers.

Mă mulțumesc să răspund doar:

— Ah! înseamnă că e adevărat.

Ea mă privește din celălalt capăt al sălii celei mari și-mi aruncă frumosu-i zâmbet tainic.

* * *

Curtea freamătă de zvonuri și toată lumea pare să vorbească despre mine și despre Isabel și George. Se știe că sora mea a murit pe neașteptate, după ce a trecut cu bine prin chinurile facerii, și unii încep să se întrebe dacă n-a fost cumva otrăvită și cine ar fi făcut una ca asta. Zvonurile se întesc, mai amănunțite și mai înfricoșate, când oamenii văd că George nu vrea să mănânce în sala cea mare, nu vrea să-i vorbească reginei, își scoate pălăria, dar nu înclină capul la trecerea ei și-și încrucișează degetele la spate, astfel încât oricine se află lângă el poate vedea că folosește împotriva reginei, când aceasta trece prin fața lui, semnul ce te apără de vrăjitorie.

E rândul lui s-o înfricoșeze. Regina pălește când îl vede și-și privește soțul ca pentru a-l întreba ce ar trebui să facă în fața acestei grosolănii nebunești. Se uită la fratele ei, Anthony Woodville, care râdea înainte când îl vedea pe George umblând țănoș prin galerie, fără să bage în seamă pe nimeni; însă și acesta îl cercetează acum cu privirea, de parcă și-ar măsura potrivnicul. Curtea e împărțită clar între cei care au tras foloase de pe urma îndelungatei înrăuriri a celor din familia Rivers și cei care îi urăsc și sunt gata să-i bănuiască de orice. Tot mai mulți oameni o privesc pe regină de parcă s-ar întreba ce puteri are și ce i se va îngădui să facă.

Îl văd pe George în fiecare zi, căci rămânem la Londra, deși tânjesc să plec acasă, la Middleham, însă drumurile sunt prea înnămolite pentru călătorie, iar Middleham e troienit sub zăpadă. Trebuie să rămân la curte, cu toate că, de fiecare dată când intru în odăile ei, regina Elizabeth îmi primește reverența

cu o dușmănie rece, iar fiica ei, prințesa Elizabeth, își trage poalele rochiei, întocmai ca bunica ei, vrăjitoarea.

Acum mă tem de regină și ea își dă seama de asta. Nu știu cât de mari îi sunt puterile sau ce mi-ar face. Nu știu dacă a avut vreun amestec în moartea surorii mele sau dacă totul a fost doar în închipuirea înfricoșată a lui Isabel – și acum a mea. Iar acum sunt singură cu aceste temeri. Mă simt cumplit de singură la această curte voioasă, frumoasă și pusă pe flirt, fremătând de bârfe și de șoapte tainice. Nu pot vorbi cu soțul meu, care nu vrea să audă nici cea mai mică vorbă împotriva fratelui său Edward, și nu îndrăznesc să fiu văzută vorbind cu George, care îmi jură la singura noastră întâlnire secretă că o va descoperi pe ucigașa surorii mele și o va distruge – vorbește întotdeauna de o „ucigașă” –, iar atunci toți vor ști ce poate face o femeie plină de răutate și cu puteri necurate.

* * *

George vine la Castelul Baynard, reședința noastră din Londra, ca să-și ia rămas-bun de la mama lui, ducesa, care pleacă spre Fotheringhay a doua zi. Stă încuiat cu ducesa în odăile acesteia vreme îndelungată; e cel mai iubit fiu al ei și dușmănia ducesei față de regină e bine cunoscută. Ea nu-l oprește să-i vorbească de rău pe fratele lui sau pe regină. E o femeie care a văzut multe și jură că regina s-a măritat cu Edward prin farmece și că a folosit mai departe meșteșuguri necurate, purtând coroana Angliei pe cap.

Când iese prin sala cea mare, George mă zărește în pragul odăilor mele și se apropie grăbit.

— Nădărduiam că te voi întâlni!

— Mă bucur să te văd, frate.

Mă retrag în odăile mele și el mă urmează. Doamnele din suita mea se dau la o parte și-i fac o reverență – George e un bărbat chipeș și, îmi dau seama cu un junghi de durere, acum e bun de însurătoare. Sunt silită să mă sprijin cu mâna de pervaz când mă gândesc că s-ar putea să fiu nevoită să văd altă femeie în locul lui Izzy. Copiii ei vor da fuga la altă femeie și-i vor spune „mamă”. Sunt foarte mici, vor uita cât i-a iubit Isabel și ce și-a dorit pentru ei.

— Richard îmi spune că nu te vei însura cu Mary de

Burgundia, îi șoptesc.

— Nu. Dar cine crezi că se va însura cu sora regelui Scoției? Măna prințesei scoțiene mi-a fost oferită mie, dar cine crezi că e pretendentul preferat de rege?

— Nu tu?

El râde scurt.

— Fratele meu a hotărât că e mai sigur să mă țină aproape. Nu mă va trimite nici în Flandra, nici în Scoția. Prințesa scoțiană se va mărita cu nimeni altul decât Anthony Woodville.

Acum chiar că sunt uluită. De bună seamă că fratele reginei, fiul unui scutier, nu poate visa să se căsătorească cu o femeie de viță regească! Cutezanța reginei chiar n-are margini? Chiar trebuie să îngăduim orice își doresc cei din neamul Rivers pentru ei înșiși? George zâmbește văzându-mi chipul uluit și spune sec:

— Fiica născută într-un mic conac din Grafton pe tronul Angliei, fratele ei – pe cel al Scoției. Parcă s-au pornit să urce munții! Elizabeth Woodville ar trebui să-și poarte stindardul și să-l înfigă pe vârful. Ce mai urmează? Oare să-și facă alt frate episcop? De ce nu papă? Unde se va opri? Oare o s-o vedem devenind sfântul împărat roman?

— Cum izbutește?

Privirea lui întunecată îmi amintește că știm amândoi cum își atinge țelurile. Clatin din cap și spun:

— Regele pleacă urechea la vorbele ei pentru că o iubește din toată inima. Ar face orice pentru ea.

— Și știm cu toții cum a reușit această femeie, dintre toate femeile pe care le-ar fi putut avea, să pună stăpânire pe inima lui.

Castelul Baynard, Londra, ianuarie 1477

Sărbătoarea Crăciunului s-a sfârșit, dar mulți curteni rămân la Londra, ținându-se pe loc de vremea rea. Pe drumurile către mieznoapte nu se poate umbla, iar Middleham a rămas înzăpezit. Mă gândesc la siguranța ce domnește în castelul meu păzit de viforniță, de șanțurile de apărare închipuite de marile râuri din nord, de scutul viscozelor; iar în spatele zidurilor groase, fiul meu, ocrotit și îmbujorat, stă în fața unui foc zdravăn, cu darurile pe care i le-am trimis împrăștiate pe covor dinaintea lui.

La jumătatea lui ianuarie se aude un ciocănit slab în ușa odăii mele, un răpăit scurt – bătaia lui George. Mă întorc spre doamnele mele și spun:

— Merg la capelă. Singură.

Ele îmi fac o reverență și rămân în picioare până ies din odaie, cu cartea de rugăciuni și cu rozariul. Mă îndrept spre ușa capelei, simțindu-l pe George cum se ia după mine și își potrivește pasul cu al meu. Ne strecurăm împreună în capela aproape pustie, plină de umbre. Într-un colț al bisericii, un preot ascultă spovedanii: doi scutieri își murmură cu glas scăzut păcatele. George și cu mine intrăm într-una dintre fridele întunecoase și atunci mă uit la el pentru prima oară.

E alb la față în întuneric, ca un înecat, cu ochii duși în fundul capului. Frumusețea lui voioasă a dispărut cu desăvârșire. Arată ca un om aflat la capătul puterilor.

— Ce s-a întâmplat? șoptesc.

— Fiul meu! îngaimă el. Fiul meu!

Gândul îmi zboară întâi la propriul meu fiu, la Edward al meu. Mă rog la Dumnezeu să fie teafăr la Castelul Middleham, dându-se cu sania, uitându-se la comedianți, gustând dintr-o cană cu bere de Crăciun. Mă rog la Dumnezeu să fie sănătos și puternic, neatins de molimă sau de otravă.

— Fiul tău? Edward?

— Pruncul meu, Richard. Copilașul meu, iubitul meu Richard!

Duc mâna la gură, simțind cum îmi tremură buzele sub degete.

— Richard?

Pruncul fără mamă al lui Isabel se află în grija doicii, femeia care i-a crescut și pe Margaret, și pe Edward, al cărei lapte i-a hrănit ca și cum le-ar fi fost ea însăși mamă. Nu există niciun Temei ca al treilea copil al lui Isabel să nu prindă puteri pe zi ce trece în grija ei.

— Richard? repet. Doar nu Richard!

— A murit, spune George într-o șoaptă abia auzită. A murit! repetă el cu glasul sugrumat. Am primit adineaori mesaj de la castelul Warwick. A murit. Băiatul meu, băiatul lui Isabel... S-a dus în Rai, la mama lui, Dumnezeu să-i odihnească sufletele!

— Amin, șoptesc.

Simt un nod tot mai mare în gât, o arsură în ochi. Aș vrea să mă arunc pe pat, cu fața în jos, și să plâng o săptămână după sora mea, după micul meu nepot, din pricina asprimii acestei lumi care îi răpește, unul după altul, pe toți cei pe care-i iubesc. George băjbăie după mâna mea și o strânge cu putere.

— Mi s-a spus că a murit dintr-odată, pe neașteptate.

În ciuda durerii pe care o simt, mă trag înapoi și-mi smulg mâna din strânsoarea lui. Nu vreau să aud ce va spune.

— Pe neașteptate?

El încuviințează.

— Îi mergea de minune. Mânca bine, se îngrășa, începea să nu se mai trezească noaptea. Am pus-o doică pe Bessy Hodges și n-aș fi plecat de lângă el dacă n-aș fi fost încredințat că-i merge bine, de dragul lui și al mamei lui. Dar îi mergea bine, Anne! N-aș fi plecat în ruptul capului de lângă ei dacă aș fi avut vreo îndoială.

— Pruncii pot să se îmbolnăvească pe neașteptate, răspund cu glas pierit. Știi bine.

— Mi s-a spus că la culcare era bine, dar până să se ivească zorii, murise.

Mă trece un fior.

— Uneori pruncii mor în somn, repet. Dumnezeu să-i apere!

— E adevărat. Dar trebuie să aflu dacă a adormit pur și simplu, dacă e o moarte nevinovată. Plec la Warwick chiar acum. Voi afla adevărul și, dacă aflu că l-a omorât cineva, că i-a picurat otravă în gura adormită, îi voi lua viața pentru asta – oricine ar fi, orice rang ar avea, oricât de măreț i-ar fi numele

și cu oricine ar fi cununat. Jur, Anne! Mă voi răzbuna pe cea care mi-a ucis soția, mai ales dacă mi-a omorât și fiul!

Se întoarce spre ușă, dar îl prind de braț și-i șoptesc:

— Scrie-mi neîntârziat! Trimite-mi ceva, fructe sau ce vrei tu, cu un răvaș, ca să-mi spui. Scrie-mi în așa fel încât să înțeleg, dar să nu poată pricepe nimeni altcineva. Nu uita să-mi spui că Margaret și Edward sunt teferi!

— Așa voi face, îmi făgăduiește el. Iar dacă voi crede că e nevoie, te voi preveni.

— Să mă previi?

Nu vreau să înțeleg încotro bate.

— Și tu ești în pericol, și fiul tău la fel! Nu mă îndoiesc cătuși de puțin că e mai mult decât un atac asupra mea și asupra alor mei. Nu e un atac doar asupra mea, deși m-a lovit drept în inimă: e un atac asupra ficelor și nepoților făcătorului de regi, ai eminenței cenușii!

Auzindu-i cuvintele, simt că mă ia cu frig. Mă fac albă la față ca el – suntem precum două stafii ce-și vorbesc în șoaptă în umbrele capelei.

— Un atac asupra ficelor făcătorului de regi? De ce ar vrea cineva să le atace pe ficele făcătorului de regi? Întreb, deși știu bine răspunsul. La primăvară se vor împlini șase ani de când s-a prăpădit! Dușmanii lui l-au uitat cu totul.

— O dușmancă n-a uitat. A scris cu sânge două nume pe un petic de hârtie pe care-l ține în cutia cu nestemate. (Nu trebuie să-mi spună numele ei.) Știi?

Încuviințez, nefericită.

— Știi ale cui sunt numele?

Așteaptă să clatin din cap.

— A scris cu sânge: „Isabel și Anne”. Isabel a murit, nu mă îndoiesc că urmezi tu.

Tremur de frică.

— Din răzbunare? Întreb în șoaptă.

— Vrea să răzbune moartea tatălui și a fratelui ei. A jurat s-o facă. E singura ei dorință. Tatăl tău i-a luat tatăl și pe fiul acestuia, ea a luat-o pe Isabel și pe fiul ei. Nu mă îndoiesc că te va ucide și pe tine, împreună cu fiul tău Edward!

— Întoarce-te curând! îi spun. Întoarce-te la curte, George! Nu mă lăsa singură aici, la curtea ei!

— Îți jur, răspunde el, apoi îmi sărută mâna și dispare.

— Nu pot să merg la curte, îi spun fără înconjur lui Richard, care stă în fața mea, înveșmântat în catifea bogată, de culoare închisă, gata pentru drumul călare până la Westminster, unde am fost poftiți la cină. Nu pot să merg, jur că nu pot!

— Am căzut la învoială, spune el încet. Am căzut la învoială că, până nu aflăm cât adevăr este în zvonuri, vei veni la curte, vei sta cu regina când vei fi poftită, te vei purta ca și cum nu s-a întâmplat nimic.

— Ceva s-a întâmplat. Ai auzit într-adevăr că micuțul Richard a murit, nu?

El încuviințează.

— Îi mergea de minune, se născuse puternic și acum, la doar trei luni, moare? Moare în somn, fără pricină?

Soțul meu se întoarce spre cămin și împinge cu cizma un buștean în foc, spunând simplu:

— Se întâmplă ca pruncii să moară.

— Richard, cred că Ea l-a omorât! Nu pot să merg la curte, să stau în odăile Ei și s-o simt cum mă urmărește, întrebându-se ce știu. Nu pot să merg la cină și să mănânc mâncarea din bucătăria Ei. Nu sunt în stare să dau ochii cu Ea!

— Pentru că o urăști? Pe soția iubitului meu frate și mama copiilor lui?

— Pentru că mi-e frică de Ea. Poate că ar trebui să-ți fie și ție, ba poate chiar și lui.

Londra, aprilie 1477

George se întoarce la Londra și vine pe dată la reședința mamei sale, să-l vadă pe Richard. Doamnele mele îmi spun că frații s-au închis în sala de consiliu a soțului meu. După puțin timp, unul dintre vaeții de încredere ai lui Richard vine și mă roagă să mă duc la soțul meu. Îmi las doamnele să-și închipuie ce vor și străbat sala cea mare, îndreptându-mă spre odăile lui Richard.

Înfățișarea lui George mă uluiește. A slăbit și mai tare cât a lipsit, are fața suptă și ostenită, arată ca un om care și-a luat pe umeri o sarcină pe care abia poate îndura s-o împlinească. Richard ridică ochii când intru și-mi întinde mâna. Rămân în picioare lângă jilțul său, cu mâna într-a lui.

— George are vești proaste de la Warwick, îmi spune scurt Richard.

Aștept. Chipul lui George e întunecat și mult mai îmbătrânit decât cei douăzeci și șapte de ani ai lui.

— Am găsit-o pe ucigașa lui Isabel. Am prins-o și am adus-o în fața judecății. A fost găsită vinovată și executată.

Simt cum mi se înmoaie genunchii. Richard se ridică de pe jilț și mă așază în locul lui, spunându-mi:

— Trebuie să fii curajoasă. Mai urmează și altele, și mai rele.

— Ce poate fi mai rău? întreb în șoaptă.

— L-am găsit și pe ucigașul fiului meu, urmează George cu o voce aspră și monotonă. A fost găsit și el vinovat de judecătorii în fața cărora l-am trimis și a fost spânzurat. Măcar ăștia doi nu vor fi un pericol pentru voi și ai voștri.

Strâng și mai tare mâna lui Richard. George urmează cu glas scăzut:

— Încă de la moartea lui Isabel am făcut cercetări în ce-o privește pe ucigașa ei. O chema Ankarette, Ankarette Twynho, era slujnică în odăile soției mele. Îi servea lui Isabel masa, i-a adus vinul când au cuprins-o chinurile facerii.

Închid ochii o clipă, gândindu-mă cum a primit Isabel să fie slujită, fără să știe că o slujește o dușmancă. Știu că ar fi trebuit să fiu lângă ea. Aș fi văzut adevărata față a servitoarei.

— Se afla în slujba reginei, spune el. Dumnezeu știe de când

ne pândeau! Dar când pe Isabel au apucat-o chinurile facerii și era atât de fericită și de încrezătoare că va fi tot băiat, regina i-a poruncit servitoarei să folosească prafurile.

— Prafuri?

— Prafuri italienești: otravă.

— Ești sigur?

— Am dovada, iar judecătorii au găsit-o vinovată și au osândit-o la moarte.

— Are doar dovada că Ankarette s-a recunoscut tocmită de regină, spune Richard. Nu putem fi siguri că regina a poruncit crima.

— Cine altcineva i-ar fi făcut rău lui Isabel? întreabă simplu George. Nu era iubită de toți cei care o cunoșteau?

Încuviințez, orbită de lacrimile ce-mi umplu ochii.

— Și băiețelul ei?

— Ankarette a plecat în Somerset de îndată ce Isabel a murit și slujitoarelor ei li s-a dat drumul, spune George. Dar a lăsat prafurile la prietenul ei, John Thursby, valet la Warwick. El le-a dat copilului. Judecătorii i-au găsit pe amândoi vinovați și au fost executați amândoi.

Cu un oftat din rărunchi, ridic ochii spre Richard.

— Trebuie să te păzești, mă previne George. Nu mânca nimic venit din bucătăria ei, nu bea vin decât din pivnița voastră și pune să fie deschise sticlele în fața ta. Să n-ai încredere în niciunul dintre servitori. Asta e tot ce poți face. Nu ne putem apăra de vrăjitoria ei decât dacă tocmim și noi o vrăjitoare. Dacă ea folosește forțele întunericului împotriva noastră, nu știu ce putem face.

— Vinovăția reginei n-a fost dovedită, stăruie Richard.

George râde scurt.

— Am pierdut o soție, o femeie fără pată, pe care regina o ura. N-am nevoie de altă dovadă.

Richard clatină din cap cu încăpățănare:

— Nu se poate să ne lăsăm dezbinați. Suntem cei trei fii York. Lui Edward i s-a arătat un semn, cei trei sori de pe cer. Am ajuns până aici, nu ne putem lăsa dezbinați acum!

— Îi sunt credincios lui Edward și-ți sunt credincios ție, jură George. Dar soția lui Edward e dușmanca mea, e dușmanca soției tale. Mi-a răpit cea mai bună soție pe care ar putea-o avea un bărbat și un prunc zămislit de mine. Voi avea grijă să

nu-mi mai facă rău! Voi tocmi oameni să-mi guste mâncarea, voi tocmi paznici și voi tocmi un vrăjitor care să mă apere de meșteșugurile ei necurate.

Richard se întoarce cu spatele la cămin și se uită pe fereastră, de parcă ar putea găsi un răspuns în ploaia amestecată cu lapoviță.

— Voi merge la Edward și-i voi spune toate astea, rostește rar George. Nu văd ce altceva aș putea face.

Richard înclină capul în fața datoriei pe care o are ca fiu al Casei de York.

— Voi veni cu tine.

* * *

Richard nu-mi spune în amănunt ce se petrece între cei trei frați la întrunirea la care Edward îl muștră pe George că a luat legea în propriile mâini, alegând judecători pe sprânceană, născocind învinuiri și executând doi oameni nevinovați, iar George îi răspunde fratelui său că Elizabeth Woodville a asmuțit criminali asupra lui Isabel și a pruncului ei. Richard îmi spune doar că se poate ca prăpastia dintre George și Edward să fi ajuns primejdios de adâncă și că loialitatea lui față de un frate e la un pas de pierzanie din pricina iubirii față de celălalt frate și că se teme, neștiind unde ne vor duce pe toți lucrurile astea.

— Putem pleca acasă, la Middleham? întreb.

— Mergem să cinăm la curte, răspunde el posomorât. Nu avem încotro. Edward trebuie să vadă că-i stau alături, regina nu trebuie să vadă că te temi de ea.

Încep să-mi tremure mâinile, așa că le încleștez una de alta la spate.

— Te rog...

— Trebuie să mergem.

* * *

Regina vine la cină albă la față și mușcându-și buzele; privirea pe care i-o aruncă lui George ar doborî un om mai slab. El se înclină adânc în fața ei, cu un respect batjocoritor, o plecăciune caraghioasă, asemenea celei pe care ar face-o un

actor în glumă. Ea se întoarce pe jumătate cu spatele spre masa lui George, îi vorbește întruna regelui, ca pentru a-l împiedica să arunce măcar o privire către fratele său, se apleacă spre rege la cină, șade lângă el în timp ce urmăresc spectacolul ce urmează, fără a lăsa pe nimeni altcineva lângă el – cu niciun chip pe George, care stă în picioare, sprijinit de perete și o pironeste cu privirea, cu aerul că ar trimite-o și pe ea la judecată. Curtea e înnebunită de scandal și îngrozită de învinuiri. Anthony Woodville umblă peste tot cu degetele mari vârâte sub cingătoarea de care îi atârână sabia, pășind aproape pe vârfuri, de parcă ar fi gata în orice clipă să se repeadă ca să apere onoarea surorii lui. Nimeni nu mai râde de George, nici măcar nepăsătoarea familie Rivers, care a luat întotdeauna lucrurile atât de ușor. Treaba a devenit serioasă: așteptăm cu toții să vedem ce va face regele, dacă o va lăsa pe vrăjitoarea ucigașă să-l călăuzească iarăși.

Castelul Baynard, Londra, mai 1477

— Nu mă tem, îmi spune George.

Sedem lângă foc în odaia mea de la Castelul Baynard. O ploaie rece se prelinge șiroaie pe ferestre, iar cerul e cenușiu și apăsător. Stăm cu capetele apropiate, nu de frig, ci de frică. Richard se află la curte, ținând sfat cu fratele lui Edward, încercând să-și împace frații, străduindu-se să oprească nesfârșita picurare a sfaturilor otrăvitoare ale reginei și să înăbușe nesfârșitele bârfe ce vin de la L'Erber, unde oamenii aflați în slujba lui George vorbesc despre un bastard care se agață de tron, despre un rege fermecat de o vrăjitoare și despre o otrăvitoare care lucrează în sânul familiei regale. Richard crede că frații pot fi convinși să se împace și Casa de York poate să-și păstreze onoarea – în ciuda familiei Rivers, în ciuda reginei ieșite din sânul ei ca să împartă moartea.

— Nu mă tem, repetă George. Am puterile mele.

— Puteri?

— Am un vrăjitor care mă apără de farmecele ei. Am tocmnit un om iscusit, pe nume Thomas Burdett, și pe alții doi, cititori în stele la Universitatea Oxford. Sunt cărturari foarte pricepuți și foarte serioși și au văzut în viitor moartea regelui și înlăturarea reginei. Burdett a dat de urma înrâuririi reginei, îi vede cărarea prin viețile noastre ca pe o dâră argintie de melc. Îmi spune ce va fi și mă încredințează că neamul Rivers va cădea din propria vină. Regina își va da fiii pe seama ucigașului lor. Va pune capăt singură spitei ei.

— Legea nu îngăduie să prevestești moartea regelui! șoptesc.

— Legea nu îngăduie să otrăvești o ducasă, dar regina a făcut-o fără să fie pedepsită. Aș vrea s-o văd cerându-mi socoteală! Acum sunt înarmat pe potriva ei, nu mă tem de ea. (Se ridică să plece.) Porți întotdeauna crucifixul? Porți talismanul pe care ți l-am dat? Porți întotdeauna rozariul în buzunar?

— Întotdeauna.

— Îi voi cere lui Burdett să scrie o vrajă pe care s-o porți la tine, o vrajă puternică, în stare s-o țină la depărtare.

Clatin din cap.

— Nu cred în astfel de lucruri, nu vreau să cred. N-ar trebui

să luptăm împotriva ei prin vrăji, căci asta înseamnă că nu suntem mai buni decât ea. Ce vom face? Cât de departe vom merge? Îl vom chema pe diavol? Îl vom chema pe Satana în ajutor?

— L-aș fi chemat pe Satana însuși s-o apere pe Isabel de ea, spune George cu înverșunare. Căci am pierdut o soție pe care am iubit-o, otrăvită de sluga reginei, mi-am pierdut pruncul ucis de mâna părtașului ei și, înainte de asta, am pierdut un fiu, primul meu fiu, într-o furtună iscată de un vânt vrăjitoresc. Ea folosește vrăjile, folosește meșteșugurile întunecate. Trebuie să le folosim și noi împotriva ei. Trebuie să luptăm împotriva-i cu propriile ei arme!

Se aude o bătaie la ușă și cineva strigă de-afară:

— Mesaj pentru ducele de Clarence!

— Aici! strigă George.

Mesagerul intră în odaie, iar în urma lui vine cu pași mari soțul meu, Richard.

— Nu știam că ești aici, îi spune el lui George, aruncându-mi o privire încruntată.

Richard e hotărât să rămânem cu orice preț în afara luptei dintre cei doi frați. George nu răspunde, ci doar citește mesajul, iar și iar, apoi ridică privirea și-l întreabă cu glas poruncitor pe Richard:

— Tu știai de asta? Sau ești chiar amestecat? Ai venit să mă arestezi?

— Să te arestez? repetă Richard. De ce să te arestez? Numai dacă nu cumva bârfa, grosolănia și posomoreala fără sfârșit sunt o crimă, atunci chiar ar trebui s-o fac.

George nu gustă deloc gluma.

— Richard, știai de asta? Da sau nu?

— Ce să știi? Ce scrie în mesaj?

— Regele l-a arestat pe prietenul meu, Thomas Burdett, ocrotitorul, sfetnicul meu. L-a arestat și l-a învinuit de trădare și vrăjitorie.

Chipul lui Richard e aspru.

— Fir-ar să fie! Așa a făcut?

— Dacă mi-a întemnițat cel mai apropiat sfetnic? Da. Ca să mă amenințe.

— Nu spune așa ceva, George, nu înrăutăți lucrurile și mai mult! Știam doar că se gândește la asta. Cred că l-ai împins

atât de departe, încât nu mai știe ce-ar trebui să facă.

— Nu m-ai prevenit?!

— Te-am prevenit că învinuirile tale și defăimările pe care le răspândești și purtarea ta insultătoare îți vor aduce necazuri.

— E în doliu după soția lui! mă împotrivesc eu. Știe că a fost ucisă! Cum ar trebui să se poarte?

George se întoarce spre fratele lui.

— Richard, trebuie să mă sprijini! Bineînțeles că am sfetnici care mă apără de blestemele reginei, mă păzesc de otrăvuri și de vrăji. De ce nu? Când întreaga curte știe ce i-a făcut soției mele? N-am făcut nimic mai mult decât ai făcut tu.

— Ușurel cu vorbele! Eu n-am învinuit-o pe regină de crimă.

— Nu. Ai pus însă oameni să-ți păzească locuința? Bucătăria? Soția? Fiul?

Richard își mușcă buza.

— George...

— Frate, trebuie să mă sprijini împotriva ei! Mi-a răpit soția și acum mi-a pus mie gând rău. Îți va ucide soția și apoi pe tine. Femeia asta e în stare de cea mai cruntă dușmănie! Richard, îți cer, ca frate, să mă sprijini. Te implor să nu mă lași pradă dușmăniei ei! Nu se va opri până nu vom fi morți toți trei, împreună cu copiii noștri.

— Ea e regina, zice Richard. Și ce spui n-are nicio noimă. E lacomă, Dumnezeu o știe, și are din cale-afară de multă înrăurire asupra lui Edward, dar...

George se năpustește spre ușă, strigând:

— Regele nu se va atinge de niciun fir de păr de pe capul acestui om nevinovat! Aici e mâna Ei. Socotește că-mi va plăti moartea lui Ankarette. Vrea să-mi răpească slujitorul cel cinstit, ca plată pentru moartea iscoadei și a otrăvitoarei ei! Dar va vedea ea că nu îndrăznește să se atingă de mine! Sunt duce de viță regească! Ce crede, că slujitorii mei pot fi azvârliți într-o temniță de rând?

* * *

George dă fuga să-l salveze pe Burdett, însă nu izbutește. Cercetarea regală asupra lui Burdett și a tovarășilor săi – căci George a mai tocmnit alți doi sfetnici, poate și mai mulți – scoate la iveală o țesătură de vrăji și prorociri, amenințări și temeri.

Mulți oameni înțelepți nu cred o iotă din toate astea; însă Thomas Burdett, doctorul John Stacey și Thomas Blake, capelanul lui, sunt găsiți vinovați și osândiți la moarte prin tăierea capului. Thomas Blake scapă de eșafod implorându-l pe Edward să-l cruțe, dar ceilalți doi sunt trimiși la moarte, apărându-și cu tărie nevinovăția până în ultima clipă. Refuză mărturisirea vinii, după obicei, în schimbul căreia osânditul primește o moarte rapidă, iar urmașii lui își primesc moștenirea cuvenită. Merg la eșafod ca doi oameni nevinovați, care nu vor să-și lase gura astupată, strigând că n-au făcut decât să studieze, că sunt nevinovați și n-au făcut nimic rău, că regina le-a întors învățătura împotriva lor și a pus să fie uciși ca să nu poată vorbi.

George dă buzna ca o furtună peste Consiliul Coroanei, intrunit la Westminster, susținându-și sus și tare propria nevinovăție și pe cea a osândiților și-și pune purtătorul de cuvânt să citească declarațiile acestora pe eșafod – vorbele tulburătoare ale unor oameni gata să se înfățișeze Ziditorului, jurându-se nevinovați de toate lucrurile de care sunt învinuiți.

* * *

— Asta e o declarație de război, spune scurt Richard.

Străbăteam călare străzile Londrei, unul lângă altul, în drum spre curte, unde suntem poftiți la cină. Regina urmează să se retragă din nou pentru naștere, să se pregătească pentru aducerea pe lume a încă unui copil, iar cina de astă-seară e dată în cinstea ei. Lasă în urmă o curte ce freamătă de bârfe despre vrăjitorie, vrăjitori și otrăvitori. Simte pesemne că toată tihna și eleganța pe care s-a căznit să le dobândească se destramă văzând cu ochii. Simte pesemne că e descoperită, că adevărata ei fire, peștele ascuns sub înfățișarea de femeie, își scoate la iveală făptura solzoasă prin pielea ei.

E o după-amiază călduroasă de mai; port veșminte foarte bogate, din mătase roșie, iar calul meu are o șă din piele roșie și un căpăstru la fel. Richard are o jiletcă nouă, din catifea neagră, și o cămașă albă, brodată. Chiar dacă mergem la cină, eu am mâncat deja. De o bucată de vreme nu mai pun în gură nimic din ce vine din bucătăria reginei, iar când se uită la mine, mă vede cu furculița deasupra farfuriei, fărâmițând

pâinea, întinzând sosul cu lingura și apoi dând farfuria la o parte. Eu mă prefac că mănânc bucatele ieșite din bucătăria ei, iar ea se preface că nu vede că nu înghit nimic. Cred că mă va otrăvi dacă va putea și o știm amândouă. Știm amândouă că eu nu sunt ca George sau ca sora mea și că n-am curajul să-i cer socoteală în fața tuturor. Soțul meu e hotărât să-i fie prieten. Sunt o pradă ușoară pentru vrăjmășia ei.

— Declarație de război? repet eu. Cum așa?

— George declară fără fereală că Edward nu a fost fiul și moștenitorul adevărat al tatălui nostru. Spune tuturor că Edward s-a căsătorit prin mijloace vrăjitorești și că fiii lui sunt bastarzi. Spune că Edward l-a împiedicat să se însoare cu Mary de Burgundia fiindcă știe că ar fi revendicat tronul Angliei cu armata ei. Spune că mulți s-ar ridica să-l sprijine și că e mai iubit decât regele. Repetă fără fereală tot ce a șoptit înainte. E de rău, e o declarație de război. Edward va trebui să-i închidă gura.

Intrăm în curtea Palatului Westminster, crainicul ne anunță rangurile și trâmbișaii ne dau onorul. Purtătorii de stindarde coboară scurt flamurile ca să vestească sosirea unui duce de viță regească și a ducesei sale. Calul meu stă nemișcat în timp ce doi slujitori în livrea mă ajută să descalez; mă grăbesc spre Richard, care așteaptă în prag, și urmez:

— Cum poate regele să-i închidă gura fratelui său? Jumătate din Londra spune acum aceleași lucruri. Cum poate Edward să le închidă gura tuturor?

Richard îmi așază mâna pe brațul lui și, zâmbind în dreapta și-n stânga oamenilor care mișună prin galeria ce duce la curtea grajdurilor, mă conduce mai departe.

— Edward poate să-i închidă gura lui George. Cred că în sfârșit e pornit s-o facă. Îl va preveni pentru ultima oară și pe urmă îl va învinui de trădare.

Crima trădării înseamnă osândirea la moarte. Regele Edward își va omorî propriul frate. Încremenesc, năucită, simțind că mi se învâрте capul. Richard mă ia de mână și rămânem câteva clipe așa, de parcă ne-am agăța unul de altul în această lume nouă, înfricoșătoare. Nu-i băgăm în seamă pe servitori și nici pe curtenii care trec pe lângă noi. Richard mă privește în ochi și în clipa aceea îi văd în noi pe copiii care am fost cândva, siliți să-și croiască singuri soarta într-o lume pe

care n-o puteau înțelege.

— Regina i-a spus lui Edward că nu se va simți în siguranță, retrăgându-se pentru naștere, dacă George e tot în libertate. A cerut să fie arestat, pentru siguranța ei. Edward trebuie să-i împlinească rugămintea. Îi cere să pună în balanță viața pruncului și pe cea a fratelui său.

— Tiranie! spun cu glas abia auzit.

De astă dată Richard nu-și apără fratele. Chipul lui tânăr e întunecat de neliniște.

— Dumnezeu știe încotro ne îndreptăm. Dumnezeu știe unde ne-a dus regina. Suntem fiii York, Edward a văzut cei trei sori ai noștri pe cer! Cum e cu putință să ne dezbine o singură femeie?

Intrăm în sala cea mare a Palatului Westminster și Richard ridică mâinile în chip de răspuns la strigătele și plecăciunile oamenilor adunați acolo și în galerie ca să privească sosirea nobilimii.

— Tu mănânci? mă întreabă el încet.

Clatin din cap și-i răspund în șoaptă:

— Nu mă mai ating de mâncarea venită din bucătăria reginei de când m-a prevenit George.

— Nici eu n-o mai mănânc, spune el cu un oftat.

Castelul Middleham, Yorkshire, vara anului 1477

Părăsim Londra fără ca soarta lui George să fi fost hotărâtă. Aproape aş putea spune că fugim din Londra. Richard şi cu mine pornim spre nord, lăsând în urmă capitala frământată de zvonuri şi bănuieli, ca să mergem acasă, unde aerul e curat şi unde oamenii spun ce gândesc, nu ce le aduce foloase, unde întinsul văzduh de la miazănoapte se întâlneşte cu dealurile verzi, acoperite de muşchi şi unde ne putem găsi tihna, departe de curte, departe de familia Woodville şi de susţinătorii neamului Rivers, departe de misterul ucigător care e regina Angliei.

Fiul nostru, Edward, ne întâmpină cu bucurie şi are multe să ne arate, cu mândria neînfrănată a unui băiat de patru ani. A învăţat să meargă călare pe poneiul lui şi să lovească ţinta cu lancea; poneiul e un animal blând şi strunit, care ştie ce i se cere şi se îndreaptă spre ţintă într-un trap vioi, apropiindu-se tocmai cât trebuie pentru ca mica lance a lui Edward s-o atingă. Preceptorul lui râde, îl laudă şi se uită la mine, să mă vadă luminându-mă la faţă de mândrie. Edward înaintează cu învăţătura şi începe să citească în latină şi în greacă.

— E atât de greu! îi spun preceptorului.

— Cu cât începe mai devreme, cu atât va învăţa mai uşor, mă încredinţează el. Şi oricum, îşi spune deja rugăciunile şi ascultă liturgia în latină. Nu facem decât să îmbogăţim aceste cunoştinţe.

Preceptorul îi dă câteva zile libere, ca să putem ieşi amândoi călare, iar eu îi cumpăr un mic vânturel de iarnă, ca să ne poată însoţi la vânatoare cu pasărea lui. E ca un mic nobil, călare pe poneiul lui vânos, cu şoimul cel frumos pe încheietura mâinii; călăreşte toată ziua şi tăgăduieşte că ar fi obosit, deşi pe drumul spre casă adoarme de două ori, iar Richard, în şaua calului său de vânatoare, îşi duce băieţelul în braţe, pe când eu trag poneiul de căpăstru.

Seara cinează împreună cu noi în sala cea mare, aşezat între noi la masa principală şi privind de sus frumoasa încăpere înţesată cu oştenii, gărzile şi slujitorii noştri. Oamenii din Middleham vin să ne vadă cinând şi să capete resturi de la

masă și îi aud vorbind despre ținuta mândră și farmecul micului lord: Edward al meu. După cină, când Richard se retrage și se așază lângă foc să citească, mă duc cu Edward în turnul unde se află odaia lui și privesc cum e dezbrăcat și băgat în pat. În acele clipe, când e proaspăt spălat și miroase dulce, când obrazul îi e tot atât de neted și de alb ca pânza feței de pernă, îl sărut și știu ce înseamnă să iubești pe cineva mai mult decât viața însăși.

Se roagă înainte de-a adormi, scurte rugăciuni în latină pe care dădaca l-a învățat să le rostească, fără a înțelege mare lucru din ele. Spune însă cu toată seriozitatea rugăciunea în care suntem numiți noi, părinții lui, iar după ce se bagă în pat și genele lui negre se pleacă blând pe obrajii mititei, îngenunchez lângă patul lui și mă rog să crească sănătos și voinic și să-l putem feri de rele. Căci, de bună seamă, n-a existat niciodată vreun băiat mai neprețuit în întregul Yorkshire – ba chiar în lumea întreagă.

Petrec fiecare zi de vară cu băiețelul meu, ascultându-l cum citește în odaia scaldată de soare, ieșind cu el la călărie prin mlaștini, pescuind cu el în râu și jucând jocuri cu mingea în curtea dinăuntru, până obosește atât de tare, încât adoarme în brațele mele în timp ce îi citesc povestea de noapte bună. Sunt zile plăcute pentru mine, mănânc bine și dorm adânc în patul meu cu baldachin bogat, cu Richard strâns lipit de mine, de parcă am fi niște îndrăgostiți în primul an de căsnicie; iar dimineața mă trezesc auzind strigătele nagățului pe deasupra mlaștinilor, sporovăiala neîncetată a rândunelelor care clocesc și a lăstunilor care și-au făcut cuiburile în căușe de noroi sub toate streșinile.

Însă în viața noastră nu apare încă un copil. Mă desfăt cu fiul meu, dar tânjesc din toată ființa după încă un copil. Leagănul de lemn stă sub scară, în turnul unde se află odaia copiilor. Edward ar trebui să aibă un frate sau o soră cu care să se joace – însă nu apare alt copil. Mi se îngăduie să mănânc carne în zilele de post, o scrisoare din partea papei însuși îmi dă îngăduința să mănânc carne în postul Paștelui și în oricare altă zi de post. La cină, Richard îmi taie cele mai bune felii de miel, grăsimea de pe carne, pielița de pe puiul fript, dar chiar și așa, din carne nu se zămislește un trup micuț. Ne agățăm unul de altul în lungile nopți de patimă cu un fel de dorință

disperată, însă nu zămislim un copil; înăuntrul meu nu crește niciun prunc.

* * *

Crezusem că vom petrece toată vara și toamna pe pământurile noastre de la miazănoapte, că vom merge poate la Castelul Barnard sau vom cerceta lucrările de zidire de la Sheriff Hutton, însă Richard primește un răvaș grabnic de la fratele lui Edward, care îl cheamă înapoi la Londra.

— Trebuie să plec, Edward are nevoie de mine.

— E bolnav?

Simt un junghi de spaimă pentru rege și preț de o clipă îmi trece prin minte un gând de negândit: oare ar fi cu putință ca Ea să-și fi otrăvit propriul soț? Richard e alb la față și zdruncinat.

— Edward e bine, sănătos, dar a mers prea departe. Spune că va pune capăt învinuirilor nesfârșite ale lui George. A hotărât să-l acuze de trădare.

Duc mâna la gât, unde-mi simt inima bătând cu putere.

— Doar nu va... n-ar putea... doar nu va pune să fie executat?

— Nu, nu, doar îl va acuza și apoi îl va închide. Firește, voi stărui să-l închidă cu cinste, în odăile lui obișnuite din Turn, unde George poate fi slujit bine de servitorii lui și făcut să tacă până când cădem la o înțelegere. Știu că Edward trebuie să-l amuțească. George a luat-o razna de tot. Se pare că a încercat să se însoare cu Mary de Burgundia numai ca să poată porni din Flandra un război împotriva lui Edward. Regele are acum dovezi. George a luat bani de la francezi, așa cum bănuiam. A uneltit împreună cu Franța împotriva țării lui.

— Nu e adevărat, aș putea să jur că n-a avut de gând să se însoare cu ea! spun cu înfocare. Isabel abia fusese înmormântată, George nici nu știa pe ce lume se află. Ții minte cum era când a venit la curte și ne-a spus! Mi-a zis cu gura lui că a fost planul lui Edward, ca să-l alunge din țară, și doar regina l-a oprit, fiindcă o voia pe Mary pentru fratele ei Anthony.

Chipul tânăr al lui Richard e o mască a îngrijorării.

— Nu știu! Nu mai sunt în stare să deosebesc adevărul. E

cuvântul unui frate împotriva cuvântului celuiilalt. Doamne, cât îmi doresc ca regina și familia ei să nu se mai amestece în treburile cârmuirii țării! Dacă s-ar fi mulțumit să aducă pe lume copii și l-ar fi lăsat pe Edward să domnească după cum crede de cuviință, nu s-ar fi întâmplat nimic din toate astea.

— Dar trebuie să pleci..., spun cu tristețe.

El încuviințează din cap.

— Trebuie să plec, ca să mă încredințez că George nu pățește nimic. Dacă regina îmi acuză fratele, cine să-l apere, dacă nu eu?

Se răsuțește pe călcâie și intră în odaia noastră de culcare, unde servitorii lui îi strâng hainele de călărie într-un sac.

— Când te întorci? îl întreb.

— De îndată ce pot, răspunde el cu fața întunecată de îngrijorare. Trebuie să mă încredințez că lucrurile nu merg mai departe. Trebuie să-l scap pe George de furia reginei.

Castelul Middleham, Yorkshire, toamna anului 1477

Zilele de vară petrecute cu fiul meu lasă locul zilelor scurte de toamnă; trimit după croitorul din York ca să-i ia măsuri pentru hainele de iarnă. A crescut pe timpul verii și noua lungime a pantalonilor lui de călărie îi smulge strigăte de bucurie. Pantofarul vine cu cizme noi și încuviințez, în ciuda temerilor, să treacă la un căluț mai mare, iar micul ponei care l-a slujit atât de bine să fie dat la pășune, să-și trăiască restul zilelor în tihnă.

Parcă aș auzi o condamnare la temniță când Richard vine acasă și-mi spune că trebuie să ne întoarcem la Londra, să fim la curte de Crăciun. Regina Elizabeth a ieșit din odăile ei după naștere, mama unui nou băiețel, al treilea, și – ca pentru a da mai multă strălucire triumfului ei – a aranjat logodna fiului ei mijlociu, Richard, cu o mare moștenitoare, cea mai bogată fetiță din regat, Anne Mowbray, verișoară cu mine și moștenitoarea uriașei averi Norfolk. Micuța Anne ar fi fost o pereche minunată pentru Edward al meu. Pământurile lor ar fi fost pe măsură, ar fi închipuit o alianță puternică, ea și cu mine suntem rude, am un interes în ce o privește. Dar nici nu m-am obosit să-i întreb pe părinții ei dacă l-ar socoti potrivit pe Edward. Știam că regina Elizabeth nu-i va îngădui unei mici moștenitoare ca Anne să iasă în lume. Știam că va avea grijă să dobândească averea ei pentru familia Rivers, pentru scumpul ei fiu Richard. Vor fi cununați în pruncie pentru ca lăcomia reginei să fie domolită.

— Richard, nu putem rămâne aici? întreb. Nu putem petrece Crăciunul aici o dată?

El clatină din cap.

— Edward are nevoie de mine. Acum, că George e întemnițat, Edward are nevoie de prietenii lui credincioși mai mult ca oricând, iar eu sunt singurul frate care i-a rămas. Îl are pe William Hastings ca mână dreaptă, dar în afară de William, cu cine poate vorbi, în afară de bărbații din neamul ei? A avut grijă să-l împresoare. Și aceștia alcătuiesc un cor în deplină armonie: toți îl sfătuiesc să-l trimită pe George în exil și să nu-i îngăduie să se mai întoarcă vreodată în Anglia.

Edward poprește bunurile lui George, îi împarte pământurile. S-a hotărât.

— Dar copiii lor! strig, gândindu-mă la micuții Margaret și Edward. Cine va avea grijă de ei, dacă tatăl lor e exilat?

— Vor fi ca și orfani, spune mohorât Richard. Trebuie să mergem la curte de Crăciun, ca să-i apărăm, și pe ei, și pe George. (Șovăie.) În afară de asta, trebuie să-l văd pe George, trebuie să-l sprijin. Nu vreau să-l las de capul lui. E foarte singur în Turn, nimeni nu îndrăznește să-l viziteze și a început să se teamă de ce s-ar putea întâmpla. Sunt încredințat că Ea n-ar izbuti niciodată să-l hotărască pe Edward să-i facă rău propriului său frate, dar mă tem...

Se întrerupe.

— Te temi? repet în șoaptă, chiar dacă ne aflăm în siguranță, în spatele zidurilor groase ale Castelului Middleham.

— Nu știu, zău... spune el ridicând din umeri. Uneori mi se pare că am devenit fricos ca o femeie sau superstițios cum a devenit George, cu poveștile lui despre necromanție și vrăjitorie și Dumnezeu mai știe ce lucruri întunecate. Dar... îmi dau seama că mă tem pentru George.

— De ce te temi? întreb iarăși.

Richard clatină din cap; nu se îndură să-și pună temerile în cuvinte.

— De o nenorocire? De o boală? Că mănâncă ceva care se dovedește stricat? Că bea din cale-afară de mult? Nici nu vreau să mă gândesc. Că ea se folosește de suferința și temerile lui, astfel încât să-i trezească dorința de a-și curma zilele, și cineva îi aduce un cuțit?

Sunt îngrozită.

— Nu și-ar face singur rău! E un păcat atât de mare...

— George nu mai e el însuși, îmi spune nefericit Richard. Încrederea lui în sine, farmecul lui, știi doar cum e – toate astea au dispărut. Mă tem că ea îi trimite vise. Mă tem că îi secătuieste curajul. George spune că se trezește din somn cuprins de groază și o vede ieșind din odaia lui de culcare, spune că știe că vine la el noaptea și-i toarnă în inimă apă rece ca gheața. Spune că simte o durere pe care n-o poate alina niciun doctor, în inimă, sub coaste, în pânțele.

Clatin din cap și zic cu tărie:

— Așa ceva nu e cu putință. Ea nu poate să muncească mintea altui om. George e îndoliat, ca și mine de altfel, și e închis, lucru care ar fi de-ajuns ca să trezească temerile oricui.

— Oricum, trebuie să-l văd.

— Nu-mi place să-l las pe Edward.

— Știu. Dar are cea mai bună copilărie din câte ar putea avea un băiat – o știu. Așa a fost și copilăria mea. Nu se va simți singur; îi are pe preceptorul lui și pe mai-marea peste slujitorii lui. Știu că-ți duce dorul și te iubește, dar e mai bine pentru el să rămână aici, decât să fie dus la Londra. (Șovăie iarăși.) Anne, trebuie să înțelegi: nu-l vreau la curte...

Nu trebuie să mai adauge nimic. Gândul că privirea rece a reginei s-ar putea opri asupra băiatului meu mă face să mă cutremur. Spun repede:

— Nu, nu, nu-l vom lua la Londra! Îl vom lăsa aici.

Palatul Westminster, Londra, Crăciunul anului 1477

Sărbătoarea Crăciunului e la fel de fastuoasă ca întotdeauna, regina e veselă, proaspăt ieșită din odaia de naștere, cu pruncul cel nou în brațele doicii, arătat peste tot la curte și pomenit în fiecare discuție. Aproape că simt un gust amar în gură când îi văd băiatul purtat pretutindeni în urma ei, împreună cu ceilalți șase copii.

— Îl va boteza George, îmi spune Richard.

Încesc de uimire.

— George? Ești sigur?

— Sunt sigur, răspunde el mohorât. Mi-a spus-o cu gura ei. Mi-a spus-o și a zâmbit, de parcă se aștepta să mă bucur.

Umorul otrăvit al acestui gest mă îngrozește. A pus ca unchiul acestui copil nevinovat să fie arestat pentru că a vorbit-o de rău, l-a amenințat cu o învinuire ce aduce osândirea la moarte și-și botează băiatul cu numele lui? Gestul are în el un fel de nebunie răutăcioasă, dacă nu ceva mai cumplit.

— Ce ar putea fi mai rău? Întreabă Richard.

— Dacă s-ar gândi că înlocuiește un George cu altul, spun cu glas foarte scăzut și întorc spatele uluirii lui.

Toți copiii reginei s-au adunat la curte de Crăciun. Se fălește cu ei oriunde ar merge, iar ei o urmează cu pași sprinteni, ca de dans. Fata cea mare, prințesa Elizabeth, are acum unsprezece ani, îi ajunge mamei sale până la umăr, e înaltă și zveltă ca un crin timpuriu, adorata curții și marea preferată a tatălui ei. Edward, prințul de Wales, a venit pentru sărbătoarea Crăciunului, mai înalt și mai puternic de fiecare dată când vizitează Londra, blând cu fratele lui Richard, care e mititel, dar mai puternic și mai voinic decât băiatul meu. Îi privesc trecând, urmați de doica în brațele căreia se află micul George, și trebuie să-mi aduc aminte să zâmbesc plină de admirație.

Regina știe cel puțin că zâmbetul mi-e tot atât de sincer și de cald ca înclinarea ei rece din cap și ca obrazul neted pe care mi-l întinde să-l sărut. Când mă apropii de ea, mă întreb dacă simte mirosul fricii în răsufierea mea, în sudoarea rece de la

subsuorile mele, dacă știe că gândurile mi se îndreaptă întruna către cumnatul meu, închis de ea în Turn, dacă știe că nu pot să-i văd fericirea și rodnicia fără să mă tem pentru unicul meu fiu și să-mi aduc aminte de sora mea pierdută.

La sfârșitul sărbătorii Crăciunului avem parte de ceremonia rușinoasă a logodnei micului prinț Richard, de numai patru ani, cu moștenitoarea Anne Mowbray, de șase. Fetița va moșteni toată avuția ducilor de Norfolk: e singura lor moștenitoare – mai bine zis, a fost singura. Acum însă, prințul Richard va dobândi averea lor, căci regina întocmește un contract de căsătorie care garantează că el va dobândi avutul fetei chiar dacă ea moare în copilărie, înainte să ajungă vârsta la care să se poată căsători, înainte să ajungă femeie în toată firea. Când doamnele mele îmi povestesc lucrul ăsta trebuie să-mi înăbuș un fior adânc. Nu pot să nu mă gândesc că familia Norfolk a iscălit osândirea micuței la moarte. Dacă regina dobândește o mare avere la moartea lui Anne, cât va trăi copila după iscălireă contractului?

Logodna e sărbătorită printr-un banchet măreț, la care trebuie să luăm parte cu toții. Fetița și micul prinț sunt aduși în procesiune de dădacele lor și așezați în picioare, unul lângă altul, pe masa principală din sala cea mare, ca două păpuși. Nimeni dintre cei care văd acest tablou vibrant al lăcomiei nu se poate îndoi o clipă măcar că regina se află în culmea puterii, făcând numai ce-i pofteste inima.

Neamul Rivers e grozav de încântat, firește, de această partidă și sărbătorește cu ospete, dansuri, teatru de măști și un minunat turnir. Anthony Woodville, fratele iubit al reginei, luptă în turnir deghizat ca pustnic în robă albă, pe calul cu valtrap negru de catifea. Richard și cu mine luăm parte la logodnă îmbrăcați cu cele mai alese veșminte și încercăm să părem fericiți, dar masa la care obișnuiau să șadă George și Isabel, împreună cu suita lor, e pustie. Sora mea e moartă, iar soțul ei, întemnițat fără să fi fost judecat. Când regina se uită la mine, îi surâd și, pe sub masă, îmi încrucișez degetele în semnul ce apără de vrăjitorie.

— Nu trebuie să luăm parte la turnir dacă nu vrei, îmi spune Richard în seara aceea.

A venit în odaia mea de culcare din palat și șade dinaintea focului, în halat. Mă urc în pat și-mi trag așternutul în jurul

umerilor.

— De ce nu trebuie?

— Edward a spus că putem lipsi.

Pun întrebările care contează tot mai mult la curte în perioada asta:

— Dar Ea? Ea se va supăra?

— Nu cred. Fiul ei Thomas Grey va fi unul dintre concurenți, iar fratele ei e primul cavaler. Neamul Rivers e pretutindeni. Nu-i va păsa cine știe ce dacă suntem acolo sau nu.

— De ce a spus Edward că poți lipsi?

Îmi aud îngrijorarea din glas. Acum ne temem de orice la curte, cu toții. Richard se ridică, își scoate halatul, dă așternutul la o parte și se bagă în pat lângă mine.

— Pentru că vede că mă doare inima la gândul întemnițării lui George și sunt bolnav de frică gândindu-mă la ce ar putea să urmeze. N-are poftă să se veselească nici el, când fratele nostru e în Turnul Londrei și regina stăruie să fie executat. Ține-mă în brațe, Anne! Mi-e frig până-n măduva oaselor.

Palatul Westminster, Londra, ianuarie 1478

George e ținut în Turn fără judecată, fără vizitatori, în odăi plăcute – dar rămâne închis ca trădător tot restul anului. Abia în ianuarie reușește regina să-l hotărască pe rege să-l aducă la judecată și să-l învinuiască de trădare. Sprijinatorii neamului Rivers au pus mâna pe judecătorii care au osândit-o pe Ankarette otrăvitoarea și i-au silit să spună că au socotit-o tot timpul nevinovată, chiar și când au trimis-o la ștreang. Sora mea, declară ei acum, a murit de moarte bună, în urma nașterii. Dintr-odată, pe Isabel au cuprins-o frigurile de după naștere, deși ultima oară când au fost întrebați au jurat că a fost otrăvită. Acum spun că George și-a depășit puterile învinuind-o pe Ankarette și s-a purtat ca un rege punând să fie executată, spun că și-a însușit drepturi de monarh, fac din el un trădător pentru că a pedepsit-o pe ucigașa soției lui. Dintr-o singură manevră strălucită au ascuns crima, au ascuns-o pe ucigașă, regina, au scos-o basma curată pe cea care i-a fost unealtă și au dat vina pentru toate pe George.

Regina se amestecă în tot ce ține de această pricină, sfătuindu-l pe rege, avertizând unde pândesc pericole, plângându-se foarte dulce că George nu poate sluji drept judecător și călău în orașul lui, Warwick, sugerând că asta înseamnă aproape o uzurpare. Dacă poruncește unor judecători, dacă ordonă o execuție, unde se va opri? N-ar trebui să fie oprit? În sfârșit?

Până la urmă, regele ajunge să se înduplece și-și ia el însuși sarcina de a-l pune sub acuzare pe fratele lui, și nimeni – nici măcar un singur om – nu-i ia apărarea lui George. Richard vine acasă după ultima înfățișare, cu umerii gârboviți și cu chipul întunecat. Mama lui și cu mine îl întâmpinăm în sala cea mare, iar el ne duce în odaia lui și închide ușa în nasul curioșilor din slujba noastră.

— Edward l-a învinuit că a încercat să distrugă familia regală și dreptul ei la tron. (Îi aruncă o privire mamei lui.) S-a dovedit că George le-a spus tuturor că regele are prin naștere obârșie de rând – că e bastard. Îmi pare rău, milady mamă.

Ea flutură din mână ca pentru a-i alunga vorbele.

— Asta e o bârfă veche. (Se uită la mine.) E vechea minciună

a lui Warwick. Dă vina pe el, dacă trebuie învinuit cineva.

— Și există dovezi că oamenii lui George au fost plătiți să meargă prin toată țara spunând că Thomas Burdett era nevinovat și că regele l-a ucis pentru că i-a prevestit moartea. Edward a cercetat dovezile în legătură cu asta și erau temeinice. George a tocmnit fără îndoială oameni să clevetească împotriva regelui. George spune că regele folosește meșteșugurile întunecate – toată lumea bănuiește că urmărirea prin asta s-o acuze pe regină de vrăjitorie. În sfârșit și cel mai rău dintre toate: George a luat bani de la Ludovic al Franței ca să stârnească o răscoală împotriva lui Edward. Urma să iște o răscoală și să pună mâna pe tron.

— N-ar fi făcut una ca asta, spune simplu mama lui.

— Au fost înfățișate scrisori de la Ludovic al Franței trimise lui.

— Scrisori măsluite, spune ea.

Richard oftează.

— Cine știe? Eu nu. Mă tem, milady mamă, că o parte din toate astea – cea mai mare parte, de fapt – e adevărul adevărat. George l-a tocmnit pe fiul unui arendaș ca să-l pună în locul propriului său fiu, Edward de Warwick. Voia să-l trimită pe micul Edward în Flandra, ca să-l ocrotească.

Îmi țin răsufierea: e vorba de fiul lui Isabel, nepotul meu, trimis în Flandra pentru siguranța lui!

— De ce nu l-a trimis la noi?

— Spune că n-a îndrăznit să-l lase pe băiat să rămână în Anglia și că răutatea reginei îi va aduce moartea. Vorbele astea au fost aduse drept dovadă a uneltirilor sale.

— Unde-i Edward acum? întreb.

— Pe copil îl pândește primejdia din cauza reginei, spune bunica lui. Nu e o dovadă a vinovăției lui George, ci o dovadă a vinovăției reginei!

Richard îmi răspunde:

— Iscoadele lui Edward l-au oprit pe băiat în port, când era gata să se imbarce, și l-au dus înapoi la Castelul Warwick.

— Unde e acum? repet.

— La Warwick, cu Margaret, sora lui.

— Trebuie să-i vorbește fratelui tău, regele! îi spune ducesa Cecily lui Richard. Trebuie să-i spui că Elizabeth Woodville e pierzania familiei ăsteia! N-am nici cea mai mică îndoială că ea

a otrăvit-o pe Isabel și-l va distruge și pe George. Trebuie să-l faci pe Edward să înțeleagă! Trebuie să-l scapi pe George, trebuie să-i ocrotești copiii! Edward e nepotul tău. Dacă nu e în siguranță în Anglia, trebuie să-l aperi!

Richard se întoarce spre mama lui și-i spune:

— Iartă-mă. Am încercat, dar regina a făcut din Edward robul ei, nu mai ascultă de mine. Nu-l pot sfătui. Nu-i pot da sfaturi împotriva Ei.

Ducesa se plimbă de-a lungul odăii, cu capul plecat. E prima oară când arată ca o femeie bătrână, sleită de neazuri.

— Edward își va osândi la moarte propriul frate? întrebă ea. Îl voi pierde pe George, așa cum l-am pierdut pe fratele vostru, Edmund? Printr-o moarte mârșavă? Îi va înfige capul într-o țeapă la porunca Ei? Anglia e cârmuită de o nouă lupoaică, tot atât de rea ca Margareta de Anjou? Edward uită cine-i sunt prietenii, frații?

Richard clatină din cap.

— Nu știu. Mi-a luat dregătoria de intendent al Angliei, ca să nu trebuiască să-i hotărâsc osândirea la moarte.

Ducesa se înviorază pe dată.

— Cine e noul intendent?

— Ducele de Buckingham. Va face cum îi va spune nevasta lui din neamul Rivers. Vei merge la Edward? Îl vei ruga să te asculte?

— Bineînțeles, răspunde ea. Voi merge la un fiu iubit ca să-l implor să cruțe viața altui fiu iubit. N-ar trebui să fiu nevoită să fac așa ceva! Asta ni se trage din faptul că avem pe tron o femeie rea, o nevestă afurisită, o vrăjitoare!

— Taci! o oprește Richard obosit.

— Ba nu tac deloc. Mă voi pune între ea și fiul meu George. Îl voi scăpa.

Castelul Baynard, Londra, februarie 1478

Ne rămâne doar așteptarea. Așteptăm și tot așteptăm, din ianuarie până-n februarie. Membrii ambelor camere ale parlamentului trimit delegații ca să-l implore pe rege să dea o sentință și să încheie într-un fel sau altul judecata fratelui său. În cele din urmă se dă sentința și George e declarat vinovat de trădare. Pedeapsa pentru trădare e moartea, însă regele șovăie să poruncească executarea fratelui său. Nimeni n-are voie să-l vadă pe George, care cere din temnița lui dreptul de-a fi judecat prin duel – o dezlegare cavaleriească la o învinuire infamă. E ultima apărare a unui om nevinovat. Regele, care se pretinde a fi floarea cavalerismului englez, refuză. Toată treaba pare să se afle și în afara onoarei, nu doar în afara dreptății.

Ducesa Cecily merge să-l vadă pe Edward, așa cum a făgăduit, sigură că-l poate hotărî să preschimbe osânda la moarte în exil. Când se întoarce la Castelul Baynard de la curte, slujitorii trebuie s-o ajute să coboare din litieră. E albă ca un guler de dantelă și abia se ține pe picioare.

— Ce s-a întâmplat? o întreb.

Se agață de mâinile mele pe treptele reședinței sale impunătoare din Londra. E întâia oară când îmi cere sprijinul. Nu poate să îngame decăt:

— Anne... Anne...

Îmi chem doamnele și împreună o ducem în odăile mele, o așezăm pe jilțul meu, în fața focului și-i oferim un pahar cu vin dulce de Madeira. Cu o mișcare neașteptată, mătură paharul, care se lovește de căminul de piatră și se face țândări.

— Nu! Nu! țipă ea, parcă prinzând dintr-odată puteri. Nu-l apropiați de mine!

Aroma vinului dulce umple încăperea; îngenunchez la picioarele ei și-i iau mâinile, gândindu-mă că bate câmpii când se cutremură și țipă:

— Nu vinul! Nu vinul!

— Milady mamă, ce este? Ducesă Cecily? Stăpâniți-vă!

Aceasta e o femeie care a rămas la curte în vreme ce soțul ei pune la cale cea mai mare revoltă împotriva unui rege din câte a văzut Anglia vreodată. Aceasta e femeia care a stat

neclintită la răspântia oraşului Ludlow când soţul ei a fugit şi soldaţii din tabăra Lancaster au jefuit aşezarea. Nu e o femeie care să plângă uşor, nu e o femeie care să se fi recunoscut vreodată învinsă, dar acum se uită la mine de parcă n-ar vedea nimic, orbită de lacrimi. Îi scapă un hohot puternic, tremurat.

— Edward a spus că nu pot decât să-i obţin lui George dreptul de a-şi alege moartea. A spus că trebuie să moară. Femeia aia a fost tot timpul de faţă, nu m-a lăsat să scot o vorbă în favoarea lui George. N-am reuşit să-i obţin decât o moarte ferită de ochii lumii în Turn şi dreptul de-a alege pe ce cale.

Îşi îngroapă faţa în mâini şi plânge de parcă nu se va mai putea opri. Mă uit la doamnele mele. Uluite s-o vedem aşa, stăm într-un cerc neajutorat în jurul ducesei, acum o simplă mamă îndurerată.

— Fiul meu preferat, scumpul meu! şopteşte ea ca pentru sine. Trebuie să moară!

Nu ştiu ce să fac. Îmi las mâna cu blândeţe pe umărul ei.

— Nu vreţi un pahar cu ceva, Alteţă?

Ridică ochii spre mine şi-i văd frumosul chip vârstnic, răvăşit de suferinţă.

— A ales să fie înecat în vin de Madeira.

— Cum?

Dă din cap.

— De asta n-am vrut să-l beau. Nu mă mai ating de el cât trăiesc! Nu vreau să-l mai ţin în casă! Va fi scos din pivniţă chiar azi.

Sunt îngrozită.

— De ce să aleagă aşa ceva?

Ea râde – un râs amar şi sec, ce răsună ca un clopot al nefericirii în odaia cu pereţi de piatră.

— E ultimul lui gest: să-l silească pe Edward să-i facă cinste, să-i plătească băutura. Să-şi bată joc de dreptatea regelui, să bea cu sete din vinul preferat al reginei. Arată că în asta e mâna ei, că îl omoară otrava ei, aşa cum otrava ei a omorât-o şi pe Isabel. Îşi bate joc de judecată, îşi bate joc de osândirea la moarte. Îşi bate joc de propria moarte.

Mă întorc spre fereastră şi mă uit afară.

— Copiii surorii mele vor fi orfani. Edward şi Margaret.

— Orfani şi săraci lipiţi pământului, spune apăsător ducesa

Cecily ștergându-și lacrimile de pe chipul bătrân și viclean.

Mă uit uimită la ea.

— Cum?

— Tatăl lor va muri pentru trădare. Trădătorului i se iau pământurile. Cine crezi că dobândește pământurile lor?

— Regele, răspund eu cu glas stins. Regele. Ori, mai bine zis, regina – și familia ei fără sfârșit. Bineînțeles.

* * *

Suntem o casă în mare doliu, dar nu putem purta albastru. George, ducele cel chipeș și nestăpânit e mort. A murit așa cum a cerut: înecat într-un butoi plin cu vinul preferat al reginei. A fost ultimul lui gest amar și sclipitor de sfidare față de femeia care i-a distrus casa. Nici regina n-a mai pus gura pe vinul de Madeira, de parcă se temea că va simți în dulceața sa gustul scuipatului din plămânii lui chinuiți. Aș vrea să-l pot întâlni pe George în Purgatoriu și să-i spun că a izbutit măcar atât: a stricat pofta de vin a reginei. Doamne, ce mi-aș dori s-o fi înecat vinul și pe ea!

Mă duc la curte și aștept un prilej de a-i vorbi regelui. Șed în odăile reginei, împreună cu doamnele ei, și sporovăiesc despre vreme și despre șansele de ninsoare. Admir frumoasa dantelă la care lucrează, după un model desenat de regina însăși, și-i laud măiestria. Când regina mă învrednicește cu vreo vorbă, îi răspund cu o curtenie desăvârșită. N-o las să-mi citească pe chip sau în vreun gest, nici măcar în mișcările mâinilor sau ale picioarelor încălțate cu pantofi de piele, că văd în ea pe ucigașa surorii mele prin otrăvire și a cumnatului meu prin uneltire. E o criminală și poate o vrăjitoare și mi i-a răpit pe toți cei pe care-i iubesc, în afară de soțul și de fiul meu. Nu mă îndoiesc că mi i-ar răpi și pe ei dacă n-ar fi trecerea soțului meu pe lângă rege. N-o voi ierta niciodată.

Regele intră, zâmbind voios, le dă binețe doamnelor spunându-le pe nume, ca de obicei, iar când se apropie de mine și mă sărută pe amândoi obraji, ca un frate, zic încet:

— Alteță, aș vrea să vă cer o favoare.

El se uită pe dată la ea și văd privirea pe care o schimbă iute. Ea se ridică pe jumătate în picioare, ca pentru a se băga între noi, dar eram pregătită pentru asta. Nu mă aștept să dobândesc nimic fără îngăduința vrăjitoarei. Adaug repede:

— Aș vrea să-mi fie încredințați ca pupili copiii surorii mele. Se află la Warwick, în odăile copiilor. Margaret are patru ani, iar Edward, aproape trei. Am iubit-o pe Isabel din toată inima, aș dori să am grijă de copiii ei.

— Bineînțeles, răspunde liniștit Edward. Dar știi că n-au nicio avere?

„A, da, știu!”, îmi zic în sinea mea. „Pentru că l-ai jefuit pe George de tot ce-a dobândit învinuindu-l de trădare. Dacă îngrijirea lor ca tutore ar fi adus vreun câștig cât de mic, soția ta și l-ar fi însușit deja! Dacă ar fi fost bogați, ar fi întocmit deja contractul de căsătorie și i-ar fi logodit cu doi dintre copiii ei!”

— Mă voi îngriji eu să aibă tot ce le trebuie, spun.

Richard, apropiindu-se de mine, încuviințează din cap și întărește:

— Ne vom îngriji noi să aibă tot ce le trebuie.

— Îi vom crește la Middleham, împreună cu vărul lor, fiul meu, urmez eu. Dacă Alteța Voastră îmi va îngădui. E cea mai mare favoare pe care mi-ați putea-o face. Mi-am iubit sora și i-am făgăduit că, dacă ar fi să i se întâmple ceva, voi avea grijă de copiii ei.

— O, a crezut că ar putea să moară? întreabă regina cu prefăcută îngrijorare, venind lângă rege și strecurându-și mâna pe sub brațul lui, cu un aer solemn și grijuliu pe chipul frumos. S-a temut de chinurile facerii?

Îmi aduc aminte cum m-a prevenit Isabel că într-o bună zi voi afla că a murit pe neașteptate și că atunci voi ști că a fost otrăvită de această femeie frumoasă, care stă în fața mea cu toată aroganța și puterea ei și îndrăznește să mă necăjească glumind pe seama morții surorii mele.

— Nașterea e întotdeauna primejdioasă, spun cu glas scăzut, tăgăduind adevărul uciderii lui Isabel. Oricine știe lucrul ăsta. Ne retragem cu toatele în odaia pentru naștere rostind o rugăciune.

Regina mă țintuiește cu privirea câteva clipe, ca și cum s-ar gândi să mă înfrunte, să vadă dacă mă poate îmboldi să scap vreo vorbă care să sune a trădare sau a revoltă. Văd că soțul meu se încordează, ca și cum s-ar pregăti de un atac, și se trage puțin mai aproape de fratele lui, ca pentru a-i abate atenția dinspre diavolița care-l ține de braț. Apoi ea îmi aruncă

zâmbetu-i încântător, ridică ochii spre soțul ei în felul ei ispititor și-l întreabă dulce:

— Cred că ar trebui să-i lăsăm pe copiii Clarence să trăiască cu mătușa lor, nu sunteți de aceeași părere, Alteță? Poate că asta va mai alina suferința tuturor. Și sunt încredințată că sora mea, Anne, va fi un bun tutore pentru micii ei nepoți.

— Fie, rostește regele, apoi îi face semn din cap lui Richard, spunându-i: Mă bucur să-i fac o favoare soției tale.

— Să-mi dai de veste cum le merge, îmi poruncește regina îndepărtându-se. Ce păcat că pruncul a murit! Cum îl chema?

— Richard, răspund încet.

— L-a botezat așa după tatăl vostru? întreabă ea, numindu-l pe ucigașul tatălui și al fratelui ei, acela ce-i învinuise mama, vrăjmașul ei de-o viață.

— Da, încuviințez, neștiind ce altceva să spun.

— Ce păcat! repetă ea.

Castelul Baynard, Londra, martie 1478

Cred că am câștigat. În seara aceea și în zilele ce urmează îmi sărbătoresc în tăcere victoria. Sărbătoresc fără cuvinte, fără un zâmbet măcar. Mi-am pierdut sora, însă copiii ei se vor afla în grija mea și îi voi iubi ca și cum ar fi ai mei. Le voi spune că mama lor a fost o frumusețe, iar tatăl lor – un erou și că Isabel mi i-a dat în grijă.

Scriu la Castelul Warwick, poruncind ca, de îndată ce drumurile se zvântă îndeajuns ca să se poată călători, cei doi copii să fie trimiși la Middleham. După câteva săptămâni, întârziat de ninsori și viscole, primesc răspuns de la castel că Margaret și Edward au pornit într-acolo, bine înveliți, în două litiere, cu dădacele lor. O săptămână mai târziu mi se dă de știre de la Middleham că au sosit cu bine. Copiii lui Isabel se află în spatele zidurilor groase ale celui mai bun castel al nostru și jur că-i voi ocroti.

Merg la soțul meu, la ceasul zilei când ascultă jalbe în sala de primire a Castelului Baynard. Aștept cu răbdare cât timp zecile de oameni își înfățișează cererile și plângerile, iar el le ascultă cu luare-aminte și le lămurește pe toate cu dreptate. Richard e un mare lord. Înțelege, întocmai ca tatăl meu, că fiecărui om trebuie să i se îngăduie să-și spună păsul, că fiecare îi va arăta credință dacă poate fi sigur că stăpânul lui îl va răsplăti ocrotindu-l. Știe că bogăția nu stă în pământuri, ci în bărbații și femeile care le muncesc. Avutul și puterea noastră depind de dragostea oamenilor care ne slujesc. Dacă sunt gata să facă orice pentru Richard – așa cum au fost gata să facă orice pentru tatăl meu atunci el are o întreagă oștire la îndemână, pentru orice trebuință. Aceasta e adevărata putere, adevărata avuție.

După ce ultimul dintre oameni a încheiat, s-a lăsat pe un genunchi, i-a mulțumit lui Richard pentru grija ce i-o poartă și a plecat, soțul meu ridică privirea de pe hârtiile pe care le iscălește și mă vede.

— Anne?

— Am vrut și eu să te văd și să-ți cer o favoare.

Richard zâmbește și coboară de pe jilțul lui ridicat pe estradă.

— Poți să-mi ceri orice, oricând, nu trebuie să vii aici.

Mă cuprinde cu brațul pe după mijloc și mergem împreună la fereastra ce dă spre curtea din fața casei. Dincolo de zidul înalt, negoțul și freamățul Londrei sunt neîntrerupte; mai departe e Palatul Westminster și regina șade între zidurile lui, cu toată puterea și misterul ei. În spatele nostru, secretarii lui Richard strâng înscrisurile pe care le-au adus jălbașii, iau mesele de scris, cu penele, cerneala și ceara de sigiliu. Nimeni nu trage cu urechea la ce vorbim.

— Am venit să te întreb dacă putem pleca acasă, la Middleham.

— Vrei să fii cu copiii surorii tale?

— Și cu micul Edward. Dar e mai mult decât atât.

— Ce anume?

— Știi bine ce.

El aruncă o privire în jur, ca să se încredințeze că nu ne poate auzi nimeni. Văd că fratele cel credincios al regelui se teme să vorbească în propria lui casă. Îi spun fără înconjur:

— Adevărul e că, după părerea mea, George a avut dreptate s-o acuze pe Ankarette că a fost tocmită de regină și că a otrăvit-o pe Isabel. Cred că regina și-a trimis iscoada s-o otrăvească pe Isabel și poate chiar să omoare pruncul, pentru că ne urăște, pe Isabel și pe mine, și a vrut să se răzbune pentru uciderea tatălui ei. E o dușmănie veche pe care o abate asupra copiilor tatălui meu – întâi asupra lui Isabel și a fiului ei Richard. Sunt sigură că eu și copiii vom fi următorii la rând.

Ochii lui Richard nu se desprind de ai mei.

— E o învinuire gravă adusă reginei, spune el.

— O fac doar în fața ta, fără martori. N-aș acuza-o niciodată în văzul lumii pe regină. Am văzut cu toții ce-a pățit George, care a acuzat-o în fața tuturor.

— George s-a făcut vinovat de trădare față de rege, îmi amintește Richard. N-a existat vreo îndoială în ce privește vinovăția lui. Mi-a spus chiar mie vorbe trădătoare, l-am auzit cu urechile mele. A primit bani din Franța, a pus la cale o nouă răscoală.

— Nu există vreo îndoială cu privire la vinovăția lui, dar înainte a fost iertat de fiecare dată. Edward nu l-ar fi trimis niciodată la judecată. Știi bine că la mijloc a fost sfatul reginei. Când propria ta mamă s-a dus să ceară îndurare, regina

însăși, spunea ea, a stăruit ca George să fie executat. Regina a socotit că George îi amenință domnia, n-a vrut să-l lase s-o acuze. El a declarat-o ucigașă – iar ea, ca să-l amuțească – a cerut să fie omorât. Pricina n-a fost răscoala împotriva regelui, ci dușmănia față de Ea.

Richard nu poate să tăgăduiască acest lucru. Mă întreabă cu glas scăzut:

— Și teama ta?

— Isabel mi-a vorbit despre caseta cu podoabe a reginei și despre două nume scrise cu sânge, pe o hârtie pe care o ține într-o cutie smălțuită.

El încuviințează.

— Isabel credea că sunt numele noastre: al ei și al meu. Credea că regina ne va omori pe amândouă ca să-și răzbune tatăl și fratele, uciși de tatăl nostru. (Îi iau mâinile într-ale mele.) Richard, sunt sigură că regina va pune să fiu omorâtă! Nu știu cum o va face, dacă va fi prin otrăvire sau prin ceva ce seamănă a întâmplare sau printr-o încăierare izbucnită din senin pe stradă. Dar sunt incredințată că va născoci o cale de a-mi aduce moartea și mi-e foarte frică.

— Isabel a fost otrăvită la Warwick, spune el. Se afla departe de Londra, și totuși asta n-a salvat-o.

— Știu. Dar cred că aș fi mai ferită la Middleham decât aici, unde mă poate vedea la curte, unde tu îi ești rival la iubirea lui Edward, unde îi amintesc de tatăl meu ori de câte ori intru în odăile ei.

Richard șovăie. Îi amintesc:

— Tu însuți m-ai prevenit să nu mănânc bucatele venite din bucătăria reginei. Înainte să fie arestat George. Înainte ca ea să stăruie să fie omorât. M-ai prevenit tu însuși.

Cu un aer foarte grav, Richard îmi răspunde:

— Așa e. Atunci credeam că te pândește primejdia și cred că te pândește și acum. Sunt de acord cu tine că ar trebui să plecăm la Middleham și cred că ar trebui să rămânem departe de curte. Am multe de făcut în nord, Edward mi-a dăruit toate pământurile din Yorkshire care au fost ale lui George. Vom părăsi Londra și vom veni la curte numai când nu vom avea încotro.

— Și mama ta? întreb, știind că nici ea n-o va ierta vreodată pe regină pentru moartea lui George.

Richard clatină din cap.

— Spune vorbe trădătoare, spune că Edward n-ar fi trebuit să urce pe tron dacă avea de gând să facă dintr-o astfel de femeie regina lui. O numește pe Elizabeth vrăjitoare, ca mama ei. Va pleca din Londra și va trăi la Fotheringhay. Nici ea nu îndrăznește să rămână aici.

— Vom deveni oameni ai nordului, zic.

Îmi închipui viața pe care o vom duce departe de curte, departe de frica neîncetată, departe de petrecerile și distracțiile silite, pline de încordare, ce par acum un străt de poleială menit să ascundă manevrele și uneltirile reginei și ale fraților și surorilor ei. Această curte și-a pierdut nevinovăția; nu mai cunoaște bucuria. E o curte de ucigași și mă voi bucura să mă îndepărtez cât mai mult de ea.

Castelul Middleham, Yorkshire, vara anului 1482

Nu trăim în pace, așa cum am nădărdit, căci regele îi poruncește lui Richard să conducă oștirile englezești împotriva scoțienilor, iar când tratatul între Scoția și Anglia se împotmolește și Anthony Woodville se trezește fără mireașa făgăduită, prințesa scoțiană, lui Richard îi revine sarcina de-a conduce răzbunarea neamului Rivers: să ducă la biruință o oștire engleză restrânsă, alcătuită în cea mai mare parte din oamenii noștri din nord, să cucerească orașul Berwick și să intre chiar în Edinburgh. E o mare victorie, însă nici măcar ea nu încredințează curtea că Richard e un mare comandant și moștenitorul demn al tatălui său. Nu trece o lună și aflăm că neamul Rivers se plânge la curte că Richard ar fi trebuit să meargă mai departe și să facă mai multe cuceriri.

Recunosc în vorbele astea sfatul șoptit al lui Elizabeth și strâng din dinți. Dacă-și poate hotărî soțul să declare această victorie împotriva scoțienilor o neizbândă trădătoare, atunci Richard va fi chemat la Londra ca să dea socoteală. Ultimul dintre frații regelui care a fost învinuit de trădare a fost judecat fără să se poată apăra și și-a dat viața într-un butoi plin cu vinul preferat al reginei.

Ca să-mi găsesc alinare, mă duc în sala de studiu și mă așez în fundul încăperii, în timp ce copiii înaintază anevoios prin gramatica latină, repetând cuvintele pe care Isabel și cu mine le-am învățat de mult, în sala noastră de studiu din Calais. Aproape că aud vocea lui Isabel, chiar și acum, și strigătul triumfător când reușea să treacă prin toate fără nicio greșeală. Băiatul meu, Edward, are nouă ani; lângă el șade fetița lui Isabel, Margaret, care a împlinit și ea nouă ani, iar alături de ea frățiorul ei, Edward, de numai șapte ani, căruia îi spunem cu toții Teddy.

Preceptorul lor se întrerupe și le spune că pot lăsa lucrul o vreme ca să îmi dea binețe, iar cei trei se adună în jurul jilțului meu. Margaret se sprijină de mine, iar eu o cuprind cu brațul și mă uit la cei doi băieți chipeși. Știu că aceștia ar putea fi toți copiii pe care-i voi avea vreodată. Am numai douăzeci și șase de ani, ar trebui să fiu pregătită să mai aduc pe lume vreo șase

prunci, însă aceștia nu sosesc și nimeni, nici doctorii, nici moașele, nici preotul nu-mi poate spune de ce. În lipsa altora, aceștia trei sunt copiii mei, iar Margaret, la fel de frumoasă și de pătimasă ca mama ei, e odorul meu și singura fiică pe care mă aștept s-o cresc.

— Te simți bine, milady mamă? întreabă ea cu glas dulce.

— Da, răspund dându-i la o parte șuvițele de păr castaniu de pe frunte.

— Putem să ne jucăm de-a curtea? întreabă ea. Te prefaci că ești regina, ca să-ți fim înfățișați?

Jocul pe care obișnuiam să-l joc cu sora mea e prea amar pentru mine azi.

— Nu în dimineața asta, îi răspund. Și oricum, poate că n-aveți nevoie să repetați. Poate că voi, copiii, nu veți merge la curte. Poate că veți trăi așa cum trăiește tatăl vostru: ca un mare lord pe pământurile lui, eliberat de curte și departe de regină.

— Nu va trebui să mergem la curte de Crăciun? mă întreabă Edward, cu o încruntare îngrijorată pe fața-i micuță. Parcă tata spunea că anul acesta va trebui să mergem toți trei la curte de Crăciun.

— Nu, răspund făcându-mi mie însămi o făgăduială. Tatăl tău și cu mine vom merge, dacă ne-o poruncește regele, dar voi trei veți rămâne în siguranță aici, la Middleham.

Palatul Westminster, Londra, iarna 1482–1483

— N-am avut de ales, îmi spune Richard când ne oprim în fața sălii regale de primire. A trebuit să venim pentru sărbătoarea Crăciunului. E și-așa destul de rău că n-ai luat și copii. Pare că n-ai încredere să-i aduci la Londra.

— N-am, spun fără înconjur. Nu-i voi aduce niciodată câtă vreme se află ea pe tron. Nu voi lăsa copiii lui Isabel în grija ei. Uită-te la micuța Mowbray – măritată cu prințul Richard, cu averea în mâinile neamului Rivers și moartă până să împlinească nouă ani!

Richard se încruntă la mine, spunând:

— Să nu mai aud o vorbă.

Marile uși din fața noastră se deschid larg și trâmbițele ne vestesc sosirea. Richard tresare ușor – curtea devine tot mai măreață și mai strălucitoare de fiecare dată când o vizităm. Acum, fiecare onorat oaspete trebuie să fie vestit cu trâmbițe și rangul să-i fie strigat din rărunchi, de parcă n-am ști deja că jumătate dintre bogații Angliei sunt frații și surorile ei.

Văd că Edward se plimbă printre curteni, mai înalt decât toți, mai trupeș acum – va deveni gras iar regina șade pe un tron de aur. Copiii perechii regale, de la micuța Bridget, care se plimbă cu pași nesiguri la picioarele mamei ei, până la prințesa cea mare, acum o tânără de șaisprezece ani, sunt îmbrăcați cu gust desăvârșit și așezați în jurul mamei lor. Prințul Edward, de doisprezece ani, bălai și chipeș ca taică-său, venit din Țara Galilor pentru sărbătoarea Crăciunului, joacă șah cu tutorele lui, Anthony Woodville, al cărui chip atrăgător e întors spre tablă.

Nimeni n-ar putea tăgădui că alcătuiesc cea mai frumoasă familie din Anglia. Chipul faimos al lui Elizabeth capătă trăsături mai bine conturate și mai elegante pe măsură ce vârsta o preschimbă dintr-o femeie drăguță într-o adevărată frumusețe. Anul acesta i-a pierdut pe prințesa Mary, de cincisprezece ani, și pe al treilea fiu, George, la un an după ce a obținut executarea tizului și unchiului său. Mă întreb dacă aceste pierderi au făcut-o să se oprească din necurmata-i ambiție și dorință de răzbunare. Durerea i-a albit o singură suviță din părul auriu, iar doliul a făcut-o mai tăcută și mai

îngândurată. Se îmbracă și acum ca o împărăteasă, purtând rochie din fir de aur, cu lanțuri de aur înfășurate în jurul mijlocului zvelt. La intrarea mea, îi șoptește ceva lui Anthony Woodville, iar acesta ridică privirea și-mi aruncă amândoi același zâmbet fermecător și prefăcut. Pe sub mânecile groase ale rochiei, simt că mă furnică mâinile de frig, de parcă privirea ei ar fi un vânt tăios.

— Înainte, spune Richard, cum a mai spus odată.

Mergem să ne plecăm regelui și reginei, Edward primindu-și cu bucurie fratele iubit, iar soția lui urându-i bun venit, fără tragere de inimă, celui pe care l-a declarat în taină trădător.

Pentru toți ceilalți aflați la curte, sărbătoarea Crăciunului e un prilej de a se apropia de familia regală și de a încerca să închege prietenii și flirturi care ar putea să le aducă în viitor câștiguri frumoase. Regele e înconjurat întruna de curteni care pândesc foloase, căci mai are încă de dăruit averi și însemnata-i bunăvoință. Dar e mai limpede ca oricând că regina și familia ei, frații și surorile ei, chiar și fiii din prima căsătorie, stăpânesc curtea și calea către rege. Ea îi îngăduie să-și ia amante, ba chiar să se laude cu ele; îi îngăduie să le arate bunăvoință străinilor. Însă marile daruri regale ajung numai la rudele și aliații ei. Nu că ar atrage vreodată luarea-aminte asupra ei; nu se amestecă în nicio discuție, nu se ridică niciodată în picioare și nici nu ridică glasul, însă toată puterea curții se află în mâinile ei, iar frații ei, Anthony, Lionel și Edward, cercetează toate mișcările curtenilor cum ar urmări niște trișori jocul de cărți la o masă, așteptând să vină un neghiob să joace. Fiii ei din prima căsătorie, Thomas și Richard, înnobilați și îmbogățiți de rege, controlează intrarea în odăile regale. Nimic nu se întâmplă fără știrea lor și nimic nu e îngăduit fără încuviințarea ei zâmbitoare.

Familia regală poartă întotdeauna veșminte minunate, odăile regale strălucesc de bogăție. Lăsând de izbeliște corăbii și castele, porturi și diguri, Edward a cheltuit bani cu nemiluita pe palatele familiei sale, mai ales pe odăile fastuoase ale reginei, mărite și înfrumusețate la porunca lui în fiecare palat declarat de ea noul ei favorit. Lăsându-l pe Richard să păzească țara de Scoția, cu o mână de oșteni strânși chiar de el, Edward a cheltuit o avere pe o nouă armură de turnir care nu va fi purtată niciodată cu o sabie adevărată. E un rege

desăvârșit ca înfățișare și farmec – dar, după mine, doar de atât mai e în stare: să păstreze aparențele. Arată ca un rege și vorbește ca un rege, însă nu cârmuiește ca un rege. Puterea se află în mâinile reginei, iar ea arată și vorbește la fel ca întotdeauna – ca o femeie frumoasă, măritată din dragoste, devotată copiilor ei și fermecătoare cu prietenii. E, la fel ca întotdeauna, de-a dreptul cuceritoare. Nimeni nu și-ar da seama, privind-o, că e o uneltitoare dintre cele mai lipsite de scrupule, fiica unei vrăjitoare dovedite, o femeie cu mâinile frumoase și cu degetele subțiri mânjite de sânge.

Cele douăsprezece zile ale Crăciunului și Anului Nou ar fi fost cea mai mare sărbătoare din câte a cunoscut curtea, însă chiar după ziua de Crăciun sosește din Burgundia vestea că ducele Maximilian, rudă cu regina, a trădat-o. Urmărindu-și foloasele proprii, cum și le urmărește și ea întotdeauna pe ale ei, a făcut pace cu Ludovic al Franței, și-a dat fiica de soție fiului regelui și i-a dăruit ca zestre Burgundia și Artois.

Richard e copleșit de mânie și îngrijorare – Burgundia a fost întotdeauna marea forță de care ne-am folosit ca să înfruntăm puterea Franței. Principatele care au fost date Franței – Burgundia și Artois – sunt de drept ale Angliei; acesta va fi sfârșitul plăților franceze care i-au făcut atât de bogați pe Edward și pe curtenii lui.

În aceste clipe de disperare râd pe-ascuns de regină, a cărei fiică, Elizabeth, era logodită cu prințul francez și acum se trezește părăsită, fiindu-i preferată o verișoară din partea mamei sale. Prințesa Elizabeth pare nepăsătoare; se joacă cu frații și surorile ei în grădinile înghețate sau iese la vânătoare însoțită de curteni în luncile reci de pe malul fluviului, dar sunt sigură că înțelege că a fost umilită de Franța, de vreme ce a pierdut șansa de a fi regina Franței și n-a izbutit să împlinească ambiția tatălui ei. De bună seamă, acest lucru e cel mai rău dintre toate: n-a reușit să-și joace rolul în planul tatălui ei.

În această criză, Richard e cel care îl sfătuiește pe Edward – regina n-are idei ce ar trebui făcut – și îi spune fratelui său că la primăvară va pleca iarăși la luptă cu scoțienii. Dacă pot fi înfrânți și făcuți să ne jure credință, atunci ne vor sluji drept aliați împotriva Franței și o vom putea cوتropi. Richard e cel care înfățișează camerelor parlamentului această propunere.

Primește în schimb o răsplată imensă: întregul mare ținut Cumberland. Pe deasupra, are dreptul să păstreze tot pământul pe care-l va cucerii în sud-vestul Scoției. Va fi al lui în întregime. E un dar uriaș, principatul pe care îl merită. Edward recunoaște pentru prima oară ce-a făcut fratele lui pentru el și-i dăruiește pământuri minunate – în nord, unde Richard e iubit și unde ne-am statornicit căminul.

Edward hotărăște toate acestea la întrunirea Consiliului Coroanei, însă noi le aflăm când frații se întorc la braț în odăile reginei. Regina îl aude pe Edward zicând că Richard trebuie să înființeze un Consiliu al Nordului, cu ajutorul căruia să domnească asupra întinselor sale pământuri; văd adâncă uimire de pe chipul ei și privirea uluită pe care i-o aruncă în treacăt fratelui ei, Anthony. Înțeleg limpede că regele nu s-a sfătuit cu ea, că primul ei gând e cum să-i întoarcă hotărârea, iar primul ei aliat e Anthony. Acesta e mai chibzuit decât sora lui; se apropie ca să-l felicite pe Richard pentru avuția proaspăt dobândită, îi zâmbește și-l îmbrățișează, apoi se întoarce, îmi sărută mâna și spune că voi fi ca o prințesă printre zăpezi. Surâd, fără să spun nimic, însă cred că am văzut multe și am înțeles și mai multe. Am văzut că regele n-are încredere în ea în toate, am văzut că, dacă ar putea, ea i-ar întoarce poruncile și că se bizuie pe fratele ei ca aliat, chiar și atunci când vrea să facă ceva împotriva regelui. Însă mai sunt și altele; din schimbul scurt de priviri între frate și soră înțeleg că nici el, nici ea nu-l iubesc pe Richard și nu au mai multă încredere în el decât avem noi în ea. Mai rău chiar, sunt bănuitori și se tem de el.

Regele știe prea bine că toate astea nu sunt pe placul reginei. O ia de mână și-i spune:

— Richard va avea grijă de nord pentru mine și, cu voia Domnului, forțele lui tinere alături de mine vor face regatul mai măreț chiar decât e acum.

— Sub cârmuirea ta, îi amintește regina zâmbind dulce, ca întotdeauna.

Văd că Anthony Woodville se foiește pe loc, de parcă ar vrea să spună ceva, dar apoi clatină ușor din cap spre sora lui și rămâne tăcut.

— Va fi intendentul ținutului West Marches, iar când fiul meu va urca pe tron, Richard va păzi pentru el hotarele țării, îl

va sluji ca sfetnic și ocrotitor, iar eu, în Rai, mă voi bucura de asta.

— Ah! Milord, nu spune așa ceva! strigă ea. Fiul tău nu va urca pe tron încă mulți ani.

Mă întreb dacă sunt singura care simte o împunsătură de neliniște, un fior la auzul vorbelor ei.

* * *

Asta a fost condamnarea lui la moarte. Sunt încredințată, așa putea să jur. Regina a socotit că bunăvoința lui față de Richard crește, că se bizuie pe el mai mult decât a ajuns să se bizuie pe rudele ei. Chiar dacă l-a făcut pe Anthony tutorele prințului și, astfel, stăpân peste Țara Galilor, pământul dăruit lui Richard înseamnă mult mai mult. Lui Richard i s-a încredințat comanda oștirilor, lui Richard i s-a încredințat aproape tot nordul Angliei. Elisabeth a înțeles că, dacă regele și-ar face testamentul, Richard ar fi numit regent. S-a gândit că, dăruindu-i lui Richard nordul țării, regele e pe cale să împartă regatul: familia Rivers va stăpâni Țara Galilor și ținutul de miazăzi, iar Richard va stăpâni ținutul de miazănoapte. Cred că și-a văzut puterea pâlind, s-a gândit că regele își favorizează fratele, știind că Richard va apăra hotarul cu Scoția, că va ocroti nordul. Pesemne și-a zis că Richard e adevăratul lui moștenitor și că puterea și faima lui nu vor face decât să crească în ținuturile de la miazănoapte. Și, de îndată ce-a ajuns la această concluzie, l-a otrăvit pe rege, pe propriul ei soț, ca să nu-l mai poată favoriza pe fratele lui, ca Richard să nu-și mai poată spori puterea, amenințând-o pe a ei.

* * *

Nu mă gândesc la toate astea dintr-odată. La început plec din Londra cu simțământul de ușurare pe care îl am de fiecare dată când lăsăm în urmă Bishop's Gate și mă îndrept către nord, spre băiatul și nepoții mei, cu obișnuita bucurie. Am un simțământ ciudat, stăruiitor, că schimbul fugar de priviri între regină și fratele ei nu ne va aduce nimic bun, nici nouă și nici altcuiva din afara acelei priviri strâns unite – dar la mai mult nu mă gândesc.

Castelul Middleham, Yorkshire, aprilie 1483

Mă aflu pe fâneața de dincolo de zidurile castelului și privesc cum învață copiii să călărească. Au trei cai puternici, prășiți din căluții sălbatici robuști care trăiesc aici, în ținuturile mlăștinoase, și îi mână la trap peste un șir de obstacole mici. Rândașii ridică obstacolele tot mai sus, pe măsură ce fiecare călăreț le trece cu bine. Sarcina mea e să hotărâsc când obstacolele sunt prea sus pentru Teddy, Margaret și Edward putând să călărească mai departe, iar la urmă să declar câștigătorul. Am cules șase fire de degetariță și împletesc din ele o cunună pentru învingător. Margaret sare cu bine și-mi aruncă un zâmbet triumfător; e o fetiță curajoasă și-și îndeamnă calul la orice. Fiul meu o urmează peste obstacole, călărind cu mai puțină eleganță, dar cu și mai multă hotărâre. Mă gândesc că în scurtă vreme va trebui să-i dăm un cal mai mare și să învețe să lupte în turnir în curtea de pregătire pentru oșteni.

Clopotele capelei încep să bată răsunător. Ciorile se ridică în valuri de pe acoperișurile castelului, scoțând țipete aspre și înfricoșătoare. Mă întorc neliniștită; copiii își opresc căluții și se uită la mine.

— Nu știu, le răspund chipurilor întrebătoare. Întoarceți-vă la castel la trap, iute!

Nu e clopotul de alarmă, ci dangătul monoton care anunță o moarte, o moarte în familie. Dar cine ar fi putut să moară? Preț de o clipă mă întreb dacă nu cumva mama a fost găsită moartă în odăile ei și s-a poruncit să se tragă clopotul, pentru a vesti o moarte care a fost de fapt declarată cu ani în urmă. Dar de bună seamă că mi s-ar fi dat de veste mai întâi, nu? Îmi ridic poalele rochiei ca să pot alerga fără să mă împiedic pe cărarea pietroasă ce duce către poarta castelului și să-i urmez pe copii în curtea dinăuntru.

Richard stă pe treptele ce duc spre sala cea mare și oameni se strâng în jurul lui. Are o hârtie în mână; zăresc pecetea regală și la început îmi tresaltă în inimă nădejdea că mi s-au împlinit rugăciunile și a murit regina. Urc treptele în fugă, mă apropiu de el și-l aud spunându-mi cu glasul sugrumat de durere:

— E vorba de Edward. Edward, fratele meu.

Îmi scapă un icnet, dar aștept până când dangătul clopotului se stinge treptat și toată suflarea castelului se uită la soțul meu. Cei trei copii vin în fugă de la grajduri și se opresc, așa cum se cuvine, pe trepte, în fața noastră. Edward și-a descoperit capul, iar Margaret ia boneta de pe buclele lui Teddy.

— Vești foarte triste de la Londra, spune Richard răspicat, ca să-l audă toți, chiar și țăranii care au venit în fugă de pe câmpurile lor. Alteța Sa Regele, iubitul și nobilul meu frate, a murit.

În mulțime se iscă un freamăt puternic. Richard dă din cap, de parcă ar înțelege că nu le vine să creadă. Își drege glasul.

— A căzut bolnav acum câteva zile și a murit. A primit sfânta împărtășanie și ne vom ruga pentru sufletul lui nepieritor.

Mulți oameni își fac cruce, iar o femeie își duce șorțul la ochi, cu un hohot stins.

— Fiul lui, Edward, prințul de Wales, va moșteni coroana tatălui său, mai spune Richard. Apoi adaugă cu glas ridicat: Regele a murit. Dumnezeu să-l apere pe rege!

— Dumnezeu să-l apere pe rege! repetăm cu toții.

Apoi Richard mă ia de braț și mă conduce în sala cea mare, cu copiii în urma noastră.

* * *

Richard îi trimite pe copii la capelă, să se roage pentru sufletul unchiului lor, regele. E iute și hotărât, înflăcărat de gândul la ce trebuie făcut. Trăim un moment hotărâtor, iar el e un Plantagenet – bărbații din această familie dau întotdeauna tot ce au mai bun în împrejurări cruciale sau la ivirea unor clipe prielnice. Copil al războiului, oștean, comandant, intendent al ținutului West Marches, a înaintat în rang printre oamenii fratelui său ca să se pregătească pentru clipa asta – clipa în care fratele lui nu mai e și Richard trebuie să-i apere moștenirea.

— Iubita mea, sunt silit să te părăsesc. Trebuie să plec la Londra. M-a numit regent și trebuie să mă îngrijesc de siguranța regatului.

— Cine s-o amenințe?

Nu răspunde „Femeia care a amenințat pacea Angliei în fiecare zi, începând din acea blestemată zi de mai când l-a sedus și l-a vrăjit”, ci îndreaptă spre mine o privire serioasă și spune:

— Pe lângă toate celelalte, mă tem de o debarcare a lui Henry Tudor.

— Fiul lui Margaret Stanley? spun grozav de mirată. Băiatul care aparține pe jumătate Casei de Beaufort și pe jumătate casei Tudor? Doar nu te temi de el!

— Edward se temea de el și ducea tratative cu mama lui ca să-l aducă acasă ca prieten. E moștenitor al Casei de Lancaster, oricât de mărunț, și se află în exil de când a urcat Edward pe tron. E un dușman și nu știu ce alianțe a încheiat. Nu mă tem de el, dar voi merge la Londra ca să întăresc tronul York, așa încât să nu poată exista nicio îndoială.

— Va trebui să lucrezi cot la cot cu regina, îl previn.

— Nu mă tem nici de asta, îmi răspunde cu un zâmbet. Nu mă va ferma și nici nu mă va otrăvi. Ea nu mai contează. Cel mult, mă poate vorbi de rău, dar niciun om de seamă nu va pleca urechea. Pierderea fratelui meu este și pierderea ei, deși ea va înțelege doar când se va vedea înlăturată. E regină văduvă, nu mai e cel mai de seamă sfetnic al regelui. Va trebui să lucrez cot la cot cu fiul ei, însă acesta e și băiatul lui Edward și voi avea grijă să-mi recunoască autoritatea de unchi. Sarcina mea e să-l călăuzesc, să-i ocrotesc dreptul din naștere, să-l văd urcat pe tron, cum și-a dorit fratele meu. Sunt regentul lui, ocrotitorul lui, unchiul lui. Sunt protectorul țării și al lui. Îl voi lua în grija mea.

— Să vin și eu?

Richard clatină din cap.

— Nu, voi călători repede, cu prietenii mei cei mai apropiați. Robert Brackenbury a plecat deja pentru a ne pregăti cai de schimb pe drum. Tu așteaptă aici până când o văd pe Elizabeth Woodville, împreună cu toată blestemata familie Rivers, în doliu fără pretenții la Windsor, departe de curte. Voi trimite după tine când voi avea pecetea de regent și cărmuirea Angliei va fi în mâinile mele. (Zâmbește.) Aceasta e și clipa mea de măreție, nu numai de durere. O vreme, până când băiatul crește îndeajuns, voi cărmui Anglia ca un rege. Voi pune capăt

războaielor cu Scoția și voi duce tratative cu Franța. Voi avea grijă ca dreptatea să stăpânească în tot regatul și ca oamenii de ispravă – care nu se înrudesesc cu neamul Rivers – să primească dregătorii. Celor din neamul Rivers le voi lua dregătoriile și întinsele pământuri. În acești ani îmi voi pune pecetea pe Anglia și poporul va ști că am fost un bun ocrotitor și un frate bun. Iar tânărului Edward îi voi arăta ce om mareț a fost tatăl lui – și cu cât de mareț ar fi putut să fie dacă nu s-ar fi amestecat femeia aceea.

— Voi veni la Londra de îndată ce vei trimite după mine, îi făgăduiesc. Iar aici ne vom ruga pentru sufletul lui Edward. A fost un mare păcătos, dar unul fermecător.

Richard clatină din cap.

— A fost trădat de femeia căreia i-a dat cel mai înalt rang din regat. Dragostea l-a prostit. Dar voi avea grijă ca părțile cele mai bune ale moștenirii sale să-i fie trecute băiatului său. Voi face din el un nepot demn al tatălui meu. (Tace o clipă.) Cât despre Ea, o voi trimite înapoi în satul din care a venit! Jură el într-un moment neobișnuit de înverșunare. Se va retrage la o abație și va trăi în pustnicie. Ne-a ajuns cât am văzut-o, ca și pe nenumărații ei frați și surori. Neamul Rivers e terminat în Anglia, îl voi înlătura!

Richard pornește la drum chiar în ziua aceea. Se oprește la York, unde jură, împreună cu toată suflarea orașului, credința nepotului său. Le spune orășenilor că îl vor cinsti pe răposatul rege prin credința față de fiul lui, apoi pleacă mai departe spre Londra.

După aceea nu mai primesc vești de la el. Tăcerea nu mă îngrijorează, căci e pe drum – despre ce să-mi scrie, în afară de încetineala înaintării și de noroiul acestor zile de primăvară? Știu că se întâlnește cu ducele de Buckingham, tânărul Henry Stafford, care a fost însurat împotriva voinței sale cu Catherine Woodville la vremea când erau amândoi copii și care a rostit condamnarea la moarte a lui George, călcându-și pe cuget, ca să le facă pe plac nevestei lui și surorii acesteia. Știu că William Hastings, prietenul credincios al regelui, i-a scris lui Richard să vină neîntârziat și l-a prevenit de dușmănia reginei. Marii lorzi se vor strânge ca să-l apere pe tânărul Edward, moștenitorul tronului tatălui său. Știu că cei din familia Rivers vor vrea să-și înconjoare moștenitorul și să-l ocrotească de

oricine din afară – dar cine poate să-i spună nu lui Richard, fratele regelui, declarat lord protector al Angliei?

Castelul Middleham, Yorkshire, mai 1483

La jumătatea lunii mai primesc un răvaș de la soțul meu, scris de mână lui și pecetluit cu pecetea lui. Mă duc în odaia mea, departe de zarva casei, și îl citesc în lumina puternică revărsată prin geamurile de sticlă străvezie.

Vei auzi că încoronarea nepotului meu va avea loc pe 22 iunie, dar să nu vii la Londra până nu-ți scriu cu mână mea să vii. Londra e un loc nesigur pentru toți cei care nu sunt aliați juruiți sau rude cu neamul Rivers și cu prietenii lor. Ea și-a dat arama pe față și sunt pregătit pentru tot ce poate fi mai rău. Nu vrea să fie regină văduvă, nădăjduiește să devină regentă. Trebuie s-o înfrunt ca pe un dușman și nu uit de fratele meu, George, de sora ta și de pruncul lor.

Mă duc la bucătărie, unde focul cel mare arde zi și noapte, fac hârtia ghemotoc și o împing sub buștenii ce licăresc, așteptând până când se preschimbă în scrum. N-am de făcut altceva decât să aștept vești.

Afară, în curtea grajdurilor, copiii privesc cum fierarul le potcovește călușii. Totul e pașnic și obișnuit: flacăra din vatra fierarului, fumul ce se ridică din copită în aburi cu miros acru. Fiul meu, Edward, își ține de căpăstru calul cel nou, un animal frumos, cu trup îndesat și picioare scurte, în timp ce fierarul prinde între genunchi copita calului și bate cuiele. Îmi încrucișez degetele în vechiul semn împotriva vrăjitoriei și mă cutremur când simt o pală de aer rece venind dinspre ușa lăptăriei. Dacă regina își dă arama pe față și soțul meu e pregătit pentru tot ce poate fi mai rău, înseamnă că dușmănia ei față de mine și ai mei va fi limpede pentru toți. Poate că stârnește chiar acum, cu un fluierat, un vânt aducător de molimă care să bată asupra mea. Poate că aruncă chiar acum un blestem asupra brațului drept al soțului meu, cel care ține spada, îi slăbește puterea, îi corupe aliații, picură vorbe otrăvitoare despre el în mintea oamenilor.

Mă răsucesc pe călcâie și mă duc în capelă, unde îngenunchez și mă rog ca Richard să fie puternic împotriva lui

Elizabeth Woodville și a tuturor rubedeniilor ei, bărbați și femei, și a numeroșilor aliați pe care și i-a făcut. Mă rog ca Richard să dea dovadă de hotărâre și forță, mă rog să folosească orice arme îi stau la îndemână, căci ea cu siguranță nu se va da îndărăt de la nimic ca să-și așeze fiul pe tron și să ne vadă doborâți. Mă gândesc cum m-a învățat Margareta de Anjou, că uneori vin vremuri când trebuie să fii pregătit să faci orice ca să te aperi, pe tine sau rangul pe care îl meriți, și trag nădejde că soțul meu e pregătit pentru orice. N-am de unde să știu ce se petrece la Londra, însă mă tem de începutul unui nou război; de astă dată potrivnicii vor fi fratele bun al regelui și regina lui cu inimă prefăcută. Și trebuie, trebuie neapărat să triumfăm!

Aștept. Trimit un soldat din garda noastră cu un răvaș la Richard, în care îl rog fierbinte să-mi dea vești. Îl previn în legătură cu dușmănia reginei:

Știi că ea are puteri; păzește-te așadar de ele. Fă orice e nevoie ca să aperi moștenirea fratelui său și siguranța noastră.

Singură la Castelul Middleham, îmi petrec fiecare după-amiază cu copiii, de parcă numai veghind fără încetare aș putea să împiedic un vânt fierbinte de molimă să se abată dinspre Londra asupra lor, să opresc din zbor o săgeată slobozită la momentul nepotrivit, să mă încredințez că noul cal e bine dresat și că Edward îl poate stăpâni. Dacă aș putea să-mi țin fiul în brațe ca pe vremea când era prunc, nu i-aș mai da drumul. N-am pic de îndoială că ochii cenușii ai reginei sunt îndreptați spre noi, că mintea ei e pornită împotriva soțului meu, că uneltește și ne dorește moartea, că acum, în sfârșit, fără puțință de tăgadă, suntem noi împotriva ei.

Castelul Middleham, Yorkshire, iunie 1483

În fiecare dimineață, după liturghie, urc pe acoperișul turnului de la miazăzi și cercetez cu privirea drumul dinspre Londra. Într-o zi zăresc vălătucii de praf ce se ridică de pe drumul bătătorit după trecerea a șase călăreți și-i strig slujnicei mele:

— Du-i pe copii în sală și spune gărzii să dea alarma! Vine cineva!

Privirea ei neliniștită și iuțeala cu care pornește pe scări în jos îmi arată că nu sunt singura care știe că soțul meu, departe de a fi asigurat succesiunea la tron a nepotului său, e în primejdie și că primejdia ar putea să se abată chiar și asupra noastră, aici, în căminul nostru, mai ferit ca oricare altul.

Aud poarta-ghilotină coborând cu un zăngănit și scârțâitul podului mobil ridicat, apoi pașii oștenilor care dau fuga pe zidurile castelului. Când intru în sala cea mare, copiii mă așteaptă. Margaret își ține strâns fratele de mână; Edward și-a pus la brâu sabia scurtă și pe chipul lui palid se citește hotărârea. Se lasă toți trei în genunchi ca să-i binecuvânteze și, când îmi așez mâna pe creștetele lor calde, mai că-mi vine să plâng de frică pentru toți trei. Le spun cu toată liniștea de care sunt în stare:

— Niște călăreți se apropie de castel. Poate că sunt trimișii tatălui vostru, dar cum țara e atât de frământată, nu îndrăznesc să risc. De asta am trimis după voi.

Edward se ridică în picioare.

— Nu știam că țara e frământată.

Clatin din cap.

— Am greșit zicând asta. În țară e pace, poporul așteaptă domnia dreaptă a tatălui vostru ca regent. Curtea e frământată, căci cred că regina va încerca să cârmuiască în locul fiului ei. S-ar putea să încerce să devină regentă. Mă chinuie neliniștea pentru tatăl vostru, pe care jurământul făcut regelui îl obligă să-l ia pe prințul Edward în grija lui, să-l învețe să domnească și să-l așeze pe tron. Dacă mama prințului i se pune împotrivă, tatăl vostru va trebui să judece și să treacă la fapte cu iuțeală și cu forță.

— Dar ce-ar putea face regina? mă întreabă mica Margaret. Ce ne-ar putea face, nouă sau unchiului?

— Nu știu. De asta suntem pregătiți pentru un atac, dacă s-ar abate vreunul asupra noastră. Dar aici suntem în siguranță, oștenii sunt puternici și bine pregătiți, iar oamenii de la castel ne sunt credincioși. Întreg nordul Angliei îl va sprijini pe tatăl vostru ca și când el însuși ar fi rege. (Încerc să le zâmbesc.) Pesemne că sunt temătoare. Dar tatăl meu era mereu pregătit pentru apărare. Tatăl meu ridica întotdeauna podul mobil dacă nu-l cunoștea pe oaspete.

Așteptăm cu urechile ciulite. Îl aud pe căpitanul gărzii cerându-le nou-veniților să spună cine sunt și apoi răspunsul lor nedeslușit. Aud zornăitul lanțurilor podului mobil ce coboară și bufnitura cu care se proptește de malul celălalt al șanțului de apărare. Poarta-ghilotină se ridică scârțâind.

— Suntem în siguranță, le spun copiilor. Sunt prieteni care ne aduc un mesaj.

Aud pași pe treptele de piatră ce duc spre sală, apoi garda mea deschide ușa și sir Robert Brackenbury, prietenul lui Richard din copilărie, intră zâmbind.

— Să-mi fie cu iertare dacă v-am speriat, milady, spune el ingenunchind și întinzându-mi o scrisoare. Am venit în grabă. Poate că ar fi trebuit să trimit pe cineva înainte, să vă spună că sunt oamenii mei.

— Mi s-a părut cuminte să fiu prevăzătoare, răspund.

Iau scrisoarea și-i fac semn doamnei mele de companie să-i dea lui sir Robert un pahar cu bere slabă.

— Puteți pleca, le spun copiilor și femeilor. Vreau să vorbesc cu sir Robert.

Edward șovăie:

— Pot să-l întreb pe sir Robert dacă tatăl meu e sănătos și în siguranță?

Sir Robert se întoarce spre el și se apleacă, așa încât să ajungă la aceeași înălțime cu băiatul de zece ani, și le vorbește cu blândețe tuturor celor trei copii:

— Când am plecat din Londra, tatăl vostru era sănătos și făcea foarte bine. Îl are pe prințul Edward în grijă și se va îngriji ca nepotul lui să urce pe tron când vine vremea.

Copiii îmi fac o plecăciune și ies din odaie. Aștept până se închide ușa în urma lor, apoi despățuresc scrisoarea. Richard

e scurt, ca de obicei:

Cei din neamul Rivers uneltesc împotriva noastră și împotriva tuturor vechilor lorzi ai Angliei. Plănuiesc să înlocuiască spița Plantagenet cu a lor. Am găsit arme ascunse și bănuiesc că pun la cale o răscoală și moartea noastră, a tuturor: Voi apăra de ei țara și pe noi. Vino la Londra, am nevoie să fi văzută alături de mine și-ți doresc tovărășia. Lasă cu copiii o gardă puternică.

Împăturesc scrisoarea cu grijă și o bag în buzunarul rochiei. Sir Robert așteaptă, în picioare, să-i vorbesc.

— Spune-mi ce se întâmplă, îi poruncesc.

— Regina aduna oaste și plănuia să-și așeze fiul pe tron. L-ar fi înlăturat pe stăpânul nostru din protectorat și n-ar fi existat regență. Voia să-și așeze fiul pe tron, iar ea și fratele ei, Anthony Woodville, ar fi cârmuit Anglia prin băiat.

Încuviințez din cap, abia îndrăznind să respir.

— Stăpânul nostru l-a prins pe prințul Edward în timp ce bărbații din familia reginei îl duceau de la Ludlow la Londra. Stăpânul nostru i-a închis pe Anthony Woodville, fratele reginei, și pe Richard Grey, fiul ei din prima căsătorie, și l-a luat pe băiat în grija lui. Când am ajuns la Londra, am aflat că regina a fugit în sanctuar.

Îmi scapă un icnet de uimire.

— A intrat în sanctuar?

— O mărturisire limpede a vinovăției. Și-a luat copiii cu ea. Stăpânul nostru l-a dus pe prinț în apartamentul regal din Turn, pregătindu-l de încoronare, iar Consiliul Coroanei l-a declarat lord protector, potrivit dorinței fratelui său, regele. Regina nu vrea să ia parte la încoronare sau să-i elibereze pe tânărul prinț și pe prințese din sanctuar, ca să-l poată sluji pe fratele lor.

— Ce face acolo?

Sir Robert se strâmbă.

— Fără îndoială, uneltește de sub pavăza sanctuarului să răstoarne protectoratul. Fratele ei a poruncit flotei să ridice ancora și să iasă în larg, așa că ne pregătim pentru un atac dinspre fluviu. (Îmi aruncă o privire.) Stăpânul meu crede că regina practică vrăjitoria, ascunsă în sanctuar.

Îmi fac cruce și pipăi talismanul din buzunar pe care mi l-a dat George ca să mă ocrotească de farmecele ei.

— Spune că îl doare brațul drept, îl furnică și-l doare. Crede că ea încearcă să-i slăbească puterile.

Îmi dau seama că mi-am încleștat mâinile.

— Ce poate face stăpânul nostru ca să se apere?

— Nu știu, răspunde nefericit sir Robert. Nu știu ce poate face. Iar tânărul prinț întreabă neconținut de mama și de tutorele lui, Anthony Woodville. Fără doar și poate, de îndată ce e încoronat, va cere să-i aibă în preajmă și atunci cei doi vor cârmui țara prin el. Eu cred că milord va trebui să-l țină pe prinț ca pupilul lui, fără să-l încoroneze, până când reușește să cadă la o învoială cu familia. O cere chiar siguranța lui. Dacă fiul reginei urcă pe tron, ea redobândește puterea. Va lua cu siguranță măsuri împotriva stăpânului nostru – și împotriva voastră și a fiului vostru. Odată ce pune mâna pe putere prin fiul ei, milord e ca și executat.

Mi se înmoaie genunchii la gândul vrăjmășiei tăcute, tainice, pe care o nutrește regina față de Richard, de mine și de copii; mă sprijin de piatra căminului.

— Fruntea sus! spune încurajator sir Robert. Știm care e pericolul și suntem înarmați împotriva lui. Stăpânul nostru își va chema la arme oamenii credincioși din nord. Îi va chema la Londra. Îl are pe prinț în mâinile sale și e pregătit pentru orice ar putea să încerce regina. Nu trebuie să-l încoroneze până nu obține o învoială. Poate să-l țină acolo până când se înțelege cu ea.

— Spune să merg la el.

— Am poruncă să vă însoțesc, întărește sir Robert. Plecăm mâine-dimineață?

— Da. De cum se luminează.

* * *

Copiii coboară în curtea grajdurilor ca să mă petreacă. Îi sărut pe rând, iar ei ingenunchează ca să le dau binecuvântarea. Mi-e cumplit de greu să plec fără ei, dar să-i iau la Londra ar însemna să-i supun la primejdii necunoscute. Ținându-se foarte drept, fiul meu, Edward, îmi spune:

— Voi avea grijă de verii mei, milady mamă. Să nu te temi

pentru noi. Voi apăra Castelul Middleham pentru tata, orice-ar fi.

Zâmbesc, ca să vadă că sunt mândră de ei, dar mi-e greu să le întorc spatele și să încalec. Îmi șterg lacrimile cu dosul mânușii și le spun:

— Voi trimite după voi de îndată ce voi putea. Mă voi gândi la voi în fiecare zi și mă voi ruga pentru voi în fiecare noapte.

Apoi sir Robert dă semnalul și micul nostru grup tropotește pe sub bolta porții-ghilotină, trece podul mobil și pornește pe drumul spre miazăzi, către Londra.

La fiecare popas auzim noi zvonuri nelămurite. La Pontefract, lumea spune că încoronarea a fost amânată fiindcă nobilii din Consiliul Coroanei s-au făcut părtași cu regina într-o uneltire trădătoare. La Nottingham, unde petrecem noaptea la castel, oamenii spun că regina avea de gând să-și așeze pe tron fratele, pe Anthony Woodville, iar alții, mai numeroși, zic că voia să-l facă lord protector. În apropiere de Northampton, aud pe cineva jurând că regina și-a trimis toți copiii afară din țară, la cumnata ei Margaret, în Flandra, căci se teme că Henry Tudor va veni și va pune mâna pe tron.

În apropiere de St. Albans, un vânzător de mărunțișuri merge alături de mine cale de câteva mile și-mi spune că a auzit de la unul dintre mușteriii săi cei mai vrednici de respect că regina nu e câtuși de puțin regină, ci o vrăjitoare care l-a fermecat pe rege, iar copiii lor nu sunt moștenitori adevărați, ci au fost zămislîți prin magie. Omul are la îndemână o nouă baladă: povestea Melusinei, vrăjitoarea apelor, care și-a luat înfățișare de muritoare ca să aducă pe lume copii cu bărbatul ei și apoi a ieșit la iveală că era, de fapt, o știmă a apelor. N-are niciun rost să-l ascult cântând cu patimă balada și e o neghiobie să plec urechea la zvonuri ce nu fac decât să-mi hrănească frica de răutatea reginei, dar nu mă pot opri. Mai rău e că toată suflarea țării face același lucru – toți plecăm urechea la zvonuri și ne întrebăm ce va face regina. Toți ne rugăm ca Richard să fie în stare s-o împiedice să-și așeze fiul pe tron și să-și lase fratele să-l îndrume, împingând astfel din nou țara la război.

Când trecem prin Barnet, satul în care oamenii și-l amintesc și azi pe tatăl meu luptându-se cu această regină și cu familia ei, fac un ocol pe la micuța capelă ridicată pe câmpul de luptă

și aprind o lumânare pentru el. Undeva pe-aproape sub porumbul care se coace, se află trupurile oștenilor lui, îngropați acolo unde au căzut, și al lui Midnight, calul care și-a dat viața în slujba lui. Acum știu că ne așteaptă o nouă bătălie și că, de astă dată, ginerele tatălui meu este – trebuie să fie – făcătorul de regi, eminența cenușie.

Castelul Baynard, Londra, iunie 1483

Descalec iute, urc scările în fugă și intru în odăile noastre. Într-o clipă, brațele lui Richard mă cuprind strâns și ne agățăm unul de altul ca și cum am fi scăpat dintr-un naufragiu. Ne ținem în brațe cum ne-am ținut când, aproape copii, am fugit împreună ca să ne căsătorim. Mi-l amintesc încă o dată ca pe singurul bărbat care mă poate ocroti, iar el mă ține în brațe ca și cum aș fi singura femeie pe care și-a dorit-o vreodată.

— Mă bucur din toată inima că ești aici! Îmi spune el la ureche.

— Mă bucur din toată inima că ești teafăr! îi răspund.

Facem un pas înapoi ca să ne uităm unul la altul, de parcă nu ne-ar veni să credem că am răzbit prin aceste zile primejdioase.

— Ce se întâmplă? întreb.

Richard se uită la ușă, să se încredințeze că e închisă, și-mi spune:

— Am scos la iveală o parte dintr-un complot. Jur că se întinde prin toată Londra, dar i-am dat cel puțin de un capăt. Amanta lui Edward, Elizabeth Shore, a jucat rolul de mijlocitoare între Elizabeth Woodville și prietenul regelui, William Hastings.

— Dar nu Hastings a trimis după tine? îl întrerup. Nu el voia ca prințul să fie luat din grija familiei Rivers? Nu el te-a prevenit să vii iute?

— Ba da. Când am sosit la Londra, mi-a spus că se teme de puterea neamului Rivers. Acum a schimbat tabăra. Nu știu cum a reușit ea să-i vorbească, dar l-a vrăjit, cum vrăjește pe toată lumea. Oricum, am aflat la timp. Ea și-a alcătuit un cerc de uneltitori, împotriva ultimei dorințe a fratelui meu și împotriva mea. Aceștia sunt Hastings, poate arhiepiscopul Rotherham, episcopul Morton cu siguranță și poate Thomas, lordul Stanley.

— Soțul lui Margaret Beaufort?

El încuviințează din cap. E o veste proastă pentru noi, căci lordul Stanley are reputația de-a se afla întotdeauna de partea taberei învingătoare; dacă e împotriva noastră, înseamnă că n-

avem șanse prea mari.

— Nu vor să-l încoronez pe băiat și să-i fiu cel mai de seamă sfetnic. Vor ca el să se afle în grija lor, nu într-a mea. Vor să-l ia de lângă mine, să aducă iar neamul Rivers la putere și să mă închidă pentru trădare. Apoi îl vor încorona sau vor declara o regență, cu Anthony Woodville drept lord protector. Băiatul a devenit un premiu. Micul prinț a devenit un pion.

Clatin din cap.

— Ce vei face?

El zâmbește sumbru.

— A, îi voi închide eu pe ei pentru trădare! Uneltirea împotriva lordului protector înseamnă trădare, căci rangul meu este precum al regelui. Îi am deja în mâini pe Anthony Woodville și Richard Grey. Îi voi aresta și pe Hastings și pe episcopi, ca și pe Thomas, lordul Stanley.

Se aude o bătaie la ușă și doamnele intră cu cuferele mele cu haine.

— Nu aici, le poruncește soțul meu. Alteța Sa și cu mine vom dormi în odăile din spatele casei.

Doamnele fac o reverență și ies.

— De ce nu stăm în odăile noastre obișnuite? întreb.

Întotdeauna stăm în încăperile frumoase ce dau spre fluviu.

— În spatele casei suntem mai în siguranță. Fratele reginei a scos flota pe mare. Dacă urcă pe Tamisa și ne bombardează, ne-ar putea lovi chiar pe noi. Casa asta n-a fost niciodată fortificată – dar cine s-ar fi gândit că ne va paște un atac dinspre fluviu din partea propriei noastre flote?

Mă uit pe ferestrele largi la priveliștea pe care o iubesc: fluviul și corăbiile, podurile plutitoare, micile bărci, barjele și șlepurile trecând în tihnă.

— Fratele reginei ar putea să ne bombardeze? De pe fluviul nostru, Tamisa? În propria noastră casă?

Richard încuviințează din cap.

— Trăim o vreme a minunării. În fiecare dimineață mă trezesc și încerc să mă dumiresc ce nouă drăcie mai scornește ea.

— Pe cine avem de partea noastră?

E întrebarea pe care tatăl meu o puneă întotdeauna.

— Buckingham ni se arată prieten credincios; își urăște nevasta care i-a fost băgată pe gât, împreună cu toată familia

Rivers. Are la îndemână o avere și mulți soldați. Pot să mă bizui, firește, pe toți oamenii mei din nord; pe John Howard, pe prietenii mei, pe rudele prin alianță ale mamei, pe cei din familia ta, desigur, așadar toți cei cu numele Neville...

Ascult cu mare luare-aminte.

— Nu ajunge, îi spun. Și cei mai mulți sunt din nord. Ea poate să-i cheme la arme pe toți lorzii din suita regală și pe toți cei din familia ei, căroro le-a încredințat dregătorii dintre cele mai înalte. Poate să ceară ajutor din Burgundia, de la rudele ei din Europa. Poate că a încheiat deja o alianță cu regele Franței. Francezii ar sprijini-o pe ea, nu pe tine, socotind că e mai ușor să stârnească necazuri când e o femeie la putere. Și de îndată ce vor afla că ești la Londra, scoțienii nu vor scăpa prilejul să iasă la luptă.

— Știu, încuviințează Richard. Dar îl am pe prinț în grija mea. Acesta e atuul meu cel mare. Ții minte cum era cu bătrânul rege Henric? Dacă regele se află în mâinile tale, nu ți se poate împotrivi nimeni: puterea e în mâna ta.

— Asta dacă nu încoronezi pur și simplu alt rege, îi aduc aminte. Cum a făcut tatăl meu cu fratele tău. Îl avea pe Henric, dar l-a încoronat pe Edward. Dacă ea își așază pe tron celălalt fiu? Chiar dacă adevăratul moștenitor se află în grija ta?

— Știu. Trebuie să fac în așa fel încât să-l iau în grijă și pe al doilea fiu al ei. Trebuie să am în mâini pe oricine s-ar putea pretinde rege.

* * *

Mama lui Richard și cu mine ne ținem de urât în odăile din spate ale Castelului Baynard. Gălăgia supărătoare a străzilor înghesuite pătrunde prin ferestrele deschise, duhoarea Londrei intră odată cu aerul fierbinte, dar Richard ne-a cerut să nu călcăm în grădinile răcoroase ce coboară către fluviu și să nu ne apropiem niciodată de ferestrele care dau spre apă. Nu avem voie să ieșim pe străzi fără o gardă înarmată. Nu știe dacă nu cumva neamul Rivers n-a pus pe urmele noastre ucigași. Ducea e palidă de neliniște; ține în mâini o broderie, dar lucrează la nimereală, ridicând-o și lăsând-o iarăși în poală la cel mai mic zgomot venit dinspre stradă.

— Doamne, cât îmi doresc s-o execute! spune ea pe neașteptate. Să sfârșească cu ea! Cu ea și cu toți copiii ăia zămisliți pe căi necinstite!

Nu răspund. Vorbele ei îmi oglindesc atât de bine gândurile, încât nu îndrăznesc să încuviințez.

— N-am avut nici măcar o zi tihnită sau fericită de când l-a fermecat pe fiul meu Edward! urmează ea. Din pricina ei a pierdut dragostea tatălui tău, a pierdut șansa unei căsnicii onorabile care ar fi adus pacea între noi și Franța. Edward a azvârlit pe geam onoarea familiei lui când a adus în casa noastră neamul ei dârz, iar acum ea își va așeza pe tronul nostru unul dintre băieții zămisliți prin farmece! Ea i-a zis să-l omoare pe George – știu bine, am fost de față când l-a sfătuit. Singur, Edward n-ar fi hotărât niciodată să-l osândească la moarte. Iscoada ei ți-a omorât sora! Iar acum pune la cale moartea lui Richard, ultimul meu fiu în viață. În ziua când el va cădea din cauza vrăjilor ei, îmi va fi luat toți fiii, până la unul!

Încuviințez din cap, neîndrăznind să spun nimic cu voce tare.

— Richard e suferind, murmură ea. Jur că e mâna ei! Spune că îl doare umărul și nu poate dormi. Dacă ea strânge un laț în jurul inimii lui? Ar trebui s-o prevenim că, dacă-i clinește fie și un fir de păr din cap, îi vom omorî băiatul.

— Are doi băieți, o întrerup. Are două șanse la tron. Omorându-l pe prințul Edward, n-am face decât să-i dăruim tronul prințului Richard.

Ducesa Cecily îmi aruncă o privire uimită. Nu știa că sunt atât de îndârjită. Dar nu știe că mi-am văzut sora țipând de durere, căznindu-se să aducă pe lume un prunc în bătaia unui vânt vrăjitoresc și murind de o otravă vrăjitoarească. Dacă am avut vreodată inima simțitoare, atunci a fost frântă și înfricoșată prea des. Am și eu un fiu de apărat, și pe micii lui veri. Am un soț care se plimbă noaptea de colo-colo prin odaia de culcare, frecându-și brațul drept, când durerea îl scoală din somn.

— Richard va trebui să-l ia în grijă și pe celălalt băiat, spune ducesa. Trebuie să-i avem pe amândoi moștenitorii Rivers.

În seara aceea, Richard intră și ne salută căzut pe gânduri pe mama lui și pe mine. Străbatem sala cea mare ca să luăm cina la masa principală, iar Richard dă din cap încruntat când oamenii îi strigă numele. Toți știu că suntem în primejdie; ne simțim ca o casă sub asediu. Când se sprijină pe brațul drept ca să se așeze la locul lui obișnuit, brațul îi cedează, iar el se împiedică și-și prinde umărul cu mâna.

— Ce-i? șoptesc iute.

— Brațul. Își pierde forța. E lucrătura ei, știu bine!

Îmi ascund frica și zâmbesc către sală. Negreșit se află aici oameni care îi vor spune totul reginei, ascunsă între zidurile întunecoase ale sanctuarului. Îi vor spune că dușmanul ei e vulnerabil. Ea nu se află departe – puțin mai jos pe fluviu, în odăile mohorâte de sub Abația Westminster. Aproape că-i simt prezența în sală, ca o răsuflare rece, bolnavă.

Richard își cufundă mâinile în vasul de argint care îi e adus și apoi și le șterge pe șervetul de in. Slujitorii aduc mâncarea din bucătărie și împart bucatele la toate mesele.

— O treabă urâtă azi, îmi spune încet Richard.

Maică-sa, aflată de cealaltă parte a lui, se apleacă în față să asculte.

— Aveam dovezi ale complotului pe care-l bănuiam, între Hastings și regină. Târfa lui era mijlocitoarea. Morton era amestecat și el. I-am acuzat la întrunirea Consiliului Coroanei și i-am închis.

— Foarte bine, spune pe dată mama lui.

— Vor fi judecați? întreb.

El clatină din cap și răspunde scurt:

— Nu. N-a fost timp. Aceștia sunt sorții războiului. Am pus să i se taie capul lui Hastings în Turn. Pe Morton l-am dat în grija lui Henry Stafford, ducele de Buckingham. Pe Rotherham și pe Thomas, lordul Stanley îi voi ține sub bănuială. Am pus să le fie cercetate în amănunt reședințele, în căutare de dovezi, și îi voi executa dacă aflu că uneltesc împotriva mea.

Nu scot o vorbă în timp ce un slujitor ne aduce tocană de pui, dar după ce pleacă mai departe, întreb în șoaptă:

— I-ai tăiat capul? Lui William Hastings? Fără judecată? Așa, pur și simplu?

Maică-sa mă fulgeră cu privirea.

— „Așa, pur și simplu”! repetă ea. De ce nu așa, pur și simplu? Crezi că regina a cerut judecată dreaptă pentru fiul meu? Crezi că George a fost judecat cu dreptate când ea a stăruit să fie omorât?

— Nu, răspund, recunoscând că e adevărat ce spune.

— Oricum ar fi, fapta e împlinită, spune Richard rupând o pâine albă. Nu puteam să-l așez pe prinț pe tron câtă vreme Hastings era în cârdășie cu regina împotriva mea. De cum ar fi fost încoronat rege și liber să-și aleagă sfetnicii, ei mi l-ar fi luat și i-ar fi așezat dinainte condamnarea mea la moarte. Iar el ar fi semnat-o. Văd limpede, când stau de vorbă cu el, că e băiatul lor din cap până-n picioare, e cu totul la cheremul lor. Voi porunci să fie executați și Anthony Woodville, Richard Grey și Thomas Vaughan, ruda lor. Toți trei l-ar conduce pe prinț, întorcându-l împotriva mea. Când vor fi morți, voi fi în siguranță. (Se uită la chipul meu uluit.) Numai așa îl pot încorona. Trebuie să-i distrug pe aliații mamei lui. Trebuie să fac din el un rege cu un singur sfetnic: eu însumi. După moartea lor, o voi mai avea de înfruntat doar pe ea – complotul e distrus.

— Va trebui să te bălăcești în sângele unor oameni nevinovați, spun sec.

El mă privește în ochi fără șovăială.

— Ca să-l așez pe tron. Ca să fac din el un rege bun, nu marioneta lor: da, asta va trebui să fac.

* * *

În sanctuarul ei întunecos, regina își face vrăjile și șoptește descântece împotriva noastră. Știu că asta face. Aproape că-i simt dușmănia apăsând precum negura fluviului ferestrele zăvorâte ale odăilor dosnice din Castelul Baynard. Aud de la doamnele mele de companie că regina și-a dat al doilea fiu în grija cardinalului Bouchier, prieten și rudă cu ea. Cardinalul i-a jurat că băiatul va fi în siguranță, apoi l-a luat pe micul Richard de lângă ea și l-a dus la fratele lui, Edward, în odăile regale din Turn, ca să se pregătească pentru încoronare.

Nu-mi vine să cred că lucrurile merg înainte. Chiar dacă-i ținem pe băieți la noi, chiar dacă-i ducem la Castelul Middleham și-i tratăm ca pe copiii noștri, prințul nu e un copil

obișnuit. E un băiat de doisprezece ani crescut să fie rege. Își adoră mama și n-o va trăda niciodată. A fost educat, școlit și sfătuit de unchiul lui, Anthony Woodville; nu-și va revărsa niciodată dragostea și loialitatea asupra noastră – pentru el suntem niște străini, ba poate chiar i s-a spus că-i suntem dușmani. Cei din neamul Rivers l-au ținut în puterea lor din pruncie, e un copil modelat numai și numai de ei și acest lucru nu mai poate fi schimbat. Maică-sa l-a câștigat de partea ei, îndepărtându-l de noi, adevărata lui familie, așa cum și-a câștigat și soțul, îndepărtându-l de frații lui. Richard va încorona un băiat care, crescând, îi va deveni cel mai primejdios vrăjmaș – oricât de multă bunătate i-am arăta. Richard o va face pe Elizabeth Woodville mama regelui Angliei. Ea va prelua titlul de „eminență cenușie” al tatălui meu. N-am nici cea mai mică îndoială că va face exact ce-ar fi făcut tata: va aștepta momentul potrivit și apoi își va înlătura treptat toți rivalii.

— Ce altceva pot face? mă întreabă Richard. Ce altceva pot face, dacă nu să-l încoronez pe băiatul care a fost crescut să-mi fie dușman? E fiul fratelui meu și nepotul meu! Chiar dacă sunt de părere că a fost crescut ca să-mi fie dușman, ce altceva ar fi onorabil să fac?

Lângă foc, mama lui înalță capul ca să asculte. Simt privirea ochilor ei de un albastru întunecat ațintită asupra mea. Aceasta e femeia care a stat la răspântia orașului Ludlow și a așteptat ca oștirea destrăbălată a reginei celei rele să dea năvală pe porți. Aceasta e o femeie care nu se teme de multe. Dă din cap, ca pentru a-mi îngădui să rostesc singurul lucru posibil, bățător la ochi. Spun simplu:

— Ai face bine să iei tronul.

Richard se uită la mine. Mama lui zâmbeste și-și lasă lucrul de mână deoparte. N-a mai făcut de zile întregi o împunsătură ca lumea. Urmez:

— Fă ce a făcut fratele tău – nu o dată, ci de două ori. I-a luat lui Henric tronul în bătălie nu o dată, ci de două ori, iar Henric avea un drept mult mai întemeiat la tron decât băiatul Rivers. Băiatul nu e nici măcar încoronat, nici măcar n-a fost uns. Nu e decât un pretendent la tron, iar tu ești alt pretendent. Chiar dacă e fiul regelui, e un copil, ba s-ar putea să nici nu fie legitim, ci bastard, unul între mulți. Tu ești

fratele regelui și ești bărbat, pregătit să domnești. Ia-i tronul! E lucrul cel mai sigur pentru Anglia și cel mai bun pentru familia ta și pentru tine!

Simt că bățile inimii mi se iuțesc dintr-odată de ambiție, ambiția tatălui meu: aceea de-a fi, până la urmă, regina Angliei.

— Edward m-a numit lord protector, nu moștenitorul lui, spune sec Richard.

— El n-a cunoscut niciodată firea reginei, răspund cu aprindere. A intrat în mormânt sub vraja ei. A fost prostul ei.

— Băiatul nici măcar nu e moștenitorul lui Edward, spune pe neașteptate mama lui.

Richard ridică mâna ca s-o oprească.

— Anne nu știe de asta.

— E timpul să afle, spune ea scurt, apoi se întoarce spre mine. Edward a fost însurat cu o doamnă, o rubedenie de-a ta: Eleanor Butler. Știi?

— Știam că i-a fost... (Îmi caut cuvintele.) Favorită.

— N-a fost doar târfa lui, ci s-au și cununat în taină, spune fără fereală ducesa. Același renghi pe care i l-a jucat lui Elizabeth Woodville. I-a făgăduit că o ia de nevastă, a înșirat niște vorbe goale în fața unui popă neștiutor de carte...

— N-a fost nicidecum un popă neștiutor de carte, o întrerupe Richard de la locul lui, uitându-se încruntat la foc, sprijinit cu o mână de cămin. L-a pus pe episcopul Stillington să officieze cununia cu Eleanor Butler.

Mama lui ridică din umeri.

— Așadar, căsătoria aia a fost valabilă. Cea cu femeia Woodville a fost oficiată de un popă fără nume și poate fără chemare. Căsătoria cu Elizabeth Woodville a fost falsă. Era bigamie.

— Poftim? o întrerup, fără să înțeleg o iotă. Milady mamă, ce vrei să spui?

— Întreabă-ți soțul! Episcopul Stillington a povestit chiar el cu gura lui, nu? îl întreabă ea pe Richard. Episcopul a stat deoparte și n-a spus nimic când Edward a nesocotit-o pe lady Eleanor, iar ea s-a retras la mănăstire. Edward l-a răsplătit pentru că și-a ținut gura. Dar când a văzut că neamul Rivers își așază pe tron băiatul, care e un bastard, episcopul s-a dus la soțul tău și i-a spus tot ce știa: că Edward era însurat când

a făcut înțelegerea secretă cu Elizabeth Woodville. Chiar dacă ar fi avut un preot adevărat, chiar dacă ar fi avut o slujbă adevărată, tot nu înseamnă nimic. Edward era deja însurat! Copiii aceia, toți, sunt bastarzi! Nu există o Casă de Rivers, nu există regină! Ea e o țiitoare, iar fiii ei bastarzi sunt pretendenți. Atât.

Mă întorc uluită spre Richard.

— E adevărat?

El îmi aruncă o privire fugară, hărțuită și spune scurt:

— Nu știu. Episcopul zice că i-a cununat pe Edward și pe lady Eleanor, într-o ceremonie după rânduiești. Amândoi sunt morți. Edward a pretins că Elizabeth Woodville e soția lui și că fiul ei îi e moștenitor. Nu trebuie să respect dorința fratelui meu?

— Nu, răspunde fără înconjur maică-sa. Nu atunci când a dorit ce nu se cuvine. Nu trebuie să așezi pe tron un bastard, în locul tău.

Richard se întoarce cu spatele la foc, cuprinzându-și umărul cu palma, și o întreabă:

— De ce n-ai vorbit mai demult despre asta? De ce am aflat de la episcopul Stillington?

Ducesa își ia lucrul de mână.

— Ce era de zis? Toată lumea știe că o urăsc și mă urăște. Cât trăia Edward și era pregătit s-o numească soția lui și să-i recunoască odraslele, ce însemnătate avea ce spuneam eu? Ce spunea oricine? Episcopului Stillington îi astupase gura, eu de ce să vorbesc deschis?

Richard clatină din cap.

— Au umblat bârfe despre Edward încă de când a urcat pe tron.

— Iar despre tine, nici măcar un cuvânt, îi amintește maică-sa. Ia tronul! Nu există om în Anglia care s-o apere pe Elizabeth Woodville, decât dacă e rudă cu ea sau l-a mituit deja s-o slujească. Toți ceilalți știu prea bine ce e: o ademenitoare și o vrăjitoare.

— Îmi va fi dușmancă pe viață, spune Richard.

— Atunci ține-o în sanctuar pe viață, răspunde ducesa zâmbind, ea însăși cu un aer de cotoroanță. Ține-o pe pământ sfânt, în umbră, cu tot cu micul ei sobor de fete. Ține-o sub pază. Ține-o închisă pe troglodită, cu spuza ei de bastarzi!

Richard se întoarce spre mine.

— Tu ce părere ai?

În odaie se lasă tăcerea, în așteptarea hotărârii mele. Mă gândesc la tatăl meu, care și-a omorât bidiviul și pe urmă și-a dat viața în băătălia prin care voia să mă așeze pe tronul Angliei. Mă gândesc la Elizabeth Woodville, care a fost năpasta vieții mele și ucigașa surorii mele.

— Cred că ai un drept mai mare la tron decât fiul ei, spun cu glas tare.

În sinea mea adaug: „Iar eu am un drept mai mare la tron decât ea. Voi fi, așa cum și trebuia, regina Anne a Angliei”. Richard încă mai șovăie.

— Să iei tronul e un pas mare.

Mă duc la el și-l prind de mână. E ca și cum ne-am lega încă o dată viețile, mâna-n mână la altar. Îmi dau seama că zâmbesc și-mi simt obrajii calzi. În această clipă a hotărârii sunt cu adevărat fiica tatălui meu.

— Acesta e destinul tău, îi spun auzindu-mi glasul vibrând încrezător. Prin naștere, prin înclinație și prin educație, ești cel mai bun rege pe care l-ar putea avea Anglia în aceste vremuri. Fă-o, Richard! Nu scăpa prilejul. E și dreptul meu prin naștere, cum e și al tău. Să luăm ce ni se cuvine! Împreună.

Turnul Londrei, iulie 1483

Mă aflu din nou în apartamentele regale din Turn, uitându-mă pe fereastra îngustă la luna ce așterne o cărare de argint pe apele întunecate ale fluviului. Îmi dau seama din nou de liniștea nopții și de sunetul muzicii venind din depărtare. E ajunul încoronării noastre, iar eu am plecat de la ospățul sărbătoresc ca să mă rog și să privesc curgerea apelor iuți ale fluviului ce se îndreaptă grăbite spre mare. Voi fi regina Angliei. Îmi repet din nou în șoaptă făgăduiala pe care mi-a făcut-o prima oară tatăl meu. Voi fi regina Anne a Angliei și voi fi încoronată mâine.

Știu că Ea stă la fereștrăica odăii, încercând să străpungă cu privirea bezna ce-i împresoară sanctuarul, rugându-se pentru fiii ei cu chipu-i frumos schimonosit de durere, știind că amândoi sunt în grija noastră și că niciunul dintre ei nu va fi vreodată rege. Știu că ne blestemă, răsucind în mâini o cârpă murdară de sânge, modelând o păpușă de ceară, pisând ierburi și aruncându-le în foc. Își îndreaptă întreaga grijă asupra Turnului, asemenea lunii care așterne astă seară pe ape o cărare argintată către odaia lor de culcare.

Odaia lor de culcare, odaia băieților, căci sunt aici, amândoi băieții, în Turn, cu mine, la catul de deasupra. Dacă aș urca doar până la primul cot al scării de piatră răsucite și i-aș cere gărzii să se dea la o parte, aș putea să intru în odăile lor și să-i văd dormind, în același pat, cu lumina lunii scăldându-le fețele albe, cu genele negre odihnindu-se pe obraji, cu piepturile fragede și calde, acoperite de rufărie garnisită cu dantelă, ridicându-se și coborând în tihna adâncă a somnului copilăriei. Prințul are doar doisprezece ani, abia dacă i-a mijit un puf bălai deasupra buzei de sus, iar picioarele – azvârlite peste așternut – îi sunt lungi și zvelte ca ale unui mânz. Fratele lui, Richard, împlinește zece ani luna viitoare; s-a născut în același an cu fiul meu, Edward. Cum voi putea să-l privesc pe fiul ei fără să mă gândesc la al meu? E un băiețel voios, chiar și cufundat în somn zâmbește de cine știe ce vis amuzant. Acești băieți se află acum în grija noastră, vor fi pupiliile noștri până când ajung la vârsta bărbăției. Va trebui să-i ținem la Castelul Middleham sau la Sheriff Hutton, una

dintre reședințele noastre de la miazănoapte, unde putem avea încredere că slujitorii vor fi cu ochii pe ei. Prevăd că va trebui să-i ținem la noi pe veci. Crescând, se vor preschimba din doi băieți fermecători în doi prizonieri. Nu le putem da drumul.

Vor fi întotdeauna o primejdie pentru noi. În jurul lor se vor strânge mereu toate nemulțumirile, toți cei care vor vrea să ne zdruncine domnia. Elizabeth Woodville își va petrece viața încercând să-i ia de lângă noi, să le dobândească din nou tronul. Vom aduce în căminul nostru cea mai mare amenințare. Tatăl lor, regele Edward, n-ar fi îngăduit niciodată o asemenea primejdie. Tatăl meu ar fi gândit la fel. Tata l-a ținut odată prizonier pe regele Edward, iar după ce acesta a fugit și și-a ocupat din nou tronul, a înțeles că data viitoare nu va avea de ales, ci va trebui să-l prindă și să-l omoare. Edward a învățat asta de la tatăl meu. Când l-a ținut închis pe bătrânul rege Henric, l-a ocrotit numai atât timp cât a existat un moștenitor de Lancaster. Moartea soțului meu, prințul Edward, a fost ordinul de execuție al tatălui său. Când regele Edward și-a dat seama că poate pune capăt Casei de Lancaster, a făcut-o chiar în acea noapte: l-a ucis pe regele Henric, iar frații lui, George și Richard, au ajutat la crimă, la regicid. Au înțeles că, dacă rămâne în viață, va atrage mereu în jurul lui revolte, va fi mereu un pericol pentru ei. Mort, putea fi jelit, dar nu mai era o amenințare. N-am nici cea mai mică îndoială că, viu, băiatul Woodville e un pericol pentru noi. O spun deschis, nici el, nici fratele lui n-ar trebui lăsați să trăiască. Numai duioșia mea slabă și dragostea lui Richard pentru fratele lui ne fac să hotărâm că trebuie cruțați. Nici tatăl meu, nici fratele lui Richard n-ar fi fost așa niște neghiobi cu inimă simțitoare.

Îmi strâng mantia de blană mai bine pe lângă trup, cu toate că noaptea e caldă; adierea ce pătrunde prin fereastra mea deschisă aduce răceala din adâncul fluviului. Mă gândesc cum ar râde Isabel dacă m-ar vedea acum, înveșmântată cu blănurile lui Elizabeth Woodville – aceeași hermină neprețuită pe care sora mea și-a așezat-o odată în cufărul cu rochii și pe urmă a trebuit s-o dea înapoi. Isabel ar râde de triumful nostru. Astă-seară am învins, în cele din urmă am învins, și fetița care am fost, cea care s-a jucat de-a regina în seara încoronării lui Elizabeth Woodville, chiar în acest turn, va

purta mâine coroana.

Iar îndoielile pe care mi le-a șoptit mama nu mai au pic de însemnătate. Chiar dacă cununia mea a fost valabilă sau nu, încoronarea mea va fi sfințită de un arhiepiscop, cu mir sfânt. Voi fi regina Angliei și voi fi împăcată. Richard m-a făcut soția lui în fața lui Dumnezeu; mă face regina lui în fața întregii lumi. Nu-i nevoie să mă mai întreb dacă mă iubește. Mi-a dăruit inelul lui în taină și coroana în văzul tuturor. Voi fi regina Anne, cum și-a dorit tata.

Dau la o parte blana, lăsând-o să cadă pe un jilț, de parcă n-ar avea nicio valoare. Acum am un dulap plin cu blănuri, am cele mai alese nestemate și mi se va plăti în fiecare an o avere, ca să țin curtea reginei așa cum trebuie. Voi trăi cu tot atâta măreție ca regina de dinaintea mea, am toate rochiile lui Elizabeth și voi pune să fie strâmtate și scurtate pe măsura mea. Mă strecor între cearșafurile mătăsoase, încălzite, de pe patul cel măreț, cu baldachin din fir de aur și perdele tivite cu catifea roșie. De aici înainte voi avea în jurul meu doar cele mai alese lucruri. De aici înainte voi avea doar ce-i mai bun. M-am născut fiica eminenței cenușii, a făcătorului de regi, iar mâine planul lui pentru mine va da roade și voi fi regină. Și când soțul meu va muri, fiul nostru, Edward, nepotul eminenței cenușii, va fi la rândul lui rege, iar Casa Warwick va fi casa regală a Angliei.

O procesiune regală, vara anului 1483

Primirea călduroasă ce ni se face pe drum, la fiecare popas, ne spune că am făcut ce se cuvine. Țara e aproape nebună de bucurie că primejdia războiului a fost ocolită și că soțul meu ne-a condus spre pace. Richard a adunat în jurul lui bărbați în care poate avea încredere. Henry Stafford, ducele de Buckingham, și-a lăsat nevasta Woodville acasă pentru a-l conduce pe Richard în catedrală, ca șambelan al Angliei. John Howard, care a recâștigat în numele nostru flota de la familia Rivers, devine întâiul nou duce de Norfolk și păstrează corăbiile pe care le-a câștigat, căci este făcut lord amiral. Contelui de Northumberland, rudă cu mine, i se încredințează pentru un an intendența nordului. Călătorim fără gardă, simțindu-ne în siguranță, căci știm că nu există om în Anglia care să nu ne întâmpine cu bucurie. Vrăjmașii noștri sunt fie morți, fie ascunși în sanctuar, băieții Rivers se află în siguranță, în Turn. În fiecare oraș în care poposim – Reading, Oxford, Gloucester –, oamenii organizează tablouri vivante și sărbători, ca să ne ureze bun venit și să ne asigure de credința lor.

Cei din neamul Rivers au atras asupra-le atâta ură, încât poporul ar fi primit cu brațele deschise aproape orice monarh puternic în locul unui băiat a cărui familie ar fi mistuit Anglia. Dar, și mai bine, poporul are din nou pe tron un Plantagenet: pe soțul meu, care seamănă atât de bine cu tatăl lui preaiubit, al cărui frate a salvat țara de regele adormit și regina cea rea și care acum o salvează, încă o dată, de o altă femeie stăpânită de ambiție.

Nimeni nu întreabă măcar de băieții pe care i-am lăsat în Turnul Londrei. Nimeni nu vrea să-și amintească de ei sau de mama lor, care continuă să stea ascunsă în sanctuarul întunecos. Parcă întreaga țară ar vrea să uite că a trecut prin luni în care s-a temut de ce va urma și săptămâni în care nimeni n-a știut cine va fi rege. Acum avem un rege încoronat în văzul lumii și miruit de Dumnezeu, iar el și cu mine străbatem Anglia călare în miezul verii, mâncăm la iarbă verde sub pâlcuri de copaci când arde soarele și intrăm în frumoasele orașe engleze, ai căror locuitori ne întâmpină ca pe

salvatorii lor.

Un singur om mă întreabă de băieții Rivers, rămași în tăcutul Turn al Londrei, cerând să-și vadă mama aflată în sanctuar, la doar trei mile în susul fluviului. Sir Robert Brackenbury, numit acum custode al negoțului și intendent al Turnului, răspunde de paza lor. E singurul care-mi spune în felul lui direct, de om din Yorkshire:

— Și ce se va întâmpla cu bastarzii Rivers, Alteță? Acum, că sunt la noi și în grija mea?

E un om cinstit, în care aș avea încredere pentru aproape orice. Îl iau de braț și pornim agale prin curtea frumosului colegiu de la Oxford.

— N-au niciun viitor, îi spun. Nu pot să fie nici prinți, nici bărbați. Va trebui să-i ținem închiși pe veci. Dar soțul meu știe, cum știu și eu, că vor fi veșnic un pericol pentru noi. Vor fi un pericol doar pentru că sunt în viață. Vor fi o amenințare pentru noi cât trăiesc.

El se oprește, se întoarce spre mine, uitându-se în ochii mei cu privirea lui cinstită, și mă întreabă simplu:

— Dumnezeu să vă apere, Alteță, ați vrea să moară?

Clatin din cap, cuprinsă pe dată de dezgust.

— Nu pot să-mi doresc una ca asta! Nu le pot dori așa ceva unor băieți, unor băieți nevinovați.

— Ah, aveți inima prea simțitoare...

— Nu pot dori așa ceva, dar ce viață ar putea să ducă? Vor fi prizonieri pe vecie. Chiar dacă ar renunța la orice pretenție la tron, ar exista mereu cineva care să-l revendice în numele lor. Și ce siguranță putem avea cât trăiesc ei?

* * *

Mergem la York, unde fiul nostru – acum prințul Edward – va fi investit prinț de Wales. E o măgulire pentru orașul care l-a sprijinit pe Richard de la început și până la sfârșit și în care e mai iubit decât în orice altă parte a țării. Orașul împrejmuț de ziduri ne face o primire mai măreață decât tot ce-am văzut până acum. În biserica mănăstirii York, băiatul meu Edward înaintează, sub ochii verilor lui, Edward și Margaret, și primește sceptrul de aur și micuța coroană de aur, însemnele prințului de Wales. Urarele ce răsună când iese pe treptele

bisericii ca să salute mulțimea fac păsările să se ridice stoluri-stoluri în aer. Îmi fac cruce și șoptesc: „Slavă Domnului!”. Știu că tatăl meu își privește nepotul investit prinț de Wales și își dă seama, din Rai, că lupta lui s-a sfârșit în cele din urmă printr-o victorie. Eminența cenușie și-a făcut nepotul prinț. Va exista un băiat Warwick pe tronul Angliei.

Vom rămâne o vreme în nord și acesta va fi mereu căminul nostru, căci aici suntem mai fericiți ca oriunde. Vom ridica iar palatul de la Sheriff Hutton, unde copiii vor trăi în siguranță, departe de bolile și molimele Londrei, departe – îmi spun în sinea mea – de prezența mohorâtă a reginei înfrântă, în văgăuna ei umedă de sub Abația Westminster. Vom face din Sheriff Hutton un nou palat la miazănoapte, un palat care să rivalizeze cu Windsor sau cu Greenwich, iar avuția curții se va revărsa asupra prietenilor și vecinilor noștri, aliații din nord în care avem încredere. Vom crea un regat de aur al nordului, îndeajuns de măreț ca să rivalizeze cu Londra însăși. Inima regatului se va afla aici, în locul unde regele și regina – nordici prin naștere și înclinații – trăiesc între înaltele coline verzi.

Merg cu fiul meu Edward și cu verii lui, Margaret și Teddy, la Middleham, călărind împreună voioși, de parcă am fi într-o plimbare de plăcere. Voi petrece restul verii cu ei, fiind regina Angliei și stăpână pe timpul meu. La iarnă ne vom întoarce toți la Londra și-i voi lua pe copii cu mine la Greenwich. Edward trebuie să aibă mai mulți preceptori și să deprindă mai bine călăritul; trebuie să-i întărim puterile, căci a rămas un copil plâpând. Trebuie să fie pregătit să devină la rândul lui rege. Peste câțiva ani va pleca să trăiască la Ludlow, iar consiliul lui va cărmui Țara Galilor.

În timp ce noi apucăm pe drumul de miazănoapte către Middleham, Richard ne părăsește și o ia spre miazăzi, cu o suită foarte restrânsă, în rândurile căreia se află vechii noștri prieteni – sir James Tyrrell, acum mai-mare peste curteni, Francis Lovell, Robert Brackenbury și ceilalți. Richard îi sărută pe copii și-i binecuvântează. Mă cuprinde în brațe și-mi șoptește să merg la el de îndată ce se schimbă vremea. Îmi simt inima încălzită de iubirea ce i-o port. Suntem în sfârșit victorioși, suntem în sfârșit binecuvântați! M-a făcut regina Angliei, rang pentru care m-am născut, iar eu i-am dăruit un prinț și moștenitor. Am împlinit împreună dorința tatălui meu.

Asta da victorie!

Îndreptându-se spre sud, Richard îmi scrie la repezeală o scrisoare:

Anne,

Cei din neamul Rivers, ca un șarpe rănit, s-au ridicat și sunt mai primejdioși ca oricând. Au organizat un atac asupra Turnului ca să-și salveze băieții și au fost respinși cu greu, într-o bătălie disperată. Nu putem aresta pe niciunul – s-au topit toți. Anne, crede-mă, pusesem să fie păzită cu atâta strășnicie, încât credeam că nimeni nu poate să intre sau să iasă din sanctuarul ei întunecos, dar ea a reușit cumva să ridice împotriva noastră o mică armată. Oștenii ei, fără livrea sau însemne, au venit și au plecat ca niște duhuri și nimeni nu știe să-mi spună unde sunt. Cineva a strâns trupe și le-a plătit – dar cum?

Băieții, slavă Domnului, sunt tot la noi. I-am mutat în odăile dinăuntru ale Turnului. Dar m-a uluit întinderea puterii ei ascunse. Va aștepta momentul potrivit și apoi va răbufni din nou. Câți oameni poate să strângă? Câți dintre cei care s-au bucurat la încoronarea noastră i-au trimis ei soldați și arme? Sunt trădat și nu știu în cine să am încredere. Arde scrisoarea.

— Ce s-a întâmplat, Alteță?

Micuța Margaret e lângă mine și-mi cercetează cu ochii ei de un albastru închis chipul uluit. O cuprind cu brațul, simțindu-i căldura trupului moale, iar ea se sprijină de mine, întrebând:

— Nu sunt vești proaste, nu? Nu de la rege, unchiul meu?

— Are griji pe cap, spun gândindu-mă la răutatea femeii care se ascunde în beznă și care a lăsat-o orfană pe fetița asta. Are dușmani. Dar e puternic și viteaz și are prieteni de nădejde, care îl vor ajuta să lupte cu regina cea rea și cu fiii ei bastarzi.

Castelul Middleham, Yorkshire, octombrie 1483

Îi vorbesc lui Margaret cu încredere, dar mă înșel. Soțul meu are mai puțini prieteni decât îmi închipuiam și decât își închipuia el.

După câteva zile primesc un răvaș mângălit în grabă:

Cel mai prefăcut dintre prieteni, cel mai nemernic dintre trădători – ducele de Buckingham e cea mai mincinoasă făptură din câte sunt pe lume!

Hârtia îmi scapă din mână preț de o clipă și cu greu mă îndur să citesc mai departe.

S-a unit cu două femei afurisite, una mai rea decât cealaltă.

Elizabeth Woodville l-a momit de partea ei și a făcut o alianță între scorpii cu Margaret Beaufort, care ți-a dus trena la încoronarea noastră, care ți-a arătat mereu atâta bunătate și dragoste, soția prietenului meu de încredere, lordul Thomas Stanley, pe care l-am făcut lord șambelan.

Prefăcătorie peste înșelătorie!

Margaret l-a logodit pe fiul ei, Henry Tudor, cu Elizabeth, fata Rivers și s-au ridicat toți împotriva noastră, chemându-și la arme aliații, trimițându-i de veste lui Henry Tudor să pornească pe mare din Bretania. Henry Stafford, ducele de Buckingham, singurul căruia i-aș fi încredințat și viața mea, a schimbat tabăra și se află de partea lor. Acum își strânge oștirea în Țara Galilor și va porni în curând în marș către Anglia. Plec pe dată spre Leicester.

Cel mai rău – mai rău chiar și decât toate astea –, Buckingham le spune tuturor că prinții au murit, și încă de mâna mea. Asta înseamnă că neamul Rivers va lupta ca să-i așeze pe tron pe Tudor și pe prințesa Elizabeth. Asta înseamnă că țara – și istoria – mă declară criminal, ucigaș de copii, tiran care se întoarce împotriva fiilor fratelui său și varsă sângele celor de același sânge cu el. Nu pot îndura terfelirea asta a numelui și onoarei mele! E o

ponegrire care se va lipi de mine precum catranul. Roagă-te pentru mine și pentru cauza noastră. Richard.

Fac ce-mi cere. Mă duc direct în capelă, fără să spun o vorbă nimănui, și îngenunchez cu privirea ațintită pe crucifixul de deasupra catapetesmei. Îl privesc fără să clipesc, ca și cum aș vrea să alung din ochii mei, prin puterea focului, scrisoarea care mi-a spus că oamenii pe care i-am socotit prieteni – chipeșul și fermecătorul duce de Buckingham, cuceritorul lord Thomas Stanley, soția lui, Margaret, care s-a purtat atât de frumos și de primitiv cu mine când am ajuns la Londra, care m-a dus în marea garderobă și m-a ajutat să-mi aleg rochia pentru încoronare –, toți aceștia ne sunt necredincioși. Episcopul Morton, pe care l-am iubit și l-am admirat ani la rând, ne e necredincios și el. Dar vorbele care mă urmăresc, care îmi răsună în urechi printre rugăciunile către Fecioară pe care le murmur la nesfârșit, ca pentru a le acoperi, sunt următoarele: *Buckingham le spune tuturor că prinții au murit, și încă de mâna mea.*

Când mă ridic în picioare e întuneric, înserarea grăbită a toamnei, și frigul m-a pătruns până-n oase. Preotul aduce lumânările și suflarea casei îl urmează ca să ia parte la liturgia de seară. Îmi plec capul când preotul trece pe lângă mine, dar ies din capelă cu pași poticniți, în aerul rece al nopții. O bufniță albă țipă și trece chiar pe deasupra capului meu, făcându-mă să mă feresc, de parcă ar fi un duh, un semn prevenitor de la vrăjitoarea care își adună forțele împotriva noastră.

Buckingham le spune tuturor că prinții au murit, și încă de mâna mea.

Credeam că, dacă prinții ar muri, n-ar mai exista niciun alt pretendent la tron, domnia soțului meu ar fi ferită de frământări, iar fiul meu i-ar lua locul când Domnul ar găsi cu cale să ne cheme la El. Acum văd că orice om e un făcător de regi. Un tron nu stă gol nici măcar o clipă înainte să i se ia cuiva măsura pentru coroană, iar prinții noi răsar ca buruienile într-un lan, de îndată ce se răspândește zvonul că aceia care poartă coroana au murit:

Buckingham le spune tuturor că prinții au murit, și încă de mâna mea.

Și apare din senin alt tânăr care-și spune moștenitor. Ar fi trebuit ca Henry Tudor, fiul lui Margaret Beaufort din Casa de Lancaster și al lui Edmund Tudor din Casa Tudor, să fie dat uitării, plecat peste hotare cum e. N-a mai călcat în țara asta de ani buni, de când maică-sa l-a trimis la rezezeală în străinătate, ca să-l ferească de privirea de vasilisc a Casei de York. Când Edward se afla pe tron, pe băiat îl despărțea o cale lungă de tron, dar chiar și așa, Edward l-ar fi închis în Turn și s-ar fi îngrijit pe tăcute de moartea lui. De asta l-a ținut Margaret Beaufort departe și i-a negociat cu foarte mare prudență întoarcerea. Am compătimit-o chiar pentru dorul de fiul ei. S-a arătat chiar înduioșată când George urma să-și trimită fiul din țară. Credeam că ne înțelegem una pe alta, credeam că suntem prietene, dar în tot acest timp ea aștepta. Aștepta și se gândea când se va putea întoarce fiul ei, un dușman al regelui Angliei, fie că acel rege e Edward sau soțul meu, Richard.

Buckingham le spune tuturor că prinții au murit, și încă de mâna mea.

Așadar, Henry Tudor are un drept la tron, prin Casa de Lancaster, iar mama lui nu-mi mai e prietenă, ci își leapădă mantia de duioșie supusă și devine o războinică. Se va război cu noi. Le va spune tuturor că prinții au murit și că ucigașul e soțul meu. Le va spune tuturor că următorul moștenitor e fiul ei și că ar trebui să-l răstoarne pe tiran, pe regicid.

Urc treptele întunecate ce duc la turnul de miazănoapte, pe zidurile căruia m-am plimbat de atâtea ori cu Richard în lumina soarelui gata să apună, la sfârșitul zilei, vorbind despre bucuriile pe care ni le aduc copiii, pământul, cârmuirea nordului. Acum e întuneric și frig; departe, în zare, luna răsare cu o lucire argintie.

Buckingham le spune tuturor că prinții au murit, și încă de mâna mea.

Nu cred că soțul meu a dat poruncă să-i fie uciși nepoții. N-o voi crede niciodată. Se simțea sigur pe tron, îi declarase bastarzi. În procesiunea noastră nu-i pomenise nimeni. Erau uitați, iar noi eram primiți cu brațele deschise. Numai eu, vorbind cu intendentul Turnului, am spus că, deși nu pot să le doresc moartea, știu că trebuie să mă gândesc la ea. Și intendentul Turnului, temnicerul lor, a răspuns că am inima

simțitoare. Richard n-ar fi dat poruncă să fie uciși băieții, de asta sunt încredințată. Însă știu că nu sunt singura care îl iubește pe Richard și vrea să-l ocrotească. Știu că nu sunt singura care s-a gândit că băieții vor trebui să moară.

Oare unul dintre prietenii noștri credincioși s-a coborât la un păcat atât de crunt – uciderea unui băiat de zece ani și a fratelui său, de doisprezece ani, pe când se aflau în grija noastră? Pe când dormeau? Și, mai rău: a săvârșit cineva acest păcat cu gândul de-a ne face pe plac? L-a săvârșit cineva crezând că e dorința mea? Și-a spus că, plimbându-mă cu el prin curtea pătrată a colegiului Oxford, i-am cerut chiar acolo, pe loc, să facă asta?

Castelul Middleham, Yorkshire, iarna anului 1483

Așteptăm vești, iar Richard îmi scrie aproape în fiecare zi, știind cât de neliniștită sunt. Îmi vorbește despre strângerea forțelor sale; oamenii se adună în număr mare ca să-l slujească, iar marii nobili ai regatului vin să-și sprijine regele împotriva ducelui care s-a aflat cândva de partea lui. Francis Lovell, prietenul lui din copilărie, nu-l părăsește nicio clipă, iar Thomas, lordul Stanley i se alătură lui Richard și-i jură credință, cu toate că soția lui, Margaret Beaufort, a uneltit cu Elizabeth Woodville. Asta arată, după părerea mea, cât de puțin îi poate atrage fosta regină pe oamenii de ispravă. O fi câștigat-o pe Margaret Beaufort – care nutrește ambiții mari pentru fiul ei și nădăjduiește la tron –, dar nu poate să-l câștige pe Thomas, lordul Stanley, care ne rămâne credincios. Nu uit că Thomas Stanley e un conducător care călăuzește turma, fiind urmat orbește. Faptul că se află de partea noastră arată că, după socoteala lui, avem șanse mari să învingem. Bunul nostru prieten John Howard ne rămâne și el credincios, iar Richard îmi scrie că Howard îi ține în frâu pe răsculați în Sussex și Kent, ca să împiedice izbucnirea războiului împotriva noastră.

Și apoi, Dumnezeu ne binecuvântează. E foarte simplu. Dumnezeu e de partea noastră. Trimite ploaia ce spală trădarea din mintea oamenilor și mânia din inima lor, revărsându-se zi după zi cu picuri reci, iernatici, tari ca grindina, iar bărbații care se ridicaseră la arme în Kent se duc acasă, la acoperișul și la vatra lor; bărbații care au socotit că vor ieși din Sussex în marș află că drumurile sunt desfundate, iar locuitorii Londrei sunt potopiți și scoși din casele lor de pe malul fluviului și nu se pot gândi decât la apele tot mai umflate ce amenință sanctuarul jos în care e silită să aștepte Elizabeth Woodville, fără vești despre răscoală, cu solii împotmoliți pe drumurile preschimbate în mlaștini, pierzându-și treptat speranța.

Dumnezeu trimite ploaie asupra Țării Galilor și toate micile pâraie de munte care susură atât de frumos prin lunci în toiul verii devin mai iuți și mai involburate pe măsură ce puhoaiete

întunecate se revarsă din munți în pâraiele mai mari și apoi în râuri. Pâraiele ies din albi și se varsă în râul Severn, ale cărui ape cresc și tot cresc, până când râul rupe toate zăgazurile, se întinde pe mile întregi în vale, izolează oraș după oraș, îneacă satele de pe malurile lui și – lucrul cel mai bun – îl ține pe trădătorul duce de Buckingham în Țara Galilor, în timp ce oștirea lui se topește ca și cum ar fi de zahăr; ploaia îi face nădejdlile una cu pământul și ducele fuge de oștenii pe care a jurat că-i va conduce, propriul lui servitor dându-l pe mâna noastră ca trădător, pentru o mică răsplată.

Dumnezeu abate ploaia asupra Canalului Mânecii, ale cărui ape devin întunecate și amenințătoare, astfel că Henry Tudor nu poate să ridice ancora. Știu cum e să privești din port spre larg și să vezi ape negre, mișcătoare și valuri cu creste albe. În Castelul Middleham, cald și uscat, înconjurat de pământ sigur, îmi vine să râd când mă gândesc la Henry Tudor stând pe chei și rugându-se pentru vreme bună în timp ce ploaia se revarsă, de neoprit, pe capul lui tânăr, roșcat, și nici femeia căreia speră să-i devină ginere, vrăjitoarea Elizabeth, nu poate ține în frâu furtuna.

Vremea se îmbunează și el ridică ancora cu vitejie, trecând marea zbuciumată, dar lungă așteptare i-a înghețat nădejdlile și nici măcar nu debarcă. Aruncă o privire spre coasta pe care speră s-o numească a lui și nici măcar nu-și găsește curajul de-a călca pe nisipul ud. Strânge terțarolele velelor muiate de apă și-și întoarce corabia spre casă, gonind cu vântul din spate către Bretania, unde ar trebui să rămână pe veci, dacă mi-ar asculta sfatul, și să moară, ca toți pretendenții, în exil.

Richard îmi scrie din Londra:

S-a sfârșit. Mai trebuie doar să fie numiți trădătorii și să li se dea pedeapsa. Mă bucur că Țara Galilor mi-a rămas credincioasă, că Henry Tudor n-a găsit un adăpost sigur pe coasta de miazăzi, că niciun singur oraș nu și-a deschis porțile în fața unor forțe răsculate, niciun baron și niciun conte nu m-a înfruntat. Regatul mi-e credincios și îi voi pedepsi milostiv sau chiar deloc pe cei care au fost atrași de această ultimă suflare nesăbuită a celor din neamul Rivers și a lui Henry Tudor, proaspăt găsitul și prost alesul lor aliat. Nu ne putem aștepta ca mama băiatului,

Margaret Beaufort, să se lepede de cauza propriului fiu, dar își va petrece tot restul vieții închisă în propria-i casă, în grija soțului ei, Thomas, lordul Stanley. I-am încredințat acestuia și averea ei, lucru care cred că va fi, pentru o femeie ambițioasă și lacomă, o pedeapsă îndeajuns de mare. El o va veghea cu strășnicie, i-au fost îndepărtate slujitoarele și prietenele, nici măcar preotul confesor n-are voie să o viziteze. I-am sfârâmat aliații așa cum am sfârâmat și alianțele din jurul neamului Rivers.

Sunt învingător fără să fi ridicat sabia. Asta e nu doar o victorie ușoară, ci și dezvinovățirea mea. Țara nu vrea să pună iar pe tron neamul Rivers și cu siguranță nu-l vrea pe străinul Henry Tudor. Margaret Beaufort și Elizabeth Woodville sunt văzute ca două mame neghioabe care uneltesc împreună pentru copiii lor, atât și nimic mai mult. Ducele de Buckingham e disprețuit ca trădător și prieten fățarnic. Pe viitor voi avea grijă cu cine mă împrietenesc, dar poți să vezi în cele petrecute o victorie ușoară, care – în ciuda celor câtorva săptămâni grele – face parte din urcarea noastră pe tron. Mă rog la Dumnezeu ca într-o bună zi să ne uităm în urmă la zilele de acum și să ne bucurăm că ne-am dobândit atât de ușor coroana.

Vino la Londra, vom sărbători Crăciunul cu tot atâta strălucire cum o făceau Edward și Elizabeth, înconjurați de prieteni adevărați și de slujitori credincioși.

Palatul Westminster, Londra, noiembrie 1483

Tocmai când ne pregătim pentru sărbătoarea Crăciunului – sărbătoare care va fi, jură Richard, cea mai măreață din câte a văzut Londra vreodată –, tocmai când oamenii încep să sosească la curte și le sunt împărțite odăile, li se spune ce roluri vor avea de îndeplinit în distracțiile plănuite și învață noile dansuri, Richard vine să mă caute și mă găsește în marile săli ale garderobei, cercetând rochiile care au fost ale celorlalte regine, iar acum sunt ale mele. Am de gând să desfac două rochii frumoase, dar demodate, din fir de aur și mătase violet închis, ca să-mi fac alta nouă, în straturi suprapuse, după un tipar nou, cu mâneci violet despicate ca să se vadă țesătura aurie de dedesubt, strânse la încheieturi cu o bentiță aurie. De o parte și de alta a mea se află vrafuri mari de cupoane de material pentru alte rochii noi, blănuri și catifele pentru mantii noi și jachete pentru Richard. Pare să nu fie în apele lui, dar acum pare tot timpul să nu fie în apele lui. Coroana îl apasă, îl împovărează și nu se poate încrede în nimeni.

— Poți lăsa toate astea? întreabă Richard uitându-se cu îndoială la munții de țesături neprețuite.

— A, da! răspund ridicându-mi poalele rochiei și trecând cu băgare de seamă peste bucățile de pânză de pe podea. Mai-marea mea peste garderobă știe mult mai bine decât mine ce trebuie făcut.

Mă ia de braț și mă conduce în odăița alăturată sălii principale a garderobei, unde stă de regulă mai-marea peste garderobă ca să însemneze blănurile, rochiile, mantiile și pantofii din grija ei. În cămin arde un foc bun; Richard se lasă pe scaunul de lângă masă, eu mă așez pe bancheta de sub fereastră și aștept.

— Am luat o hotărâre, spune el cu greu. N-am luat-o cu ușurință și, oricum, vreau s-o discut cu tine.

Aștept. Sunt sigură că e vorba de femeia Woodville. Îmi dau seama după felul în care își ține mâna stângă încleștată pe brațul drept, între cot și umăr. Durerea a devenit neîntreruptă și niciun doctor nu-i poate spune ce îl macină. Deși n-am nicio dovadă, știu că durerea e lucrătura ei. Mi-o închipui legându-și

o cârpă în jurul brațului, simțind furnicăturile și amorțeala și îndreptând apoi durerea asupra lui cu puterea dorinței.

— E vorba de Henry Tudor, spune el.

Mă crispez. La asta nu mă așteptam.

— Va ține o ceremonie de logodnă în catedrala de la Rennes. Se va declara rege al Angliei și logodit cu Elizabeth.

Preț de o clipă, gândindu-mă la răutatea mamei, uit de fiică.

— Cu Elizabeth Woodville?

— Cu fiica ei, Elizabeth, prințesa de York.

Numele familiar al fiicei preferate a lui Edward răsună în odăița plăcută și mă gândesc la fata cu pielea ca o perlă caldă și cu farmecul zâmbitor al tatălui ei.

— Zicea că e cea mai scumpă dintre copiii lui, rostește încet Richard. Când a trebuit să ne întoarcem acasă din Flandra luptând, a zis că o va face pentru ea, chiar dacă toți ceilalți ar fi morți, și că orice primejdie va merita ca să-i mai vadă o dată zâmbetul.

— A fost întotdeauna grozav de răzgâiată. O lua cu ei peste tot, iar ea se băga mereu în față.

— Acum îmi ajunge până la umăr și e o frumusețe. Aș vrea s-o poată vedea Edward, cred că e chiar mai frumoasă decât era maică-sa la aceeași vârstă. E femeie în toată firea – n-ai recunoaște-o.

Înțeleg, cu o mânie ce crește puțin câte puțin, că vorbește despre ea așa cum e acum. A fost s-o vadă, a vizitat-o pe femeia Woodville și a văzut-o pe Elizabeth! În vreme ce eu eram aici, ocupată cu pregătirile pentru Crăciunul prin care ne vom sărbători venirea la putere, el a plecat pe furiș la maghernița întunecoasă aleasă de acea femeie!

— Ai văzut-o?

El ridică din umeri, de parcă n-ar avea mare însemnătate.

— A trebuit să merg s-o văd pe regină.

Eu sunt regina! Se pare că a fost de-ajuns să-i facă o singură vizită femeii Woodville ca să uite tot ce-i de preț pentru noi, toate lucrurile pe care am luptat ca să le câștigăm.

— Am vrut s-o întreb de băieți.

— Nu se poate! Țip fără să vreau, acoperindu-mi repede gura cu mâna, ca să nu audă nimeni că mă cert cu soțul meu, regele. Milord, te implor! Cum ai putut să faci una ca asta? De ce să faci una ca asta?

— Trebuia să aflu, răspunde el cu un aer hăituit. Revolta lui Buckingham și vorbele lui mi-au fost aduse la cunoștință în același timp. La fel de rele și una, și cealaltă. Ți-am scris neîntârziat.

Buckingham le spune tuturor că prinții au murit, și încă de mâna mea.

— Îmi aduc aminte, zic încuviințând din cap. Dar...

— Am trimis pe dată oameni la Turn, de cum am auzit că toată lumea vorbește că au murit. Nu mi-au putut spune decât că băieții au dispărut. De îndată ce am ajuns la Londra, m-am dus la Turn. Robert era acolo...

— Robert? întreb, ca și cum aș fi uitat numele intendentului Turnului.

Robert Brackenbury, cel care m-a privit cu aerul lui înțelegător și cinstit, spunând că am inima prea simțitoare când am zis că băieții ar trebui uciși, dar că nu sunt în stare să dau porunca fățiș și răspicat.

— Brackenbury, spune Richard. Un prieten credincios. Îmi e credincios. Ar face orice pentru mine.

— O, da, spun, simțind groaza în pânțele, de parcă aș fi băut gheață. Știi că ar face orice pentru tine.

— Nu știe ce s-a întâmplat cu băieții. E intendentul Turnului, dar nu știe. Mi-a putut spune doar că băieții dispăruseră când a ajuns el în Turn. Paznicii s-au jurat că într-o seară i-au băgat în pat, au păzit ușa toată noaptea, iar dimineață dispăruseră.

— Cum e cu putință să dispară așa, pur și simplu?

El își recapătă vechea vioiciune.

— Ei bine, cineva minte, negreșit. Fără îndoială, cineva a mituit vreun paznic.

— Dar cine?

— M-am gândit că poate i-a luat regina. Mă rugam să-i fi luat ea. De aceea m-am dus s-o văd. I-am spus că nu-i voi urmări pe băieți, nici măcar nu voi încerca să-i găsesc. Că, dacă i-a trimis pe furiș undeva departe, n-au decât să rămână acolo, feriți de primejdii. Dar că trebuie să știu.

— Ce-a spus femeia Woodville?

— S-a lăsat în genunchi și a plâns ca o femeie cu inima frântă. N-am nici cea mai mică îndoială că și-a pierdut fiii și nu știe la cine se află. M-a întrebat dacă i-am luat eu. A spus

că va arunca un blestem asupra celui care i-a ucis, dacă sunt morți, că blestemul ei îi va răpi fiul ucigașului și că spița lui se va stinge fără odrasle. Fiica ei i-a ținut isonul cu blestemul – erau înspăimântătoare!

— Ne-a blestemat? șoptesc cu buzele reci.

— Nu pe noi! N-am poruncit să fie omorâți! strigă el la mine într-o izbucnire bruscă de furie ce răsună între pereții îmbrăcați în lambriuri de lemn ai odăitei. N-am poruncit să fie omorâți! Toată lumea crede că am făcut-o! Și tu crezi? Tu, soția mea? Mă crezi în stare de așa ceva? Crezi că mi-aș ucide propriii nepoți, când ei se aflau în grija mea? Mă crezi în stare de o faptă atât de păcătoasă, de criminală, de infamă? Mă faci tiran cu mâinile pătate de sânge? Tu? Tocmai tu, care știi cum sunt cu adevărat? Tu, care știi că toată viața mi-am închinat onoarei și sabia, și inima? Și tu mă crezi un ucigaș?

— Nu, nu, nu, Richard!

Îi prind mâinile într-ale mele, clatin din cap și-i jur că știu că n-ar face una ca asta. Bâigui în fața chipului său furios și mă podidesc lacrimile, dar nu-i pot spune – Doamne sfinte, nu pot să-i spun: „Nu, n-a fost mâna ta, dar se poate să fi fost eu cea care a poruncit să moară!”. Se poate să fi fost vorbele mele aruncate într-o doară, gândurile mele rostite cu voce tare, cele care au dus la pieirea băieților. Și astfel, păcatul meu e cel care va atrage blestemul femeii Woodville asupra lui Edward al meu, ca spița noastră să rămână fără fiu, ca a ei! În acea clipă, când credeam că-mi ocrotesc familia, când am scăpat o vorbă la urechea lui Robert Brackenbury, mi-am distrus viitorul și toate lucrurile pentru care s-a ostenit tatăl meu. Am atras asupra iubitului meu fiu dușmănia îndreptățită a celei mai periculoase vrăjitoare din Anglia! Dacă Robert Brackenbury a crezut că deslușește în vorbele mele o poruncă, dacă a împlinit ce a crezut că mi-e voia, dacă a făcut ce a socotit cel mai bine pentru Richard, înseamnă că eu i-am ucis fiii, iar răzbunarea ei va fi deplină. Mi-am distrus propriul viitor.

— N-aveam nevoie să-iucid, spune el dezvinovățindu-se cu glas plângăreț. Îi țineam în siguranță. Pusesem să fie declarați bastarzi. Țara mi-a sprijinit încoronarea, procesiunea mea a fost încununată de izbândă, am fost primiți cu brațele deschise pretutindeni, aclamați. Aveam de gând să-i trimit la Sheriff Hutton și să-i țin acolo, feriți de pericole. De asta am vrut să

fie ridicat din nou castelul. Peste câțiva ani, când deveneau bărbați, aveam de gând să-i eliberez, să-i cinstesc ca pe nepoții mei și să le poruncesc să vină la curte, să ne slujească. Să-i țin sub ochi, să le arăt cinstea care li se cuvine unor bărbați înrudiți cu regele... (Se întrerupe.) Aveam de gând să le fiu unchi bun, cum le sunt copiii lui George. Aveam de gând să mă îngrijesc de ei.

— N-ar fi mers! strig. Nu cu copiii acestei mame! Băiatul lui George e una, Isabel a fost sora mea iubită, dar niciunul dintre copiii femeii Woodville nu va fi vreodată altceva decât cel mai cumplit dușman al nostru!

— Nu vom ști niciodată, răspunde Richard simplu, ridicându-se în picioare și frecându-și brațul ca și cum i-ar fi amorțit. Nu vom ști niciodată ce fel de bărbați ar fi fost băieții aceia doi.

— Ea e vrăjmașa noastră! îi spun iarăși, uluită că e atât de neghiob încât nu ține minte treaba asta. Și-a logodit fata cu Henry Tudor, care era gata să cotopească Anglia și s-o așeze pe bastarda Woodville pe tron ca regină! Ea e vrăjmașa noastră, iar tu ar trebui s-o scoți cu de-a sila din sanctuar și s-o întemnițezi în Turn, nu să-i faci vizite în taină! Nu să mergi la ea ca și cum n-ai fi învingătorul, regele! Nu să mergi și să-i vezi fata, pe neroada aia răzgâiată! (Mă întrerup văzându-i furia întunecată de pe chip.) Neroadă răzgâiată! repet înfruntându-l. Ce o să-mi spui, că e o prințesă neprețuită?

— Ea nu ne mai e dușmancă, răspunde Richard scurt, de parcă furia i s-ar fi topit. Și-a îndreptat mânia asupra lui Margaret Beaufort. O bănuiește pe ea, nu pe mine, că i-a răpit pe prinți sau i-a omorât. Căci moartea lor face din Henry Tudor următorul moștenitor. Cine are de câștigat din moartea băieților? Numai Henry Tudor, următorul moștenitor al Casei de Lancaster. După ce mi-a recunoscut nevinovăția, a trebuit să dea vina pe Tudor și pe mama acestuia. Prin urmare, s-a întors împotriva revoltei și va tăgădui logodna cu Tudor. Se va opune pretenției lui la tron.

Rămân cu gura căscată.

— Schimbă tabăra?

Richard zâmbește batjocoritor.

— Ea și cu mine putem să facem pace. M-am oferit s-o eliberez, dacă se învoiește să trăiască sub pază în propria casă,

într-un loc ales de mine, și a primit. Nu poate să rămână în sanctuar tot restul vieții. Vrea să iasă de-acolo. Iar fetele ei cresc tot atât de palide ca niște crini la umbră. Au nevoie de aer și soare. Cea mare e desăvârșită ca o statuie de sidef. Dacă o eliberăm, va înflori ca un trandafir.

Simt în gură gustul geloziei, amar ca fierea care îmi vine pe gât când sunt gata să vomit. Întreb mușcător:

— Și unde va înflori acest trandafir? Nu într-una din casele mele! N-o vreau sub acoperișul meu.

Richard își desprinde privirea de la foc și-și întoarce spre mine chipul oacheș, atât de iubit.

— Mă gândeam să le luăm la curte pe cele trei fete mai mari. Mă gândeam că te-ar putea sluji ca domnișoare de companie, dacă te învoiești. Sunt fiicele lui Edward, fete York, sunt nepoatele tale. Ar trebui să le iubești la fel ca pe mica Margaret. Mă gândeam că ai putea să le ții sub ochi, iar când va veni vremea, le vom găsi soți buni și le vom așeza la casa lor.

Mă sprijin de tocul de piatră al ferestrei, simțind sub umeri răceala bine-venită.

— Vrei ca ele să vină să trăiască alături de mine? Fetele Woodville?

El încuviințează, cu aerul că planul ar trebui să mi se pară potrivit.

— Nu ți-ai putea dori o domnișoară de companie mai frumoasă decât prințesa Elizabeth.

— Domnișoara Elizabeth, îi îndrept greșeala printre dinți. Ai declarat-o pe maică-sa târfă, iar pe ea – bastardă. E domnișoara Elizabeth Grey.

El râde scurt, de parcă ar fi uitat.

— A, da!

— Și mama? Întreb.

— O voi trimite la țară. John Nesfield e tot atât de demn de încredere ca oricare dintre oamenii mei. O voi trimite în casa lui, împreună cu fetele mai mici, și el le va veghea pentru mine.

— Vor fi arestate?

— Vor fi vegheate cu strășnicie.

— Ținute în casă? stărui. Încuiate?

Richard ridică din umeri.

— După cum va crede de cuviință Nesfield, bănuiesc.

Înțeleg pe dată că Elizabeth va fi iarăși stăpâna unei reședințe alese la țară, iar ficele ei vor trăi la curtea mea, ca domnișoare de companie. Vor avea tot atâta libertate ca păsările voioase în înaltul cerului, iar Elizabeth Woodville va triumfa din nou.

— Și când se vor întâmpla toate astea? întreb, așteptându-mă să spună „la primăvară”. În aprilie? În mai?

— Mă gândeam că fetele ar putea să vină la curte neîntârziat.

Răspunsul lui mă face să sar de pe bancheta de la fereastră, să mă proțapesc dinaintea lui și să strig cu glasul tremurând de patimă:

— E primul nostru Crăciun ca rege și regină! Asta e adunarea curții la care ne punem pecetea asupra regatului, la care oamenii vor veni să ne vadă cu coroana pe cap și să le povestească altora despre veșmintele, distracțiile și veselia noastră! E momentul când oamenii vor începe să țeasă o legendă despre curtea noastră, spunând că e tot atât de frumoasă, de voioasă și de nobilă ca și Camelotul! Vrei ca ficele lui Elizabeth Woodville să șadă la masă și să-și ia cina de Crăciun între noi, la primul nostru Crăciun? De ce nu le spui tuturor că, la drept vorbind, nu s-a schimbat nimic? Tu ești pe tron în locul lui Edward, însă puterea neamului Rivers la curte e neschimbată, înrâurirea vrăjitoarei e neschimbată, mâinile ei rămân pătate de sângele surorii mele, al fratelui tău și al pruncului lor, dar nimeni n-o acuză!

El se apropie, mă apucă de cot, simțind că tremur de furie, și-mi spune cu blândețe:

— Nu. Nu mă gândisem la toate astea. Văd că nu se cuvine. Aceasta e curtea ta, nu a ei. Știu bine. Tu ești regina, o știu, Anne, liniștește-te! Nimeni nu-ți va strica plăcerea. Fetele pot să vină după Crăciun, mai târziu, după ce au fost făcute toate învoielile, după cuviință. Nu trebuie să le primim mai devreme, să strice sărbătoarea.

Mă liniștește, așa cum a fost în stare întotdeauna s-o facă.

— S-o strice?

— Da, ar strica-o. (Dulceața vocii lui mă potolește.) Nu le vreau aici. Vreau doar să fiu cu tine! N-au decât să rămână în pivnița lor până după Crăciun și le vom elibera numai când vei

crede că e nimerit.

Atingerea lui mă domolește ca pe o iapă îmblânzită.

— Foarte bine, spun cu glas scăzut. Dar nu mai devreme.

— Nu. Doar când vei crede că e nimerit. Tu vei alege momentul, Anne. Ești regina Angliei și nu vei avea în slujba ta decât pe oamenii pe care îi dorești. Vei avea în jurul tău numai femeile pe care le placi. Nu te voi sili să ții în jurul tău femei de care te temi sau pe care nu le suferi.

— Nu mă tem de ele, mă împotrivesc. Nu sunt geloasă pe ele.

— Nu, într-adevăr. Și n-ai nici cel mai mic temei. Le vei pofti când vei fi pregătită, nu mai devreme.

* * *

Petrecem Crăciunul la Londra, fără copii. Nădălduisem până în ultimele zile din noiembrie că vor veni. Edward e sănătos, însă doctorul nostru a fost de părere că nu e destul de zdravăn ca să facă o călătorie lungă pe drumuri proaste. Slujitorii care îi poartă de grijă au spus că ar trebui să rămână la Middleham, unde doctorii noștri, care îi cunosc starea de sănătate, se vor îngriji de el. Au spus că o călătorie atât de lungă, pe o vreme atât de proastă, îi va șubrezi negreșit sănătatea. Mă gândesc la ultima oară când l-am văzut pe micul prinț Richard, de vârsta lui Edward al meu, dar cu un cap mai înalt, roșu în obraji și voios. Edward nu e plin de viață, nu simte mereu nevoia să facă ceva. Șade liniștit cu o carte și se duce la culcare fără împotrivire. Dimineața îi vine greu să se scoale.

Mănâncă destul de bine, dar bucătarii își dau multă osteneală să gătească bucate alese, cu sosuri ispititoare. Nu l-am văzut nici măcar o dată coborând cu Margaret și Teddy la bucătărie ca să fure resturi de prăjituri de pe masă ori să le ceară brutarilor o chiflă fierbinte, proaspăt scoasă din cuptor. Nu șterpelește niciodată smântână din lăptărie, nu pierde niciodată vremea pe lângă proțap, ca să capete bucățele de carne.

Încerc să nu mă tem pentru soarta lui; își face temele cu plăcere, iese călare împreună cu verii lui, joacă tenis și popice cu ei, trage cu arcul, dar e întotdeauna primul care pune capăt

jocului sau se trage deoparte să șadă câteva clipe sau râde, spunând că trebuie să-și tragă sufletul. Nu e viguros, nu e puternic – e întocmai cum te-ai aștepta să fie un băiat care și-a trăit toată viața sub blestemul unei vrăjitoare de departe.

Bineînțeles, nu știu dacă ea mi-a blestemat vreodată fiul, dar uneori, când Edward vine să mi se așeze la picioare, își sprijină capul pe genunchii mei și-i ating creștetul, îmi spun că, de vreme ce răutatea ei mi-a stricat viața, nu m-ar mira să aflu că mi-a împovărat și fiul. Iar acum, că Richard vorbește despre un nou blestem aruncat de vrăjitoarea Elizabeth și de fică-sa, ucenică vrăjitoare, asupra ucigașului prinților lor, mă tem și mai mult că răutatea neamului Rivers se îndreaptă asupra mea și a băiatului meu.

* * *

Le poruncesc doctorilor de la Middleham să-mi scrie o dată la trei zile ca să-mi spună ce fac copiii. Scrisorile răzbesc prin ninsorile de la miazănoapte și prin noroiul drumurilor de la miazăzi și mă asigură că Edward e vesel, se joacă cu verii lui, se bucură de iarnă, ieșind la săniuș și la patinaj pe gheață. E sănătos. Pot să stau liniștită. E sănătos.

Chiar și fără copii, Richard e hotărât să avem un Crăciun voios la curte. Suntem o curte învingătoare; toți cei care vin să se ospăteze, să danseze sau doar să privească știu că acest întâi Crăciun al cărmuirii noastre e cu atât mai voios pentru că – atunci când am fost provocați, în primele săptămâni ale cărmuirii, de fosta regină însăși și de un băiețandru neîncercat, care se dă drept rege am fost sprijiniți. Anglia nu-l vrea pe Henry Tudor, Anglia i-a uitat pe băieții Rivers, se mulțumește s-o lase pe regina Woodville în sanctuar. E terminată. Domnia ei s-a încheiat, iar acest Crăciun proclamă începutul domniei noastre.

În fiecare zi avem parte de distracții, vânători, plimbări pe apă, întreceri, turniruri și dansuri. Richard cheamă la curte cei mai buni muzicanți și menestreli, poeții vin și ne compun cântece, iar capela răsună de muzică sacră, cântată de cor. În fiecare zi, curtea are parte de un nou amuzament și Richard îmi face un mic dar – o broșă cu perle neprețuită sau o pereche de mănuși din piele parfumată, trei cai de călărie noi pe care

să i-i duc copiilor în nord sau o mare desfătare, un butoiuș cu portocale din Spania bine păstrate. Mă scaldă în daruri, iar seara vine în odăile mele fastuoase și petrece noaptea cu mine, cuprinzându-mă în brațe, de parcă numai ținându-mă strâns poate să creadă că m-a făcut într-adevăr regină.

Câteodată mă trezesc noaptea, mă uit la tapiseria atârnată deasupra patului, înfățișând scene cu zeități triumfătoare, tolănite pe nori, și îmi spun că ar trebui să mă simt și eu triumfătoare. Am ajuns acolo unde și-a dorit tatăl meu. Am ajuns cea mai însemnată doamnă din regat – nu va mai trebui niciodată să mă tem că voi călca pe trena cuiva, căci acum toată curtea vine în urma mea. Dar tocmai când acest gând mă face să zâmbesc, mintea îmi zboară la fiul meu, aflat în văile reci din Yorkshire, la trupul lui plăpând și la paloarea pielii lui. Mă gândesc la vrăjitoarea care trăiește tot în sanctuar și-și va sărbători eliberarea de acest Crăciun și mă lipesc de Richard, îi caut brațul drept, cel care mânuieste sabia, măsurându-l binișor cu mâna, în timp ce el doarme, ca să văd dacă într-adevăr se împuținează și se topește, cum crede el. Nu-mi dau seama. Oare Elizabeth Woodville e o văduvă înfrântă, pe care pot să o plâng, sau cea mai mare dușmancă a familiei și a liniștii mele?

Palatul Greenwich, Londra, martie 1484

Primăvara vine devreme la Londra, cu săptămâni bune mai devreme decât în căminul nostru de la miazănoapte. Când mă trezesc dimineața, aud cocoșii cântând și vacile de lapte mugind, mânite pe străzi spre lunca de pe malul fluviului. Primăvara se întrunește parlamentul, care dă o lege ce recunoaște că Edward a fost însurat cu altă femeie înaintea falsei cununii cu femeia Woodville, astfel că toți copiii lor sunt bastarzi. E lege, a dat-o parlamentul și așa trebuie să fie. Elizabeth Woodville a redevenit Elizabeth Woodville – sau n-are decât să poarte numele întâiului ei soț, singurului ei soț adevărat, și să fie lady Elizabeth Grey, iar fetele ei n-au decât să se ascundă și ele sub același nume. Richard își pune în faptă înțelegerea cu femeia Woodville, care e eliberată și dată în grija lui sir John Nesfield, împreună cu cele două fiice mai mici, plecând să trăiască în frumoasa reședință de la țară a acestuia, la Heytesbury, în comitatul Wiltshire.

Sir John îi trimite întruna dări de seamă lui Richard și îmi cad ochii pe una în care povestește cum regina – îl ia pana pe dinainte și-i spune „regina”, de parcă eu n-aș exista – călărește și dansează, cheamă la conac o trupă de muzicanți din partea locului, merge la biserica locală, își educă fetele și se amestecă în mersul treburilor la fermă, schimbând rânduiala lăptăriei și mutând stupii cu albine, dându-i sfaturi în legătură cu alegerea mobilelor și plantând o grădină numai a ei cu florile preferate. Sir John pare fâstâcit și încântat. Ea pare să se bucure că a revenit la viața unei lady de la țară. Fetele ei își fac de cap, sir John le-a dat ponei și galopează prin întregul Wiltshire. Tonul lui sir John e îngăduitor, ca și cum i-ar face plăcere să-și vadă casa întoarsă pe dos de o femeie frumoasă și două fete zglobii. Cel mai de seamă lucru, spune sir John, e că ea merge la capelă în fiecare zi și nu primește niciun mesaj tainic. Ar trebui să mă bucur că nici nu uneltește, nici nu face vrăji, dar nu pot scăpa de dorința de-a o ști tot în sanctuar sau încuiată în Turn, ca fiii ei, sau dispărută fără urmă, tot ca ei. N-am pic de îndoială că aș fi fost mai liniștită, iar Anglia la fel, dacă ar fi murit împreună cu soțul ei sau ar fi dispărut împreună cu băieții.

Cele trei fete Rivers mai mari sosesc la curte cu capul sus, de parcă mama lor nu s-ar fi făcut vinovată de trădare împotriva noastră. Richard îmi spune că vor veni să mi se încline dimineață, după liturghie și micul dejun; îmi dau seama că pregătesc cu grijă tabloul pe care îl înfățișez în odăile mele frumoase de la Palatul Greenwich, cu spatele spre lumina puternică revărsată prin ferestre, într-o rochie de un roșu închis și o bonetă înaltă din dantelă vișinie. Doamnele de companie se așază în jurul meu, iar fețele pe care le întorc spre ușa ce se deschide încet nu sunt prietenoase. Nicio femeie nu vrea alături trei fete frumoșele, cu care să fie asemuită, iar acestea sunt fete Rivers în căutare de soți, cum sunt întotdeauna fetele Rivers. Pe deasupra, jumătate din curte a îngenunchat în fața acestor fete, iar cealaltă jumătate le-a sărutat pumnișorii de prunci și a jurat că sunt cele mai frumoase prințese din câte s-au pomenit. Acum sunt domnișoarele de companie ale unei noi regine și nu vor mai purta niciodată coroană. Ne dorim toate să-și înțeleagă coborârea de la măreție la sărăcie lucie și toate nădăjduim în taină să înțeleagă greșit și să se facă de râs. E o curte plină de cruzime, cum sunt toate curțile, și nicio doamnă din odăile mele n-are temeieri să le iubească pe ficele lui Elizabeth Woodville, care s-a împăunat cu coroana de regină în fața noastră, a tuturor.

Ușile se deschid și cele trei intră. Înțeleg pe dată de ce a iertat-o Richard pe mamă și a chemat fetele la curte: din dragoste pentru fratele lui. Cea mai mare dintre ele, Elizabeth, care a împlinit optsprezece ani, îmbină desăvârșit frumusețea fără cusur a mamei și căldura tatălui ei. Aș cunoaște-o oriunde drept fiica lui Edward. Are farmecul lui firesc: zâmbește în dreapta și-n stânga, de parcă ar crede că dă binețe unor prietene. Are statura lui: e înaltă și zveltă ca un lăstar al stejarului sub care a fost vrăjit. Are pletele lui: maică-sa era atât de bălaie, încât părul ei era aproape argintiu, dar această Elizabeth și-a moștenit tatăl, având părul ca un lan de grâu, numai aur și bronz, o buclă scăpând de sub bonetă și căzându-i pe umăr, inelată. Îmi închipui că atunci când și-l despletește, părul i se revărsă într-o mare de bucle de culoarea mării.

Poartă o rochie verde, de parcă ar fi primăvara întruchipată,

venită la această curte a oamenilor obosiți de viață. E o rochie simplă, cu mâneci lungi și bogate, iar în loc de un lanț de aur, și-a încins șoldurile zvelte cu o cingătoare din piele verde. Bănuiesc că n-au mai rămas bani ca să le cumpere fetelor aur sau nestemate pentru venirea la curte. Chiar dacă Elizabeth a furat jumătate din vistierie, răskoalele sunt costisitoare și pesemne că și-a cheltuit toți banii înarmând oșteni împotriva noastră. Fiica ei, prințesa Elizabeth – sau, cum trebuie să-mi amintesc să-i spun, domnișoara Elizabeth Grey poartă pe cap o bonetă îngrijită, nimic bătător la ochi, nimic asemănător cu coronița pe care obișnuia s-o poarte ca prințesa cea mai mare, preferata unor părinți îngăduitori și mireasa făgăduită moștenitorului Franței. O urmează surorile ei. Cecily e și ea o frumusețe, numai că această fată Rivers are părul brunet și ochii negri. Se grozăvește cu zâmbetul ei voios, plin de încredere în sine, și poartă o rochie de un roșu închis care-i șade bine. În spatele ei vine mica Anne, îmbrăcată în cel mai deschis albastru, precum apa de lângă țărmul mării, bălaie, ca sora ei cea mare, dar potolită, fără urmă din încrederea și îndrăzneala celorlalte două.

Se înșiră în fața mea ca și cum ar fi santinele care își înfățișează armele și-mi doresc din toată inima să le pot trimite înapoi în sala gărzilor. Dar se află aici și trebuie primite nu ca nepoate, ci ca pupile. Mă ridic de pe tron, urmată de doamnele mele, însă foșnetul rochiilor noastre scumpe n-o tulbură pe Elizabeth. Se uită de la una la alta cu aerul că socotește cam cât face materialul. Simt că roșesc. A fost crescută la curte, de o regină faimoasă pentru frumusețea ei, și nu trebuie să-i văd zâmbetul disprețuitor ca să știu că ne găsește șterse. Chiar și eu, în rochia mea rubinie, sunt o regină ștearsă pe lângă amintirea mamei ei. Știu că pentru ea nu voi fi niciodată altceva decât o umbră. Rostesc:

— Fiți bine-venite la curtea mea, domnișoarelor Elizabeth, Cecily și Anne Grey!

Văd scânteierea ochilor lui Elizabeth când îi dau numele primului soț al mamei sale. Va trebui să se obișnuiască. Însuși parlamentul a declarat că e bastardă, iar căsătoria părinților ei, o înșelăciune bigamă. Va trebui să se obișnuiască să i se spună „domnișoara Grey” și nu „Alteța Voastră”.

— Veți vedea că sunt o regină ușor de slujit, urmez cu

bunăvoință, de parcă acum ne întâlnim întâia oară, de parcă nu le-aș fi sărutat obrajii răcoroși de zeci de ori. Și că aceasta e o curte veselă.

Mă așez și întind mâna, iar ele trei îmi fac pe rând o reverență și-mi sărută degetele reci. Mă gândesc că primirea a ieșit destul de bine și s-a încheiat, când se deschide ușa: soțul meu, Richard, alege tocmai acest moment ca să intre. Bineînțeles, știe că fetele se înfățișează la curte în dimineața asta! Așadar, a venit să se încredințeze că totul merge bine. Îmi ascund supărarea sub zâmbetul de bun venit.

— Și iată-l pe rege...

Nu mă ascultă nimeni. Când se deschide ușa, Elizabeth se întoarce și, văzându-l pe soțul meu, se ridică din reverență și se apropie de el cu pași ușori.

— Alteță, milord unchiule!

Surorile ei, iuți ca niște nevăstuici, se înșiră după ea, repetând în cor:

— Milord unchiule!

Richard le zâmbește vesel, o trage pe Elizabeth spre el și o sărută pe amândoi obraji, încredințându-o:

— Ești frumoasă, cum mă și așteptam! (Celelalte două fete primesc o sărutare pe frunte.) Și ce face mama ta? o întreabă el pe Elizabeth prietenos, de parcă s-ar interesa în fiecare dimineață de sănătatea unei vrăjitoare și trădătoare, îi place la Heytesbury?

Fata surâde prefăcut.

— Îi place foarte mult, milord unchiule! Îmi scrie că schimbă toate mobilele și sapă grădinile. Sir John descoperă pesemne că are o chiriașă năzuroasă.

— Sir John descoperă pesemne că locuința i-a fost îmbunătățită nemăsurat de mult! o încredințează el, de parcă obrăznicia fățișă ar avea nevoie de încredințări. (Se întoarce spre mine.) Fără îndoială, te bucuri să-ți ai nepoatele în odăile tale, îmi spune el cu un glas care îmi aduce aminte că trebuie să încuviințez.

— Sunt încântată, răspund firesc. Nespus de încântată.

* * *

Nu pot să tăgăduiesc că sunt frumoșele. Cecily e o neroadă

și o bârfitoare, Anne abia a ieșit din sala de studiu, așa că mă îngrijesc să ia lecții de greacă și latină în fiecare dimineață. Elizabeth e desăvârșită. Dacă ar fi să desenezi însușirile unei prințese a Angliei, ea s-ar potrivi cu desenul. E citită – s-au îngrijit de asta unchiul ei, Anthony Woodville, și mama ei; noile cărți tipărite de tipograful casei regale, Caxton, i-au fost dedicate când abia dacă ieșise din scutece. Vorbește curgător trei limbi și citește în patru. Cântă la instrumente muzicale și din voce, cu un glas jos și dulce, nemaipomenit de plăcut. Face broderii desăvârșite și cred că se pricepe să întoarcă un guler sau să coasă tivul unei cămăși de pânză fină cu cea mai mare încredere. N-am văzut-o în bucătărie, de vreme ce eu – fata celui mai mare conte din Anglia și acum regina țării – n-am niciodată temeieri să vizitez acea parte a casei. Dar ea, după ce a stat închisă în sanctuar și fiind fiica unei femei de la țară, îmi spune că se pricepe să gătească fripturi și tocane, precum și bucate mai alese, fricaseuri și dulciuri. Când dansează, nimeni nu-și poate lua ochii de la ea; se mișcă de parcă muzica ar ferma-o, închizând ochii pe jumătate și lăsându-și trupul să răspundă la note. Toți bărbații vor să danseze cu ea, fiindcă face pe oricare să pară grațios. Când i se dă un rol într-o piesă, se afundă în el cu toată dăruirea, își învață replicile și le rostește de parcă le-ar crede cu tărie. Cu cele două surori aflate în grija ei se poartă ca o soră bună, iar celor aflate în Wiltshire le trimite mici daruri. E o fică bună, scriindu-i mamei ei în fiecare săptămână. Ca domnișoară de companie, mă slujește minunat; nu-i pot găsi cusur.

Și atunci, deși e înzestrată cu toate aceste virtuți remarcabile, de ce n-o pot suferi?

La asta pot să răspund. În primul rând, fiindcă nutresc față de ea o gelozie prostească, păcătoasă. Bineînțeles că văd cum o privește Richard, de parcă ar fi fratele lui, întors la el sub înfățișarea unei fete tinere, pline de speranță, voioase și frumoase. Nu rostește nici măcar o vorbă la care să pot cârți, nu vorbește niciodată despre ea decât ca despre nepoata lui. Dar se uită la ea – ba chiar toată curtea se uită la ea – de parcă ar fi o încântare pentru ochi și o bucurie pentru suflet.

În al doilea rând, cred că a avut o viață ușoară, o viață care face să-i fie ușor să râdă adesea, ca și cum mersul de zi cu zi al lucrurilor ar fi tot timpul amuzant. O viață care o face să fie

frumoasă, căci ce întâmplări a trăit care s-o împingă să se încrunte? Ce nenorocire a putut să sape încrețituri de dezamăgire pe chipul ei și să-i strecoare suferința în trup? Știu, știu: și-a pierdut tatăl și un unchi drag, familia ei a fost alungată de pe tron și și-a pierdut doi frați mai mici iubiți. Dar nu-mi pot aminti aceste lucruri când o văd jucând moara cu un fir de lână, alergând pe malul fluviului sau împletind din narcise galbene o coroană pentru Anne, de parcă aceste fete n-ar trebui să se teamă chiar și de gândul coroanei. În astfel de clipe îmi pare complet lipsită de griji și o pizmuiesc pentru bucuria de-a trăi ce pare să se nască atât de ușor în inima ei.

Și, în ultimul rând, n-aș iubi în ruptul capului o fică a lui Elizabeth Woodville. N-o voi face niciodată. Femeia aceea a pândit în zarea vieții mele, ca o cometă otrăvitoare, de când mă știu, din clipa când am văzut-o pentru prima oară și am socotit-o cea mai frumoasă femeie din lume, la banchetul ei de încoronare, până în clipa când am înțeles că e dușmanca mea înverșunată și ucigașa surorii și a cumnatului meu. Orice căi surâzătoare ar fi folosit Elizabeth ca să dobândească intrarea ficelor ei la curte, pe mine nu m-a fermecat și nu mă va ferma niciodată nimic într-atât încât să uit că aceste fete sunt fiicele vrăjmașei noastre și, dacă ne gândim la prințesa Elizabeth, că ne sunt ele însele vrăjmașe.

N-am nici urmă de îndoială că a venit ca să iscodească și să tulbure. E logodită cu Henry Tudor (răzgândirea vestită pretutindeni a mamei ei nu înseamnă nimic pentru mine și, bănuiesc, nici pentru el sau ea). E fiica dușmancei noastre și logodnica dușmanului nostru. De ce să n-o socotesc dușmanca mea?

Așa și fac.

Când zăpada se topește pe dealurile de la miazănoapte și putem călători spre casă, părăsim Londra. Plecarea mă bucură atât de tare, încât mă văd nevoită să mă prefac fără tragere de inimă, de teamă să nu-i jignesc pe negustorii londonezi, pe locuitorii care vin la curte să ne ureze drum bun și pe oamenii care se înșiră pe străzi ca să aclame la trecerea noastră. Văd în Londra un oraș care iubește neamul Rivers și aud ropotele de bătai din palme când cele trei fete Rivers trec călare, una lângă alta, în spatele meu. Locuitorii Londrei iubesc frumusețea, iar chipul drăguț și cald al lui Elizabeth îi face să aclame Casa de

York. Zâmbesc și le fac cu mâna, însușindu-mi măgulirea, dar știu că față de mine există respectul cuvenit reginei, însă nu și afecțiunea pe care o poate trezi o prințesă frumoasă.

Pe drum merg la trap, ca să-mi las toate doamnele de companie în urmă și să nu fiu silită să ascult sporovăiala lui Elizabeth și a surorilor ei. Glasul ei, melodios și dulce, mă face să strâng din dinți. Călăresc în frunte, cu garda în urma mea, și astfel nu trebuie nici s-o văd, nici s-o aud.

Când se întoarce din capul procesiunii, Richard își potrivește calul în drept cu al meu și călărim prietenește împreună, ca și cum ea n-ar zâmbi și n-ar pălăvrăgi în spatele nostru. Trag cu ochiul la chipul lui sever și mă întreb dacă ciulește urechea ca să-i audă vocea, dacă-și va struni calul și va rămâne în urmă, ca să meargă alături de ea. Dar apoi îmi vorbește și îmi dau seama că gelozia mă face să fiu temătoare și bănuitoare, când ar trebui să mă bucur de tovărășia lui.

— Vom rămâne luna asta la Castelul Nottingham, spune el. Am de gând să-ți repar odăile de acolo, să le fac mai plăcute. Voi urma planul de construire al lui Edward. Iar apoi poți să mergi la Middleham, dacă vrei. Te voi urma. Știu că te grăbești să-i vezi pe copii.

— Pare c-a trecut foarte multă vreme, încuviințez. Dar am primit chiar azi vești de la doctori că sunt sănătoși cu toții.

Vorbesc despre sănătatea tuturor copiilor. Nu ne place să recunoaștem că Teddy e robust ca un pui de ogar – și are tot atâta minte iar Margaret nu se îmbolnăvește niciodată. Fiul nostru, Edward al nostru, înaintează cu încetineală spre bărbăție, mărunț pentru vârsta lui, sleit cu ușurință de puteri.

— Mă bucur, spune Richard. Iar după vara asta putem să-i aducem pe toți trei la curte și să-i ținem lângă noi. Regina Elizabeth își ținea mereu copiii lângă ea, iar prințesa îmi spunea că a avut o copilărie cum nu se poate mai fericită la curte.

— Domnișoara Grey, îi îndrept zâmbind greșeala.

Castelul Nottingham, martie 1484

Sosim la Castelul Nottingham seara, când soarele la asfințit face turnurile să se deseneze, negre, pe un cer gălbui-roșcat precum piersicile și auriu. La apropierea noastră, de pe zidurile castelului răsună trâmbițele, iar oștenii din gardă se revarsă din sala lor și se înșiră de o parte și de alta a cărării ce duce la podul mobil. Richard și cu mine călărim alături, făcând cu mâna drept răspuns la chiotele oștenilor și la bătăile din palme ale norodului.

Descalec fericită și mă îndrept spre noile apartamente ale reginei. Aud sporovăiala doamnelor mele de companie, care mă urmează, însă nu reușesc să deosebesc vocile fetelor Rivers. Îmi spun, nu pentru prima oară, că trebuie să învăț să nu le caut, trebuie să fac eforturi ca să micșorez înrăurirea pe care-o au asupra mea. Dacă m-aș putea deprinde să nu-mi pese deloc de ele, într-un fel sau altul, atunci nu m-aș uita să văd dacă Richard le privește sau dacă fata cea mare, Elizabeth, îi zâmbește.

* * *

Ne aflăm la Nottingham de câteva zile, vânând în frumoasele păduri și mâncând vânatul prins, când, într-o seară, în odăile mele se înfățișează un mesager. E atât de sleit de drum și are un aer atât de grav, încât înțeleg că s-a întâmplat ceva îngrozitor. Întinzându-mi răvașul, mâna îi tremură.

— Ce e? îl întreb, dar el clatină din cap, de parcă nu-mi poate spune prin viu grai.

Uitându-mă în jur, o descopăr pe Elizabeth privindu-mă ținută și, preț de o clipă rece, mă gândesc cum a blestemat, împreună cu maică-sa, spița celui care i-a ucis pe prinți în Turn. Mă strădui să-i zâmbesc, dar simt cum buzele mi se întind peste dinți și știu că zâmbetul meu e o strâmbătură dureroasă. Ea se apropie pe dată și-i citesc o milă adâncă pe fața tânără. Mă întreabă doar:

— Pot să vă ajut?

— Nu, nu, e doar un mesaj de acasă.

Mă gândesc că poate a murit mama și mi s-a scris. Poate

unul dintre ceilalți copii, Margaret sau Teddy, a căzut de pe ponei și și-a rupt brațul. Îmi dau seama că țin răvașul în mână, fără să-l deschid. Fata se uită la mine și așteaptă. În chip ciudat, mi se năzare că știe, știe deja ce scrie în el; mă uit în jur, la cercul doamnelor mele, care și-au dat seama, una câte una, că țin strâns în mână un răvaș de acasă și mă tem prea tare ca să-l deschid; amuțesc toate și se strâng în jurul meu.

— Pesemne că nu e nimic, spun în odaia cufundată în tăcere. Mesagerul înalță capul și se uită la mine, cu aerul că ar vrea să spună ceva, apoi își umbrește ochii cu mâna, de parcă strălucirea soarelui primăvăratice ar fi prea puternică, și pleacă iarăși capul.

Nu mai pot amâna. Îmi strecor degetul pe sub ceara pecetii, care se desprinde cu ușurință de hârtie. O despățuresc și văd că e iscălită de doctor. A scris doar patru rânduri.

Alteța,

Vă vestesc cu adânc regret că fiul vostru, prințul Edward, a murit astă-noapte de o fierbințeală pe care n-am putut-o potoli. Am făcut tot ce-am fost în stare și suntem profund îndurerați cu toții. Mă voi ruga pentru voi și pentru Alteța Sa regele la ceasul durerii voastre.

Charles Rhymner

Ridic privirea, însă nu văd nimic. Îmi dau seama că am ochii plini de lacrimi și clilesc ca să le alung, dar rămân oarbă. Spun doar:

— Trimiteti după rege.

Cineva îmi atinge mâna încleștată pe răvaș și simt căldura degetelor lui Elizabeth. Nu pot să nu mă gândesc că moștenitorul tronului e acum Teddy, băiețelul caraghios al lui Isabel. Iar după el, fata asta. Îmi trag mâna de sub a ei, ca să nu mă poată atinge. Peste câteva clipe, Richard e în fața mea, îngenunchind ca să mă poată privi în ochi.

— Ce e? întreabă el în șoaptă. Mi s-a spus că ai primit un răvaș.

— E vorba de Edward. (Aud în glasul meu durerea gata să se reverse, dar trag aer în piept și-i dau cea mai cumplită veste din lume.) A murit de fierbințeală. Ne-am pierdut fiul.

Zilele trec una câte una și eu nu pot să vorbesc. Mă duc la capelă, dar nu pot să mă rog. Curtea e îmbrăcată într-un albastru atât de închis, că e aproape negru și nimeni nu joacă jocuri, nu iese la vânătoare, nu cântă și nu râde. Suntem o curte atinsă de o vrajă a durerii, suntem amuțiți. Richard parcă a îmbătrânit cu zece ani; eu nu m-am uitat în oglindă, ca să văd semnele suferinței pe chipul meu. Nu-mi pasă. Nu am destulă putere ca să-mi pese cum arăt. Dimineața, doamnele mă îmbracă de parcă aș fi o păpușă, iar seara trag rochiile de pe mine, ca să pot să mă bag în pat și să zac tăcută, simțind cum lacrimile mi se preling pe sub pleoapele închise și udă fața de pernă.

Mi-e o rușine cumplită că l-am lăsat să moară, de parcă ar fi vina mea sau de parcă aș fi putut face ceva. Mi-e rușine că n-am odrăslit un băiat puternic, ca al lui Isabel sau ca frumoșii băieți Woodville care au dispărut din Turn. Mi-e rușine că am avut doar un băiat, un singur moștenitor prețios, doar unul care să poarte pe umerii lui marea povară a victoriei lui Richard. Am avut doar un prinț, nu doi, și acum el s-a prăpădit.

Plecăm pe dată de la Nottingham spre Castelul Middleham, zorindu-ne de parcă, ajunși în căminul nostru, ne vom găsi fiul așa cum l-am lăsat. Când sosim, găsim trupușorul în sicriu, în capelă, și pe ceilalți doi copii îngenucheați lângă el, pierduți fără vărul lor, pierduți fără mersul obișnuit al lucrurilor în casă. Margaret vine în brațele mele și-mi șoptește: „Îmi pare foarte rău, îmi pare foarte rău!”, de parcă ea, o fetiță de zece ani, ar fi trebuit să-l salveze.

N-o pot liniști că n-o socotesc vinovată. N-am de oferit liniște nimănui. N-am cuvinte de spus nimănui. Richard hotărăște ca de aici înainte copiii să locuiască la Sheriff Hutton. Niciunul dintre noi nu va mai vrea să vină vreodată la Middleham. Rânduim o înmormântare restrânsă și privim coșciugul cum intră în bezna criptei. Nu mă simt cătuși de puțin împăcată după ce ne rugăm pentru sufletul lui și-i plătim preotului să se roage pentru el de două ori pe zi. Vom lăsa bani ca să se facă parastase pentru sufletelul lui nevinovat. Nu mă simt

împăcată, nu simt nimic. Cred că nu voi mai simți nimic niciodată.

Plecăm de la Middleham de îndată ce putem și mergem la Durham, unde mă rog pentru fiul meu în marea catedrală. Asta nu schimbă nimic. Mergem la Scarborough și mă uit la valurile mari ale mării frământate de furtună, gândindu-mă cum și-a pierdut Isabel primul prunc și că pierderea unui prunc la naștere nu se poate asemăna nici pe departe cu pierderea unui fiu mare. Ne întoarcem la York. Nu-mi pasă unde ne aflăm. Pretutindeni, oamenii se uită la mine de parcă s-ar întreba ce-mi pot spune. N-ar trebui să-și dea osteneala. Nu e nimic de spus. Mi-am pierdut tatăl în luptă, sora – de mâna iscoadei lui Elizabeth Woodville, cumnatul – de mâna călăului aceleiași Elizabeth Woodville, nepotul – de mâna otrăvitorului ei și acum fiul – din pricina blestemului ei.

Zilele devin mai luminoase și mai calde, iar dimineața, când femeile trag rochia pe mine, descopăr că e făcută din mătase și nu din lână. Când sunt dusă la cină și așezată ca o marionetă la masa principală, mi se aduc miel și fructe proaspete. Cina devine mai gălăgioasă și într-o zi muzicanții cântă din nou, pentru prima oară de când a sosit răvașul. Îl zăresc pe Richard aruncându-mi o privire ca să întrebe dacă mă deranjează și văd groaza pe care i-o pricinuiește chipul meu împietrit. Nu mă deranjează. Nu mă deranjează nimic. N-au decât să și danseze, dacă vor; pentru mine nu mai contează nimic.

În seara aceea, Richard vine în odaia mea. Nu-mi vorbește, doar mă cuprinde în brațe și mă ține strâns, de parcă durerea a doi oameni ar putea fi domolită punând două inimi frânte una lângă alta. Nu ajută. Acum, că stăm unul lângă altul, întinși pe pat, și nu fiecare într-un capăt al castelului, mi se pare că odaia mea de culcare a devenit centrul suferinței.

Dimineață devreme mă trezește și încearcă să facă dragoste cu mine. Zac sub el ca un bolovan, fără să spun sau să fac ceva. Știu că se gândește că trebuie să mai zămislim un prunc, dar nu cred că am putea primi o asemenea binecuvântare. După zece ani sterpi? Cum să prindă ființă un al doilea fiu în trupul meu acum, când mă simt moartă, dacă n-a prins ființă când eram plină de nădejde și iubire? Nu: ni s-a dat un singur fiu și acum l-am pierdut.

Fetele Rivers au părăsit curtea, pline de tact, ca să-și

viziteze mama și mă bucur că nu trebuie să le văd – pe trei dintre cele cinci fete frumoase ale ei. Nu pot să mă gândesc decât la blestemul pe care l-au rostit mama și fiica de față cu Richard, când au jurat că omul care le-a răpit fiul și moștenitorul și-l va pierde pe al lui. Mă întreb dacă asta e dovada că Robert Brackenbury a pus în faptă și i-a strivit pe cei doi băieți frumoși și sănătoși în așternutul lor, ca să dăruiască rangul lor bietului meu fiu dispărut de pe lumea asta. Mă întreb dacă asta e dovada că soțul meu m-a privit în ochi și m-a mințit cu hotărâre și fără rușine. Ar fi putut să poruncească să fie uciși fără să-mi spună? Ar fi putut să poruncească să fie uciși și să tăgăduiască în fața mea? I-ar fi spus o asemenea minciună mamei lor? Are ea puterea să vadă minciuna și să-mi ia fiul drept răzbunare? Nu e blestemul vrăjitoresc singurul temei pentru moartea lui Edward – care a murit primăvara, tocmai când depășise anii periculoși ai copilăriei?

Cred că da. Cred că da. După multe nopți nedormite în care m-am tot întrebat, cred că da. Edward era plâpând, mărunțel, firav, dar nu era înclinat spre friguri. Cred că gândul ei rău l-a căutat, l-a găsit și i-a strecurat focul în vene, în plămâni, în biata lui inimă. Cred că Elizabeth Woodville și fiica ei Elizabeth mi-au ucis băiatul ca să se răzbune pentru pierderea băieților lor.

Richard vine în odăile mele înainte de cină, ca să ne însoțească în sala cea mare, de parcă lumea ar fi rămas aceeași. Ajunge să mă uit la el ca să văd că totul s-a schimbat. Chipul lui, întotdeauna puternic, a devenit acum sever, ba chiar întunecat. De o parte și de alta a nasului i s-au săpat două brazde adânci, până la colțurile gurii, iar pe frunte, două cute aspre în dreptul fiecărei sprâncene. Nu zâmbește niciodată. Când fața lui întunecată se întoarce spre chipul meu palid, îmi spun că nici el, nici eu nu vom mai zâmbi vreodată.

Castelul Nottingham, vara anului 1484

În arșița verii, fetele Rivers se întorc la curte călare, ca o micuță cavalcadă a frumuseții sigure de sine, și sunt întâmpinate cu bucurie de toți tinerii chipeși din slujba regelui. Se pare că li s-a dus foarte tare dorul. Cele trei intră în odăile mele, îmi fac reverențe adânci și-mi zâmbesc, de parcă ar crede că le pot primi cu bunătate. Reușesc să le întreb cum au călătorit și dacă mama lor e sănătoasă, dar până și eu aud ce slabă și stinsă mi-e vocea. Nu-mi pasă cum au călătorit și nici de sănătatea mamei lor. Știu că Elizabeth îi va scrie mamei ei și-i va spune că sunt palidă și aproape mută. Mă aștept să-i spună că vraja care mi-a ucis fiul aproape că mi-a oprit și mie inima. Și nu-mi mai pasă. Cele două Elizabeth, mama și fiica, nu-mi mai pot face nimic. Toți cei pe care i-am iubit mi-au fost răpiți de ele două; singurul om care mi-a rămas în lumea asta e soțul meu, Richard. Mi-l vor lua și pe el? Căci sunt atât de copleșită de durere, încât nu-mi mai pasă.

Se pare că mi-l vor lua. Elizabeth se plimbă cu Richard prin grădină în răcoarea serii. Lui îi place s-o aibă alături, iar curtenii, care se strâng întotdeauna în jurul unei favorite, se grăbesc să-i laude înțelepciunea tihnită a conversației și grația mersului.

Îi privesc de la ferestrele odăii mele, aflate foarte sus, în zidul castelului, astfel încât mi se par grozav de departe, cum se plimbă spre râu, ca un cavaler pictat și doamna lui, într-o poveste de dragoste. Ea e înaltă, aproape tot atât de înaltă ca el, și pășesc alături, cu capetele apropiate. Mă întreb într-o doară despre ce vorbesc cu atâta însuflețire, ce o face pe ea să râdă, să se oprească și să ducă mâna la gât, apoi să-l ia de braț și să pornească mai departe. De la depărtarea asta, de la fereastra mea aflată sus, alcătuiesc o pereche frumoasă: sunt potriviți. La urma urmelor, deosebirea de vârstă dintre ei nu e prea mare. Ea are optsprezece ani, iar el – doar treizeci și unu. Amândoi au moștenit farmecul York, acum îndreptat pe deplin spre celălalt. Ea e bălaie, ca fratele lui, iar el e oacheș, asemenea chipeșului său tată. Îl văd pe Richard luând-o de mână și trăgând-o puțin mai aproape, ca să-i șoptească la ureche. Ea întoarce capul cu un râs ușor, e cochetă, așa cum

sunt negreșit cele mai multe fete frumoase de optsprezece ani. Se îndepărtează împreună de curte, iar curtenii îi urmează la o oarecare depărtare, ca să se poată crede singuri.

Ultima oară când am văzut curtea rămânând în urma regelui și măsurându-și cu luare-aminte pașii a fost când Edward mergea la braț cu noua lui iubită, Elizabeth Shore, iar regina Elizabeth se retrăsese pentru naștere. În clipa când regina s-a întors printre noi, târfa Shore a dispărut de la curte și n-am mai văzut-o niciodată – zâmbesc amintindu-mi tandrețea rușinată cu care regele i-a cerut iertare soției lui și privirea netulburată a ochilor ei cenușii. Mi se pare ciudat să văd curtea pășind iarăși agale; însă de astă dată soțul meu e cel căruia i se oferă prilejul să se plimbe singur cu nepoata lui.

De ce să facă una ca asta? mă întreb într-o doară, sprijinindu-mi fruntea de sticla rece a ferestrei groase. De ce să se retragă curtenii atât de prevenitor, dacă nu fiindcă socotesc că ea îi va deveni amantă? Dacă nu fiindcă socotesc că soțul meu își ademenește nepoata în aceste plimbări de seară pe malul râului, că a uitat tot ce datorează numelui său, jurămintelor de la cununie, respectului pe care mi-l datorează ca soție și ca mamă îndoliată a răposatului său fiu?

E cu puțință ca întreaga curte să fi văzut mult mai limpede decât mine că Richard și-a revenit din suferință, și-a revenit după cumplita lovitură, că poate să trăiască din nou, poate să respire din nou, poate să se uite în jur și să vadă din nou lumea – și în această lume vede o fată frumușică, pregătită să-i ia mâna, să-i asculte vorbele și să râdă de parcă vorbele lui ar desfăta-o? Curtea chiar crede că Richard se va culca cu fiica fratelui său? Chiar îl crede atât de căzut în depravare încât să-i răpească fecioria nepoatei sale?

Întorc pe toate părțile acest gând, șoptind cuvintele „să-i răpească fecioria” și „nepoatei”, dar la drept vorbind nu mă pot sili să-mi pese, așa cum nu mă pot sili să-mi pese de partida de vânătoare de mâine sau de bucatele de la cina din seara asta. Nu-mi pasă câtuși de puțin nici de fecioria, nici de fericirea lui Elizabeth. Totul pare că se întâmplă departe, pare că i se întâmplă altcuiva. N-aș spune că sunt nefericită, cuvântul nu se potrivește cu starea mea de spirit, aș spune că sunt moartă pentru lume. Nu mă pot sili să-mi pese dacă Richard își ademenește nepoata sau ea îl ademenește pe el.

Văd oricum că Elizabeth Woodville, după ce mi-a luat fiul printr-un blestem, îmi va lua acum soțul prin farmecul fiicei ei. Știu însă că nu pot face nimic ca să împiedic ceea ce se întâmplă. Ea va face – la fel ca întotdeauna – ce dorește. Mă mulțumesc să-mi sprijin fruntea înfierbântată de sticla rece și să-mi doresc să nu fi văzut toate astea – sau orice altceva. Să nu fi văzut absolut nimic.

* * *

Curtea nu e dedicată doar fățărniciei de-a flirta cu regele și de-a jeli cu mine. Richard își petrece toate diminețile cu sfetnicii săi, numind împuterniciți care să ridice la luptă comitatele dacă Henry Tudor pornește o cotropire din Bretania, pregătind flota pentru un război cu Scoția, hărțuind navele franceze în apele Canalului Mânecii. Îmi vorbește despre munca lui, iar uneori îl pot sfătui, de vreme ce mi-am petrecut copilăria la Calais și de vreme ce Richard urmează politica tatălui meu, de pace cu scoțienii și pace înarmată cu francezii.

În iulie pleacă la York ca să înființeze Consiliul Nordului, un semn de recunoaștere a faptului că partea de miazănoapte a Angliei e un ținut ce se deosebește mult, în nenumărate feluri, de partea de miazăzi, iar Richard este și va fi mereu un stăpân bun pentru locuitorii săi. Înainte de plecare vine în odaia mea și trimite doamnele de-acolo. Elizabeth iese aruncându-i un zâmbet peste umăr, dar de astă dată el nu bagă de seamă. Își ia un scăunel și se așază la picioarele mele.

— Ce e? întreb fără prea multă tragere de inimă.

— Am vrut să-ți vorbesc despre mama ta.

Sunt uimită, dar nimic nu-mi poate stârni curiozitatea, închei cusătura la care lucrez, înfig acul în mătășurile pentru brodat și dau totul la o parte.

— Da?

— Cred că poate fi eliberată din grija noastră, spune el. Nu ne vom mai întoarce la Middleham...

— Nu, niciodată! spun iute.

— Așa am putea să închidem castelul. Ar putea să aibă casa ei, am putea să-i plătim o pensie. Nu trebuie să întreținem un castel mare pentru ea.

— Nu crezi că ar putea să clevetească împotriva noastră?

Nu voi vorbi niciodată despre cheștiunea căsătoriei noastre. N-are decât să mă creadă și acum pe deplin încrezătoare, cum eram la vremea aceea. Nu-mi mai pasă. El ridică din umeri.

— Suntem regele și regina Angliei. Există legi care interzic să fim vorbiți de rău. Ea știe asta.

— Și nu te temi că va încerca să-și ia pământurile înapoi?

Richard zâmbește.

— Sunt regele Angliei, n-are șanse să câștige o judecată împotriva mea. Și chiar dacă ar fi să-și primească înapoi unele pământuri, îmi pot îngădui să le pierd. Le-ai căpăta înapoi la moartea ei.

Încuviințez pe tăcute. Și oricum, acum nu mai are cine să le moștenească de la mine.

— Voiam doar să mă încredințez că nu te împotrivești la eliberarea ei. Ai vreo preferință în ce privește locul unde va trăi?

Ridic din umeri. În iarna aceea, la Middleham, au fost patru: Margaret și fratele ei, Teddy, fiul meu Edward și ea, mama mea, bunica lor. Cum e cu puțință ca moartea să-i fi luat nepotul și nu pe ea?

— Am pierdut un fiu, îi spun. Cum să-mi pese de o mamă?

El întoarce capul, ca să nu-i văd strâmbătura de durere.

— Știu. Tainice sunt căile Domnului.

Se ridică și întinde mâinile spre mine. Mă ridic și eu și rămân în fața lui, netezind mătasea desăvârșită a rochiei.

— Ce culoare frumoasă! spune el, băgând-o de seamă pentru întâia oară. Mai ai mătase din asta?

— Cred că da, răspund uimită. Cred că a fost cumpărat un cupon întreg din Franța. Vrei o vestă din ea?

— I-ar sta bine nepoatei noastre, Elizabeth, spune el nestânjenit.

— Poftim?

Richard zâmbește văzându-mi uluirea.

— S-ar potrivi cu culoarea pielii lui Elizabeth, nu crezi?

— Vrei să poarte o rochie asemănătoare cu a mea?

— Când și când, dacă ești de părere că i-ar sta bine și ei cu culoarea.

Răspunsul ăsta prostesc mă scoate din amorțeală.

— Ce-ți trece prin cap? Toți curtenii vor crede că ți-e amantă dacă o îmbraci în mătăsuri la fel de alese ca ale mele! De spus

vor spune lucruri și mai rele! Vor spune că e târfa ta, iar pe tine te vor face desfrânat!

El încuviințează, deloc deranjat de vorbele dure.

— Chiar așa.

— Asta vrei? Vrei s-o faci de rușine, la fel și pe tine, și să mă dezonozezi?

El mă ia de mână.

— Anne, scumpa mea Anne! Acum suntem rege și regină, nu trebuie să ne agățăm de preferințele personale. Nu trebuie să uităm că suntem urmăriți fără încetare, că faptele noastre au înțelesuri pe care oamenii încearcă să le dezlege. Trebuie să dăm un spectacol.

— Nu pricep, spun sec. Ce spectacol să dăm?

— Fata nu e, chipurile, logodită?

— Ba da, cu Henry Tudor, știi la fel de bine ca mine că el și-a anunțat logodna, de Crăciun.

— Și atunci cine e păcăliciul, când o lume întreagă o cunoaște drept amanta mea?

Încetul cu încetul înțeleg.

— Păi, el!

— Și atunci, toți cei care l-ar susține pe acest străin, băiatul născut în Țara Galilor al lui Margaret Beaufort, pentru că e logodit cu prințesa Elizabeth, fiica iubită a celui mai mareț rege al Angliei, se gândesc mai bine. Își zic: dacă ne strângem în jurul lui Tudor, nu o așezăm pe prințesa de York pe tron, căci prințesa de York e la curtea unchiului ei, admirându-l și sprijinindu-l, o podoabă a domniei lui, cum a fost și podoaba domniei tatălui ei.

— Dar unii vor spune că e o târfă și nimic mai mult. Va fi făcută de ocară.

El ridică din umeri.

— Despre mama ei s-a spus același lucru. Am dat o lege care declară chiar acest lucru despre mama ei. Și oricum, nu credeam că asta te va tulbura.

Are dreptate. Nu mă tulbură nimic – cu atât mai puțin umilirea fetei Rivers.

Palatul Westminster, Londra, iarna anului 1484

Amenințarea din partea lui Henry Tudor, aflat în Bretania, frământă întreaga curte. Tudor e doar un flăcăiandru și orice rege mai puțin pizmaș decât unul de York nu i-ar fi luat, poate, în seamă îndepărtatul drept la tronul Angliei prin spița mamei sale. Dar pe tron se află un rege de York și Richard știe că Tudor pune la cale o companie împotriva noastră, cerând sprijin în Bretania de la ducele care l-a ocrotit vreme atât de îndelungată, mergând să ceară ajutor Franței, vechiul dușman înverșunat al Angliei.

Margaret Beaufort, mama lui, cândva prietena mea, stă îmbufnată în casa ei de la țară, întemnițată de soțul ei la porunca lui Richard, iar viitoarea lui mireasă, Elizabeth de York, e acum aproape întâia doamnă a curții, dansând în fiecare seară în palatul ce i-a fost cămin în copilărie, cu încheieturile mâinilor scânteind de brățări, cu părul strălucind sub o plasă de aur. Pare să primească daruri în fiecare dimineață, când stăm în odăile ale căror ferestre dau spre fluviul cenușiu, iernatic. În fiecare dimineață se aude o bătaie la ușă și un paj aduce ceva pentru fata căreia toți îi spun acum prințesa Elizabeth, de parcă Richard n-ar fi dat o lege care o declară bastardă și îi dă numele primului soț al mamei sale. Ea chicotește deschizând darul și-mi aruncă iute o privire vinovată. Darurile vin întotdeauna neînsoțite de un răvaș, dar știm cu toatele cine îi trimite neprețuitele flecușețe. Îmi aduc aminte de anul trecut, când Richard mi-a făcut câte un cadou în fiecare zi din cele douăsprezece zile de sărbătoare dintre Crăciun și Anul Nou – dar îmi aduc aminte cu nepăsare. Acum nu mă mai încântă podoabele.

Sărbătoarea Crăciunului e culmea bucuriei ei. Anul trecut era ținta căzută în dizgrație a milostivirii noastre, declarată bastardă și cerută de soție de un trădător, dar anul acesta a urcat și a tot urcat, ca un dop de plută ușor și ieftin pe vreme de furtună. Acum mergem împreună să ni se ia măsuri pentru rochii, de parcă am fi mamă și fiică, de parcă am fi surori. Stăm în picioare în sala cea mare a garderobei, în timp ce croitoresele prind cu ace pe trupurile noastre mătăsurii, țesătură din fir de aur și blănuri; mă uit în marea oglindă de

argint și-mi văd chipul obosit și părul tot mai lipsit de strălucire înconjurat de aceleași culori vii pe care le poartă frumoasa zâmbitoare de lângă mine. E cu zece ani mai tânără decât mine și lucrul acesta nu e niciodată mai bătător la ochi decât când stăm una lângă alta, îmbrăcate la fel.

Richard îi dăruiește fără fereală nestemate pe măsura alor mele, iar ea poartă o bonetă ca o coroniță de aur, diamante la urechile miciute și safire la gât. Curtea e splendidă de Crăciun, toți se îmbracă în veșmintele cele mai bune și în fiecare zi avem parte de distracții, sporturi și jocuri. Elizabeth le străbate pe toate în pași de dans, regina petrecerilor, campioana jocurilor, stăpâna sărbătorii. Șed pe jilțul meu impunător, cu baldachinul regal deasupra, cu coroana apăsându-mi greu pe frunte și-mi lipesc pe chip un zâmbet îngăduitor când soțul meu se ridică să danseze cu cea mai frumoasă fată din palat, o ia de mână și o duce deoparte, ca să stea de vorbă, apoi o aduce înapoi în odaie, împurpurată și răvășită. Ea îmi aruncă priviri furișe, de parcă ar vrea să-și ceară iertare – de parcă ar nădăjdi să nu mă deranjeze că toată suflarea curții și tot mai mulți oameni din țară cred că sunt amanți și că eu am fost înlăturată. Are bunul-simt să se arate rușinată, dar văd că dorința o mână prea poruncitor ca să dea înapoi. Nu poate să-l refuze, nu poate să-și refuze ce-și dorește. Poate că e îndrăgostită.

Dansez și eu. Când se cântă o melodie domoală și solemnă, îl las pe Richard să mă conducă la dans și pe ceilalți dansatori să ne urmeze cu pași lini. Richard are grijă să nu greșesc; ritmul muzicii e ultimul lucru cu care mi-aș bate capul. Abia de Crăciunul trecut, curtea a petrecut cu toată strălucirea – un nou rege urcat pe tron, noi avuții de împărțit, noi comori de cumpărat, noi rochii de arătat –, dar apoi fiul meu a făcut puțină fierbințeală și de la atâta lucru, de la puțină fierbințeală, i s-a tras moartea, iar eu n-am fost la căpătâiul lui. N-am fost la castel. Eu sărbătoream izbânda noastră, vânând în pădurile din Nottingham. Acum nu-mi dau seama ce era de sărbătorit.

Ziua de Crăciun o ținem ca pe-o zi sfântă, mergând la biserică de mai multe ori. Elizabeth e frumușică și cucernică, cu părul bălai acoperit de o eșarfă din voal verde, cu ochii plecați. Richard se întoarce de la capelă cu mine, ținându-mă

de mână.

— Ești obosită, spune el.

Sunt obosită până și de viață.

— Nu. Abia aștept restul zilelor de Crăciun.

— Umblă niște zvonuri neplăcute. Nu vreau să pleci urechea la ele, nu sunt deloc adevărate.

Mă opresc, făcând întreaga curte să încremenească în spatele nostru. Le poruncesc tuturor peste umăr:

— Lăsați-ne!

Curtenii dispar, Elizabeth aruncându-mi o privire de parcă s-ar gândi să-mi nesocotească porunca. Richard îi face semn din cap, iar ea schițează o reverență către mine și pleacă.

— Ce zvonuri?

— Am spus că nu vreau să pleci urechea la ele.

— Atunci ar fi bine să le aud de la tine, ca să nu ascult pe nimeni altcineva.

El ridică din umeri.

— Sunt unii care spun că am de gând să te repudiez și să mă însor cu prințesa Elizabeth.

— Așadar, șarada ta cu curtea a reușit, zic. A fost curte sau a fost șaradă?

— Amândouă, răspunde el încruntat. A trebuit să-i discreditez logodna cu Tudor. El va invada cu siguranță la primăvară. A trebuit să-i îndepartez aliații din Casa de York.

— Ai grijă să nu îndepartezi aliații din Casa Neville! Spun cu viclenie. Sunt fiica făcătorului de regi. În nord sunt mulți care te urmează numai din dragoste față de mine. Chiar și acum, numele meu înseamnă mai mult decât orice altceva prin părțile acelea! Nu-ți vor fi credincioși dacă vor crede că m-ai desconsiderat.

El îmi sărută mâna.

— Nu uit asta. N-o voi uita. Și nu te-aș desconsidera niciodată. Ești inima mea – chiar dacă ești o inimă frântă.

— Asta e partea cea mai rea?

El șovăie.

— Se vorbește despre otravă.

La pomenirea armei lui Elizabeth Woodville încremenesc.

— Cine vorbește despre otravă?

— Bărfe de la bucătărie. Un câine a murit după ce s-a vărsat o farfurie și el a hăpăit mâncarea. Știi cum face curtea

din țăntar armăsar.

— A cui era farfuria?

— A ta.

Nu spun nimic. Nu simt nimic, nici măcar uimire. Ani la rând, Elizabeth Woodville mi-a fost dușmancă și, chiar și acum, când a fost eliberată și trăiește în tihnă în Wiltshire, îi simt în ceafă privirea ochilor cenușii. Negreșit, o vede și acum în mine pe fiica bărbatului care i-a omorât pe iubitul ei tată și iubitul ei frate. Acum o vede în mine și pe femeia care stă în calea fiicei ei. Dacă aș muri, Richard ar obține dispensa papei și s-ar însura cu nepoata lui, Elizabeth. Casa de York ar fi reunită, femeia Woodville ar deveni din nou regina văduvă și bunica următorului rege al Angliei.

— Nu se oprește nici măcar o clipă! îmi spun în șoaptă.

— Cine? întreabă Richard uimit.

— Elizabeth Woodville. Bănuiesc că ea e bănuită că a încercat să mă otrăvească.

El izbucnește în râs, hohotind nestăpânit ca odinioară, cum nu l-am mai auzit de atâta vreme. Îmi ia mâna și îmi sărută degetele.

— Nu, nu e bănuită. Dar nu contează. Te voi păzi. Voi avea grijă să fii în siguranță. Însă trebuie să te odihnești, draga mea! Toată lumea spune că pari obosită.

— Sunt cât se poate de sănătoasă, spun mohorâtă, făgăduindu-mi în sinea mea: „Sunt destul de sănătoasă ca s-o împiedic pe fata ei să urce pe tronul meu!”.

Palatul Westminster, Londra, ianuarie 1485

E a douăsprezecea noapte, sărbătoarea Bobotezei, ultima zi a lungii sărbători a Crăciunului, care a părut, anul acesta, să țină o veșnicie. Mă îmbrac cu o grijă deosebită, cu rochia mea roșie cu auriu, iar Elizabeth, în rochia ei roșie cu auriu, întocmai cu a mea, mă urmează în sala tronului și rămâne în picioare lângă jilțul meu, ca pentru a arăta lumii deosebirea dintre bătrâna regină și tânăra amantă. Avem o piesă-mască înfățișând povestea sărbătorii Crăciunului și a Bobotezei, urmată de muzică și dans. Richard și Elizabeth dansează împreună, atât de obișnuiți de-acum unul cu altul, încât pașii li se potrivesc perfect. Ea are toată grația maică-sii; nimeni nu-și poate dezlipi privirea de la ea. Văd căldura pe care i-o arată Richard și mă întreb iarăși cât e curte și cât e șaradă.

Dintre toate nopțile anului, a douăsprezecea noapte e cea în care lucrurile se schimbă și ființele pâlăie. Cândva eram fiica făcătorului de regi, a eminenței cenușii, crescută cu gândul că voi fi una dintre doamnele de seamă ale regatului. Acum sunt regină. Asta ar trebui să ne mulțumească, pe părintele meu și pe mine, dar când mă gândesc la prețul pe care l-am plătit, îmi spun că am fost înșelați de soarta însăși. Zâmbesc întregii săli, ca toată lumea să știe că mă bucur văzându-mi soțul cum dansează mână-n mână cu nepoata lui, cu privirea ațintită asupra chipului ei împurpurat. Trebuie să le arăt tuturor că sunt sănătoasă și că picurul perfid al otrăvii lui Elizabeth Woodville în mâncarea mea, în vinul meu, poate chiar și în parfumul care-mi înmiresmează mânușile nu mă omoară încetul cu încetul.

Dansul se sfârșește și Richard se întoarce lângă mine. Elizabeth se duce să sporovăiască cu surorile ei. La acest ultim banchet al sărbătorilor, Richard și cu mine purtăm coroana, ca să le arătăm tuturor că suntem regele și regina Angliei, ca să dăm de veste până în cele mai îndepărtate comitate că strălucim cu toată fala. O ușă se deschide lângă noi și un mesager intră și-i întinde lui Richard o singură foaie de hârtie. El o citește iute și dă din cap către mine, de parcă ar fi primit adevărarea unui rămășag primejdios.

— Ce e?

— Vești despre Tudor, răspunde el foarte încet. Anul acesta, anunțul de Crăciun al logodnei a lipsit. Am câștigat de data asta. A pierdut-o pe prințesa de York și a pierdut sprijinul neamului Rivers. (Îmi zâmbeste.) Știe că nu poate s-o declare soția lui, toată lumea crede că e țiitoarea mea, târfa mea. I-am furat-o, împreună cu sprijinatorii ei.

Mă uit spre celălalt capăt al sălii lungi, unde Elizabeth repetă niște pași de dans cu surorile ei, așteptând nerăbdătoare să cante iarăși muzica. Un cerc de tineri se plimbă prin jurul lor, nădăjduind că vor putea s-o ia la dans.

— Ai distrus-o dacă îi merge vestea în toată țara că e marfă deja gustată, treanța regelui.

El ridică din umeri.

— Dacă te aventurezi să te apropii de tron, plătești prețul. Ea o știe. Mama ei o știe mai bine ca oricine. Dar asta nu e tot...

— Ce mai e?

— Știu când va avea loc invazia lui Tudor. Vine anul acesta.

— Știi? Când vine?

— Chiar vara asta.

— De unde știi? întreb în șoaptă.

— Am o iscodă la curtea lui de doi bani, spune Richard zâmbind.

— Pe cine?

— Pe Thomas Grey, fiul cel mare al lui Elizabeth Woodville. Și el e în solda mea. Elizabeth Woodville se dovedește a-mi fi o prietenă foarte bună.

Palatul Westminster, Londra, martie 1485

Richard se pregătește de invazie. Eu mă pregătesc de moarte. Elizabeth se pregătește de nuntă și încoronare, deși nimeni în afară de mine n-ar ghici asta din felul liniștit și respectuos în care mă slujește. Simțurile mele sunt încordate la culme, veghind întruna. Numai eu îi văd strălucirea chipului când se întoarce după o plimbare în grădină, felul cum își netezește părul cu palmele, ca și când cineva ar fi tras-o aproape și i-ar fi strâmbat boneta, numai eu văd că are panglicile mantiei dezlegate, ca și când le-ar fi desfăcut pentru a-i îngădui să-i cuprindă mijlocul cald cu mâinile și s-o tragă spre el.

Am pe cineva care îmi gustă vinul, am pe cineva care îmi gustă mâncarea, dar chiar și așa puterile îmi slăbesc neconștient, deși zilele sunt mai luminoase, soarele e mai cald, iar la fereastra mea o mierlă își construiește cuibul în măr și cântă de bucurie în zorii fiecărei zile. Nu pot să dorm, nici noaptea, nici ziua. Mă gândesc la tinerețea mea, când Richard a venit și m-a salvat de sărăcie și umilință, mă gândesc la copilăria mea, când Isabel și cu mine eram mici și ne jucam de-a reginele. Îmi pare cu neputință de crezut că am douăzeci și opt de ani, că Isabel nu mai e și că mi-am pierdut cu desăvârșire dorința de-a fi regină.

O privesc pe prințesa Elizabeth cu un soi de compătimire vicleană. Mă crede pe moarte – o las să se amăgească singură că nu mâna ei îmi stropește perna cu otravă –, dar își închipuie că mă răpune o boală ce mă macină și că, după ce mă va măcina cu totul, Richard o va face regina lui, din dragoste, și fiecare zi va fi o sărbătoare, în fiecare zi va avea o rochie nouă, fiecare zi va fi o celebrare a întoarcerii ei în palatele și castelele din copilărie, ca moștenitoare a maică-sii: următoarea regină a Angliei.

Crede că el nu mă iubește, își închipuie pesemne că nu m-a iubit niciodată. Crede că e prima femeie care a trezit dragostea în pieptul lui și că o va iubi pe veci, iar ea își va trăi viața dănțuind, mereu adorată, mereu frumoasă, o regină a inimilor, întocmai ca mama ei.

Acest tablou e atât de departe de ceea ce înseamnă într-

adevăr să fii regină a Angliei, încât mă face să râd până dau în tuse și mă vād silită să mă țin de coastele care mă dor. Oricum ar sta lucrurile, îl cunosc pe Richard. Poate că acum e fermecat de ea, poate chiar a și sedus-o, poate că s-a culcat cu ea și s-a bucurat de plăcerea cu răsuflarea tăiată pe care i-a dăruit-o, dar nu e atât de neghiob încât să-și primejduiască regatul pentru ea. I-a suflat-o lui Henry Tudor – asta i-a fost ambiția și a izbutit. N-ar fi niciodată atât de neghiob încât să-i jignească pe bărbații din neamul meu, pe arendașii mei și norodul meu. Nu mă va repudia ca să se însoare cu ea. N-o va așeza pe fata Rivers în locul meu. Mă îndoiesc că până și mama ei are vreo înrâurire ca să se înfăptuiască una ca asta.

Gândesc că trebuie să mă pregătesc să mor. Nu mi-e teamă de moarte. De când mi-am pierdut fiul, m-am simțit ostenită până-n adâncul sufletului și cred că, atunci când va veni clipa, va fi ca și cum m-aș culca să dorm fără teama de vise, fără teama că mă voi trezi. Sunt gata să mă culc să dorm. Sunt obosită.

Dar mai întâi trebuie să fac ceva. Trimit după sir Robert Brackenbury, bunul prieten al lui Richard. Vine în odăile mele dimineață, pe când curtea e la vânatoare. Domnișoara mea de companie îi deschide și apoi pleacă la semnul meu.

— Trebuie să te întreb ceva, îi spun lui Robert.

Văd că înfățișarea mea îl uluiește.

— Orice, Alteță, răspunde el.

Dar scurta pâlpăire a îndoielii pe chipul lui mă încredințează că nu-mi va spune totul.

— Odată m-ai întrebat de prinți, zic, prea ostenită ca să-mi măsor cuvintele, vrând să aflu adevărul. De băieții Rivers care erau în Turn. Atunci știam că ar trebui omorâți pentru ca soțul meu să fie în siguranță pe tron. Ai spus că am inima prea miloasă ca să dau porunca asta.

Îngenunchează dinaintea mea și-mi prinde mâinile în mâinile lui mari.

— Îmi aduc aminte.

— Sunt pe moarte, sir Robert, spun deschis. Și aș vrea să știu ce trebuie să mărturisesc când primesc ultima împărtașanie. Poți să-mi spui adevărul. Ai pus vorbele mele în faptă? Ai pus vorbele mele în faptă ca să-l salvezi pe Richard de primejdie, cum știu că vei face mereu? Mi-ai luat vorbele

drept poruncă?

După câteva clipe lungi de tăcere, el clatină din cap și spune încet:

— N-am putut s-o fac. N-am vrut s-o fac.

Îi dau drumul și mă sprijin de speteaza jilțului; el se lasă pe călcâie.

— Trăiesc sau sunt morți? îl întreb.

Umerii lui voinici se ridică a nehotărâre.

— Alteță, nu știu! Dar dacă i-aș căuta, n-aș începe în Turn. Nu sunt acolo.

— Unde ai începe să cauți?

Privirea îi e ațintită la dușumeaua de sub genunchi.

— Aș începe să caut undeva în Flandra. Undeva pe-aproape de casele mătușii lor, Margaret de York. Undeva unde familia soțului vostru și-a trimis întotdeauna copiii când s-a temut pentru soarta lor. Richard și George au mers în Flandra când erau mici. George, ducele de Clarence, voia să-și trimită fiul peste hotare. Asta fac mereu Plantageneții când pe copiii lor îi pândește primejdia.

— Crezi că au scăpat? întreb în șoaptă.

— Știu că nu sunt în Turn și știu că n-au fost omorâți cât s-au aflat în grija mea.

Ridic mâna la gât, în locul unde simt cum îmi bubuie inima. Otrava îmi curge groasă prin vene, îmi umple plămânii, împiedicându-mi să respir. Dacă mi-aș putea trage sufletul, aș râde la gândul că fiii lui Edward trăiesc, deși al meu a murit. Că poate, atunci când Richard va căuta un moștenitor, va ieși în față nu prințesa Elizabeth, ci unul dintre băieții Rivers.

— Ești sigur?

— Nu sunt îngropați în Turn. De asta sunt incredințat. Și nu i-am omorât eu. N-am crezut că asta e porunca voastră și, oricum, n-aș fi ascultat o astfel de poruncă.

Oftez prelung, tremurat, din rărunchi.

— Așadar, am cugetul curat?

— Și voi, și eu, răspunde sir Robert înclinându-se.

* * *

Mă retrag în odaia de culcare când aud că se întoarce grupul de la vânătoare; nu pot suporta să le aud glasurile

gălăgioase și nici să le văd fețele luminoase. Slujnicele mă ajută să urc în pat, apoi ușa se deschide și prințesa Elizabeth se strecoară înăuntru fără zgomot, spunând:

— Am venit să văd dacă doriți ceva.

Clatin din cap pe perna cu broderii bogate.

— Nu, nimic. Nimic.

Ea șovăie.

— Să plec sau să stau cu voi?

— Poți să rămâi. E ceva ce ar trebui să-ți spun.

Așteaptă în picioare lângă pat, cu mâinile împreunate, cu chipul plin de neliniște, dar răbdătoare.

— E vorba de frații tăi...

Chipul i se luminează pe dată.

— Da? rostește ea abia auzit.

Nimeni n-ar crede o clipă măcar că acesta e chipul suferinței. Știe ceva, știu că știe! Mama ei a făcut ceva, a izbutit ceva, i-a salvat cumva! Poate că i-a crezut cândva morți și l-a blestemat pe cel care i-a ucis, dar asta e o fată care se așteaptă să audă vești bune despre frații ei. Nu e o fată zdrobită de pierdere, știe că ei sunt în siguranță. Spun cu viclenie:

— Cred că nu știu nimic mai mult decât tine, dar am primit încredințări că n-au fost uciși în Turn și nu sunt ținuți în Turn.

Ea nu îndrăznește să facă mai mult decât să încuviințeze din cap.

— Să înțeleg că ai jurat să păstrezi taina?

Iarăși o încuviințare abia vizibilă din cap.

— Atunci poate că-l vei revedea pe Edward al tău în viața asta. Iar eu îl voi revedea pe-al meu în Rai.

Se lasă în genunchi lângă patul meu și spune cu sinceritate:

— Alteță, mă rog să vă faceți bine!

— Oricum, poți să-i spui mamei tale că n-am avut niciun amestec în pierderea fiilor ei. Poți să-i spui că dușmănia s-a încheiat. Tatăl meu l-a omorât pe al ei, sora mea e moartă, fiul ei și fiul meu sunt îngropați și mă duc și eu.

— Îi voi spune, dacă vreți, dar nu vă poartă dușmănie. Știu bine că nu.

— Are o casetă smălțuită, șoptesc. Și în ea, un petic de hârtie? Și pe peticul de hârtie, două nume scrise cu sânge?

Uitându-se în ochii mei, fata răspunde liniștită:

— Nu știu.

— Numele sunt Isabel și Anne? A fost dușmanca mea și a surorii mele? M-am temut pe bună dreptate de ea atâția ani?

— George și Warwick erau numele, răspunde ea simplu. Hârtia era din ultima scrisoare a bunicului meu. Acesta i-a scris bunicii în seara de dinainte să i se taie capul. Mama a jurat că se va răzbuna pe George și pe tatăl vostru, care i-au pricinuit moartea. Acelea erau numele. Acelea și nu altele. Și și-a primit răzbunarea.

Mă las pe perne și zâmbesc. Isabel nu a murit de blestemul femeii Woodville. Tata a murit pe câmpul de luptă, George a fost executat la cererea ei. Nu mă ține în puterea ei. Pesemne că știe de ani întregi că fiii ei sunt în siguranță. Așadar, poate că fiul meu n-a murit din pricina blestemului ei. N-am abătut blestemul asupra lui. M-am eliberat și de frica asta. Poate că nu mor din pricina otrăvii ei.

— Astea sunt taine, îi spun prințesei Elizabeth. Pe mine m-a învățat Margareta de Anjou să fiu regină și poate că te-am învățat la rândul meu. Asta e într-adevăr roata norocului! (Desenez cu arătătorul un cerc în aer, semnul roții norocului.) Poți să urci foarte sus și să cobori foarte jos, dar rareori poți să întorci roata după placul tău.

Odaia începe să se întunece. Mă întreb când a zburat timpul.

— Încearcă să fii o regină bună, îi spun, deși vorbele nu mai au niciun înțeles pentru mine. S-a făcut deja noapte?

Ea se ridică și se duce la fereastră.

— Nu, nu e noapte. Dar se întâmplă ceva foarte ciudat.

— Spune-mi ce vezi!

— Să vă ajut să veniți la fereastră?

— Nu, nu, sunt prea obosită. Spune-mi doar ce vezi.

— Văd că soarele e acoperit puțin câte puțin, ca și cum cineva ar împinge peste el o farfurie. (Își duce mâna streășină la ochi.) E la fel de luminos ca oricând, dar un disc negru trece peste el. (Se uită spre pat clipind, ca năucită.) Ce poate să însemne asta?

— O mișcare a planetelor? zic.

— Fluviul a încremenit. Bărcile de pescuit trag la mal și oamenii le scot din apă, de parcă s-ar teme că fluviul se va

umfla. E liniște deplină. (Ascultă câteva clipe.) Toate păsările au încetat să mai cante, nici măcar pescărușii nu țipă. E ca și cum s-ar fi făcut noapte într-o clipă. (Privește spre grădină.) Slujitorii au ieșit din grajduri și din bucătării și se uită toți la cer, încercând să vadă. Ce credeți, e o stea cu coadă?

— Cum arată?

— Soarele e ca un inel de aur, iar farfuria cea neagră îl ascunde cu totul, în afară de margine, care scânteiază ca focul, prea luminoasă ca s-o poți privi. Însă în rest e negru.

Se trage de la fereastră și văd că micile panouri de sticlă ca niște romburi sunt negre precum bezna nopții.

— Aprind lumânările, spune ea iute. E atât de întuneric! Ai crede că e miezul nopții.

Ia de pe cămin o lumânare subțire și le aprinde pe cele groase, din sfeșnicele aflate de o parte și de alta a focului și pe masa de lângă patul meu. În lumina lumânărilor văd că e palidă.

— Ce poate să însemne asta? întreabă ea. Să fie un semn că vine Henry Tudor? Sau că stăpânul va ieși învingător? Nu poate să fie... sfârșitul lumii, nu?

Mă întreb dacă are dreptate și dacă e sfârșitul lumii, dacă Richard va fi ultimul rege Plantagenet al Angliei și dacă-mi voi vedea fiul chiar astă-seară.

— Nu știu, îi răspund.

Se duce din nou la fereastră.

— E atât de întuneric! La fel de întuneric ca în orice noapte. Fluviul e întunecat, pescarii își aprind torțele pe uscat și toate bărcile și barjele au fost trase la mal. Slugile de la bucătărie s-au întors înăuntru. Parcă le-ar fi tuturor frică de beznă. (Tace.) Cred că se luminează puțin. Cred că se face lumină. Nu e ca în zori, e o lumină cumplită, o lumină rece și gălbuie, cum n-am mai văzut! De parcă galbenul și cenușiul ar fi una. (Tace puțin.) De parcă soarele ar îngheța de frig. Se face tot mai lumină, soarele iese din beznă! Acum pot vedea copacii și malul celălalt al fluviului. (Se oprește să asculte.) Și încep să cante păsările.

Dincolo de fereastra mea, mierla își sloboade strigătul ascuțit, întrebător.

— E ca și cum lumea ar fi renăscut! spune Elizabeth minunându-se. Ce ciudat a fost! Discul se îndepărtează de

soare, soarele scapără din nou pe cer și totul a devenit iarăși cald, însorit și primăvărat. (Se întoarce lângă pat.) Reînnoit. Ca și cum am putea lua totul de la capăt.

Zâmbesc în fața încrederii ei, nădejdea celor tineri și neghiobi, și spun doar:

— Cred că acum voi dormi.

* * *

Visez. Visez că mă aflu pe câmpul de luptă de la Barnet și tata le vorbește oștenilor. Stă în șaua bidiviului său negru, cu coiful sub braț, ca să-i poată vedea cu toții chipul viteaz, neînfricat și încrezător. Le spune că îi va duce la victorie, că adevăratul prinț al Angliei așteaptă să străbată Canalul Mânecii, că o va aduce cu el pe Anne, noua regină a Angliei, și că domnia lor va fi o vreme de pace și belșug, binecuvântată de Dumnezeu, căci prințul cel adevărat și prințesa cea adevărată vor urca pe tron. Îmi rostește numele, Anne, cu atâta dragoste și mândrie în glas! Spune că fiica lui, Anne, va fi regina Angliei, cea mai bună regină din câte a văzut vreodată lumea.

Îl văd, luminos ca viața, râzând încrezător și puternic când le făgăduiește oamenilor că vor veni vremuri bune și că trebuie doar să fie neînfricați și credincioși și vor învinge.

Își trece piciorul peste crupa calului și se lasă la pământ. Bate ușurel bidiviul pe grumaz și capul lui mare și negru se întoarce spre el cu încredere; mâna tatei urcă și trage ușurel de urechile negre, nervoase, care tresar și se întorc spre el ca să-l asculte.

— Alți comandanți vă vor cere să rămâneți neclintiți și să luptați până la moarte, le spune el oștenilor. Știu asta. Am auzit-o și eu. Am luat parte la bătălii în care comandanții le-au cerut oamenilor să lupte până la moarte, dar apoi au încălecat și au fugit, părăsindu-i.

Dinspre oșteni se aude un murmur de încuviințare. Au trecut și ei prin bătălii în care comandanții i-au trădat așa.

— Alți comandanți vă vor cere să rămâneți neclintiți și să luptați până la moarte, dar când sorții bătăliei le vor fi potrivnici, își vor trimite pajii după cai și-i veți vedea cum pleacă. Veți înfrunta singuri șarja, veți fi doborâți, camarazii voștri vor cădea și ei, dar comandanții vor da pintenii cailor și

vor scăpa. Știu asta. Am văzut-o, cum ați văzut-o și voi.

Se aud murmure de încuviințare dinspre oștenii care au izbutit să fugă și-și aduc aminte de camarazi care n-au putut scăpa la vreme.

— Acesta să-mi fie legământul față de voi! spune tata.

Scoate din teacă sabia lată și, cu grijă, pipăind coastele calului, îi lipește vârful lamei ascuțite de trup, între coaste, ațintit spre inimă. Dinspre oameni se aude un murmur de împotrivire și strig în vis: „Nu, tată! Nu!”.

— Acesta e legământul pe care vi-l fac, spune el cu glas stăpânit. Nu voi încăleca să plec și să vă las în primejdie, fiindcă nu voi avea cal!

Apoi împinge lama adânc între coaste; pe Midnight îl lasă întâi picioarele din față, apoi și cele din spate. Întoarce capul și se uită la tatăl meu cu frumoșii lui ochi negri, ca și cum ar înțelege, ca și cum ar ști că acesta e sacrificiul pe care trebuie să-l facă tata. Că el este legământul tatei că va lupta și va muri alături de soldații lui.

Firește că a murit împreună cu ei în ziua aceea, pe câmpul de luptă de la Barnet. A murit ca să mă facă regină, iar eu a trebuit să învăț singură, mai târziu, cât de puțin înseamnă coroana. Când mă răsucesc în pat și închid iarăși ochii, îmi spun că astă-seară îmi voi vedea iubitul tată, pe Warwick, făcătorul de regi, eminența cenușie, și pe prințul care e băiețelul meu, Edward, și poate că-l voi mai vedea, pe câmpii mai verzi decât îmi pot închipui, pe Midnight păscând tihnit.

Nota autoarei

Acest roman istoric are la bază un personaj despre a cărui viață biograful lui a afirmat el însuși că va fi imposibil de reconstituit, din cauza lipsei de informații. Din fericire pentru noi toți, istoricul Michael Hicks a găsit mult material valoros despre Anne Neville, în ciuda obstacolului constituit de tăcerea obișnuită ce înconjoară femeile în istorie.

Ceea ce știm de la Hicks și de la alți istorici este că ea a avut legături cu majoritatea marilor jucători din Războiul dintre veri (botezat „Războiul celor Două Roze” abia câteva secole mai târziu, la sfârșitul anilor 1800). Ce vreau să sugerez în acest roman este că poate a fost ea însăși o jucătoare de sine stătătoare.

A fost fiica contelui de Warwick, numit în timpul vieții „făcătorul de regi” în virtutea rolului său extraordinar de eminență cenușie a pretendenților la tronul Angliei. Mai întâi l-a sprijinit pe Richard, ducele de York, apoi pe fiul și moștenitorul acestuia, Edward, apoi pe al doilea fiu, George, și apoi pe dușmanul lor, Henric al VI-lea. Warwick a murit luptând pentru Casa de Lancaster, după ce a fost întreaga viață un mare susținător al Casei de York.

Anne, deși era doar o copilă, și-a însoțit părintele de-a lungul acestui parcurs sinuos al loialității. A participat la banchetul de încoronare al noii regine a Casei de York și a fost martoră la excluderea treptată a tatălui ei de la curte, care a ajuns să fie dominată de familia Rivers și de adepții ei. Așa cum povestește romanul, Anne a fugit cu tatăl ei în exil în Franța, întorcându-se în Anglia drept noua lui candidată la poziția de regină, în fruntea unei armate Lancaster, măritată cu prințul de Wales al Casei de Lancaster, iar după ceva mai bine de un an a intrat prin căsătorie în casa rivală: York. În acest punct sugerez că tânăra femeie, care își pierduse tatăl și soțul și pe care mama o abandonase, și-a luat viața în propriile mâini. Nimeni nu știe adevărata poveste a fugii lui Anne de sub oblăduirea sau din încarcerarea surorii și a cumnatului ei. Nu avem nicio descriere credibilă – dar există niște versiuni minunate – a perioadei de curtare și a căsătoriei cu Richard. În versiunea mea asupra acestor evenimente, am ales s-o așez pe

Anne în miezul lucrurilor.

Pentru mine, ca romancieră, a fost fascinant să înfățișez curtea York ca pe un centru al intrigilor și o sursă de spaimă pentru fetele Warwick. Bucuria pe care mi-o procură scrierea acestui ciclu bazat pe rivali și dușmani constă în parte în a întoarce pagina cu susul în jos, ca să spun așa, și a vedea o imagine complet diferită. Ca istoric, faptele cunoscute au început să arate foarte diferit când am schimbat punctul de vedere de la cel al preferatei mele, Elizabeth Woodville, la cel al noii mele eroine, Anne Neville. Conspirația confuză din jurul morții lui Isabel și a uciderii judiciare a lui George devine o poveste mult mai întunecată dacă Elizabeth joacă rolul personajului negativ.

Altă reputație de care a trebuit să mă ocup în această narațiune este cea a lui Richard al III-lea. Așa cum sugerez aici și în *Regina albă*, nu subscriu la parodia shakespeariană care i-a înnegrit reputația secole la rând, dar nici nu-l achit de uzurpare. Poate că nu i-a ucis pe prinți, însă aceștia nu s-ar fi aflat în Turn, fără ocrotirea mamei lor, dacă n-ar fi fost acțiunile lui. Ce cred că s-a întâmplat cu cei doi frați cu sânge regesc face subiectul următoarei mele cărți, povestea surorii lor și iubita de taină a lui Richard, prințesa Elizabeth de York: *Prințesa albă*.

Bibliografie

Enumăr aici cărțile care mi-au fost cele mai utile la scrierea romanului *Fîica eminenței cenușii*.

Amt, Emilie, *Women's Lives in Medieval Europe*, New York, Routledge, 1993;

Baldwin, David, *Elizabeth Woodville: Mother of the Princes in the Tower*, Stroud, Sutton, 2002;

Baldwin, David, *The Kingmaker's Sisters: Six Powerful Women in the Wars of the Roses*, Stroud, History Press, 2009;

Baldwin, David, *The Lost Prince: The Survival of Richard of York*, Stroud, Sutton, 2007;

Barnhouse, Rebecca, *The Book of the Knight of the Tower: Manners for Young Medieval Women*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2006;

Castor, Helen, *Blood & Roses: The Paston Family and the Wars of the Roses*, Londra, Faber and Faber, 2004;

Cheetham, Anthony, *The Life and Times of Richard III*, Londra, Weidenfeld & Nicolson, 1972;

Chrimes, S.B., *Lancastrians, Yorkists, and Henry VII*, Londra, Macmillan, 1964;

Cooper, Charles Henry, *Memoir of Margaret: Countess of Richmond and Derby*, Cambridge, Cambridge University Press, 1874;

Duggan, Anne J., *Queens and Queenship in Medieval Europe*, Woodbridge, Boydell Press, 1997;

Field, P.J.C., *The Life and Times of Sir Thomas Malory*, Cambridge, D.S. Brewer, 1993;

Fields, Bertram, *Royal Blood: King Richard III and the Mystery of the Princes*, New York, Regan Books, 1998;

Gairdner, James, „Did Henry VII Murder the Princes?“, *English Historical Review* VI (1891);

Goodman, Anthony, *The Wars of the Roses: Military Activity and English Society, 1452–97*, Londra, Routledge & Kegan Paul, 1981;

Goodman, Anthony, *The Wars of the Roses: The Soldiers' Experience*, Stroud, Tempus, 2006;

- Gregory, Philippa, David Baldwin, și Michael Jones, *The Women of the Cousins' War*, Londra, Simon & Schuster, 2011;
- Griffiths, Ralph A., *The Reign of King Henry VI*, Stroud, Sutton, 1998;
- Grummitt, David, *The Calais Garrison, War and Military Service in England, 1436–1558*, Woodbridge, Boydell & Brewer, 2008;
- Hammond, P.W. și Anne F. Sutton, *Richard III: The Road to Bosworth Field*, Londra, Constable, 1985;
- Harvey, Nancy, *Elizabeth of York: Tudor Queen*, Londra, Arthur Barker, 1973;
- Haswell, Jock, *The Ardent Queen: Margaret of Anjou and the Lancastrian Heritage*, Londra, Peter Davies, 1976;
- Hicks, Michael, *Anne Neville: Queen to Richard III*, Stroud, Tempus, 2007;
- Hicks, Michael, *False, Fleeting, Perjur'd Clarence: George, Duke of Clarence, 1449–78*, Stroud, Sutton, 1980;
- Hicks, Michael, *The Prince in the Tower: The Short Life & Mysterious Disappearance of Edward V*, Stroud, Tempus, 2007;
- Hicks, Michael, *Richard III*, Rev. ed., Stroud, Tempus, 2003;
- Hicks, Michael, *Warwick the Kingmaker*, Londra, Blackwell Publishing, 1998;
- Hipshon, David, *Richard III and the Death of Chivalry*, Stroud, History Press, 2009;
- Hughes, Jonathan, *Arthurian Myths and Alchemy: The Kingship of Edward IV*, Stroud, Sutton, 2002;
- Hutchinson, Robert, *House of Treason: The Rise and Fall of a Tudor Dynasty*, Londra, Weidenfeld & Nicolson, 2009;
- Jones, Michael, K., *Bosworth 1485: Psychology of a Battle*, Stroud, Sutton, 2002;
- Jones, Michael K. și Malcolm G. Underwood, *The King's Mother: Lady Margaret Beaufort, Countess of Richmond and Derby*, Cambridge, Cambridge University Press, 1992;
- Karras, Ruth Mazo, *Sexuality in Medieval Europe: Doing unto Others*, New York, Routledge, 2005;
- Kendall, Paul Murray, *Richard the Third*, New York, Norton, 1955;
- Laynesmith, J.L., *The Last Medieval Queens: English Queenship, 1445–1503*, Oxford, Oxford University Press, 2004;
- Lewis, Katherine J., Noel James Menuge și Kim M. Phillips,

coord. *Young Medieval Women*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 1999;

MacGibbon, David, *Elizabeth Woodville (1437–1492): Her Life and Times*, Londra, Arthur Barker, 1938;

Mancinus, Dominicus, *The Usurpation of Richard the Third: Dominicus Mancinus Ad Angelum Catonem De Occupatione Regni Anglie per Riccardum Tercium Libellus*, Ed. A II-a, trad. C.A.J. Armstrong, Oxford, Clarendon Press, 1969;

Markham, Clements R., „Richard III: A Doubtful Verdict Reviewed”, *English Historical Review* VI (1891);

Maurer, Helen E., *Margaret of Anjou: Queenship and Power in Late Medieval England*, Woodbridge, Boydell Press, 2003;

Mortimer, Ian, *The Time Traveller's Guide to Medieval England*, Londra, Vintage, 2009;

Neillands, Robin, *The Wars of the Roses*, Londra, Cassell, 1992;

Phillips, Kim M., *Medieval Maidens: Young Women and Gender in England 1270–1540*, Manchester, Manchester University Press, 2003;

Plowden, Alison, *The House of Tudor*, Londra, Weidenfeld & Nicolson, 1976;

Pollard, A.J., *Richard III and the Princes in the Tower*, Stroud, Sutton, 2002;

Prestwich, Michael, *Plantagenet England, 1225–1360*, Oxford, Clarendon Press, 2005;

Reed, Conyers, *The Tudors: Personalities & Practical Politics in Sixteenth Century England*, Oxford, Oxford University Press, 1936;

Ross, Charles Derek, *Edward IV*, Londra, Eyre Methuen, 1974;

Ross, Charles Derek, *Richard III*, Londra, Eyre Methuen, 1981;

Royle, Trevor, *The Road to Bosworth Field: A New History of the Wars of the Roses*, Londra, Little Brown, 2009;

Rubin, Miri, *The Hollow Crown: A History of Britain in the Late Middle Ages*, Londra, Allen Lane, 2005;

Seward, Desmond, *The Last White Rose*, Londra, Constable, 2010;

Seward, Desmond, *Richard III: England's Black Legend*, Londra, Country Life Books, 1983;

Simon, Linda, *Of Virtue Rare: Margaret Beaufort: Matriarch of the House of Tudor*, Boston, Houghton Mifalin, 1982;

St. Aubyn, Giles, *The Year of Three Kings: 1483*, Londra, Collins, 1983;

Storey, R.L., *The End of the House of Lancaster*, Stroud, Sutton, 1999;

Vergil, Polydore, *Three Books of Polydore Vergil's English History: Comprising the Reigns of Henry VI, Edward IV and Richard III*, Coord. Henry Ellis, 1844. Republicată Whitefish, MT: Kessinger Publishing, 1971;

Ward, Jennifer, *Women in Medieval Europe 1200–1500*, Essex, Pearson Education, 2002;

Weinberg, S. Carole, „Caxton, Anthony Woodville and the Prologue to the „Morte D'Arthur” *Studies in Philology* 102, nr.1 (2005): 45–65;

Weir, Alison, *Lancaster and York: The Wars of the Roses*, Londra, Cape, 1995;

Weir, Alison, *The Princes in the Tower*, Londra, Bodley Head, 1992;

Williamson, Audrey, *The Mystery of the Princes: An Investigation*, Stroud, Sutton, 1978;

Wilson, Derek, *The Plantagenets: The Kings That Made Britain*, Londra, Quercus, 2011;

Wolffe, Bertram, *Henry VI*, Londra, Eyre Methuen, 1981.

Fiica eminenței cenușii, al patrulea roman din ciclul dedicat Războiului celor Două Roze, aduce în prim-plan una dintre reginele mai puțin cunoscute ale istoriei: Anne Neville. Folosită din copilărie ca pion în jocurile politice ambițioase ale tatălui ei și aruncată neconștient între cele două tabere rivale din Războiul celor Două Roze, Casa de Lancaster și Casa de York, Anne Neville cunoaște din plin suferințele și coborâșurile soții destinului. Văduvă și orfană la doar paisprezece ani, hotărăște să-și ia viața în propriile mâini, căsătorindu-se cu Richard, ducele de Gloucester și fratele regelui Edward al IV-lea. Această alianță îi va aduce cele mai înalte onoruri – tronul Angliei, la care a visat tatăl ei –, dar și cele mai mari nenorociri, dușmăni și, în cele din urmă, chiar moartea.

„Cel mai recent roman al Philippei Gregory îmbogățește galeria de vrăjitoare, curtezani și ucigași de regi din Războiul celor Două Roze cu povestea lui Anne Neville, soția regelui Richard al III-lea, care a trecut din patul unui prinț în cel al unui viitor rege, în această îndelungată vrajbă de familie.”

New York Post

„Philippa Gregory publică un nou roman animat și convingător, presărat cu intrigi de curte, răzbunări și superstiții. Admiratorii și cititorii care apreciază stilul ei evocator, bogat în amănunte, personajele pline de viață și povestea fascinantă istorisită din perspectiva unei femei vor fi încântați de *Fiica eminenței cenușii*.”

Library Journal

{1} Râuri (n.t.).

{2} Miez de noapte (n.r.).

{3} Credința mă leagă (în fr., în orig.) (n.r.).